

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Κυριακή 1 Ιουνίου 2025 • Έτος 16^ο • Αρ. φύλλου 875

Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,90

Πρόεδρος - Νικόλας σε κρίση

Η ανταλλαγή σκληρών μηνυμάτων μεταξύ των δύο και το μέλλον της συγκυβέρνησης

Η συνέντευξη του στενότερου συνεργάτη του Νικόλα Παπαδόπουλου στην «Κ», Χρύση Παντελίδη, την προηγούμενη βδομάδα, υπήρξε η αφορμή για να βγει στο προσκήνιο η κακή σχέση μεταξύ του Προέδρου της Δημοκρατίας Νίκου Χριστοδουλίδη με τον ΔΗΚΟϊκό πρόεδρο. Η κακή συ-

νεννόηση, η έλλειψη εμπιστοσύνης και διαβούλευσης, ήταν κάτι που διαφάνηκε από την αρχή. Όσο περνά ο χρόνος, οι εντάσεις και οι διαφωνίες ενισχύονται χωρίς να αποκλείεται το σενάριο εξόδου. Επί του παρόντος και τα δύο μέρη αντιλαμβάνονται πως κάτι τέτοιο δεν τους συμφέρει. Η

δημόσια διαφοροποίηση, ωστόσο, με την κυβέρνηση σε συνδυασμό με το υποτυπώδες φλερτ που ξεκίνησε από κάποια ΔΗΚΟϊκά στελέχη με τον ΔΗΣΥ, έχουν προκαλέσει αναστάτωση όχι μόνο στο Προεδρικό, αλλά και στο εσωτερικό του ΔΗΚΟ, με στελέχη να ζητούν εξηγήσεις. Σελ. 4, 5

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Η στήριξη Λευκωσίας προς το Ισραήλ

Τρεις φορές, σε διαδοχικές συνεδρίες της Επιτροπής Πολιτικής και Ασφάλειας, της Επιτροπής Μονίμων Αντιπροσώπων και του Συμβουλίου Εξωτερικών Υποθέσεων, η Λευκωσία τοποθετήθηκε εναντίον της ολλανδικής πρότασης για αναθεώρηση Συμφωνίας Συνδέσσης Ε.Ε.-Ισραήλ. Σελ. 3

ΛΩΡΙΔΑ ΤΗΣ ΓΑΖΑΣ

Η βοήθεια στα χέρια της Μοσάντ

Ο Νετανιάχου προχώρησε στην εργαλειοποίηση της ανθρωπιστικής βοήθειας, αφού τα λίγα εφόδια στη Γάζα τα μοιράζει μια ΜΚΟ - όχημα της Μοσάντ σε «στρατηγικώς» επιλεγμένες ζώνες. Σελ. 22

Με Nurofen, ο πονοκέφαλος δεν θα χαλάσει τη στιγμή.

ΑΦΗΣΤΕ ΤΟΝ ΠΟΝΟ ΣΕ ΕΜΑΣ

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΠΡΟΣΕΚΤΙΚΑ ΤΙΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΧΡΗΣΗΣ. ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΕΙΤΕ ΤΟΝ ΙΑΤΡΟ Η ΤΟΝ ΦΑΡΜΑΚΟΠΟΙΟ 242

Bank of Cyprus

ΦΑΚΕΛΟΣ: ΜΟΝΗ ΣΙΝΑ

Τα ξύλα αυτά αντέχουν 15 αιώνες

Πρόσκαιρο πιασγύρισμα ή οριστική ανατροπή των δεδομένων για την Ιερά Μονή Αγίας Αικατερίνης Σινά, της παλαιότερης χριστιανικής μονής του κόσμου; Αυτό είναι το ερώτημα που αναζητεί απάντηση μετά την αιφνίδια αλλαγή δεδομένων που προκάλεσε η έκδοση, την περασμένη Τετάρτη, απόφασης από αιγυπτιακό δικαστήριο, το οποίο σε δεύτερο βαθμό έκρινε ζητήματα που αφορούν στο ιδιοκτησιακό καθεστώς των εγκαταστάσεων της μονής, καθώς και εκτάσεων και κτισμάτων που την περιβάλλουν. Το μοναστήρι ανήκει στα Μνημεία Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO και είναι γνωστό για τις εικόνες, τα χειρόγραφα και άλλους πολιτιστικούς θησαυρούς του. Σελ. 18, 19

ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΔΙΠΛΑΡΟΣ

Θα διεκδικήσω την προεδρία του ΔΗΣΥ υπό προϋποθέσεις

Είναι περισσότερα αυτά που μας ενώνουν με το ΔΗΚΟ παρά αυτά που μας χωρίζουν, λέει στην «Κ» ο Ευθύμιος Δίπλαρος. Μιλά για το ψηφοδέλτιο του ΔΗΣΥ, τους εν δυνάμει συμμάχους, τις σχέσεις με τον Πρόεδρο και το ΕΛΑΜ. Σελ. 11

ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ ΣΧΟΙΝΑΣ

Ο Γιοχάνες Χαν μπορεί να βοηθήσει στο Κυπριακό

Τη θέση ότι ο Γιοχάνες Χαν μπορεί να βοηθήσει στο Κυπριακό εξέφρασε στην «Κ» ο τέως αντιπρόεδρος της Κομισιόν Μαργαρίτης Σχοινάς. Μιλάει για το μέλλον της Ε.Ε., το μεταναστευτικό και τη ροπή της Ευρώπης στην παραπληροφόρηση. Σελ. 8

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Η κούρσα διαδοχής του Τυχικού

Μετά και την καρατόμηση του Τυχικού ανοίγει πλέον ο χορός της διαδοχής για τις εκλογές που θα διεξαχθούν μετά το καλοκαίρι. Υπάρχουν ήδη πέντε πρόσωπα, άλλοι φαβορί, άλλοι αουτσάιντερ και όλα θα εξαρτηθούν από τις ισορροπίες και τις συγκυρίες. Σελ. 9

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Το γενικό καλό

Αν το τελευταίο όπλο που έχει στη διάθεσή του ο πολίτης είναι η δημόσια καταγγελία, αυτό σημαίνει πως κάτι δεν λειτουργεί σωστά στις υπηρεσίες και η Πολιτεία οφείλει να το εξετάσει. Αν το ίδιο ισχύει και για αξιωματούχους της Πολιτείας, αυτό δεν σημαίνει απλώς ότι πάει κάτι λάθος, αλλά πως το κράτος δεν λειτουργεί, και ουδείς μπορεί να αισθάνεται ασφαλής. Γι' αυτό είναι εκ των ων ουκ άνευ, οι δημόσιες καταγγελίες από δημόσια πρόσωπα που κατέχουν υψηλές θέσεις να γίνονται στις αρμόδιες αρχές και με τρόπο που να εξυπηρετείται ο στόχος του δημοσίου συμφέροντος. Διαφορετικά ενισχύεται ο λαϊκισμός, και πλήττεται το γενικό καλό.

ΑΠΟ ΤΗΝ 1η ΙΟΥΛΙΟΥ

Ταμπέλες «Eurobank» στην Ελληνική

Με την ολοκλήρωση της νομικής συγχώνευσης μεταξύ Ελληνικής Τράπεζας και Eurobank Κύπρου, την 1η Ιουλίου, θα αρχίσουν οι αλλαγές σε καταστήματα, στις «ταμπέλες»

και σε ό,τι γράφει «Ελληνική Τράπεζα». Η δέσμευση των νέων μετόχων στο νέο περιουσιακό στοιχείο και η βαρύτητα του ονόματος του Ομίλου. Οικονομική, σελ. 3

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ

Οσα «είδε» η Επίδαυρος σε 70 χρόνια

Οι σελίδες του ενθέτου των Τεχνών, συμπιπτοντας με τις πρώτες ημέρες των εκδηλώσεων του φετινού Φεστιβάλ Αθηνών, είναι αφιερωμένες εξ ολοκλήρου στον πιο σημαντικό πο-

λιτιστικό θεσμό της Ελλάδας, ο οποίος κλείνει αίσίως τα εβδομήντα (70) χρόνια. Το Φεστιβάλ Αθηνών είναι μια ολόκληρη Ιστορία, ένα σύγχρονο ελληνικό «έπος». Τέχνες, σελ. 1-11

TICKETS AVAILABLE ON more.com

Bank of Cyprus

FIBA EUROBASKET CYPRUS | FINLAND | POLAND | LATVIA

EVENT SPONSOR

AUG. 28 - SEP. 4, 2025

LIMASSOL CYPRUS

HUBLOT

SQUARE BANG UNICO KING GOLD CERAMIC

Vassos Eliades Accessories Ltd

Nicosia - Limassol, Tel.: 22 897 361

ΤΑ ΙΟΥΛΙΑΝΑ / Γράφει ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Νέοι καιροί, νέα ήθη

Οι αναγνώστες της στήλης ενδεχο-
μένων να θυμούνται τη Βίρνα Κυμ-
βάλου, Πρόεδρο της Δεξαμενής
Σκέψης «Τα 5 Φ» (Φιλόνθρωποι - Φι-
λανθείς - Φιλόζωοι - Φιλάσθενοι -
Φιλοτελιστές) με πειθύνια μέλη κυ-
ρίες των καρέ της μειζονος περιο-
χής πρωτευούσης. Η Ιουλία αποτε-
λεί φυσικά εξαίρεση. Γιατί ως γυναι-
κα, ως χαρτοπαίχτρα και ως άνθρω-
πος, παρατηρεί όσα συμβαίνουν γύ-
ρω μας και ένεκα του εκρηκτικού
της ταμπεραμέντου αντιδρά. Η στή-
λη εξασφάλισε την ενδιαφέρουσα
συνομιλία των δύο γυναικών, οι
οποίες συνδέονται με μια ιδιосуγ-
κρασιακή σχέση σύγκρουσης από
αρχαιοτάτων χρόνων...

Ιουλία Παλαιολόγου Ουίλσον: Ο

tempora o mores!

Βίρνα Κυμβάλου: Προς τι ο ολο-
φυρμός αγαππητή Ιουλία;

Ι.Π.Ο.: Δεν βλέπετε πώς έχουμε
καταντήσει, αγαππητή Βίρνα; Ζούμε
πια σε ένα νέο τρομακτικό κόσμο!

Β.Κ.: Δεν κουρασθήκατε να κάνετε
τόσο φτηνή αντιπολίτευση στον
Χριστοδουλίδη; Ποιο είναι το έγ-
κλημά του επιτέλους; Ότι πήγε στο
γήπεδο για να πανηγυρίσει τη νίκη
της ομάδας του;

Ι.Π.Ο.: Μα δεν έχουν να κάνουν
όλα με τον Χριστοδουλίδη! Αλλά
επειδή με προκαλείς, εάν αυτό εί-
ναι το θέμα μας, θα συμβούλευα ν'
αφήσουμε στην άκρη τα ποδοσφαι-
ρικά και να ξεκινήσουμε από τον
διασυρμό για τη Γάζα.

Β.Κ.: Οπότε ποιο είναι το θέμα μας;
Όλο αυτό το μελοδραματικό ξέσπα-
σμα περί νέων καιρών και νέων
πθών...

Ι.Π.Ο.: Το θέμα μας Βίρνα είναι ότι
ως Πρόεδρος της Δεξαμενής Σκέ-
ψης «Τα 5 Φ» οφείλεις να προσθέ-
σεις ένα ακόμα: τη Φαυλότητα. Πα-
λαιά ζούσαμε σε έναν κόσμο με τα
καλά του και τα κακά του. Σε κάθε
περίπτωση όμως τηρούνταν τα προ-
σχήματα. Υπήρχαν όρια και καλώς
νοούμενα μυστικά. Ένω τώρα; Όλα
στο φως κι όποιος αντέξει! Με απο-
τέλεσμα να γινόμαστε δέκτες πλη-

ροφοριών που σε άλλες εποχές θα
προκαλούσαν αισχύνη.

Β.Κ.: Μιλάς με γρίφους γερόντισσα...

Ι.Π.Ο.: Ένα παράδειγμα θα σου πω
Βίρνα Κυμβάλου: Ο Δημοκρατικός
Συναγερμός βολιδοσκόπησε τον
Χριστόφορο Τορναρίτη για να τον
συμπεριλάβει στο ψηφοδέλτιό του!

Β.Κ.: Με τρομάζεις, Ιουλία.

Ι.Π.Ο.: Μα γι' αυτό αναφέρομαι σε
νέα ήθη. Εν προκειμένω πολιτικά ή
αν θέλουμε να είμαστε πιο ακρι-
βείς: μετα-πολιτικά ήθη. Είναι σαν
να ανασήκωσε κάποιος την κουρτί-
να και παρακολουθούμε ένα πολιτι-
κο-κοινωνικό b monie. Παλαιά λέ-
γαμε: «ό,τι συμβαίνει στο Βέγκας,
μένει στο Βέγκας». Τουτέστιν, ου-
δείς λόγος συντρέχει να γνωρίζου-

με όλες τις ανατριχιαστικές λεπτο-
μέρειες.

Β.Κ.: Καλέ, εδώ λόγω της αποκαθή-
λωσης του Τυχικού μάθαμε για τους
αποτεικισμένους!

Ι.Π.Ο.: Ναι, έμελλε να το μάθουμε
και αυτό. Σαν να μην μας αρκούσαν
οι κάθε είδους αποτυχημένοι η γκά-
μα διευρύνθηκε. Α γριφος, ο πατέ-
ρας Δήμος Σερκελίδης, αποτειχι-
σμένος από τη Θεσσαλονίκη που
χειροτόνησε ο άτυχος Τυχικός, έγι-
νε εξάλλος με την Ιερά Σύνοδο και
χαρακτήρισε τον Αρχιεπίσκοπο
«ψευδοποιημένα».

Β.Κ.: Ο tempora o mores!

Ι.Π.Ο.: Στα λόγια μου έρχεσαι, Βίρ-
να Κυμβάλου. Το μόνο καλό αυτής
της ιστορίας είναι ότι θα πάρει σει-

ρά ο Μόρφου, ο οποίος μετά τον
θάνατο του Πάπα ξεσάλωσε ξανά
λέγοντας: «Μα είδατε είναι Θεόν
έχουμε; Να τον φροούμαστεν τζιαι
λλίον, ειδικά εμείς οι Δεσποτάδες.
Τη Δευτέρα του Πάσχα, αντί να κά-
νει κοινόν Πάσχα, είπεν του έλα πά-
νω να σε δικάσω. Ο Θεός να μας
ελεήσει».

Β.Κ.: Ο Θεός να τον ελεήσει. Σε αυ-
τό δεν θα διαφωνήσει κανείς νομί-
ζω, Ιουλία.

Ι.Π.Ο.: Σε άλλα κοσμικά νέα, το
πλούσιο ρεπορτάζ για τα γενέθλια
του πολύ πλούσιου Τζον Χριστο-
δούλου έσπασε κάπως την εκκλη-
σιαστική και πολιτική μιζέρια.

Β.Κ.: Τουτέστιν;

Ι.Π.Ο.: Τουτέστιν οι λαμπροί εορτα-

σμοί ήταν η επιτομή του Λαός και
Κολωνάκι. Η λίστα των καλεσμένων
είχε από Λάτση, Γουλανδρή και
Βαρδινογιάννη, μέχρι Κούλλη Νικο-
λάου, Άντρη Καραντώνη και Λούπη
Πατσαλίδη.

Β.Κ.: Τρελαίνομαι για τον Κούλλη
Νικολάου!

Ι.Π.Ο.: Ανέκαθεν ήσουν αδιάτακτη,
Βίρνα Κυμβάλου. Τέτοια λες και θα
με αποτελειώσεις.

Β.Κ.: Χωρίς να έχω πρόθεση να σε
αποτελειώσω θα συμπληρώσω δύο
ακόμα πικάντικες πληροφορίες από
το λαμπερό πάρτι: πρώτον, ότι το
παραδοσιακό συγκρότημα «Κά-
στρο» εντυπωσίασε τους καλεσμέ-
νους στο Μονακό με τον χορό των
ποτηριών και την τασιά. Και δεύτε-

ρον, ότι ο πρίγκιπας Αλβέρτος άνοι-
ξε με σπαθί μια τεράστια σαμπάνια,
προκαλώντας σύμφωνα με το γλα-
φυρό ρεπορτάζ ενθουσιασμό
στους καλεσμένους.

Ι.Π.Ο.: Μια χαρά πέρασε ο Αλβέρ-
τος. Ενώ οι γαλαζοίματοι της Ολ-
λανδίας βρέθηκαν με τη Μαρία Πα-
ναγιώτου σε πατατοφυτείες στα
Κοκκινόχωρια.

Β.Κ.: Είσαι αθεράπευτα σνομπ Ιου-
λία.

Ι.Π.Ο.: Θα το δεχτώ.

Β.Κ.: Σε άλλα νέα ο Χαρτσιώτης δή-
λωσε ότι πιθανόν να είναι το οργα-
νωμένο έγκλημα πίσω από τις επι-
θέσεις κατά των διανομένων.

Ι.Π.Ο.: Εγώ θα κρατήσω την αισιό-
δοξη εκδοχή, ότι ο υπουργός δεν το
τεμάττισε τελείως λέγοντας πως
πιθανόν να έχουν ψυχολογικά οι
αλλοδαποί και... να αυτοτραυματί-
ζονται.

Β.Κ.: Ο Πρόεδρός μας άραγε τι να
σκέφτεται κάθε φορά που ο Χαρ-
τσιώτης ανοίγει το στόμα του και
αμολάει μια νέα εξηπνόδα;

Ι.Π.Ο.: Ο Νίκος Χριστοδουλίδης εί-
ναι υπεράνω.

Β.Κ.: Καθότι «είναι θεός, ήλιος κα-
θημερινός».

Ι.Π.Ο.: Τώρα μιλάς εσύ με γρίφους,
γερόντισσα...

Β.Κ.: Στην εκδήλωση Μνήμης για τη
Γενοκτονία των Ποντίων στο Παρα-
λίμνι ο ομιλητής είπε επί λέξει, κά-
νοντας τον σταυρό του: «Έχοντας
τον Κύριο Ιησού Χριστό στον ουρα-
νό και τον κύριο, Εξοχότατο Πρό-
εδρό μας Νίκο Χριστοδουλίδη στη
γη, να! Να μη σας μένει καμία
έγνοια για την πρόοδο και ελευθε-
ρία της πατρίδας μας...».

Ι.Π.Ο.: Η Αγία Τετράδα! Τι ζούμε
Βίρνα Κυμβάλου...

Β.Κ.: Πολύ λιγότερα πάντως από
τον έρμο τον Μακρόν που έφαγε τη
σφαλιάρα από την Μπριζίτ.

Ι.Π.Ο.: Δεν σχολιάζω. Αντιπαρέρ-
χομαι την πρόκληση και παραμένω
Κυρία.

stavros.christodoulou@gmail.com

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:

ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

90 χρόνια πριν στην «Κ»

01.6.1935

Γάμοι: Εις την Βυρτεμβέργην ετελέσθη την παρελθούσαν
εβδομάδα ο πρώτος γάμος κατά τους ειδηλωατρικούς
τύπους. Η ευλογία των γάμων έγινε εις μίαν αίθουσαν
του Δημαρχείου, σπολισμένην με άνθη και χιτλερικά ση-
μεία. Εκατέρωθεν των

φέρθη κατόπιν ψωμί, σύμβολον της γονιμότητος της γης,
και αλάτι, σύμβολον της αγνότητος, τέλος δε οι νεόνυμ-
φοι έλαβαν τα δακτυλίδια των γάμων, υπό τας ευχάς των
παρισταμένων συγγενών και φίλων.

Νέο μέτωπον: Η επίσκεψις του στρατηγού Γκαίριγκ εις
την Σόφίαν δεν ήτο δυνατόν παρά να προκαλέση σοβα-
ρώς την προσοχήν των διεθνών διπλωματικών κύκλων και
ιδιαιτέρως των βαλκανικών κυβερνήσεων. Γενική εντύ-
πωσις είναι ότι πρόκειται περί ευρυτέρας κινήσεως της
γερμανικής πολιτικής η οποία από τινος καταβάλλει πά-
σαν προσπάθειαν όπως δημιουργήση νέον μέτωπον, ως
αντίρροπον της νυνμένης παρατάξεως ην απετέλεσαν η
Γαλλία, η Σοβιετική Ένωσις και η Τσεχοσλοβακία.

Ο δήμαρχος της Αφροδίτης έκανε σο-
βαρές καταγγελίες, αλλά του την πέ-
σανε από παντού κατηγορώνας τον
για λαϊκισμό. Όχι μόνο οι «άλλοι» αλλά
και οι «δικοί». Βλέπετε από τη στιγμή
που θεωρείται πιθανός υποψήφιος
του 2028, δημιουργεί αμέσως αντιπα-
λότητες, τόσο στο κυβερνητικό στρατό-
πεδο, όσο και στον ΔΗΣΥ. Οι κακές
γλώσσες πάντως -που όσο πάνε γίνον-
ται και πιο κακές- λένε πως αν η Αννίτα
δεν είναι υποψήφια, για οποιονδήποτε
λόγο, τότε προτιμά ανήρ Πάφιο. Όχι
όμως την εξ Αργάκας αλεπού. Δεν ξέ-
ρουμε σίγουρα αν το ίδιο ισχύει για
Φούλη. Η αγία τριάδα του συναγερμού
είναι δεμένη με μια σχέση που θα μπο-
ρούσε να περιγραφεί σαν love/hate
relationship. But mostly love. OK.

Ο εθνικός μας πρίγκιπας πάντως βλέ-
πει παράθυρο ευκαιρίας. Όχι μόνο για
την προεδρία της Βουλής. Αν η συνα-
γερμική τριάδα δεν μείνει ομοούσια
και αδιαίρετη, τότε θα μπορούσε κάλ-
ιστα να υποστηριχθεί σαν υποψή-
φιος κοινής αποδοχής, κυρίως σε κεν-
τροδεξιούς ψηφοφόρους που θα ήθε-
λαν να ανακόψουν την άνοδο της
ακροδεξιάς. Αυτό μου είπε φίλος συ-
ναγερμικός και με έβαλε σε σκέψεις.
Λέτε στο τέλος αν δεν υπάρχει να
πρέπει να τον εφεύρουμε; Τον Νικό-
λα; The little prince? Θα μιλάμε για την
ανατροπή του αιώνα.

Τι ήταν αυτή η χαστουκογοροθιά που
δέχθηκε ο Μακρόν από την Μπριζίτ;
Δόντια δεν έφυγαν αλλά σίγουρα του
έφυγε η μαγκιά, ενώ το τρολάρισμα

ΟΜΗΡΟΥ & Σ Ε Β Ε Ρ Η / Γράφει ο ΟΝΑΣΑΓΟΡΑΣ

Ο Πρίγκιπας, ο Δήμαρχος και το Βυζάντιο

Ανήρ Πάφιος ουκ έστιν αγαθός;

που ακολούθησε την απίστευτη αυτή
σκηνή απείρου κάλλους ήταν επικών
διαστάσεων. Δεν είναι τρόπος αυτός
να στηρίξεις τον πολιτικό σύζυγό σου,
Μπριζίτ μου. Δες τη Φιλίππη να μαθαί-
νεις παρακαλώ.

Πολλά στην ΚΟΠ μύριζαν άσχημα,
ίσως για αυτό μερικοί έφτιαξαν και το
λογοπαίγνιο ΚΟΠριά. Όσον αφορά
στην υπόθεση του πάλα ποτέ υπτου-
chable Κούμα, φαίνεται πως θα μας
απασχολήσει για καιρό, συμπαρασύ-
ροντας συνεργούς σε ιστορίες για
αγρίους, ιστορίες ολίγον τι... μυστη-
ριώδεις. Ένα πουλάκι μου είπε πως
τελικά οι σφιγγες δεν κράτησαν το

στόμα ερμητικά κλειστό. Αντιθέτως,
κελάδησαν και είπαν πολλά. Ο νοών
νοεΐτω.

Οι γονείς, στη συντριπτική τους πλει-
οψηφία, αλλά και το Υπουργείο, θέ-
λουν μεταρρύθμιση και σύστημα αξιο-
λόγησης των εκπαιδευτικών. Οι εκπαι-
δευτικοί και οι Συντεχνίες φωνάζουν
το «Όχι» του Μεταξά. Γιατί όμως; Οι
ίδιοι δεν θέλουν αλλαγή και πρόοδο;
Είναι ευχαριστημένοι με την παρούσα
κατάσταση; I think not!

Περίεργα όσα συμβαίνουν στην Αίγυ-
πτο και αφορούν ένα από τα αρχαιότε-
ρα και πιο συμβολικά μνημεία της Χρι-

στιανουσίνης, τη μονή της Αγίας Αικα-
τερίνης στο Όρος Σινά. Κάποιος που
μελέτησε εκτεταμένα το θέμα λέει
πως πίσω από την παράξενη στάση
των αιγυπτιακών αρχών κρύβεται ο
Ερντογάν και οι Αδελφοί Μουσουλμά-
νοι και πως ο μακροπρόθεσμος στό-
χος είναι να εξαλειφτεί αυτό το μνη-
μείο, για συμβολικούς κυρίως λόγους.
Θα ήταν κρίμα, πραγματικά. Την έχω
επισκεφτεί και πρόκειται για μια μονή
που ξεχειλίζει από ιστορία.

Στην πρώτη του συνέντευξη μετά που
ανέλαβε μητροπολίτης Πάφου ο Τυχι-
κός είχε αναφέρει πως πρότυπό του
θα είχε τον τρόπο διοίκησης του Βυ-
ζαντίου! Τότε βέβαια κανείς δεν αντι-
λήφθηκε τι ακριβώς εννοούσε, αλλά
όταν άρχισε να αναφέρεται σε διάβα-
σμα του φαγητού που μας φέρνουν
αλλόθρησκοι ντελιβεράδες (!!!), να
χαρακτηρίζει τον Πάπα εκπρόσωπο
του Σατανά και να αρνείται την τιμή να
έλθει στην Κύπρο για πρώτη φορά η
κάρα του Αποστόλου Παύλου, τότε κα-
ταλάβαμε πόσο... βυζαντινά σκεφτό-
ταν. Και, χωρίς να θέλω να στενοχω-
ρήσω τους φανατικούς οπαδούς του,
θα τους υπενθυμίσω πως το Βυζάντιο
έμεινε στην ιστορία για τις σκευωρίες
και τις μηχανορραφίες που οδήγησαν
αναπόφευκτα στην κατάρρευση και
πτώση του. Για να μην ξεχνάμε και την
περίφημη ατάκα που αποδίδεται στον
βυζαντινό Μέγα Δούκα Λουκά Νοτα-
ρά, λίγο πριν από την άλωση της Πό-
λης: «Καλύτερα φέσι τούρικο παρά
παπική τιάρα»: Και δυστυχώς η ευχή
του εισακούστηκε.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΝΣ • Διευθύντρια: ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ • Σύμβουλος Εκδόσης: ΑΛΚΗΣ ΑΝΔΡΕΟΥ

Υπεύθυνος Υλης: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Ατελιέ: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

Νικόλαου Σαρτίπολου 2 & Λεωφ. Λυκαβηπού, 2401 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: +357 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, αναπαραγωγή, διασκευή
ή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε
τρόπο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ • Διεύθυνση συντάξεως: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ - ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Οριζόντια στήριξη Λευκωσίας προς Ισραήλ, εντός Ε.Ε.

Η «Κ» αποκαλύπτει λέξη προς λέξη τις αναφορές του ΥΠΕΞ, κατά της ολλανδικής πρότασης

Του ΠΑΥΛΟΥ Κ ΞΑΝΘΟΥΛΗ

Τρεις φορές, κατ' επανάληψη και σε διαδοχικές συνεδρίες της Επιτροπής Πολιτικής και Ασφάλειας (ΕΠΑ), της Επιτροπής Μονίμων Αντιπροσώπων (COREPER), ως επίσης και του Συμβουλίου Εξωτερικών Υποθέσεων (ΣΕΥ), το υπουργείο Εξωτερικών της Κυπριακής Δημοκρατίας τοποθετήθηκε, ρητώς και απεριφράστως, εναντίον της πρότασης της Ολλανδίας για αναθεώρηση της Συμφωνίας Σύνδεσης Ε.Ε.-Ισραήλ. Παρακάμπτοντας την τραγική κατάσταση στην οποία περιήλθε η Γάζα εξαιτίας των καταστροφικών ισραηλινών επιθέσεων και της «επιβολής πείνας», ως μέσου πολέμου. Όπως προκύπτει αβίαστα από τις τοποθετήσεις του υπουργείου Εξωτερικών, σε όλα τα στάδια των συζητήσεων εντός Ε.Ε., η υποστηρικτική θέση της Λευκωσίας προς το καθεστώς Νετανιάχου ήταν προετοιμασμένη και δομημένη, σε διπλωματικό και πολιτικό επίπεδο, στοχεύοντας στη χρήση «όλων των εργαλείων» για «διαφύλαξη» της Συμφωνίας Σύνδεσης Ε.Ε.-Ισραήλ.

Η «Κ» έλαβε γνώση και μεταφέρει αυτούσιες τις θέσεις της Λευκωσίας, διά των οποίων το υπουργείο Εξωτερικών απέρριψε την ολλανδική πρόταση, οριζοντίως, σε όλα τα επίπεδα των συζητήσεων εντός της Ε.Ε., που έλαβαν χώρα από τις 13 μέχρι και τις 20 Μαΐου. Με κεντρική κατεύθυνση, μια «υποδεικτική θέση» που όπως είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε, μετέφερε ο ίδιος ο ΥΠΕΞ Κωνσταντίνος Κόμπος, στο ΣΕΥ, για την «ανάγκη χρήσης όλων των υφιστάμενων εργαλείων, για διατήρηση του διαλόγου Ε.Ε.-Ισραήλ», ώστε δηλαδή η σχέση Ε.Ε.-Ισραήλ να διαφυλαχθεί ως κόρη ομφαλού. Παρά την επιδείνωση της κατάστασης στη Γάζα και την ισοπέδωσή της, ως επίσης και τις απαγορεύσεις διανομής τροφίμων που συνέχιζε να επιβάλλει το καθεστώς Νετανιάχου, φέρνοντας χιλιάδες ανθρώπους και παιδιά, σε ποσοστό 93%, στα πρόθυρα της λιμοκτονίας (έκθεση του «Integrated Food Security Phase Classification», που στηρίζεται από τον ΟΗΕ).

Στο δίδισμα αυτών των ημερών, από τις 13 μέχρι και τις 20 Μαΐου, η Ολλανδία, σύμμαχος του Ισραήλ και μόνιμος υποστηρικτής του, επικειρούσε να εξασφαλίσει την απαραίτητη στήριξη εντός της Ε.Ε., ώστε να νουθετήσει τον Νετανιάχου, προτείνοντας διά επιστολής την αναθεώρηση της Συμφωνίας Σύνδεσης Ε.Ε.-Ισραήλ. Ωστόσο, η κυβέρνηση Χριστοδουλίδη, με εντολές του ΥΠΕΞ, προέβαλλε την ακριβώς αντίθετη γραμμή, «διατήρησης» και διαφύλαξης της Συμφωνίας Σύνδεσης Ε.Ε.-Ισραήλ. Με πρόσχημα τη συνέχιση του ευρωισραηλινού διαλόγου και χωρίς καμιά διάθεση όχι μόνο σκληρύνσης των κοινοτικών θέσεων έναντι του καθεστώτος Νετα-

νάχου, αλλά ούτε καν αποστολής ενός μηνύματος ένδειξης δυσφορίας. Με τον ΥΠΕΞ Κωνσταντίνο Κόμπος να κλείνει, όπως πληροφορούμαστε, την παρέμβασή του στο κεκλεισμένων των θυρών Συμβούλιο Εξωτερικών Υποθέσεων, με την εξής φράση: «Η Κύπρος δεν δύναται να στηρίξει πιο πάνω εισήγηση Ολλανδίας στο παρόν στάδιο».

Αιχμές Vs Κύπρου

Ξένος διπλωμάτης χώρας που στήριξε την ολλανδική πρόταση και μίλησε στην «Κ», έλεγε σε αντίθεση με τη θέση που διατύπωσε ο Κωνσταντίνος Κόμπος, ότι: «Το παρόν στάδιο, υπό το φως της κατάστασης της Γάζας, ως επίσης και της χρήσης της πείνας ως μέσου πολέμου, ήταν ακριβώς αυτό που υπαγόρευσε τη λήψη άμεσας αποφάσεων για αναθεώρηση της Συμφωνίας Σύνδεσης Ε.Ε.-Ισραήλ. Αν όχι σε αυτό, το “παρόν στάδιο”, τότε πότε πρέπει να ληφθεί μια τέτοια απόφαση και τι θα πρέπει άλλο να γίνει για να ευαισθητοποιηθούμε», διερωτήθηκε ο ίδιος ξένος διπλωμάτης, με σκωπτική διάθεση, παραπέμποντας στην κατάσταση που επέβαλε ο Νετανιάχου στη Γάζα.

Σε κάθε περίπτωση, η θέση της Λευκωσίας, επί του χρονικού «σταδίου» λήψης μιας τέτοιας απόφασης, «μπάζει» εκ των πραγμάτων. Άλλωστε, αν δούμε το σύνολο των τριών τοποθετήσεων που έκανε η κυπριακή κυβέρνηση

Υπό τύπο ψήφου

Όπως επανειλημμένα δημοσίευσε η «Κ», ψηφοφορία με τη στενή έννοια του όρου, δεν έγινε αναφορικά με την ολλανδική πρόταση για αναθεώρηση της Συμφωνίας Σύνδεσης Ε.Ε.-Ισραήλ. Ωστόσο, οι τοποθετήσεις των κρατών-μελών, περιλαμβανομένης και αυτής του ΥΠΕΞ Κωνσταντίνου Κόμπος, ήταν αρκούντως διαφωτιστικές και κατά συνέπεια καταγράφηκαν από την ύπατη εκπρόσωπο της Ε.Ε. Κάγια Κάλας, χωρίς να απαιτηθεί ψηφοφορία με τη γνωστή πρακτική μορφή ανατάσεως χειρών. Έτσι ακριβώς, λοιπόν, διά των τοποθετήσεων των κρατών-μελών, υπέρ ή κατά της ολλανδικής πρότασης, έγινε η καταγραφή και διαμορφώθηκε και το τελικό αποτέλεσμα εξασφάλισης της απαραίτητης πλειοψηφίας. Υπενθυμίζουμε ότι οι 17 χώρες που ψήφισαν υπέρ της ολλανδικής πρότασης είναι: Βέλγιο, Φινλανδία, Γαλλία, Ιρλανδία, Λουξεμβούργο, Πορτογαλία, Σλοβενία, Ισπανία, Σουηδία, Αυστρία, Δανία, Εσθονία, Μάλτα, Πολωνία, Ρουμανία και Σλοβακία. Αποχή τηρησε η Λετονία. Και εναντίον της πρότασης της Ολλανδίας, τοποθετήθηκαν οι εννέα λοιπές χώρες της Ε.Ε., περιλαμβανομένης και της Κυπριακής Δημοκρατίας.

στις Βρυξέλλες, τόσο σε πολιτικό, όσο και σε διπλωματικό επίπεδο, η μόνη βέβαιη διαπίστωση, στην οποία θα μπορούσε κάποιος να καταλήξει, είναι ότι σε όλες τις περιπτώσεις, η Λευκωσία, στοχευμένα και δομημένα, επέμεινε στη διαφύλαξη της Συμφωνίας Σύνδεσης Ε.Ε.-Ισραήλ, ανεξαρτήτως τιμήματος. Παρακάμπτοντας τη στοιχειώδη υποχρέωση διαφύλαξης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, κάτι που φέρνει την κυβέρνηση Χριστοδουλίδη σε αντίφαση με τον ίδιο της τον εαυτό, δεδομένων των επιδιώξεων και στοχευσεών της, αντίστοιχα, στις περιπτώσεις καταδικής της Τουρκίας για την κατάσταση στην οποία υπέβαλλε και συνεχίζει να υποβάλλει τα ανθρώπινα δικαιώματα, τόσο στην Κύπρο, όσο και στην ίδια την Τουρκία.

Τρεις τοποθετήσεις

Ας δούμε, λοιπόν, πώς τοποθετήθηκε η Κύπρος, κατά τις συζητήσεις που έλαβαν χώρα, τόσο σε διπλωματικό, όσο και σε πολιτικό επίπεδο:

• **ΕΠΑ 13 Μαΐου:** Ο πρόεδρος της Κύπρου, ακολουθώντας καθκόντως τη γραμμή που χάραξε το υπουργείο Εξωτερικών της Κυπριακής Δημοκρατίας, ανέφερε, όπως πληροφορείται η «Κ», ότι θα πρέπει να υπάρξει «άμεση πρόσβαση ανθρωπιστικές βοήθειες, καθώς και απελευθέρωση ομήρων», στη Γάζα. Επί της ουσίας όμως της ολλανδικής πρότασης, υπογράμμισε τη σημασία της Συμφωνίας Σύνδεσης Ε.Ε.-Ισραήλ,

τονίζοντας ότι «το Συμβούλιο Συνεργασίας μεταξύ των δύο αποτελεί τη ραχοκοκαλιά της επικοινωνίας και του διαλόγου» και ότι «πρέπει να διαφυλαχθεί», καταλήγοντας στη θέση ότι πρέπει να συνεχιστεί ο διάλογος με το Ισραήλ.

• **COREPER 14 Μαΐου:** Μια μέρα αργότερα, στην Επιτροπή Μονίμων Αντιπροσώπων COREPER, η μόνιμη αντιπρόσωπος της Κύπρου κινήθηκε στην ίδια ακριβώς γραμμή. Γενικώς, αναφέρθηκε στην εντατικοποίηση των προσπάθειών για κατάπαυση του πυρός στη Γάζα και στο ζήτημα παροχής ανθρωπιστικές βοήθειες, καθώς και στην απελευθέρωση των ομήρων. Αναφορικά με την αξιολόγηση της συμμόρφωσης του Ισραήλ με το άρθρο 2 της Συμφωνίας Σύνδεσης μεταξύ Ε.Ε.-Ισραήλ και την πρόταση της Ολλανδίας, υποστήριξε ότι ο πλήρης σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του διεθνούς δικαίου αποτελεί θεμέλιο των σχέσεων με στρατηγικούς εταίρους. Ωστόσο, επί τους ουσίας, υπογράμμισε, όπως πληροφορούμαστε, ότι «η συμφωνία σύνδεσης είναι κρίσιμη και πρέπει να διατηρηθεί ως μέσο διαλόγου με το Ισραήλ».

• **ΣΕΥ 20 Μαΐου:** Οι πιο πάνω θέσεις της Λευκωσίας αποτελούσαν και εξακολουθούν να αποτελούν την πολιτική γραμμή της κυβέρνησης Χριστοδουλίδη, η οποία διαβιβάστηκε στη διπλωματική υπηρεσία. Συνεπώς, επαυλήφθηκαν καρμπόν και στο πολιτικό επίπεδο του Συμβουλίου Εξωτερικών Υποθέσεων, από τον ίδιο τον ΥΠΕΞ Κωνσταντίνο Κόμπος. Όπως είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε, ο κ. Κόμπος ανέφερε τα εξής σε σχέση με την πρόταση της Ολλανδίας για αναθεώρηση της Συμφωνίας Σύνδεσης Ε.Ε.-Ισραήλ: Τόνισε την ανάγκη όπως το Ισραήλ συμμορφωθεί με τη Συμφωνία Σύνδεσης με την Ε.Ε., κάνοντας ειδική αναφορά στη «σημασία του ανθρωπιστικού δικαίου». Ανθρωπιστικό δικαιο, που προφανώς δεν ήταν όμως αρκετό για να διαφοροποιήσει τη θέση της Λευκωσίας, με αποτέλεσμα ο υπουργός Εξωτερικών να καταλήξει τονίζοντας «την ανάγκη χρήσης όλων των υφιστάμενων εργαλείων για διατήρηση του διαλόγου Ε.Ε.-Ισραήλ». Σημείωσε «τη σημασία της Συμφωνίας Σύνδεσης» και παρέπεμψε στη διαφύλαξη της. Επί του προκειμένου, ο Κωνσταντίνος Κόμπος υπογράμμισε ότι το εν λόγω «εργαλείο θα πρέπει να διατηρηθεί», με στόχο όπως υποστήριξε, να υπάρχει δυνατότητα μεταφοράς θέσεων για εκκενρία, ως επίσης και για τη διεξαγωγή συζητήσεων για την ανθρωπιστική βοήθεια. Αφού ο ΥΠΕΞ αναφέρθηκε στον πρόσφατο «μη συγκρουσιακό διάλογο Ε.Ε.-Ισραήλ», κατέληξε εν τέλει στη θέση ότι «η Κύπρος δεν δύναται να στηρίξει πιο πάνω εισήγηση Ολλανδίας στο παρόν στάδιο».

ΑΡΘΡΟ / Του ΔΗΜΗΤΡΗ Μ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Συνταγματική μεταρρύθμιση και κράτος δικαίου

Ζούμε σε μια μη φυσιολογική χώρα, το είπαμε ξανά. Με ένα σύνταγμα που άντεξε σε πλήρη λειτουργία για μόλις τρία χρόνια. Από τότε ζούμε, και σωστά, με το δικαίο της ανάγκης, που από προσωρινό μετρά έξι δεκαετίες ζωής. Από τότε είναι που λειτουργούμε χωρίς θεσμικά αντίβαρα, χωρίς τα γνωστά check and balances, με όλα τα κακά που επέφερε μαζί της αυτή η έλλειψη. Εμπεδώθηκε η αντίληψη «αυτοκράτορα» στον εκάστοτε Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Η ισχυρότατη υπερεξουσία συσσωρεύτηκε στα χέρια του πρώτου πολίτη και του υπουργικού του συμβουλίου, αφού μπορούν να αποφασίζουν, χωρίς να χρειάζονται την έγκριση του θεσμικού αντιβάρου. Στο σύνταγμα μας, αυτό θα έπρεπε να το κάνει η τουρκοκυπριακή κοινότητα, σε άλλα κράτη συνήθως το κάνει το κοινοβούλιο.

Πέραν όμως από την υπερεξου-

σία στην εκτελεστική εξουσία, μεγάλη εξουσία έχει και ο εκάστοτε γενικός εισαγγελέας. Η εξουσία εκεί, για να είμαστε δίκαιοι, εκπορεύεται από τη μητέρα του συντάγματος, δεν λειτουργούσε δηλαδή ούτε και πριν το 1964 ο Τουρκοκύπριος βοηθός γενικός εισαγγελέας ως αμιγής αντίβαρο. Βεβαίως με την πάροδο των χρόνων, αλλά και με την εμπειρία άλλων χωρών που ακολουθούν το Κοινό Δίκαιο, πείστηκαν σχεδόν όλοι οι εμπλεκόμενοι πως ήρθε η ώρα για να προχωρήσουμε στη συνταγματική μεταρρύθμιση που θα διαχωρίζει τον ρόλο του γενικού εισαγγελέα σε δύο. Σε αυτόν τον Νομικό Συμβούλου και σε αυτόν του Δημόσιου Κατήγορου. Η ένταξη μας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και η εμπειρία μας εδώ και είκοσι χρόνια, με τις παρατηρήσεις - εισηγήσεις που προκύπτουν από τις εκθέσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την κα-

Πρόθεση του νομοθετήματος είναι να μετεξελιχθεί σε ένα σώμα, Ελεγκτικό Συμβούλιο ή Ελεγκτικό Συνέδριο, όπου η σοφία των πολλών θα είναι καλύτερη από τη σοφία τους ενός.

τάσταση του Κράτους Δικαίου αλλά και της Greco, βοηθήσαν σίγουρα στο να εμπνεσθεί αυτή η ανάγκη για την αλλαγή. Μαζί με τον χρόνο κύλησε και μπόλινο νερό. Το ζήτημα της συνταγματικής μεταρρύθμισης και του διαχωρισμού του ρόλου του γενικού εισαγγελέα απασχόλησε την προεκλογική εκστρατεία για τις προεδρικές εκλογές του 2023, όπου η πλειοψηφία των υποψηφίων, συμ-

περιλαμβανομένου και του Προέδρου της Δημοκρατίας, δήλωσαν θετικοί σε μια τέτοια μεταρρύθμιση. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας και ο υπουργός Δικαιοσύνης προχώρησαν, όχι με ταχύ ρυθμό, αλλά προχώρησαν, στο επόμενο βήμα. Τον Σεπτέμβριο που μας πέρασε, ο κ. Χαρτσιώτης ανακοίνωσε πως έχει έτοιμο το πλάνο των νομοθεσιών που χρειάζονται. Μαζί βεβαίως με τις αλλαγές στη Νομική Υπηρεσία, αλλάζει, και σωστά κατά τη γνώμη μου, και ό,τι αφορά στον γενικό ελεγκτή. Πρόθεση του νομοθετήματος είναι να μετεξελιχθεί σε ένα σώμα, Ελεγκτικό Συμβούλιο ή Ελεγκτικό Συνέδριο, όπου η σοφία των πολλών θα είναι καλύτερη από τη σοφία τους ενός. Αξίζει εδώ να σημειώσουμε πως τις πρωτοβουλίες της κυβέρνησης προηγήθηκε πρωτοβουλία εννέα βουλευτών, με την οποία καταθέσαμε πρόταση νόμου για συνταγματική αλλαγή σε άρθρο

του συντάγματος όπου δημιουργεί υπηρεσία δημόσιου κατήγορου και ανοίγει στην ουσία τον δρόμο για τη μεταρρύθμιση. Όσο και αν προσπάθησαν κύκλοι της κυβέρνησης, νομικοί, δικαστικοί και άλλοι κύκλοι να χλευάσουν την πρωτοβουλία των εννέα βουλευτών, λειτούργησε ως μοχλός πίεσης για να εκδηλωθεί η πιο πάνω πρωτοβουλία της κυβέρνησης.

Η αλήθεια είναι πως σήμερα, σχεδόν εννέα μήνες από την εξαγγελία, έγιναν συναντήσεις με τις ηγεσίες των κοινοβουλευτικών κομμάτων, παρουσιάστηκαν οι εισηγήσεις στον γενικό εισαγγελέα και στον γενικό ελεγκτή, και ανέλαβε το γραφείο του γενικού εισαγγελέα να επεξεργαστεί την αρχική ιδέα και να παρουσιάσει τα νομοσχέδια. Ανακοινώθηκε από τον γενικό εισαγγελέα, κάπου στον Νοέμβριο, η δημιουργία μιας ομάδας έγκριτων και έμπειρων νομικών - συνταγμα-

τολόγων που θα συμβούλευε τον γενικό εισαγγελέα για τον καταρτισμό των νομοσχεδίων. Φαίνεται πως πλησιάζουμε στο τέλος αυτής της διαδικασίας, και δεν αργεί η μέρα που θα παραδοθούν αυτά τα κείμενα στην εκτελεστική εξουσία. Στις 27 Ιουνίου θα διοργανωθεί από τη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Κύπρου μια ημερίδα - συζήτηση για αυτό το πολύ σημαντικό θέμα. Στη συζήτηση θα συμμετάσχει ο γενικός εισαγγελέας αλλά και μέλη της ομάδας συμβούλων που όρισε. Πιστεύω πως είναι μια συζήτηση που χρειάζεται να γίνει και που θα βοηθήσει προς τον τελικό σκοπό. Θα είμαστε εκεί για να ενισχύσουμε αυτή την προσπάθεια.

Ο Δημήτρης Μ. Δημητρίου είναι βουλευτής Δημοκρατικού Συναγερμού στη Λευκωσία, πρόεδρος της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Θεσμών. dmdemetriou.com

Της ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ

Όταν στο καταστατικό συνέδριο του Δημοκρατικού Κόμματος, ο Νικόλας Παπαδόπουλος απευθυνόταν στον Πρόεδρο της Δημοκρατίας Νίκο Χριστοδουλίδη και δήλωνε το αμύμητο, ότι αν δεν υπήρχε, θα έπρεπε το κόμμα του να τον εφεύρει, πολλοί ήταν εκείνοι που γέλασαν σκωπτικά. Κάποιοι για την ανάγκη επανεφεύρεσης ενός πολιτικού που είχε ήδη φθαρεί απότομα από τον πρώτο κιόλας μύνα της διακυβέρνησής του και άλλοι για την αίσθηση απελπισίας που εξέπεμπε με εκείνη τη δήλωσή του ο ΔΗΚΟϊκός πρόεδρος. Ο στενός περιγύρος του Νικόλα Παπαδόπουλου εκτιμούσε, ωστόσο, πως αυτή η υπερφίαλη για πολλούς τοποθέτηση, στόχο είχε να σβήσει τις όποιες σκιές στις σχέσεις τους που είχαν διασαλευθεί με το καλημέρα. Και κυρίως να δώσει μία δεύτερη ευκαιρία τόσο στον ίδιο τον Πρόεδρο που ζοριζόταν αλλά και σε αυτή την ιδιότυπη συμμαχία. Σήμερα η επεισοδιακή σχέση των δύο δοκιμάζεται εκ νέου, με πολλούς να θεωρούν πως η αποχώρηση του ΔΗΚΟ από τη συγκυβέρνηση είναι πλέον θέμα χρόνου και κατάληπτης ευκαιρίας.

Το whatsapp και τα μηνύματα

Λάδι, στο ήδη τεταμένο κλίμα των δύο μερών, έβαλε με τη συνέντευξή του στην «Κ» την περασμένη Κυριακή ο στενότερος συνεργάτης του Νικόλα Παπαδόπουλου και βουλευτής του ΔΗΚΟ Χρύσης Παντελίδης. Σ' αυτήν δήλωσε ενοχλημένος από τη στάση του Προεδρικού και την αδικαιολόγητη, όπως χαρακτήρισε, ανοχή που επιδεικνύει η κυβέρνηση στο ΕΛΑΜ. Αυτό, σε συνδυασμό με την πόρτα συνεργασίας που άνοιξε ο κ. Παντελίδης προς τον ΔΗΣΥ, ήταν αρκετό για να κινητοποιήσει ολόκληρο το Προεδρικό που αντάλλαζε με ΔΗΚΟϊκά στελέχη τη συνέντευξη. Σε τέτοιο σημείο, που ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας έστειλε τη συνέντευξη στον κ. Παπαδόπουλο διερωτώμενος, αν έτσι φέρονται οι συγκυβερνώντες. Ο Νικόλας Παπαδόπουλος, από την άλλη, φέρεται να στάρριξε πλήρως τον βουλευτή του και να υπερθεμάτισε. Σημείωσε πως η κυβέρνηση εκπέμπει εικόνα διίσυσης, θέτοντας ως παράδειγμα όσα εκτυλίχθηκαν με τις εισφορές των σωματείων στο κράτος. Διερωτήθηκε αν έτσι θα συνεχίσει μέχρι και τις εκλογές, χωρίς ο Πρόεδρος να συνηχίζει τη συζήτηση.

Χωρίς αυταπάτες

Η κρίση προφανώς και δεν εκτονώθηκε, όμως έβγαλε στο προσκήνιο την πικρία που επικρατεί μεταξύ των δύο πλευρών από την αρχή της συμβίωσης τους στη συγκυβέρνηση μέχρι και σήμερα. Κανείς βεβαίως δεν είχε την αυταπάτη να πιστεύει πως η σχέση αυτή κτίστηκε είτε σε αγνά αισθήματα είτε στα ισχυρότερα θεμέλια κοινών πολιτικών. Ήταν αναμφίβολα ένα πάρε-δώσε επιβίωσης, όμως κάποιος θα ανέμενε να υπάρχει ένα σχετικό modus operandi. Το ΔΗΚΟ ήταν το πρώτο κόμμα που στηρίξε την υποψηφιότητα του Νίκου Χριστοδουλίδη, σε μία εποχή που ο τελευταίος χρειαζόταν τη στήριξη ενός τουλάχιστον παραδοσιακού κόμματος για να ισχυροποιήσει την υποψηφιότητά του. Όμως και το ΔΗΚΟ, από την άλλη, χρειαζόταν σε μία περίοδο φθοράς του την υψηλή δημοτικότητα του Νίκου Χριστοδουλίδη ως σωφίλιο και κατ' επέκταση μία προοπτική εξουσίας μετά από τη χρόνια απουσία από την κυβέρνηση. Η δυσφορία ξεκίνησε από τον προεκλογικό μετά τη σαφή προσπάθεια του Νίκου Χριστοδουλίδη να κρατήσει αποστάσεις από τα συνεργαζόμενα κόμματα. Άλλοτε κρύβοντας τους αρχηγούς κομμάτων στις προεκλογικές εκδηλώσεις, άλλοτε ξεκαθαρίζοντας πως στο Υπουργικό του δεν θα συμμετέχουν κομματικά στελέχη και εντάθηκε το Σαββατοκύριακο που προηγήθηκε του σχημα-

τισμού του πρώτου Υπουργικού Συμβουλίου.

Η παρερμηνεία για τον Οδυσσέα

Κατά τη διάρκεια της θητείας Χριστοδουλίδη έγιναν πολλά ώστε ο πρόεδρος του ΔΗΚΟ να παρουσιάζεται δέσμιος σε μία συνεργασία όπου το κόμμα του όχι μόνο δεν είχε οφέλη και λόγο στο κυβερνητικό έργο, αλλά αγνοείται επιδεικτικά. Δεν είναι τυχαίο ότι στα κομματικά πγαδοκία έλεγε σκωπτικά, όταν η Πρώτη Κυρία είπε σε εκδήλωση για τους πολύτεκνους ότι θα είναι η φωνή τους στην κυβέρνηση, πως προφανώς δεν είναι οι μόνοι τους οποίους δεν ακούει ο Πρόεδρος. Λίγο η κακή συνεννόηση, λίγο η πληθώρα ταξιδιών του Προέδρου φαίνεται να οδήγησαν και

στην απουσία συντονισμού, αλλά και στην απόσταση των συγκυβερνώντων με τον Πρόεδρο. Στο Προεδρικό απορρίπτουν το θέμα κρίσης στις σχέσεις των δύο μερών, όμως κυβερνητικές πηγές επισημαίνουν ότι ευθύνη για την επιδείνωση των σχέσεων φέρουν κυρίως οι συγκυβερνώντες. Δεν ήταν λίγες άλλωστε οι φορές που η κυβέρνηση ένωσε εκτεθειμένη με νομοσχέδια, δεδομένου ότι οι αρχηγοί των συγκυβερνώντων κομμάτων δεν μπορούσαν να ελέγξουν όλους τους βουλευτές τους και να τα στηρίξουν. Πέραν των ανταρτών βουλευτών, διορισμών που ενόχλησαν το ΔΗΚΟ, τα μέτρα για τους Τ/κ που προκάλεσαν σοβαρή κρίση, μεγάλο ζήτημα που διασάλευσε τις σχέσεις τους αποτέλεσε και ο Οδυσσέας Μιχαηλίδης. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας είχε την αίσθηση από την εκλογή του πως ο Νικόλας

Παπαδόπουλος θα μπορούσε να ελέγξει με κάποιον τρόπο τον Οδυσσέα Μιχαηλίδη ως γενικό ελεγκτή, κάτι που σίγουρα δεν έγινε και δημιούργησε την αίσθηση στο Προεδρικό, ότι το ΔΗΚΟ δεν μπορεί να φανεί χρήσιμο ούτε σε αυτό. Από την άλλη, στο ΔΗΚΟ είδαν με μεγάλη δυσφορία τον χειρισμό της υπόθεσης Μιχαηλίδη, ενισχύοντας το κακό κλίμα στις σχέσεις των δύο μερών. Αφενός, γιατί ο Νικόλας Παπαδόπουλος ένωσε πως κακώς διαχειρίστηκε την απόλυση Μιχαηλίδη ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας και αφετέρου γιατί αυτή μετέτρεψε τον Οδυσσέα Μιχαηλίδη ως τον κύριο πολιτικό αντίπαλο του ΔΗΚΟ για τις βουλευτικές εκλογές. Στο ΔΗΚΟ άλλωστε νιώθουν γενικότερο πως δεν υπάρχει η οποιαδήποτε εκ των προτέρων διαβούλευση και πως βρίσκονται προ τετελεσμένων, με πιο πρόσφατο το ζήτημα των πρά-

σινων φορολογιών που πιάστηκαν εξαινήνς.

Μία σχεδόν παραίτηση και μία ομιλία

Το σοβαρότερο, ωστόσο, ζήτημα είναι η έλλειψη εμπιστοσύνης που υπάρχει στα δύο μέρη. Για το ΔΗΚΟ, ένα ήταν η έλλειψη συνεννόησης με το Προεδρικό όλο αυτό το διάστημα, όμως μετά τις ευρωεκλογές το πρόβλημα ήταν βαθύτερο και συνδεόταν με το κακό αποτέλεσμα που έλαβε το ΔΗΚΟ. Κάποιοι ερμήνευσαν το αποτέλεσμα ως αμφισβήτηση του Νικόλα Παπαδόπουλου, άλλοι ως αποτέλεσμα της φθοράς από τη συγκυβέρνηση και άλλοι ως τιμωρία γι' αυτή τη σύμπλευση. Η αλήθεια είναι πως στο κόμμα του Κέντρου υπήρχε η βεβαιότητα ότι το Προεδρικό θα δούλεψε άτυπα για να λάβει το κόμμα ένα καλό αποτέλεσμα. Όχι μόνο δεν είδαν κάτι τέτοιο, αλλά κάποιοι κατηγορήσαν τον Πρόεδρο για ποντιοπιατική στάση που ευνόησε το ΕΛΑΜ. Για τον Νικόλα Παπαδόπουλο ωστόσο το ζήτημα ήταν βαθύτερο. Ο ίδιος πέρασε μία έντονη περίοδο εσωστρέφειας, μελετώντας σοβαρά το ενδεχόμενο παραίτησης, ετοιμάζοντας ακόμα και σχετικό κείμενο για την υποβολή της παραίτησής του. Κάτι τέτοιο δεν έγινε τελικά για λόγους που ποικίλλουν. Όμως, αυτό που διαπιστώνεται είναι και μία προσωπική πικρία για το γεγονός ότι ο ίδιος οδήγησε το κόμμα στο να στηρίξει τον Νίκο Χριστοδουλίδη και αυτός κατ' επέκταση νιώθει υπεύθυνος για την κατάσταση όπως εξελίσσεται.

Το ρίσκο πριν από τις εκλογές

Το ερώτημα λοιπόν που εγείρεται είναι αν η κατάσταση είναι τόσο κρίσιμη, τότε για ποιο λόγο το ΔΗΚΟ εξακολουθεί να μένει στη συγκυβέρνηση. Μία έξοδος πριν από τις εκλογές θεωρείται μεγάλο ρίσκο, καθώς αφενός θα καταστήσει το κόμμα αναξιοπύστοτο και αφετέρου πως θα προκαλέσει εσωστρέφεια πριν από την κρίσιμη μάχη. Δεν πέρασε για παράδειγμα απαρατήρητη η διαφοροποίηση του βουλευτή Αμμοχώστου Χρίστου Σενέκκη σε όσα έθεσε ο Χρύσης Παντελίδης, αλλά και το άδειασμα του τελευταίου από τον κοινοβουλευτικό εκπρόσωπο Πανίκο Λεωνίδου. Κινήσεις που καταδεικνύουν πως ο Νίκος Χριστοδουλίδης εξακολουθεί να έχει έρεισμα στο κόμμα. Έχει καλλιεργηθεί και μία αίσθηση –που αυτό δεν συνδέεται με τη στάση των προαναφερθέντων βουλευτών– ότι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας έχει μία επιλεκτική ομάδα στελεχών, από κάθε κόμμα περιλαμβανομένου του ΕΛΑΜ και του ΔΗΣΥ, τους οποίους θα βοηθήσει στις επικείμενες εκλογές. Σε αυτό το πλαίσιο, λοιπόν, είναι δύσκολο για οποιοδήποτε κόμμα και κυρίως για το ΔΗΚΟ να ανοίξει πόλεμο με την κυβέρνηση και να αποχωρήσει πυροβολώντας.

Η ένταση για το ΕΛΑΜ από πλευράς ΔΗΚΟ θεωρείται λίγο πολύ προειδοποιητική βολή προς το Προεδρικό. Ένα μήνυμα προς τον Πρόεδρο ότι δεν θα πρέπει να θεωρεί το μεγαλύτερο κόμμα της συγκυβέρνησης δεδομένο. Σχέση ΕΛΑΜ-Προεδρικού δεν μπορεί να στοιχειοθετηθεί, το σίγουρο όμως είναι πως ο Νίκος Χριστοδουλίδης θέλει να έχει μία ανοικτή πόρτα συνεννόησης. Πέραν της συνεννόησης στελέχους του Προεδρικού με το ΕΛΑΜ για τα μεγάλα θέματα και για μικροδευκυλύνσεις, υπάρχει μία πλήρης συμπίεση σε πολιτικές θέσεις, με το πιο πρόσφατο τις σχέσεις κυβερνήσεως και Ισραήλ. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας να ελπίζει πως το ΕΛΑΜ θα κάνει τη διαφορά στις επόμενες προεδρικές εκλογές και ενδεχομένως να στηρίξει ανεπίσημα τον ίδιο. Από την άλλη, θα είναι ιδιαίτερα δύσκολο για τον ίδιο να διαχειριστεί το ενδεχόμενο αποχώρησης του μεγαλύτερου κόμματος που τον στηρίζει στα μισά της θητείας του.

Ο Νικόλας Παπαδόπουλος φαίνεται να νιώθει δέσμιος σε μία συνεργασία που δεν τον ιφρελεί, όμως και ο Πρόεδρος από την πλευρά του νιώθει πως οι συγκυβερνώντες όχι μόνο δεν τον βοηθούν αλλά δυσκολεύουν το έργο του.

Η πόρτα του ΔΗΣΥ

Επί του παρόντος το ΔΗΚΟ δεν φαίνεται να αποχωρεί από την κυβέρνηση, όμως πολλοί είναι εκείνοι εντός του κόμματος που λένε πως ο Πρόεδρος Χριστοδουλίδης θα τους δώσει πολλές αφορμές ούτως ώστε να αποχωρήσουν στη συνέχεια. Αυτό όπως λέγεται θα εξαρτηθεί μετά τις εκλογές. Ένα κακό αποτέλεσμα του ΔΗΚΟ μπορεί να ανοίξει δύο ζητήματα. Το πρώτο είναι κατά πόσο το κόμμα πρέπει να μείνει στη συγκυβέρνηση, αν φθείρεται, και το δεύτερο, αν θα πρέπει να γίνει αλλαγή ηγεσίας. Επί του παρόντος πάντως το ΔΗΚΟ, ακολουθώντας τα βήματα του Νίκου Χριστοδουλίδη με το ΕΛΑΜ, έχει ανοίξει πόρτα επικοινωνίας με τον ΔΗΣΥ. Η αναθέρμανση της σχέσης είχε ξεκινήσει δειλά από μία συμβολική κίνηση, αυτή της δημοσιοποίησης της συνέντευξης που έκανε η φοιτήτρια Αναστασία Παπαδοπούλου στον τότε Πρόεδρο της Δημοκρατίας Γλαύκο Κληρίδη. Την πρωτοβουλία ανέλαβε ο Χάρης Γεωργιάδης, ο οποίος έχει κτίσει μία πολύ καλή σχέση με στελέχη του ΔΗΚΟ και

ιδιαίτερα τον Χρύση Παντελίδη. Πέραν όμως του Χάρη Γεωργιάδη που λέει δημοσίως πως πολλά είναι εκείνα που ενώνουν τα δύο κόμματα, τον τελευταίο καιρό, στελέχη του ΔΗΚΟ και του ΔΗΣΥ συζητούν άτυπα μεταξύ τους για μία συνεργασία όπου θα στηριχθεί για την προεδρία της Βουλής ο Νικόλας Παπαδόπουλος και στις προεδρικές ο εκλεκτός του ΔΗΣΥ. Αυτό θα ήταν άλλωστε ένα αξιοπρεπές σενάριο για τον Νικόλα Παπαδόπουλο για να ολοκληρώσει τον κύκλο του στην πολιτική πριν αποχωρήσει από την ηγεσία του ΔΗΚΟ. Η αναφορά του Χρύση Παντελίδη για τα κοινά των δύο κομμάτων δεν ήταν συνεπώς καθόλου τυχαία. Ο χρόνος βεβαίως θα δείξει πόσο υπαρκτά είναι αυτά τα σενάρια και βεβαίως το αποτέλεσμα των εκλογών για το αν μπορούν τα δύο κόμματα να κάνουν μία ισχυρή συμμαχία. Μέχρι τότε η συμβίωση Νίκου Χριστοδουλίδη και Νικόλα Παπαδόπουλου θα συνεχίσει έστω και υποχρεωτικά, καθώς κανένας εκ των δύο δεν φαίνεται να βοηθά ένα διαζύγιο σε αυτή τη χρονική συγκυρία.

Της **ΟΡΙΑΝΑΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ**

Μπορεί στο ΔΗΚΟ να υπάρχει διάσταση απόψεων για το πότε θα πρέπει να επανεξεταστούν οι σχέσεις του κόμματος με τον Νίκο Χριστοδουλίδη, με ορισμένους να κάνουν λόγο ακόμη και για αποχώρηση πριν από τις βουλευτικές εκλογές του ερχόμενου Μαΐου, ωστόσο όλοι συμφωνούν πως δύο χρόνια μετά την ανάληψη των καθηκόντων του υπάρχει ακόμη περιθώριο βελτίωσης και συντονισμού των μεταξύ τους σχέσεων.

Άλλωστε, δεν είναι λίγες οι φορές που πρωτοκλασάτα στελέχη του μεγαλύτερου κόμματος που στηρίζει την κυβέρνηση, πιάστηκαν εξάπληνς σε ό,τι αφορά αποφάσεις της κυβέρνησης σε ουσιώδη ζητήματα, παρά τις επανειλημμένες προσπάθειες –συμπεριλαμβανομένων και συναντήσεων στο Προεδρικό– για εξεύρεση τρόπων καλύτερης συνεννόησης και συνεργασίας.

Στην ήδη προβληματική σχέση ήρθε να προστεθεί η τοποθέτηση του προέδρου Χριστοδουλίδη για τους ευρωβουλευτές και την ανάγκη συνεργασίας μεταξύ τους, χωρίς να γίνει οποιαδήποτε αναφορά στους λανθασμένους χειρισμούς του ευρωβουλευτή του ΕΛΑΜ, γεγονός που προκάλεσε την αντίδραση κομματικών στελεχών με τον

Στελέχη της ηγετικής πυραμίδας τονίζουν πως δεν είναι επιλογή για το ΔΗΚΟ αυτή την ώρα να βρεθεί εκτός κυβέρνησης, μιας και θα αμφισβητηθεί ο ρόλος που μπορεί να διαδραματίσει, αν συνυπολογίσει κανείς και την πλειάδα αντιπολιτευόμενων κομμάτων.

ίδιο τον Νικόλα Παπαδόπουλο να κάνει λόγο για ατυχή δήλωση.

Στη συνέχεια, σε συνέντευξή του στην «Κ» και στον Ανδρέα Κημήτρη, ο βουλευτής του κόμματος Χρύσις Παντελίδης πήγε ένα βήμα παραπέρα και ανέφερε ότι, «κατά την εκτίμησή μου, επιδεικνύεται αδικαιολόγητη ανοχή από τον Πρόεδρο και την κυβέρνηση για πολιτικά θέματα που συνδέονται με το ΕΛΑΜ», σημειώνοντας ότι η αξιολόγηση της θέσης και του ρόλου του κόμματος εντός της κυβέρνησης πρέπει να είναι συνεχής, ενώ δεν παρέλειψε να αναφέρει πως το Δημοκρατικό Κόμμα μπορεί να αναζητήσει πολιτικές συνεργασίες με τα άλλα κόμματα του Κέντρου και με τον ΔΗΣΥ.

Μία συνέντευξη που φέρεται

να δυσaráεστσε το Προεδρικό, με τον Νίκο Χριστοδουλίδη όπως διαμνύεται να αντάλλαξε επί του θέματος μηνύματα με τον Νικόλα Παπαδόπουλο, με τον ίδιο ωστόσο να μην έχει δημόσια τοποθετηθεί με τρόπο που να δηλώνει διαφωνία με τα όσα ειπώθηκαν από τον βουλευτή του. Βέβαια δυσaráεσκεια για τα όσα λέχθηκαν από πλευράς Χρύσις Παντελίδη φαίνεται να υπάρχει και εντός του ΔΗΚΟ, με το κλίμα εσωστρέφειας να εντείνεται.

Στελέχη του ηγετικής πυραμίδας τονίζουν πως δεν είναι επιλογή για το κόμμα αυτή την ώρα να βρεθεί εκτός κυβέρνησης, μιας και θα αμφισβητηθεί ο ρόλος που μπορεί να διαδραματίσει αν συνυπολογίσει κανείς και την πλειάδα αντιπολιτευόμενων κομμάτων, σημειώνον-

τας πως θα πρέπει κριθεί από τους ψηφοφόρους στις βουλευτικές του 2026 και στην πορεία –με στοιχεία πλέον– να επαναξιολογήσει τη θέση του.

Προστίθεται ότι πρωταρχικός στόχος είναι να βελτιώσουν τα του οίκου τους, μιας και όπως τονίζεται με τα όσα ειπώθηκαν από τον βουλευτή του. Βέβαια, στην αντίπερα εσωκομματική πλευρά σημειώνεται πως και η κυβέρνηση θα μπορούσε να προβάλει τη συμπερίληψη θέσεων του κόμματος σε σειρά ενεργειών της, όπως και να το μπουστάρει προτάσσοντας τη συνεργασία σε κοινοβουλευτικό επίπεδο μέσα από ορθές διαδικασίες.

Την ίδια ώρα υπάρχει και η άποψη πως ορισμένοι συνεχίζουν τη σθεναρή στήριξη της κυβέρνησης Χριστοδουλίδη, μιας και επιδιώκουν προσωπική ανέλιξη έχοντας στο

του θέσεις σε κοινωνικά, οικονομικά και πολιτικά ζητήματα, με στόχο να επανακτήσει τη στήριξη των στελεχών του, όπως και να προβάλει τις προτάσεις σου σε ζητήματα όπως το μεταναστευτικό που υιοθετούνται από την κυβέρνηση.

Βέβαια, στην αντίπερα εσωκομματική πλευρά σημειώνεται πως και η κυβέρνηση θα μπορούσε να προβάλει τη συμπερίληψη θέσεων του κόμματος σε σειρά ενεργειών της, όπως και να το μπουστάρει προτάσσοντας τη συνεργασία σε κοινοβουλευτικό επίπεδο μέσα από ορθές διαδικασίες.

Την ίδια ώρα υπάρχει και η άποψη πως ορισμένοι συνεχίζουν τη σθεναρή στήριξη της κυβέρνησης Χριστοδουλίδη, μιας και επιδιώκουν προσωπική ανέλιξη έχοντας στο

πίσω μέρος του μυαλού τους πως οι καλές σχέσεις με το Προεδρικό πιθανώς να τους εντάξουν στη λίστα των εκλεκτών που θα στηριχτούν στις βουλευτικές, αλλά και πιθανώς μελλοντικά να εξασφαλίσουν μια θέση στο Υπουργικό ή σε κάποιο άλλο αξίωμα.

Επισημαίνουν μάλιστα πως τα μειωμένα ποσοστά που φαίνεται να λαμβάνει το ΔΗΚΟ βάσει δημοκρατικής συμμετοχής, εργαλειαποιούν τον δημόσιο λόγο, απορρίπτουν κάθε προσπάθεια κριτικής και ενισχύουν τον φανατισμό. Από εκφραστές «δυσaráεσκειας» μετατρέπονται σε επίδοξους ηγέτες που διεκδικούν εξουσία όχι για να υπηρετήσουν, αλλά για να κυριαρχήσουν. Το ζήτημα είναι βαθιά πολιτικό αλλά και θεσμικό. Η απάντηση δεν βρίσκεται σε πρόσωπα που υπόσχονται εύκολες και γρήγορες λύσεις, αλλά σε μια κοινωνία ώριμη, ενημερωμένη και υπεύθυνη. Οι πολίτες οφείλουν να καλλιεργούν τα δημοκρατικά τους αντανάκλαστικά: να αναπτύσσουν κριτική σκέψη, να αξιολογούν με προσοχή τις πληροφορίες που τους κατακλύζουν και να διασταυρώνουν όσα παρουσιάζονται ως αλήθειες. Να μην εγκλωβίζονται σε εντυπώσεις ή ελκυστικά συνθήματα, αλλά να αξιολογούν τους πολιτικούς με βάση την ουσία των προτάσεών τους, το έργο τους και τη συνέπειά τους. Μόνο έτσι μπορεί να αποφευχθεί η παγίδευση σε ρητορικές που απο-

ταί και η αδυναμία του ΔΗΚΟ να

πρωτοστατήσει σε μία ευρεία συνεργασία των κεντρικών δυνάμεων, αν αναλογιστεί κανείς πως τα δεδομένα τόσο σε ΕΔΕΚ όσο και σε ΔΗΠΑ ευνοούν ένα τέτοιο σενάριο.

Μπερδεύτηκαν σε ΔΗΠΑ και ΕΔΕΚ

Βέβαια στη Δημοκρατική Παράταξη αναφέρουν πως είναι η μόνη εναλλακτική επιλογή του ψηφοφόρου που εκτιμά το έργο της κυβέρνησης.

Επισημαίνουν ότι είναι η πολιτική δύναμη που βρίσκεται πιο κοντά στις θέσεις του Προέδρου, τονίζοντας τις διαφορετικές στάσεις εντός του ΔΗΚΟ χωρίς ωστόσο να αναφερθούν στις εσωκομματικές φωνές διαμαρτυρίας για τη σχέση με την κυβέρνηση Χριστοδουλίδη. Ωστόσο, αυτή την ώρα και στη ΔΗΠΑ όπως σημειώνεται θα πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στα εσωκομματικά τους.

Στελέχη της ηγετικής πυραμίδας τονίζουν μάλιστα πως θα πρέπει ο Μάριος Καρογιάν να ξεκαθαρίσει τη θέση του για το τι προτίθεται να πράξει στις βουλευτικές, αφού αν και ανακοίνωσε στα όργανα του κόμματος πως δεν θα επαναδιεκδικήσει, στην πορεία δημόσια είπε πως είναι κάποιες σκέψεις που κάνει και αυτό όπως εξηγούν δημιουργεί μπερδεμα.

Μάλιστα οι πλείστοι αναμένουν πως στο συνέδριο –θα διεξαχθεί στις 14 Ιουνίου– ο πρόεδρος του κόμματος θα ανακοινώσει και τις προθέσεις του, ενώ σχεδόν βέβαια θεωρείται και η παρουσία προσωπικοτήτων που δεν ανήκουν στη ΔΗΠΑ όμως πιθανώς να ενταχθούν στο ψηφοδέλτιό της. Πάντως, όπως διαμνύεται, υπάρχουν σε εξέλιξη και συζητήσεις για μετακινήσεις στελεχών μεταξύ των κομμάτων του λεγόμενου κεντρώου χώρου, μιας και υπάρχει κίνδυνος κάποια να μείνουν και εκτός Βουλής.

Σε δύσκολη περίοδο, πάντως, όπως όλα καταδεικνύουν βρίσκεται και η ΕΔΕΚ. Η αποχώρηση Μαρίνου Σιζόπουλου φέρεται να δημιουργήσει περαιτέρω ζητήματα και όχι την ενδυνάμωση του κόμματος, όπως πολλοί πίστευαν.

Κανένα στέλεχος παλιό ή νέο δεν κατάφερε ουσιαστικά να φέρει την πολυπόθητη ενότητα μιας και διεξάγονται εκλογές για τη θέση του προέδρου –μεταβλητός θα είναι ο ρόλος του–, ενώ μάχη δίνεται και για τη θέση αναπληρωτή αφού το παιχνίδι ισχύος ενόψει και βουλευτικών θα μεταφερθεί και εντός των οργάνων του κόμματος. Σε ό,τι αφορά τη σχέση της κυβέρνησης με την ΕΔΕΚ, ούτε σε αυτή την περίπτωση φαίνεται να υπάρχει ουσιαστική μεταβολή, μιας και οι πλείστοι δεν έχουν πειστεί πως πιθανό αποσυρση της στήριξης τους προς την κυβέρνηση Χριστοδουλίδη θα αυξήσει τα ποσοστά του κόμματος.

Στην αντίπερα εσωκομματική πλευρά σημειώνεται πως και η κυβέρνηση θα μπορούσε να προβάλει τη συμπερίληψη θέσεων του ΔΗΚΟ σε σειρά ενεργειών της, όπως και να το μπουστάρει, προτάσσοντας τη συνεργασία σε κοινοβουλευτικό επίπεδο μέσα από ορθές διαδικασίες.

Το ΕΛΑΜ διαταράσσει τις σχέσεις κυβέρνησης με συγκυβερνώντα

Εσωστρέφεια στο ΔΗΚΟ, κρίση στην ΕΔΕΚ, απόλυτη στήριξη από ΔΗΠΑ

ΑΡΘΡΟ / Του **ΠΑΝΙΚΟΥ ΣΥΜΕΟΥ**

Ποιος θα μας σώσει από αυτούς που θέλουν να μας σώσουν;

Στην εποχή των ψηφιακών μέσων και της άμεσης πληροφόρησης, ο δημόσιος διάλογος έχει μετατραπεί σε ένα ανοιχτό αλλά συχνά χαοτικό πεδίο. Η ανωνυμία των ψηφιακών πλατφορμών και η ψευδαισθητική της μαζικής αποδοχής ενισχύουν έναν λόγο λαϊκίστικο, βασισμένο σε απλουστεύσεις και συνθήματα. Έτσι, μία από τις πιο πολύτιμες αξίες της δημοκρατίας – η ελευθερία της έκφρασης – μετατρέπεται σε όχημα παραπληροφόρησης, χειραγώγησης και δικτατορίας.

Μέσα σε αυτό το περιβάλλον, και ιδίως σε περιόδους κρίσης, ευδοκίμουν πρόσωπα ή κινήματα που αυτοπροβάλλονται ως «σωτήρες» του λαού. Παρουσιάζονται ως οι μόνοι αυθεντικοί εκφραστές της «γνήσιας φωνής της κοινωνίας», υπόσχονται ριζικές αλλαγές και διακηρύσσουν ότι θα ανατρέψουν το « διεφθαρμένο κατεστημένο». Φορούν το προσωπείο του νέου και του αδιάφθορου. Όμως, κάτω από αυτή τη ρητορική ανατροπής, κρύβονται συχνά τακτικές που όχι μόνο δεν επιλύουν προβλήματα, αλλά εντείνουν τον διχασμό, υπονομεύουν τους θεσμούς και διαβρώνουν τον δημόσιο λόγο.

Χτίζουν την εικόνα τους πάνω σε διχαστικά σχήματα του τύπου «εμείς» εναντίον των «άλλων», προβάλλοντας τον εαυτό τους ως τους μοναδικούς αυθεντικούς εκπροσώπους του λαού.

Οι «σωτήρες» αυτοί υιοθετούν καταγγελτική ρητορική: κρίνουν τους πάντες και τα πάντα, χωρίς ευθύνη ή τεκμηρίωση. Αγνοούν την πολυπλοκότητα των θεμάτων και αξιοποιούν την οργή και την ανασφάλεια των πολιτών, προτιμώντας την εντυπωσιακή αποδόμηση από τη ρεαλιστική πρόταση. Είναι πράγματι εύκολο να καταγγέλλεις, όταν δεν φέρεις το βάρος της πράξης και των συνεπειών της.

Ο λαϊκισμός αποτελεί το βασικό τους εργαλείο. Χτίζουν την εικόνα τους πάνω σε διχαστικά σχήματα του τύπου «εμείς» εναντίον των «άλλων», προβάλλοντας τον εαυτό τους ως τους μοναδικούς αυθεντικούς εκπροσώπους του λαού. Κάθε

Η ψήφος δεν είναι μέσο εκδίκησης. Η λεγόμενη «ψήφος τιμωρίας» –όσο κατανοητή κι αν είναι– σπάνια οδηγεί σε κάτι καλύτερο.

αντίθετη φωνή παρουσιάζεται ως εκπρόσωπος των «ελίτ» ή ως μέρος ενός αποξενωμένου, διεφθαρμένου κατεστημένου. Προσφέρουν απλουστευμένες, επιφανειακές απαντήσεις που καίδευουν τα αυτιά, αλλά αδυνατούν να προσεγγίσουν –πόσο μάλλον να επιλύσουν– τις βαθύτερες αιτίες των προβλημάτων.

Η εξάπλωση τέτοιων αφηγημάτων ενισχύεται κατακόρυφα από τη δυναμική των κοινωνικών δικτύων. Η ταχύτητα της πληροφορίας, η αμεσότητα και η ανωνυμία διευκολύνουν τη διάδοση ψευδών ειδήσεων και απόψεων ακραίων μειοψηφιών, οδηγώντας σταδιακά στη σύγχυση και την πόλωση.

Ακόμα πιο επικίνδυνο γίνεται το φαινόμενο όταν οι «σωτήρες» επικαλούνται την έννοια της ελευθερίας για να φιμώσουν κάθε αντίθετη φωνή. Με πρόσχημα τη «δημοκρατική συμμετοχή», εργαλειαποιούν τον δημόσιο λόγο, απορρίπτουν κάθε προσπάθεια κριτικής και ενισχύουν τον φανατισμό. Από εκφραστές «δυσaráεσκειας» μετατρέπονται σε επίδοξους ηγέτες που διεκδικούν εξουσία όχι για να υπηρετήσουν, αλλά για να κυριαρχήσουν. Το ζήτημα είναι βαθιά πολιτικό αλλά και θεσμικό. Η απάντηση δεν βρίσκεται σε πρόσωπα που υπόσχονται εύκολες και γρήγορες λύσεις, αλλά σε μια κοινωνία ώριμη, ενημερωμένη και υπεύθυνη. Οι πολίτες οφείλουν να καλλιεργούν τα δημοκρατικά τους αντανάκλαστικά: να αναπτύσσουν κριτική σκέψη, να αξιολογούν με προσοχή τις πληροφορίες που τους κατακλύζουν και να διασταυρώνουν όσα παρουσιάζονται ως αλήθειες. Να μην εγκλωβίζονται σε εντυπώσεις ή ελκυστικά συνθήματα, αλλά να αξιολογούν τους πολιτικούς με βάση την ουσία των προτάσεών τους, το έργο τους και τη συνέπειά τους. Μόνο έτσι μπορεί να αποφευχθεί η παγίδευση σε ρητορικές που απο-

σκοπούν αποκλειστικά στη συλλογή ψήφων και όχι στην αντιμετώπιση των πραγματικών προβλημάτων. Διότι η ψήφος δεν είναι μέσο εκδίκησης. Η λεγόμενη «ψήφος τιμωρίας» –όσο κατανοητή κι αν είναι– σπάνια οδηγεί σε κάτι καλύτερο. Αντιθέτως, μπορεί να προκαλέσει μακροχρόνια ζημιά, ενισχύοντας πρόσωπα ή δυνάμεις που δεν έχουν ούτε τη γνώση ούτε την πρόθεση να υπηρετήσουν το κοινό καλό. Η πολιτική επιλογή δεν είναι πράξη ξεσπάσματος, είναι πράξη ευθύνης. Η απάντηση στο ερώτημα «ποιος θα μας σώσει από αυτούς που θέλουν να μας σώσουν;» δεν βρίσκεται σε πρόσωπα ή συνθήματα, αλλά στη συλλογική ευθύνη μιας ώριμης και υπεύθυνης κοινωνίας. Η παιδεία, η ελευθερία αλλά υπεύθυνη έκφραση και η δημοκρατική εγρήγορση είναι οι πραγματικοί φρουροί του πολιτεύματος. Η αλλαγή δεν έρχεται με κραυγές και εντυπωσιασμούς, αλλά με συνεχιζόμενη επιλογή και υπεύθυνη σκέψη – που ανήκει στους πολίτες. Πολίτες που καλούνται να ορθώσουν λόγο, κρίση και ευθύνη απέναντι στις προκλήσεις των καιρών.

Ο κ. Πανίκος Συμεού είναι δικηγόρος.

Η ενεργοποίηση του προγράμματος ανοίγει στην Κύπρο τις πόρτες αμυντικών βιομηχανιών της Γηραιάς Ηπείρου και οπλικών συστημάτων, τα οποία δεν ήταν προσιτά λόγω οικονομικού κόστους.

Κυβερνητικές πηγές δεν μπορούν να υπολογίσουν επί του παρόντος το ποσό που μπορεί να αντλήσει η Κύπρος από το πρόγραμμα Safe, το οποίο εκτός από την εγχώρια αμυντική βιομηχανία θα αφήσει το αποτύπωμά της στο εξοπλιστικό πρόγραμμα της Εθνικής Φρουράς.

Μέχρι το 2030 η Ε.Ε. θα διαθέσει €150 δισ. στα κράτη μέλη της, τα οποία θα χρησιμοποιηθούν για την άμυνά τους. Σύμφωνα με κυβερνητικές εκτιμήσεις, τη μερίδα του λέοντος θα πάρουν τρία κράτη μέλη.

Το πρόγραμμα Safe δεν αποκλείει τη συμμετοχή στο ευρωπαϊκό σύστημα άμυνας και τρίτων χωρών με την προϋπόθεση να μην είναι εχθρικές.

Ενώπιον σοβαρών προκλήσεων αλλά και ευκαιριών βρίσκεται η Κυπριακή Δημοκρατία την επομένη της εφαρμογής του προγράμματος Safe που φιλοδοξεί να καταστεί η χρηματοδοτική ραχοκοκαλιά της ευρωπαϊκής άμυνας μέσω του σχεδίου ReArm Europe 2030. Η έναρξη εφαρμογής του Safe από την περασμένη Πέμπτη 29 Μαΐου ανοίγει μια περίοδο όπου για πρώτη φορά μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο η άμυνα και ασφάλεια της Ευρώπης αυτονομείται και θα στηρίζεται σε ίδιους πόρους, διαφοροποιώντας ριζικά την αρχιτεκτονική ασφάλειας της Γηραιάς Ηπείρου. Μέσα στο πλαίσιο αυτό τα κράτη μέλη της Ε.Ε. θα μπορούν να στηριχθούν οικονομικά μέσω χαμηλότοκων δανείων ύψους €150 δισ. για μια περίοδο μέχρι το 2030 προκειμένου να ενισχύσουν την αμυντική βιομηχανία τους. Το πρόγραμμα Safe απευθύνεται στα κράτη μέλη της Ε.Ε., ενθαρρύνοντας τη συνεργασία εταιρειών της αμυντικής βιομηχανίας. Ωστόσο, το πλαίσιο του προγράμματος αφήνει ανοικτή τη συνεργασία με τρίτες χώρες κάτω από προϋποθέσεις, ένα ζήτημα που ενδιαφέρει άμεσα την Κύπρο και την Ελλάδα. Παρά το γεγονός ότι δεν υπάρχει ρητή αναφορά, αυτό που ενδιαφέρει Κύπρο και Ελλάδα είναι η συμμετοχή της Τουρκίας στην αμυντική αρχιτεκτονική της Ευ-

Το SAFE ξεκλειδώνει εξοπλιστικά της Ε.Φ.

Το πρόγραμμα ασφάλειας της Ε.Ε.
και οι ασφαλιστικές δικλίδες
συμμετοχής της Τουρκίας

ρώπης και πώς μπορεί να αξιοποιηθεί ευρωπαϊκούς πόρους. Ένα ζήτημα που προκαλεί ήδη ζωνές αντιδράσεις σε Κύπρο και Ελλάδα με επικρίσεις πως οι δύο κυβερνήσεις βρέθηκαν μπροστά σε τετελεσμένα. Στο κομμάτι του προγράμματος που αφορά τρίτες χώρες υπάρχει και η θετική αντίγνωση, η οποία ενδιαφέρει άμεσα την Κύπρο και αφορά την προσέγγιση εξοπλιστικών προγραμμάτων από την Εθνική

Φρουρά τα οποία προηγουμένως ήταν αποτρεπτικά ένεκα κόστους. Στα θετικά συγκαταλέγονται και οπλικά συστήματα της ευρωπαϊκής αμυντικής βιομηχανίας, τα οποία μέσω του Safe γίνονται επίσης προσιτά για την Εθνική Φρουρά.

Μέχρι το 2030 η Ε.Ε. θα διαθέσει €150 δισ. στα κράτη μέλη της, τα οποία θα χρησιμοποιηθούν για την άμυνά τους. Σύμφωνα με κυβερνητικές εκτιμήσεις, τη μερίδα του

λέοντος θα πάρουν τρία κράτη μέλη. Η Γερμανία, η Γαλλία και η Ιταλία, χώρες με στρατιωτική βιομηχανία από την οποία μπορούν να αγοράσουν οπλικά συστήματα τα υπόλοιπα κράτη μέλη. Για την Κύπρο και τις άλλες χώρες επί του παρόντος δεν έχει υπολογιστεί το ποσό που μπορούν να αντλήσουν, το οποίο όπως πιστεύεται θα εξαρτηθεί από το μέγεθος της κάθε χώρας και τον πληθυσμό της. Με βάση το πλαίσιο συμφωνίας η άντληση των πόρων θα γίνεται μέσω δανείων του κάθε κράτους μέλους από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Αυτό σημαίνει πως κάθε μέλος της Ε.Ε. θα προχωρά σε εκταμίευση μέσω δανεισμού εάν πρόκειται για προγράμματα της εγχώριας αμυντικής βιομηχανίας που θα υποβληθούν και θα εγκριθούν, για την αγορά οπλικών συστημάτων από άλλες χώρες μέλη της Ε.Ε. και από τρίτες χώρες οι οποίες δεν είναι εχθρικές με τα κράτη μέλη της Ε.Ε. Τα δάνεια που θα λαμβάνει η κάθε χώρα από το Safe θα είναι με χαμηλό επιτόκιο και με βάθος χρόνου 45 ετών για την αποπληρωμή τους. Επιπλέον, οι οικονομικοί πόροι του προγράμματος θα εξαιρούνται των δημοσιονομικών περιορισμών της Ε.Ε.

Εγχώρια βιομηχανία

Πέρα από το πολιτικό σκέλος που αφορά τη συμμετοχή τουρκικών εταιρειών στο πρόγραμμα Safe που προσπέρασε τις ανησυχίες

Λευκωσίας-Αθηνών, η κυπριακή πλευρά βλέπει μια ευκαιρία ώστε να δοθεί ώθηση στην ανάπτυξη της εγχώριας αμυντικής βιομηχανίας, η οποία θεωρείται κεφαλαιώδους σημασίας για το σύστημα άμυνας της χώρας με τη σταδιακή απεξάρτηση της Κύπρου από τρίτες χώρες. Στο εγχώριο σύστημα αμυντικής βιομηχανίας δραστηριοποιούνται κοντά στις 30 κυπριακές εταιρείες, οι οποίες έχουν εξασφαλίσει συμμετοχή σε αριθμό συμβολαίων έρευνας και ανάπτυξης κυρίως εκτός Κύπρου. Μέσω του Safe η Κύπρος θα μπορεί να προμηθευτεί οπλικά συστήματα όπως drones, λογισμικά με χρήση σε οπλικά συστήματα, παράλληλα ενισχύεται και ο εξαγωγικός τομέας σε άλλες χώρες. Οι εταιρείες που επιθυμούν να χρησιμοποιήσουν ευρωπαϊκούς πόρους του συστήματος άμυνας θα μπορούν να υποβάλλουν προγράμματα στην Κυπριακή Δημοκρατία, η έγκριση των οποίων θα ανοίξει τη χρηματοδότηση από το Safe. Πάνω στο κομμάτι της εγχώριας αμυντικής βιομηχανίας υπάρχει και η συνεργασία με την Ελλάδα. Πρόσφατα ο υπουργός Άμυνας Βασίλης Πάλλας υπέγραψε με τον υπουργό Εθνικής Άμυνας Νίκο Δένδια μνημόνιο συνεργασίας ελλαδικών και κυπριακών εταιρειών, κάποιες εκ των οποίων συνεργάζονται ήδη με το Ελληνικό Αμυντικό Σύστημα.

Αγορές από Ευρωπαϊκή Ένωση και από τρίτες χώρες

Εξίσου σημαντική με την ανάπτυξη της εγχώριας αμυντικής βιομηχανίας θεωρείται και η οικονομική ενίσχυση του προγράμματος για αγορά οπλικών συστημάτων από τις βιομηχανίες άλλων κρατών μελών της Ε.Ε. Στο κομμάτι αυτό το Safe ξεκλειδώνει οπλικά συστήματα που ενδιαφέρουν την Εθνική Φρουρά, πλην όμως το οικονομικό κόστος αγοράς τους ήταν αποτρεπτικό για τις δυνατότητες της Κυπριακής Δημοκρατίας. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η ανανέωση του στόλου αρμάτων της Εθνικής Φρουράς με τη σταδιακή απόσυρση των ρωσικών Τ80U. Η χρηματοδοτική στήριξη με ευρωπαϊκά κονδύλια θα άρει τα εμπόδια που υπάρχουν για την απόκτηση π.χ. του γερμανικού άρματος μάχης Leopard, για

Η χρηματοδοτική στήριξη με ευρωπαϊκά κονδύλια θα άρει τα εμπόδια που υπάρχουν για την απόκτηση π.χ. του γερμανικού άρματος μάχης Leopard, για το οποίο υπάρχει ενδιαφέρον τα τελευταία χρόνια από την Εθνική Φρουρά.

το οποίο υπάρχει ενδιαφέρον τα τελευταία χρόνια από την Εθνική Φρουρά. Επίσης, το πρόγραμμα Safe δίνει τις προϋποθέσεις εκείνες για πλήρη απορωσοποίηση της Εθνικής Φρουράς και αντικατάσταση των ρωσικών με ευρωπαϊκά οπλικά συστήματα όπως τα γερμανικά τεθωρακισμένα οχήματα Marder, τα οποία μπορούν να αντικαταστήσουν τα ρωσικά BMP-3. Δυστυχώς το ευρωπαϊκό σύστημα αρχιτεκτονικής άμυνας αποτελεί την ταφόπλακα των όποιων περιορισμών υπάρχουν στην πώληση στρατιωτικού υλικού στην Κύπρο μετά το 1974.

Το πρόγραμμα Safe δεν αποκλείει τη συμμετοχή στο ευρωπαϊκό σύστημα άμυνας και τρίτων χωρών με την προϋπόθεση να μην είναι

εχθρικές. Στη συγκεκριμένη κατηγορία η κυπριακή πλευρά θεωρεί πως οι προϋποθέσεις που έχουν τεθεί δεν επηρεάζουν την όποια μελλοντική συνεργασία π.χ. με τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής μετά και την άρση του εμπάργκο. Κυβερνητική πηγή σημειώνει με νόημα στην «Κ» πως η Κύπρος μπορεί να αξιοποιήσει ευρωπαϊκούς πόρους για συγκεκριμένες ανάγκες από τις ΗΠΑ, οι οποίες δεν μπορούν να καλυφθούν από την ευρωπαϊκή αμυντική βιομηχανία, είτε γιατί δεν παράγονται ή λόγω συμμετοχής εταιρειών χωρών που είναι εχθρικές προς την Κύπρο ή σε άλλες χώρες. Αναφορά που παραπέμπει στην Τουρκία με την έμμεση συμμετοχή σε κοινοπραξία ή περιορισμένη συμμετοχή εταιρειών στο Safe.

ΠC MEDOCHEMIE

Ξέχνα τον πόνο γρήγορα

με το ULTIMAX ALTER

ΑΝΑΛΓΗΤΙΚΟ - ΑΝΤΙΦΛΕΓΜΟΝΩΔΕΣ

Η Μαρία Άνχε-λα Ολγκίν δειχνει να έχει συγκρατημένη αισιοδοξία και υπήρξε φειδωλή στις δημόσιες δηλώσεις της, ενώ εστιάζει σε δύο άξονες, να προχωρήσει τα Μέτρα Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης και να διαχειριστεί το τέμπο της διαδικασίας μέχρι να ξεκαθαρίσει το τοπίο στα Κατεχόμενα, τον προσεχή Οκτώβριο.

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Η Μαρία Άνχελα Ολγκίν, η προσωπική απεσταλμένη του γ.γ. του ΟΗΕ για το Κυπριακό, στη δεύτερη παρουσία της στην Κύπρο είδε από δύο φορές, ξεχωριστά, τους ηγέτες και τους διαπραγματευτές, συναντήθηκε με την κοινωνία των πολιτών και τις Τεχνικές Επιτροπές, καθώς και μέλη του επιχειρηματικού κόσμου κι αποχωρεί από την Κύπρο με ξεκάθαρη εικόνα για το πού βρίσκονται οι προσπάθειες για άρση του αδιεξόδου των συνομιλιών. Διαγράφεται πλέον ξεκάθαρα, όπως είναι σε θέση να γνωρίζει η «Κ» από καλά ενημερωμένες πηγές, πως ο στόχος της «συνέχισης των προσπάθειών», που εδώ και μήνες είναι και η μόνιμη επώδυνος εκ μέρους των Η.Ε., είναι να πραγματοποιηθεί η προαναγγελθείσα για τα τέλη Ιουλίου, δεύτερη, άτυπη διάσκεψη για το Κυπριακό.

Αυτό φυσικά που ξεχώρισε στη «δεύτερη κάθοδο» της Κολομβιανής διπλωμάτη είναι το τείχος που βρήκε εκ μέρους του Τουρκοκύπριου ηγέτη, Ερσίν Τατάρ, ο οποίος όχι μόνο απέρριψε μια κοινή (τριμερή) συνάντηση ενώπιόν της με τον πρόεδρο Χριστοδουλίδη αλλά εστίασε και στο Περιουσιακό, απειλώντας ουσιαστικά για αντιποίηση στις διώξεις σφετεριστών εκ μέρους της κυπριακής Δικαιοσύνης.

Στόχος η «Γενεύη II» και μετά βλέπουμε

Οι δυσκολίες της Ολγκίν, η σπουδή Τατάρ για το Περιουσιακό και η επόμενη μέρα

Πού το πάει ο Τατάρ

Η στάση του Τουρκοκύπριου ηγέτη, που ουσιαστικά ζητεί παύση των διώξεων σφετεριστών ελληνοκυπριακών περιουσιών στα Κατεχόμενα, δείχνει να έχει διπλή ανάγνωση. Πρώτο, συμβαίνει με τακτικό πρόσημο, με τον Τουρκοκύπριο ηγέτη να θέτει το ζήτημα, ουσιαστικά, ως προϋπόθεση για μια τριμερή (το έθεσε δις στην κα Ολγκίν) συνάντηση με τον πρόεδρο Χριστοδουλίδη, αλλά και να το επικoinώνει δημόσια με εμφαντικό τρόπο μετά τις συναντήσεις του με την προσωπική απεσταλμένη και δεύτερο, αποτελεί εργαλείο πολιτικής με αποδέκτη τόσο το εσωτερικό ακροατήριο, στο πλαίσιο του τρέχοντος «προεκλογικού» για τις επερχόμενες εκλογές στην τουρκοκυπριακή κοι-

Ο Ερσίν Τατάρ στα Κατεχόμενα, θεωρείται πως με τη σκληρή γραμμή του στο Κυπριακό παίζει μια πολιτική κάρτα τύπου «all in» προκειμένου και να φαίνεται αρεστός στην Άγκυρα αλλά και να εξασφαλίσει την ευνοία της.

νότητα, όσο και αποδέκτες στην Τουρκία με φόντο τη σχέση του με την Άγκυρα.

Εμπειροί παρατηρητές του Κυπριακού αναφέρουν πως η στάση

του Τ/κ ηγέτη Ερσίν Τατάρ μπορεί μεν να μη βοηθάει στη διαδικασία και δη στην αποστολή της κας Ολγκίν, ωστόσο θεωρείται εξαιρετικά δύσκολο η προϋπόθεση που θέτει να γίνει αποδεκτή τόσο από την ελληνοκυπριακή πλευρά όσο και από τα ίδια τα Ηνωμένα Έθνη.

Ο Τατάρ πάντως, στα Κατεχόμενα, θεωρείται πως με τη σκληρή γραμμή του στο Κυπριακό παίζει μια πολιτική κάρτα τύπου «all in», προκειμένου και να φαίνεται αρεστός στην Άγκυρα, αλλά και να εξασφαλίσει την ευνοία της, μετά από μια πολύπλοκη, για πολλούς, σχέση των τελευταίων μηνών.

Τι να αναμένουμε

Η κα Ολγκίν δείχνει να έχει μεν συγκρατημένη αισιοδοξία και υπήρ-

ξε φειδωλή στις δημόσιες δηλώσεις της, ωστόσο εστιάζει σε δύο άξονες. Να προχωρήσει τα Μέτρα Οικοδόμησης Εμπιστοσύνης με μια συμφωνία που θα επιτρέψει στις δύο πλευρές να προσέλθουν, ανεμπόδιστα, τον Ιούλιο σε μια νέα πολυμερή, άτυπη, διάσκεψη και να διαχειριστεί το τέμπο της διαδικασίας μέχρι να ξεκαθαρίσει το τοπίο στα Κατεχόμενα, τον προσεχή Οκτώβριο. Από εκεί και πέρα αυτό που όλοι εστιάζουν, και δη η Λευκωσία, είναι στις επαφές που θα έχει στην Άγκυρα, με τον υπουργό Εξωτερικών της Τουρκίας, Χακάν Φιντάν. Οι επαφές της κας Ολγκίν εκεί θα μεταφέρουν μηνύματα από και προς τη Λευκωσία και κυρίτερα θα ξεκαθαρίσουν τις προθέσεις της Τουρκίας τόσο μέχρι τα τέλη του χρόνου όσο και αναφορικά με τη δυναμική στις σχέσεις Άγκυρας-Τατάρ. Αυτό πάντως που καλά ενημερωμένες πηγές αναφέρουν στην «Κ» είναι πως η Κολομβιανή διπλωμάτης θα θέσει πτυχές των ΜΟΕ σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη (Ε.Ε., Ελλάδα, Η.Β. και Τουρκία) τις επόμενες ημέρες, τονίζοντας πως η συνέχιση της προσπάθειας περνά μέσα από το χτίσιμο εμπιστοσύνης μεταξύ των δύο πλευρών, πτυχή που και η ίδια προσεγγίζει με μεγάλη μεθοδολογικά προσήλωση λόγω της εμπειρίας της από την ειρηνευτική διαδικασία της Κολομβίας.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΧΑΡΙΔΗΜΟΥ Κ. ΤΣΟΥΚΑ**

Μιλάς ή σιωπάς; Γρηγορούσα συνείδηση και η γενοκτονία στη Γάζα

«Θα καταστρέψεις τους δικαίους μαζί με τους αμαρτωλούς;»

Γένεσις (18:23)

«Μόλις τελειώσει ο πόλεμος, εμείς οι Ισραηλινοί θα πρέπει να κοιτάζουμε τον εαυτό μας στον καθρέφτη, στον οποίο θα δούμε την ανταπόκριση μιας κοινωνίας που δεν προστάτησε τους πολίτες της από τη δολοφονική επίθεση της Χαμάς και παραμέλησε τους [ομήρους της], αλλά διέπραξε αυτή την πράξη στη Γάζα – αυτή τη γενοκτονία που θα λερώσει την εβραϊκή ιστορία από τώρα και για πάντα. Θα χρειαστεί να αντιμετωπίσουμε την πραγματικότητα και να κατανοήσουμε το βάθος της φρίκης που έχουμε επιφέρει».

Ντάνιελ Μπλάτμαν και Άμος Γκόλντμπεργκ.

Ο σκεπτόμενος άνθρωπος έχει τάξει τον εαυτό του να προβληματίζεται. Αν, μάλιστα, είναι κριτικά σκεπτόμενος αναζητά την αλήθεια, εστιάζοντας διαρκώς στο σωκρατικό ερώτημα: σκέπτομαι σωστά; Όσο πιο σαφής είναι ο αξιακός πυρήνας της σκέψης του, τόσο πιο πειστικό το ερώτημα.

Το ερώτημα αυτό αντιμετωπίσαν, μεταξύ άλλων, οι κομμουνιστές διεθνώς, στα μέσα του περασμένου αιώνα, όταν άρχισε να διαπιστώνεται ο ολοκληρωτικός χαρακτήρας των κομμουνιστικών καθεστώτων. Διαθέτοντας, πλέον, εμπειρικά στοιχεία [από τις δίκες-παρωδία της Μόσχας (1936-38) μέχρι τη σοβιετική εισβολή στην Πράγα (1968)], ήταν αδύνατον να αποφύγουν το εξουθενωτικό ερώτημα: μπορώ να υποστηρίξω ένα καταπιεστικό κα-

θεστώ; Ο Άρθουρ Κέσλερ, ο Κορνέλιος Καστοριάδης και ο Δημήτρης Ραυτόπουλος ανήκαν σε εκείνους τους διανοούμενους που γνωρίζουμε πως το απάντησαν: αναθεώρησαν τις απόψεις τους. Επρόκειτο για γενναία πράξη αυθυπέρβασης.

Ανάλογο θάρρος καλούνται να επιδείξουν σήμερα οι κριτικά σκεπτόμενοι Ισραηλινοί, Εβραίοι της διασποράς, και φίλοι του Ισραήλ, ερχόμενοι αντιμέτωποι με τη γενοκτονία στη Γάζα. Μπορώ να υποστηρίξω τον γενοκτονικό πόλεμο της ακροδεξιάς κυβερνήσεως Νετανιάχου;

Η «γενοκτονία» είναι τεχνικός όρος για να περιγράψει, σύμφωνα με τον ΟΗΕ, «πράξεις που διαπράττονται με πρόθεση να καταστρέψουν, εν όλω ή εν μέρει, μια εθνική, φυλετική ή θρησκευτική ομάδα». Αυτά που συμβαίνουν εδώ και ένα χρόνο στη Γάζα έπαψαν να είναι θεμιτή αυτοάμυνα – συνιστούν γενοκτονία. Πώς το ξέρουμε; Όπως ξέρουμε για τη γενοκτονία στη Ρουάντα (1994) και στη Σρεμπρένιτσα (Βοσνία, 1995) – το βεβαιώνουν εμπεριστατωμένα πορίσματα έγκριτων διεθνών οργανισμών. Ο ΟΗΕ, το Διεθνές Δικαστήριο του ΟΗΕ, το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο, η Διεθνής Αμνηστία, το Παράτηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, και οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα, χαρακτήρισαν, είτε ρητά (συνήθως), είτε έμμεσα, τις πράξεις του ισραηλινού στρατού στη Γάζα ως «γενοκτονία» ή «πράξεις γενοκτονίας» ή «εγκλήματα πολέμου» και «εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας». Παρομοίως, διακεκριμένοι μελετητές του Ολοκαυτώματος, όπως οι καθηγητές του Εβραϊκού Πανε-

Αυτό που συμβαίνει στη Γάζα δεν είναι το Ολοκαύτωμα. Εκεί δεν υπάρχει Άουσβιτς και Τρεμπλίνκα. Ωστόσο, πρόκειται για έγκλημα της ίδιας οικογένειας – έγκλημα γενοκτονίας» (Haaretz, 30/1/25).

πιστημίου της Ιερουσαλήμ Ντάνιελ Μπλάτμαν και Άμος Γκόλντμπεργκ, επισημαίνουν ότι «η Γάζα, ως ανθρώπινη, εθνική-συλλογική οντότητα, δεν υπάρχει πλέον. Έτσι ακριβώς μοιάζει η γενοκτονία. Αυτό που συμβαίνει στη Γάζα δεν είναι το Ολοκαύτωμα. Εκεί δεν υπάρχει Άουσβιτς και Τρεμπλίνκα. Ωστόσο, πρόκειται για έγκλημα της ίδιας οικογένειας – έγκλημα γενοκτονίας» (Haaretz, 30/1/25).

Με θαυμαστό θάρρος, παρόμοιες επισημάνσεις κάνουν πρώην αξιωματούχοι του κράτους του Ισραήλ. Ανθολογώ ενδεικτικά. Γράφει ο τώας πρωθυπουργός Εχούντ Ολμέρτ (Haaretz, 27/5/25): «Αυτό που κά-

νουμε τώρα στη Γάζα είναι ένας πόλεμος καταστροφής: αδιάκριτες, απεριόριστες, σκληρές και εγκληματικές δολοφονίες αμάχων. [...] Ναι, το Ισραήλ διαπράττει εγκλήματα πολέμου».

Επισημαίνει ο πρώην υποδιοικητής των ισραηλινών Ενόπλων Δυνάμεων Γιαίρ Γκόλαν: «Ένα λογικό κράτος δεν διεξάγει πόλεμο εναντίον αμάχων, δεν σκοτώνει τα μωρά ως χόμπι και δεν θέτει ως στόχο τον εκτοπισμό του πληθυσμού» (BBC, 21/5/25). Ο πρώην υπουργός Άμυνας του Ισραήλ Μοσέ Γιαλόν, χαρακτήρισε τις στρατιωτικές επιχειρήσεις στη Γάζα ως «εθνοκάθαρση» και «εγκλήματα

πολέμου» (Haaretz, 22/5/25).

Θαρραλέοι Ισραηλινοί διαμαρτύρονται για τη γενοκτονική βία της ακροδεξιάς κυβέρνησης Νετανιάχου: διαδηλώνουν, συλλέγουν υπογραφές, μερικοί αρνούνται να καταταγούν. Ο Γιουβάλ Γκριν λ.χ. αρνήθηκε να υπηρετήσει στη Γάζα, όταν έπρεπε να πυρπολήσει δύο κτίρια κατοικιών χωρίς προφανή λόγο (Haaretz, 27/6/24). Ο Ντάνιελ Γιαχάλομ έγινε αντιρρησίας συνειδήσεως: «είναι ηθικό καθήκον μου να αρνηθώ», δήλωσε (Haaretz, 26/5/25). Η ανήσυχη συνείδηση εξεγείρεται.

Είναι λίγοι αλλά δεν είναι μόνοι. Τα μέλη του Συμβουλίου Αντιπρο-

σώπων των Βρετανών Εβραίων έγραψαν, σε επιστολή τους στους Financial Times (16/4/25): «Γράφουμε ως εκπρόσωποι της βρετανικής εβραϊκής κοινότητας από αγάπη για το Ισραήλ. Η τάση να αποστρέψουμε το βλέμμα μας είναι έντονη, καθώς αυτό που συμβαίνει είναι αφόρητο, αλλά οι εβραϊκές μας αξίες μάς αναγκάζουν να μιλήσουμε. [...] Η σιωπή θεωρείται ως υποστήριξη για πολιτικές και ενέργειες που αντιβαίνουν στις εβραϊκές μας αξίες. Στεκόμαστε ενάντια στον πόλεμο. Αναγνωρίζουμε και θρηνούμε την απώλεια της ζωής των Παλαιστινίων».

Νιώθοντας άβολα, η γρηγορούσα συνείδηση ανα-στοχάζεται. Δεν αποστρέφει το βλέμμα, δεν σιωπά, δεν αποφεύγει το φορτίο της σκέψης. Αντιθέτως, η αδρανής, μεροληπτική ή αμήχανη συνείδηση αποφεύγει να αναμετρηθεί με τα δύσκολα. Το Κεντρικό Ισραηλινό Συμβούλιο Ελλάδος λ.χ. όχι μόνο σιωπά αλλά αναδημοσιεύει άρθρα απολογητικά των επαίσχυντων θέσεων Νετανιάχου («γιατί δεν πρόκειται για γενοκτονία στη Γάζα»). Κρίμα.

Στις κρίσιμες στιγμές κρίνεται η ποιότητα του χαρακτήρα: ακολουθείς την αναπαυτική πεπατημένη ή περπατάς τον δρόμο που ανοίγει η στοχαστική σκέψη σου; Βολικά εκλογικεύεις ή τολμείς ανα-θεωρείς; Μιλάς ή σιωπάς;

Ο κ. Χαρίδημος Τσούκας είναι καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Κύπρου και αντεπιστέλλον μέλος της Κυπριακής Ακαδημίας Επιστημών, Γραμμάτων και Τεχνών.

www.htsoukas.com

Συνέντευξη στον **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Ο Μαργαρίτης Σχοινάς, τέως αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, βρέθηκε στην Κύπρο στο πλαίσιο ημερίδας που συνδιοργάνωσε το «Ινστιτούτο Γλαύκος Κληρίδης» με δύο δεξαμενές σκέψης από τη Γερμανία. Ο κ. Σχοινάς μίλησε για τις εξελίξεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση, για το Προσφυγικό, λέγοντας πως μετά από πάρα πολλά χρόνια αποτυχημένων προπαθειών, η Ευρωπαϊκή Ένωση στο Προσφυγικό έχει βάλει «πάτο στο βαρέλι». Ο κ. Σχοινάς για τον Κύπριο ευρωβουλευτή Φειδία Παναγιώτου είπε πως με τη στάση του δεν συμβάλλει στην αντιμετώπιση του φαινομένου της παραπληροφόρησης.

—Με αφορμή την ομιλία σας στην εκδήλωση του Ινστιτούτου «Γλαύκος Κληρίδης», θα ξεκινούσα ρωτώντας σας για το ζήτημα του Προσφυγικού/Μεταναστευτικού στην Ε.Ε. Πού βρίσκόμαστε;

—Το βασικό μου μήνυμα στην εκδήλωση ήταν πως μετά από πάρα πολλά χρόνια αποτυχημένων προπαθειών, η Ευρωπαϊκή Ένωση στο Προσφυγικό έχει βάλει «πάτο στο βαρέλι» ή για να χρησιμοποιήσω μια αγγλοσαξονική έκφραση έχει γυρίσει σελίδα. Αφήσαμε πίσω μας σημαντικές κατακτήσεις με κυριότερα ένα νομοθετικό πλαίσιο, ευρωπαϊκό, ολιστικό και συνεκτικό για το εν λόγω ζήτημα και διατηρούμε θεσμικές θέσεις με όλες τις χώρες προέλευσης και διέλευσης μεταναστών/προσφύγων. Έχουμε για πρώτη φορά μεγάλο αριθμό επιστροφών, μια ισχυρή FRONTEX και κέντρα υποδοχής και ταυτοποίησης χρηματοδοτημένα από την Ε.Ε. και με τα πρότυπα της. Όλη η προσπάθεια αποτυπώνεται πλέον σε αριθμούς με πτώση στις ροές προς όλες τις οδούς της Ευρώπης. Βρισκόμαστε στον σωστό δρόμο και η Κύπρος προσφέρει ένα μικρό αλλά απτό παράδειγμα αυτής της επιτυχημένης πορείας μετά από πολύ δύσκολες στιγμές που έζησε στο Προσφυγικό/Μεταναστευτικό και που χειρίστηκε ως αντιπρόεδρος (σ.σ. της Ευρωπαϊκής Επιτροπής) λόγω και της ιδιαιτερότητας της Πράσινης Γραμμής που δεν είναι σύνορο και το βεβαρημένο γεωπολιτικό περιβάλλον της περιοχής. Η Κύπρος έχει μηδενίσει σχεδόν τις παράτυπες αφίξεις από τη Νεκρή Ζώνη με τη βοήθεια της Ε.Ε. και συνεργάζεται με τον Λίβανο και τη Συρία. Η Κύπρος είναι ευρωπαϊκή πρωταθλήτρια στις επιστροφές.

—Αποτελεί η Ε.Ε. απάντηση στον λαϊκισμό σε σχέση με το Προσφυγικό/Μεταναστευτικό;

—Επιτρέψτε μου μια πολιτική

παρατήρηση. Για χρόνια οι λαϊκιστές κάθε είδους στην Ευρώπη κατηγορούσαν την Ευρωπαϊκή Ένωση πως δεν έχει λύση για το Προσφυγικό/Μεταναστευτικό. Εμείς τους απαντήσαμε πως η Ε.Ε. έχει τις αποτελεσματικές λύσεις. Και αυτό θα καταστεί σαφές σε αυτούς τους λαϊκιστές τόσο στην Κύπρο στις εκλογές του 2026 όσο και στην Ελλάδα στις αντίστοιχες, το 2027.

—Τελευταίως σε Κύπρο και Ελλάδα επικρατεί μια τεράστια συζήτηση για τη συμμετοχή της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Άμυνα μέσω του SAFE. Ποιο είναι το σχολίο σας;

—Θεωρώ πως καταρχάς πρέπει

Η Ευρώπη της Άμυνας ήταν για πολλά χρόνια μόνο λόγια. Πλέον γίνεται και πράξη και μέσα σε αυτό το νέο πλαίσιο ένα καλό ερώτημα για την Κύπρο και την Ελλάδα είναι το τι μπορούμε να κάνουμε εμείς εντός του και όχι τι κάνουν τρίτοι.

ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ ΣΧΟΙΝΑΣ, πρώην αντιπρόεδρος Ευρωπαϊκής Επιτροπής

Ο Γιοχάνες Χαν μπορεί να βοηθήσει στο Κυπριακό

Η Ευρώπη της Άμυνας ήταν για χρόνια μόνο λόγια, πλέον γίνεται και πράξη

“
Οι άνθρωποι που έχουν πολιτικά αξιώματα πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικοί στον τρόπο, το ύφος και το ήθος, με τον οποίο ασκούνε τα καθήκοντά τους.

να γίνει σαφές για το τι μιλάμε. Οι πρώτες αντιδράσεις δεν ευθυγραμμίζονται καν με το περιεχόμενο των αποφάσεων. Αυτό που συμφωνήθηκε είναι ένας Κανονισμός που δεν καλεί, ακριβώς, τρίτες χώρες να συνδιαμορφώσουν την Ευρωπαϊκή Άμυνα. Αυτό προνοεί τη συμπαραγωγή επιλέξιμων και συγκεκριμένων αμυντικών προϊόντων για χρηματοδότηση από κοινούς πόρους. Αυτό είναι κάτι πολύ διαφορετικό. Η συμμετοχή τρίτων χωρών δεν είναι, επίσης, λευκή επιταγή. Προνοεί συγκεκριμένο πλαίσιο και προϋποθέτει ένα αξιολογικό πλαίσιο συμβατό με τις επιδιώξεις αλλά και τη λειτουργία της Ε.Ε. Αν η Ε.Ε. συ-

νάψει ποτέ συμφωνία άμυνας με τρίτες χώρες, καλό να θυμόμαστε πως αυτό προνοεί άλλη νομική βάση, με ομόφωνία από το Συμβούλιο. Θα πρόσθετα και εδώ ένα πολιτικό σχόλιο. Η Ευρώπη της Άμυνας ήταν για πολλά χρόνια μόνο λόγια. Πλέον γίνεται και πράξη και μέσα σε αυτό το νέο πλαίσιο ένα καλό ερώτημα για την Κύπρο και την Ελλάδα είναι το τι μπορούμε να κάνουμε εμείς εντός του και όχι τι κάνουν τρίτοι. —Στην Κύπρο ξεκίνησε μια προσπάθεια άρσης του αδιεξόδου στο Κυπριακό όπου συχνά συζητιέται η ανάμιξη της Ε.Ε. στη διαδικασία. Πώς σχολιάζετε τον διορισμό Γιοχάνες Χαν και πώς μπορεί όντως

η Ε.Ε. να συμβάλει, ουσιαστικά, στην επίλυση του Κυπριακού;

—Είναι σαφές πως η διαδικασία του Κυπριακού ήταν και θα παραμείνει υπό τον ΟΗΕ. Η Ευρώπη, ωστόσο, έχει και καταλυτικό ρόλο θα έλεγα. Οποιαδήποτε λύση που θα επανενώνει το νησί θα πρέπει από την πρώτη μέρα να καθιστά το κράτος απόλυτα λειτουργικό ως πλήρες κράτος-μέλος της Ε.Ε. και της Ευρωζώνης. Μόνο η ίδια η Ευρώπη μπορεί να εγγυηθεί κάτι τέτοιο και πρέπει να ιδωθεί εδώ ως θεματοφύλακας του ευρωπαϊκού κεκτημένου, με την εγγύηση πως θα ισχύουν για όλους οι τέσσερις βασικές ελευθερίες. Οι πρώτοι που θα επωφεληθούν από κάτι τέτοιο είναι φυσικά οι Τουρκοκύπριοι. Ο πολύ καλός φίλος και τέως συνάδελφος Γιοχάνες Χαν έχει και την εμπειρία και την προθυμία να λειτουργήσει προς όφελος της διαδικασίας και χάρηκα ιδιαίτερα για τον διορισμό του.

—Βλέπουμε πως η στοχευμένη παραπληροφόρηση, συχνά οργανωμένη από τρίτα κράτη, εξακολουθεί να έχει απήχηση στις ευρωπαϊκές κοινωνίες. Πώς μπορούμε τελικά να απαλλαγούμε από αυτήν;

—Καταρχάς πιστεύω πως από τη Ναυμαχία της Σαλαμίνας και εντεύθεν οι εχθροί μας είναι πάντα οι ίδιοι. Δηλαδή, ανελεύθερα και δεσποτικά καθεστώτα που βλέπουν το δημοκρατικό μας μοντέλο ως απειλή και θέλουν να το κλονίσουν. Η ρίζα της παραπληροφόρησης είναι αυτή. Οτιδήποτε αντιπροσωπεύει το πολίτευμά μας, ο τρόπος ζωής μας ή κάνουμε με επιτυχία είναι γι' αυτούς εν δυνάμει απειλή. Το είδαμε στην πανδημία, στις υβριδικές κρίσεις στον Έβρο και τη Λευκορωσία, στον πόλεμο της Ουκρανίας και σε εκλογικές αναμετρήσεις σε χώρες της Ε.Ε. Η αντιμετώπιση αυτού του φαινομένου απαιτεί πολυδιάστατη δράση χωρίς να υπάρχει μια μαγική συνταγή. Απαιτεί απαντήσεις σε νομοθετικό και ρυθμιστικό επίπεδο και σε επίπεδο ψηφιακό πλέον η Ε.Ε. έχει τα νομικά εργαλεία για να αντεπιτεθεί. Χρειάζεται βέβαια και την εγρήγορση της κοινωνίας των πολιτών καθώς και εκδοτών και δημοσιογράφων, με το κλάσתר των εργαζόμενων στην ενημέρωση να έχει πρωτογενή ευθύνη. Τέλος, η πολιτική συμπεριφορά του καθενός αξιολογείται. Νομίζω ότι οι άνθρωποι που έχουν πολιτικά αξιώματα πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικοί στον τρόπο, το ύφος και το ήθος, με τον οποίο ασκούνε τα καθήκοντά τους. Αναφέρομαι στον Φειδία Παναγιώτου, ο οποίος με τη στάση του δεν συμβάλλει στην αντιμετώπιση του φαινομένου.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΜΑΡΙΝΟΥ ΚΛΕΑΝΘΟΥΣ**

Είτε αλλάζουμε, είτε βουλιάζουμε – έναν χρόνο μετά

Πριν από έναν χρόνο, αμέσως μετά τα αποτελέσματα των ευρωεκλογών, είχα πει κάτι που εξακολουθώ να πιστεύω και σήμερα: «Είτε αλλάζουμε, είτε βουλιάζουμε». Σήμερα, με ακόμα μεγαλύτερη επίγνωση της πραγματικότητας, αισθάνομαι την ανάγκη να επαναλάβω αυτή τη φράση, αλλά ταυτόχρονα να αναγνωρίσω ακόμη μία πραγματικότητα: πως οι αλλαγές στις δημοκρατίες δεν είναι ούτε και εύκολες ούτε και γρήγορες. Και το σημαντικότερο, δεν έρχονται από έναν άνθρωπο. Δεν φτάνει η βούληση του ενός για να μετακινηθεί ένα σύστημα που επί δεκαετίες δομήθηκε στη

βάση της αδράνειας, του φόβου και του βολέματος.

Ακριβώς γι' αυτό συμμετέχω. Γιατί πιστεύω ότι η αλλαγή, όσο δύσκολη και αργή και αν είναι, μπορεί να ξεκινήσει μέσα από τη συλλογικότητα και τη συνευθύνη. Μέσα από διαδικασίες που δεν παίζουν με τους ρυθμούς της εποχής – μια εποχή που θέλει τους πολιτικούς να λαϊκίζουν, να συνθηματολογούν και να μην τολμούν. Που τους θέλει περισσότερο σχολιαστές του προβλήματος, παρά φορείς λύσεων. Οι αλλαγές έρχονται μέσα από θεσμικό και δομημένο διάλογο. Και την εμπλοκή των πολλών.

Κατά τη διάρκεια αυτού του χρό-

νου είχα την ευκαιρία να συζητήσω με πολλούς συμπολίτες μας, ανθρώπους με δημοκρατική συνείδηση, που έχουν ως βασική τους αγωνία το πού πάει ο τόπος μας. Από αυτές τις συζητήσεις άντλησα και την ελπίδα και την ευθύνη. Ελπίδα, γιατί υπάρχουν πολίτες ενεργοί, σκεπτόμενοι, με διάθεση να συμβάλουν. Μπορεί να μην το φωνάζουν αλλά είναι εκεί! Και πρέπει να τους ακούσουμε. Άντλησα όμως και ευθύνη. Και όσοι είμαστε στα κοινά έχουμε το καθήκον να καθοδηγήσουμε τις εξελίξεις προς τη σωστή κατεύθυνση – όχι με θόρυβο και με εύκολα συνθήματα, αλλά με τεκμηριωμένες προτάσεις και ρεαλισμό.

Η ΔΗΠΙΑ, ενόψει του Συνεδρίου της στις 14 Ιουνίου, έχει μπροστά της μια πρόκληση αλλά και μια μοναδική ευκαιρία: να αποδείξει πως είναι το αξιόπιστο Κέντρο των προτάσεων. Το Κέντρο που μπορεί να αποτελέσει τη νηφάλια, αξιόπιστη επιλογή της πολιτικής ζωής. Ένα κόμμα που δεν στρογγυλεύει τις αλήθειες, δεν αυτοαναίρει το αφήγημά του, αλλά και δεν διχάζει. Που δεν φοβάται να προτείνει, ακόμα κι όταν αυτό κοστίζει. Που επιλέγει τον δύσκολο δρόμο της συνέπειας.

Για να γίνει όμως αυτό, χρειάζεται συλλογικότητα. Να επικρατήσει η λογική του μαζί. Και απαιτείται

δράση όχι μόνο του αρχηγού αλλά και των μελών, των φίλων και όλων όσων έχουν έγνοια για τη δημοκρατία και τον τόπο μας.

Κάποτε, λέει ένας ιαπωνικός μύθος, ένας σαμουράι ήθελε να διδάξει στους τρεις γιους του τη δύναμη της ενότητας. Τους ζήτησε να σπάσουν από ένα κλαδί – και το έκαναν εύκολα. Ύστερα τους έδωσε τρία κλαδιά δεμένα μεταξύ τους και τους προκάλεσε να τα σπάσουν μαζί. Κανείς δεν τα κατάφερε. «Μόνοι είστε ευάλωτοι», τους είπε. «Μαζί, είστε άθραυστοι».

Αυτό ακριβώς είναι και το δικό μας στοίχημα. Να σταθούμε ως οι γνήσιοι εκφραστές του Κέντρου

μαζί, με αξίες, με προτάσεις, με ειλικρίνεια. Μακριά από λαϊκισμούς και εύκολες υποσχέσεις. Κοντά στον πολίτη, στον νέο που θέλει να μείνει στην Κύπρο, στον επαγγελματία που παλεύει να σταθεί, στον ηλικιωμένο που δικαιούται αξιοπρέπεια. Στον πατριώτη που θέλει λύση και αναγνωρίζει τα δεδομένα που θα επανενώσουν την πατρίδα μας.

Η αλλαγή δεν θα έρθει με μαγικό τρόπο. Θα έρθει μόνο με τη συμμετοχή και αφού τη διεκδικήσουμε. Μαζί. Γι' αυτό δηλώνω παρών.

Ο κ. Μαρίνος Κλεάνθους είναι αντιπρόεδρος της ΔΗΠΙΑ.

Με τον Ψηφιακό Πολίτη και το Gov.gr Wallet, έχεις ταυτότητα και δίπλωμα οδήγησης στο κινητό σου, έτοιμα για χρήση **ΣΕ ΚΥΠΡΟ ΚΑΙ ΕΛΛΑΔΑ.**

Κύπρος και Ελλάδα, στην ψηφιακή εποχή μαζί!

Του **ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ**

Η απομάκρυνση Τυχικού από τη Μητρόπολη Πάφου, έτσι όπως εξελίχθηκε, δεν αποδείχθηκε το μεγαλύτερο εμπόδιο στην προσπάθεια του Αρχιεπισκόπου Γεώργιου να τερματίσει μια ιδιάζουσα κατάσταση που είχε δημιουργηθεί στην πρώτη Μητρόπολη της Εκκλησίας της Κύπρου. Με τον μητροπολιτικό θρόνο να βρίσκεται σε καθεστώς τοπικηρείας για τους επόμενους μήνες, ο πονοκέφαλος για τον προκαθήμενο της Εκκλησίας και τοποτηρητή της Μητρόπολης που έχει την πρωτοβουλία των κινήσεων είναι να εντοπίσει τον ιεράρχη εκείνο, ο οποίος θα υποστηριχθεί και θα αναλάβει το δύσκολο έργο να επαναφέρει την τάξη και την ηρεμία σε μια μητροπολιτική περιφέρεια με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της Πάφου. Ένα εγχείρημα αρκετά δύσκολο και περίπλοκο, αν ληφθεί υπόψη η άποψη που επικρατεί σε εκκλησιαστικούς κύκλους πως «η διαδοχή της Μητρόπολης Πάφου, υπό αυτές τις περιστάσεις, δεν προσφέρεται για πειραματισμούς». Με βασικό μέλημα να μη βρεθεί η Εκκλησία της Κύπρου ενώπιον νέων εκπλήξεων, όπως με την περίπτωση Τυχικού, ο υποψήφιος που θα υποστηριχθεί από τους αρχιεπισκοπικούς που έχουν την πλειοψηφία εντός της Ιεράς Συνόδου θα περάσει από ξεσκόνισμα. Έντονο ενδιαφέρον για τη διάδοχο κατάσταση επιδεικνύεται και από τοπικούς παράγοντες της Πάφου οι οποίοι, για διαφορετικούς λόγους, βρίσκονται στην ίδια πλευρά με τον Αρχιεπίσκοπο αναζητώντας μια κοινή υποψηφιότητα, η οποία πρώτα θα πάρει το χρίσμα κλήρου και λαού και στη συνέχεια θα επικυρωθεί από την Ιερά Σύνοδο. Η παρουσία του Αρχιεπισκόπου Γεώργιου στην Πάφο, πέρα από τα διοικητικές φύσεως ζητήματα της Μητρόπολης, περιείχε και το στοιχείο των ζυμώσεων, δίνοντας έναν ανεπίσημο χαρακτήρα της συμμαχίας Αρχιεπισκόπου και λαϊκών.

Οι μνηστήρες

Αμέσως μετά την απόφαση της Ιεράς Συνόδου και χωρίς να έχει κλειδώσει η ημερομηνία έναρξης της διαδικασίας εκλογής νέου μητροπολίτη, αόριστα προσδιορίζεται για μετά το καλοκαίρι, την εμφάνισή τους έκαναν τα πρώτα ονόματα κληρικών που με βάση τον Καταστατικό Χάρτη της Εκκλησίας της Κύπρου πληρούν τις προϋποθέσεις να διεκδικήσουν τον θρόνο. Ωστόσο, από το ρεπορτάζ της «Κ» αποκαλύπτεται πως οι παρασκηνιακές κινήσεις είχαν εκδηλωθεί τουλάχιστον μια εβδομάδα πριν από την έκτακτη συνεδρία της Ιεράς Συνόδου για το θέμα Τυχικού, με τον προκαθήμενο της Εκκλησίας να προσπαθεί να μεταπίσει συγκεκριμένο μέλος της Ιεράς Συνόδου να πει το ναι. Προσπάθεια που δεν είχε αποτέλεσμα και εκ των πραγμάτων διαιωνίζει την αβεβαιότητα που υπάρχει για μια ελεγχόμενη και προπάντων ασφαλή διαδοχή του Τυχικού. Όπως εκτιμούν εκκλησιαστικές πηγές, οι πλευρές αλλά και οι υποψήφιοι δεν αναμένεται να ανοίξουν σύντομα τα χαρτιά τους, χωρίς αυτό να σημαίνει πως παρασκηνιακά δεν θα προηγηθούν. Εξαιρεση φαίνεται να αποτελεί ο αρχιμανδρίτης της Ιεράς Αρχιεπισκοπής και καθηγούμενος της Ιεράς Μονής Αποστόλου Βαρνάβα, Ιωάννης, ο οποίος δήλωσε παρών και σε αυτή τη διαδικασία. Αξία έχει αν θα αναγεωθεί το ενδιαφέρον ιεραρχών

που είχαν συμμετοχή στη διαδικασία του 2023.

Επίσκοπος Λεόντιος

Η ιδανικότερη επιλογή για την αρχιεπισκοπική ομάδα θα ήταν ο ηγούμενος της Ιεράς Μονής Αγίου Νεοφύτου και επίσκοπος Χύτρων Λεόντιος να έλεγε το ναι για να μετακομίσει στη Μητρόπολη Πάφου. Όπως πληροφορείται η «Κ», ο Λεόντιος αποτελεί για τον ίδιο τον Αρχιεπίσκοπο μια ασφαλή επιλογή και για τον λόγο αυτό το Σαββατοκύριακο πριν από την έκτακτη συνεδρία της Ιεράς Συνόδου για το θέμα Τυχικού, ο Γεώργιος με αφορμή συλλειτουργο που τέλεσε για τη γε-

—
Από τους πέντε
εν δυνάμει υποψηφίους
ο μόνος που έχει ανοίξει
τα χαρτιά του είναι
ο πρωτοσύγκελος της
Ιεράς Αρχιεπισκοπής
Ιωάννης Ιωάννου,
Παφίτης στην καταγωγή,
που είχε διεκδικήσει
εκλογή το 2023.

Τρεις συν δύο ιεράρχες και κληρικοί φαίνεται να συγκεντρώνουν αρκετές πιθανότητες να διεκδικήσουν τον μητροπολιτικό θρόνο της Πάφου, με τις εκλογές να τοποθετούνται μετά το καλοκαίρι.

Τα ιερὰ φαβορί και αυτσαίντερ για την Πάφο

*Η κούρσα διαδοχής του Τυχικού, τα ονόματα
που είναι στο τραπέζι και οι συσχετισμοί
που βγάζουν νέο μητροπολίτη*

Τυχικό. Η δεύτερη προσπάθεια του Αρχιεπισκόπου, λένε εκκλησιαστικές πηγές, είχε την τύχη της πρώτης με τον ηγούμενο του Αγίου Νεοφύτου να επικαλείται προσωπικά του θέματα που έχουν να κάνουν με την υγεία του. Υπό τα δεδομένα αυτά η περίπτωση του Λεόντιου πρέπει να θεωρείται απομακρυσμένη, εκτός και αν επαληθευτεί η ρήση «η νύχτα βγάζει Επίσκοπο και η αυγή Μητροπολίτη».

Ο Ιωάννης

Ο πρωτοσύγκελος της Ιεράς Αρχιεπισκοπής Αρχιμανδρίτης Ιωάννης είχε διεκδικήσει τη Μητρόπολη Πάφου το 2023, είχε εκλεγεί στο τριπρόσωπο ωστόσο οι φιλοδοξίες του να επιστρέψει στη Μητρόπολη Πάφου ως μητροπολίτης έσβησαν στην Ιερά Σύνοδο. Παφίτης στην καταγωγή και πολλά χρόνια στη Μητρόπολη από την εποχή που Μητροπολίτης ήταν ο Χρυσόστομος, ο Ιωάννης στις εκλογές της 19ης Φεβρουαρίου 2023 έλαβε 3.996 ψήφους και ποσοστό 29,99% τερματίζοντας πίσω από τον Τυχικό. Επίδοση ικανοποιητική, αν ληφθεί υπόψη πως ο Τυχικός στηριζόταν από τον Αρχιεπίσκοπο Γεώργιο. Ο Ιωάννης είναι ο μόνος που έχει κάνει γνωστό πως θα είναι παρών και σε αυτή τη διαδικασία, ευελπιστώντας σε μια ενδεχόμενη στήριξη από τον Αρχιεπίσκοπο, αλλά και αύξησης εκλογικής του βάσης, ποντάροντας στην καταγωγή του. Στις προηγούμενες εκλογές το περιβάλλον του Ιωάννη άφηνε να διαρρεύσει ότι ο Παφίτης ιεράρχης είχε την ευλογία του Αρχιεπισκόπου, κάτι που ωστόσο δεν φάνηκε στην εκλογική συνεδρία της Ιεράς Συνόδου.

Ο Αμαθούντος

Ο επίσκοπος Νικόλαος ήταν ένας εκ των τεσσάρων που διεκδίκησαν τη Μητρόπολη Πάφου, υποψηφιότητα της σφαίρας επιρροής του μητροπολίτη Λεμεσού Αθανάσιου. Στις εκλογές κλήρου και λαού ο Νικόλαος ήλθε τρίτος λαμβάνοντας 1.942 ψήφους και ποσοστό 14,57%. Ο βοηθός του μητροπολίτη Λεμεσού το 2023 ήταν η προμετωπίδα της ομάδας Λεμεσού για παρουσία της στην Πάφο. Για την ώρα ο Αθανάσιος και οι περίξ αυτών της Συνόδου δεν έχουν ανοίξει τα χαρτιά τους αν θα επιχειρήσουν να έχουν και πάλι παρουσία στην Πάφο με τον Νικόλαο ή κάποιον άλλον για να διεκδικήσουν πρώτα παρουσία στο τριπρόσωπο.

Ο Καρπασίας

Ο επίσκοπος Καρπασίας Χριστοφόρος ήταν ο τέταρτος υποψήφιος που το 2023 πήρε το βάπτισμα του πυρός, θέτοντας εαυτόν στην κρίση των πιστών της Πάφου. Στις εκλογές του 2023 κατετάγη τέταρτος, λαμβάνοντας 674 ψήφους και ποσοστό 5,06%, επίδοση που επιβεβαίωσε τις εκτιμήσεις που υπήρχαν τότε ότι οι προοπτικές για ευρεία στήριξη του ήταν ισχνές επειδή είναι άγνωστος στο παφιακό κοινό. Ωστόσο, αυτό δεν τον αποθάρρυνε να κατέλθει ως υποψήφιος μετά από παρασκηνιακές διαπραγματεύσεις που κατέ τις δημοσιογραφικές πληροφορίες είχαν σχέση με αρχιεπισκοπικές εκλογές από τις οποίες αποσύρθηκε. Πληροφορίες που διαψεύστηκαν κατηγορηματικά από το περιβάλλον του ιεράρχη. Πληροφορίες από πρόσωπα που γνωρίζουν τον Χριστοφόρο υποστηρίζουν πως τα ενδιαφέροντα του για την Πάφο δεν έχει εκλείψει, ωστόσο μια ενδεχόμενη νέα προσπάθεια θα εκδηλωθεί εάν πετύχει στήριξη από την Αρχιεπισκοπή.

Το νέο αίμα των πρωτάρηδων

Με το σκηνικό για τις εκλογές στη Μητρόπολη της Πάφου να βρίσκεται υπό διαμόρφωση, αξία και ενδιαφέρον παρουσιάζει η στάση του Αρχιεπισκόπου, ο οποίος φαίνεται να ελέγχει σχεδόν τα τρία τέταρτα της Ιεράς Συνόδου. Ο προσανατολισμός του προκαθημένου για την ώρα φαίνεται να είναι περισσότερο εκτός Συνόδου, στην προσπάθεια εντοπισμού ενός κληρικού που μπορεί να σηκώσει το φορτίο της Πάφου χωρίς εκπλήξεις. Οι περιπτώσεις του Ιωάννη, Νικόλαου και Χριστοφόρου δεν έτυχαν ιδιαίτερης προσοχής το 2023 επειδή υπήρχε ανησυχία μιας ενδεχόμενης αποστασιοποίησής τους μετά την εκλογή τους, κάτι τελικά που δεν αποφεύχθηκε με την επιλογή Τυχικού. Εκκλησιαστικές πηγές από την Πάφο εκτιμούν πως στη Μητρόπολη δεν υπάρχουν κληρικοί που μπορούν να υποστηριχθούν και να σηκώσουν το βαρύ φορτίο. Εκτίμηση που στρέφει την αναζήτηση σε άλλες περιφέρειες ή και την Αρχιεπισκοπή. Μια τέτοια περίπτωση που εντοπίζεται είναι του πρωτοσυγκελου της Ιεράς Μητροπόλεως Κωνσταντίας και Αμμοχώστου, Αυγουστίνου Κκαρά, τον οποίο οι πληροφορίες έφεραν ως έναν εκ των υποψηφίων το 2023 κάτι που τελικά δεν συνέβη. Ο αρχιμανδρίτης Αυγουστίνος θεωρείται μια ασφαλής επιλογή για τη Μητρόπολη Πάφου μιας και η παρουσία του δίπλα από τον μητροπολίτη Βασίλειο αποτελεί ασφαλιστική δικλίδα. Ωστόσο, εδώ παραμένει άγνωστο αν ο αρχιμανδρίτης εγκαταλείψει τη Μητρόπολη Κωνσταντίας και Αμμοχώστου της οποίας είναι το νούμερο δύο. Ο Αρχιεπίσκοπος Γεώργιος φέρεται να έχει ενώπιόν του και άλλες επιλογές μέσα από την Αρχιεπισκοπή, τις οποίες γνωρίζει και μπορούν να αποτελέσουν μια ασφαλή λύση. Σε χαμηλούς τόνους κινείται η περίπτωση του αρχιγραμματέα της Ιεράς Συνόδου, στενού συνεργάτη του Αρχιεπισκόπου, ο οποίος συγκεντρώνει τα χαρακτηριστικά εκείνα που μπορούν να του επιτρέψουν να αναλάβει τη Μητρόπολη Πάφου.

ΑΡΘΡΟ / Της **ΡΕΝΑΣ ΧΟΠΛΑΡΟΥ**

Βοσνία - Ερζεγοβίνη: η πληγή και η παρακαταθήκη

Στην πρόσφατη επίσκεψή μου στο Μόσταρ της Βοσνίας - Ερζεγοβίνης κάτι άλλαξε μέσα μου. Δεν ήταν η πρώτη φορά που επισκέφθηκα την πόλη, είχα ξανάρθει πριν από δύο χρόνια, όταν αφήσαμε τη 16χρονη κόρη μας Δήμητρα στο σχολείο United World College. Τότε κοιτούσα μπροστά, με αγωνία και συγκίνηση. Σήμερα κοιτάξα γύρω. Και είδα κάτι που μου είχε ξεφύγει: νεκροταφεία. Παντού. Σκόρπια μέσα στην πόλη, πλάι στους δρόμους, δίπλα στα σπίτια. Και όλοι οι τάφοι έχουν μία ημερομηνία:

1992. Δεν χρειάζεται να ξέρεις πολλά για να καταλάβεις. Η πόλη κουβαλάει τη μνήμη ενός πολέμου που την έσχισε στα δύο – κυριολεκτικά και συμβολικά. Οι άνθρωποι που ζουν εδώ περπατούν κάθε μέρα δίπλα στους νεκρούς τους. Δεν τους ξεχασαν. Δεν μπορούσαν, ακόμα κι αν ήθελαν.

Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη δεν είναι ένα «παράδειγμα προς αποφυγή». Είναι μια υπενθύμιση. Ότι ο εθνικισμός μπορεί να καταπει ολόκληρες κοινωνίες. Ότι οι γείτονες μπορούν να στραφούν ο ένας ενάντια

στον άλλο. Ότι η αλήθεια μπορεί να διαστραφεί και το έγκλημα να δοξαστεί.

Κι όμως, μετά τον όλεθρο, κάποιοι άνθρωποι πίστεψαν στην Ειρήνη. Πίστεψαν και στη Δικαιοσύνη. Και την κυνήγησαν, με κόπο και κόστος. Οι δίκες της Χάγης δεν ήταν τέλειες. Αλλά υπήρξαν. Για πρώτη φορά μετά τη Νυρεμβέργη, Ευρωπαίοι ηγέτες και στρατιωτικοί καταδικάστηκαν για εγκλήματα πολέμου και γενοκτονία. Ο Ράτκο Μλάντιτς, ο Ράντοβαν Κάρατζιτς, ο Μίλόσεβιτς – άνθρωποι που κραύγαζαν πως προ-

στατεύουν τον λαό τους, ενώ διέπρατταν φρικαλεότητες εις βάρος των άλλων– λογοδότησαν. Αυτό δεν επανόρθωσε τις πληγές. Αλλά άφησε μια παρακαταθήκη, ότι η αιτιώδης δεν είναι μονόδρομος. Ότι η Ιστορία μπορεί να γράφεται και στα δικαστήρια, όχι μόνο στα πεδία μάχης.

Η Βοσνία-Ερζεγοβίνη δημιουργήθηκε πάνω στα ερείπια ενός πολέμου που αποκάλυψε το πιο σκοτεινό πρόσωπο της Ευρώπης μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Σφαγές, εγκλήματα πολέμου, μαζικοί βιασμοί, εθνοκαθάρσεις και η γενοκτονία

της Σρεμπρένιτσα, η πρώτη που αναγνωρίστηκε επίσημα στην Ευρώπη μετά το Ολοκαύτωμα, δεν είναι «παρελθόν», είναι πληγές που δεν έκλεισαν. Το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο της Χάγης, αν και καθυστερημένα, κατέγραψε την αλήθεια και καταδίκασε ενόχους που κάποιοι ακόμη τιμούν ως ήρωες.

Και παρ' όλα αυτά, σήμερα οι άνθρωποι ζουν ξανά μαζί. Οι πληγές δεν έχουν επουλωθεί –ίσως δεν θα επουλωθούν ποτέ– αλλά δεν αιμορραγούν πια. Η Βοσνία, με όλη της την πολυπλοκότητα και την εύθρα-

στη ισορροπία, αποδεικνύει ότι ακόμα και μετά την απόλυτη καταστροφή, η ειρήνη μπορεί να χτιστεί. Όχι με λήθη. Με συνείδηση.

Στην Ευρώπη του σήμερα, με τον φρικτό, άδικο πόλεμο στην πρωική Ουκρανία, με τις σφαγές στη Γάζα, με τον λόγο του μίσους να δυναμώνει παντού, το Μόσταρ δεν είναι μόνο μια πληγή. Είναι μια φλόγα που καίει αθόρυβα. Μια προσευχή για ειρήνη, ειπωμένη μέσα απ' τα ερείπια. Η ειρήνη δεν είναι δεδομένη. Είναι επιλογή. Καθημερινή. Επίπονη. Αλλά πάντα, πάντα αναγκαία.

Του ανταποκριτή μας στις Βρυξέλλες
ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ

Ακόμα πίσω όσον αφορά τους στόχους για μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου βρίσκεται η Κύπρος, έχοντας ωστόσο κάνει πρόοδο στο μερίδιο ανανεώσιμων πηγών στην κατανάλωση ενέργειας, σύμφωνα με την αξιολόγηση του Εθνικού Σχεδίου για την Ενέργεια και το Κλίμα (NEPC) από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή που δημοσιεύθηκε την Τετάρτη. Στην έκθεση, την οποία παρουσιάζει σήμερα η «Κ», η Κομισιόν ζητάει από την Κύπρο να εστιάσει ιδιαίτερα στη μείωση των εκπομπών από τις μεταφορές και τη μείωση των επιβατικών αυτοκινήτων, στην υδατική ανθεκτικότητα, και την επίτευξη της χρήσης των ανανεώσιμων ειδικά όσον αφορά την αδειοδότηση και τη στήριξη της παραγωγής ενέργειας από τους ίδιους τους καταναλωτές με την εγκατάσταση φωτοβολταϊκών.

Στις εισηγήσεις περιλαμβάνεται και η επίτευξη της υλοποίησης του Great Sea Interconnector μέχρι το 2030, τόσο για να δοθεί τέλος στην ενεργειακή απομόνωση αλλά και για τη μεγαλύτερη αξιοποίηση των ανανεώσιμων πηγών. Παράλληλα σημειώνεται πως η Κύπρος δεν έχει αξιολογήσει πώς η έναρξη της χρήσης φυσικού αερίου θα επηρεάσει τους κλιματικούς στόχους.

Τον δρόμο που έχει να διανύσει η Κύπρος τον αντιλαμβάνονται πάντως οι αρμόδιες υπηρεσίες, όπως προκύπτει από δηλώσεις του διευθυντή του Τμήματος Περιβάλλοντος, Θ. Μεσημέρη, πως η Κύπρος βρίσκεται εκτός των στόχων και πως «πάσχουμε από την υλοποίηση των στρατηγικών μας σχεδιασμών», όπως είπε σε συζήτηση που διοργάνωσε την Πέμπτη το ΑΚΕΛ σύμφωνα με το ΚΥΠΕ. «Το στοίχημα όλων μας είναι να βρούμε εκείνους τους μηχανισμούς που θα διασφαλίσουν την υλοποίηση των σχεδιασμών και μέτρων που είναι ήδη κατατεθειμένα στις Βρυξέλλες», σύμφωνα με τον αξιωματούχο του Τμήματος Περιβάλλοντος.

Ο συλλογικός στόχος της Ε.Ε. στον οποίο έχουν συμφωνήσει τα κράτη μέλη είναι η μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 55% μέχρι το 2030 (σε σύγκριση με τα επίπεδα του 1990), και η παραγωγή τουλάχιστον 42,5% της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές μέχρι το 2030. Οι στόχοι για το 2040 βρίσκονται υπό διαβούλευση, στο πλαίσιο της μακροπρόθεσμης στρατηγικής για τον άλλο μεγάλο στόχο της Ε.Ε., για κλιματική ουδετερότητα μέχρι το 2050.

Όπως καταγράφεται στην έκθεση της Κομισιόν, η Κύπρος κατέθεσε το τελικό της σχέδιο στις 19 Δεκεμβρίου του 2024, σχεδόν

έξι μήνες μετά την προθεσμία στις 30 Ιουνίου.

Όσον αφορά την κατάσταση πανευρωπαϊκά, η έκθεση της Κομισιόν διαπιστώνει πως τα κράτη μέλη στο σύνολό τους έχουν καταγράψει σημαντική πρόοδο για την επίτευξη των κλιματικών και ενεργειακών στόχων μετά και τις συστάσεις που είχαν σταλεί τον Δεκέμβριο του 2023.

Πέρα από τις ανάγκες της Ε.Ε. για τη γεωπολιτική ανεξάρτηση από ξένα ορυκτά καύσιμα και την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, και πέρα από τον στόχο για περιορισμό της ανόδου των θερμοκρασιών, η Κύπρος έχει και τους δικούς της επιπρόσθετους λόγους για επίτευξη των κλιματικών στόχων, καθώς αντιμετωπίζει όλο και περισσότερες πυρκαγιές, ακραίες θερμοκρασίες, και τον κίνδυνο της απερίημωσής. Όπως έγραψαν οι «Financial Times», η Κομισιόν ετοιμάζεται στο σχέδιό της για τη χρήση του νερού το οποίο θα δημοσιοποιηθεί τον επόμενο μήνα, να ζητήσει από τα κράτη μέλη να μει-

ώσουν την κατανάλωση νερού κατά τουλάχιστον 10% μέχρι το 2030.

Τι λέει η έκθεση για Κύπρο

Σύμφωνα με το κεφάλαιο της αξιολόγησης της Κομισιόν για την Κύπρο, η χώρα αναμένει πως θα μπορέσει να μειώσει τις συνολικές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου (μέσω και πολιτικών για τη χρήση της γης και της δασοπονίας και χωρίς τις διεθνείς αερομεταφορές) κατά 1% μέχρι το 2030 και κατά 39% μέχρι το 2040 (σε σύγκριση πάντα με το 1990), και έχει στόχο την κλιματική ουδετερότητα μέχρι το 2050. Όσον αφορά τις εισηγήσεις που η Επιτροπή κατέθεσε τον Δεκέμβριο του 2023 ενόψει του τελικού εθνικού σχεδίου, διαπιστώνεται πως η Κύπρος δεν έχει καταρτίσει ένα συνολικό πλάνο για τη δέσμευση και αποθήκευση διοξειδίου του άνθρακα, το οποίο να καταγράφει τις ποσότητες εκπομπών που θα μπορούσαν να δεσμευτούν ετησίως

(ώστε να μην καταλήγουν στην ατμόσφαιρα) και το πώς θα μεταφέρεται και θα φυλάσσεται, αν και η Κύπρος αναγνωρίζει ότι αυτή θα ήταν μια λύση για μείωση των εκπομπών από βιομηχανίες όπου η μείωση θεωρείται δύσκολη.

Στους διάφορους τομείς της αξιολόγησης η Κομισιόν διαπιστώνει εν μέρει εφαρμογή των συστάσεων. Για παράδειγμα, όσον αφορά τη μείωση της χρήσης και των εκπομπών άνθρακα, η Κύπρος δεν έχει καταγράψει λεπτομερώς πώς θα φτάσει τον στόχο για μείωση των εκπομπών κατά 32% μέχρι το 2030 σε σχέση με το 2005.

Ο μεγαλύτερος όγκος εκπομπών συνεχίζει να προέρχεται από τις μεταφορές (46% των εκπομπών το 2022) κυρίως λόγω της χρήσης των ιδιωτικών οχημάτων. Αν και καταγράφονται μέτρα, για παράδειγμα για χρήση βιοκαυσίμων, ενθάρρυνση των ηλεκτρικών οχημάτων, βελτίωση των δημόσιων μεταφορών και ενθάρρυνση της χρήσης ποδηλάτου, άλλα μέτρα όπως η βελτίωση των δημόσιων μεταφορών

μέσω της δημιουργίας τραμ καθυστερούν για μετά το 2030.

Σε σχέση με τις ανανεώσιμες, η Κομισιόν καταγράφει τις καλές επιδόσεις όσον αφορά τη χρήση τους στην τελική κατανάλωση. Στις συστάσεις που δεν έχουν ολοκληρωθεί πλήρως περιλαμβάνεται πως η Κύπρος έχει καταρτίσει τους χάρτες των περιοχών όπου θα επισυνευσθούν τα έργα για ανανεώσιμες, αλλά όχι ποιες τεχνολογίες θα εφορρά, και χωρίς λεπτομέρειες για την πρόοδο της θέσπισης της σχετικής νομοθεσίας, ειδικά όσον αφορά τη συμμετοχή των καταναλωτών στην παραγωγή. Στον τομέα των εκπομπών από κτήρια, το πλάνο της Κύπρου καταγράφει την έλλειψη της διοικητικής δυνατότητας να προχωρήσουν τα σχετικά μέτρα, ενώ στον τομέα της γεωργίας δεν καταγράφονται οι απαραίτητες λεπτομέρειες για τη χρηματοδότηση και τον αντίκτυπο των μέτρων.

Όσον αφορά την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, η Κομισιόν θεωρεί πως η υπό αναθεώρηση στρατηγική της χώρας δεν είναι

ολοκληρωμένη ειδικά όσον αφορά θέματα ενέργειας, και πως υπολείπεται μετρήσιμη αξιολόγηση του αντίκτυπου των μέτρων, ενώ δεν περιέχει αναφορές στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στη διαθεσιμότητα νερού.

Τέλος, όσον αφορά την ενεργειακή ασφάλεια, καταγράφονται οι καθυστερήσεις για την εισαγωγή φυσικού αερίου από το 2024 που ήταν ο αρχικός στόχος στο 2026, οι οποίες αποδίδονται στην πανδημία και τη διακοπή του συμβολαίου για εισαγωγή. Τα πλάνα της κυβέρνησης, σύμφωνα με την Κομισιόν, δεν αξιολογούν κατά πόσο οι μελλοντικές υποδομές φυσικού αερίου συνάδουν με τους στόχους μείωσης των εκπομπών.

Μείναμε στον σχεδιασμό

Στο πλαίσιο συζήτησης στοργυλής τραπέζης που διοργάνωσε το ΑΚΕΛ την Πέμπτη με τίτλο «Στρατηγικός Σχεδιασμός για την Ενέργεια: Ασφάλεια, Πράσινη Μετάβαση, Προσιτή Ενέργεια», ο διευθυντής του Τμήματος Περιβάλλοντος Θεόδουλος Μεσημέρης σημείωσε σύμφωνα με το ΚΥΠΕ πως, ενώ σε επίπεδο Ε.Ε. υπήρξαν πολύ καλά αποτελέσματα για τους περιβαλλοντικούς και ενεργειακούς στόχους μέσω της τιμολόγησης του άνθρακα (δηλαδή την επιβολή οικονομικών κυρώσεων σε όποιον ρυπαίνει), στην Κύπρο «συμβαίνει το ανάποδο», καθώς οι εκπομπές παραμένουν στα ίδια επίπεδα καθώς το εργαλείο της τιμολόγησης του άνθρακα δεν αξιοποιήθηκε θετικά και δεν έγιναν οι απαραίτητες ενέργειες. Προειδοποίησε μάλιστα, εν όψει της ψήφισης του νέου νομοσχεδίου στη Βουλή των Αντιπροσώπων για τιμολόγηση του άνθρακα, των μεταφορών και της θερμανσης εντός Ιουνίου, πως «αν κινηθούμε όπως κινηθήκαμε στην ηλεκτροπαραγωγή που κουβαλούμε τα βαρίδια χωρίς να έχουμε το όφελος που έχει η Ευρώπη, τότε θα μεγαλώνει το θέμα σε ό,τι αφορά τις προκλήσεις και τα ωφέλημα».

Ο κ. Μεσημέρης μάλιστα τόνισε ότι το ζήτημα είναι η υλοποίηση και όχι ο σχεδιασμός, καθώς σχεδιασμός έχει γίνει για την εξοικονόμηση ενέργειας, τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας (ΑΠΕ), το φυσικό αέριο, τις νέες ενεργειακές προεργασίες και κοινωνικά μέτρα, αλλά «δυστυχώς δεν υπήρχε ένας βαθμός υλοποίησης που θα έπρεπε, με εξαίρεση τη διεύθυνση των ΑΠΕ». Πρόσθεσε πως η Κύπρος έχει πιάσει τον στόχο της εγκατάστασης ενός γιγγαβάτ (GW) μέχρι το 2030, και με βάση τις αδειοδοτήσεις που έχουν γίνει, βρισκόμαστε κοντά στον στόχο των 4 GW μέχρι το 2050.

ΑΡΘΡΟ / Της ΧΡΙΣΤΙΑΝΑΣ ΒΩΝΙΑΤΗ

Η ακαδημαϊκή ευπρέπεια ως κάλυμμα της γενοκτονίας

Καθώς η παλαιστινιακή τραγωδία εξελίσσεται μπροστά στα μάτια όλου του κόσμου –με δεκάδες χιλιάδες νεκρούς, εκτοπισμένους, με έναν λαό παγιδευμένο σε έναν ανελέητο αποκλεισμό– η σιωπή των διανοουμένων, των πανεπιστημιακών, των ανθρώπων του πνεύματος, πχέει εκκρωφαντικά. Δεν πρόκειται για μια απλή απουσία λόγου: πρόκειται για μια σιωπή που, σε τέτοιες ιστορικές στιγμές, βαρραίνει σχεδόν όσο και η βία.

Σε ένα από τα σημαντικότερα πολιτικά και ηθικά κείμενα της σύγχρονης σκέψης, το «Διανοού-

μενοι και Εξουσία», ο Έντουαρντ Σαϊντ περιγράφει τον διανοούμενο ως μια φιγούρα ανυπότακτη, που δεν υπηρετεί την εξουσία αλλά την αμφισβητεί· που δεν εφυσυχάζει στο ακαδημαϊκό του γραφείο, αλλά παρεμβαίνει με θάρρος στη δημόσια σφαίρα, λέγοντας την αλήθεια ακόμμη και όταν αυτή είναι αντιδημοφιλής, επικίνδυνη ή άβολη. Ο διανοούμενος, γράφει ο Σαϊντ, δεν πρέπει να είναι εκπρόσωπος του κατεστημένου, αλλά συνείδηση της κοινωνίας, όχι ρυθμιστής ισορροπιών, αλλά διαταρκτής της αδικίας. Αν δεχτούμε αυτόν τον ορισμό,

τότε τι να πούμε για τη σιωπή που εκπικρατεί σήμερα στα πανεπιστήμια και στους πνευματικούς κύκλους της Δύσης και όχι μόνο; Μήπως ο φόβος της κοινωνικής ή θεσμικής απομόνωσης, οι πιέσεις των πολιτικών και ακαδημαϊκών πλαισίων, έχουν οδηγήσει στη δημιουργία ενός τύπου «διανοούμενου σιωπηλού», ο οποίος υπολογίζει τις λέξεις του όχι με βάση το δίκαιο αλλά με βάση το ρίσκο;

Η ιστορία είναι γεμάτη από παραδείγματα που μας θυμίζουν τι σημαίνει να σιωπάς και τι σημαίνει να μιλάς όταν το κόστος είναι ψηλό.

Στη ναζιστική Γερμανία, δεν ήταν λίγοι εκείνοι που αντί να αντισταθούν συμπορεύτηκαν ή σώπασαν. Η σιωπή εκείνη, ειδικά από πνευματικούς ανθρώπους, έμεινε ως μόνιμο στίγμα. Αντιθέτως, ο Νόαμ Τσόμσκι, ο Χάουαρντ Ζίν, η Ναόμι Κλάιν, η Τζούντιτ Μπάτλερ και άλλοι διέτρεξαν τολμηρά την πολιτική ατραπό της δημόσιας αντίθεσης στους πολέμους των ΗΠΑ, γνωρίζοντας ότι ο λόγος τους ίσως τους περιθωριοποιήσει.

Ο Σαϊντ, ο οποίος γνώριζε εκ των έσω την παλαιστινιακή υπόθεση, αλλά και το βάρος της δυτικής

υποκρισίας, πήρε καλά πόσο δύσκολο είναι για έναν διανοούμενο να σταθεί ενάντια στο ρεύμα. Κι όμως, γι' αυτό ακριβώς έχει αξία η στάση του: γιατί δεν υπακούει στη σκοπιμότητα, αλλά στην ηθική αναγκαιότητα.

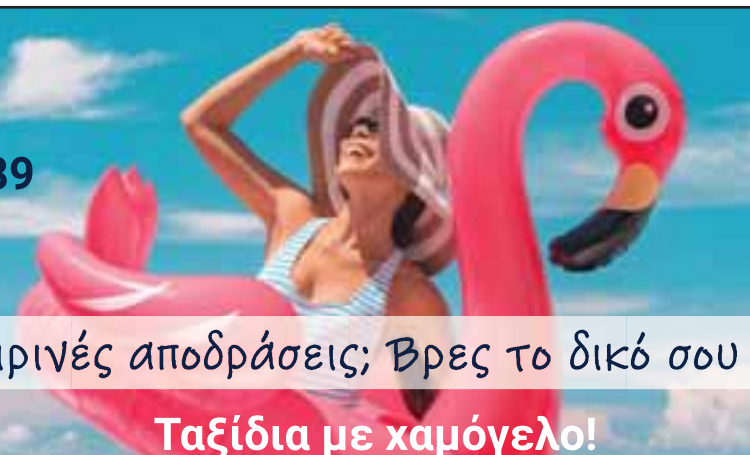
Η Παλαιστίνη δεν είναι ένα «δύσκολο ζήτημα» που πρέπει να προσεγγίσουμε με ψυχραιμία και ακαδημαϊκή αποστασιοποίηση. Είναι μια καθημερινή αιμορραγία δικαιωμάτων, ένας καθρέφτης για το τι απομένει από την ανθρωπιά μας όταν δοκιμάζεται. Και η σιωπή, ειδικά από εκείνους που γνωρίζουν,

που μπορούν να εκφραστούν, που έχουν δημόσιο λόγο, είναι συνενοχή. Οι διανοούμενοι και οι διανοούμενες δεν είναι πολιτικοί, δεν ψηφίζουν νόμους ούτε διαχειρίζονται συμφέροντα. Αλλά έχουν φωνή. Κι όταν αυτή μένει σιωπηλή μπροστά στο άδικο, τότε το άδικο θριαυτεί. Αν, όπως λέει ο Σαϊντ, «ο διανοούμενος είναι εκείνος που επιλέγει να σταθεί με τον ασθενέστερο, ακόμη κι όταν όλοι τον έχουν εγκαταλείψει», τότε σήμερα, απέναντι στην Παλαιστίνη, η σιωπή δεν είναι ουδετερότητα. Είναι στάση. Και η Ιστορία την καταγράφει.

► **ΕΛΛΑΔΑ** από €699

► **ΕΞΩΤΙΚΟΙ ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΙ** από €2089

► **ΕΥΡΩΠΗ** από €875

Orthodoxou Travel

Καλοκαιρινές αποδράσεις; Βρες το δικό σου πακέτο!

Ταξίδια με χαμόγελο!

PROUD MEMBER
FOR 30 years!

77 77 17 67

orthodoxoutravel.com

Δεν μπορεί να υπάρξει συνεργασία ΔΗΣΥ - Οδυσσέα, αφού ο κ. Μιχαηλίδης εξήγγειλε από τώρα την υποψηφιότητά του για το 2028.

ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΔΙΠΛΑΡΟΣ, αναπληρωτής πρόεδρος ΔΗΣΥ

Μας ενώνουν περισσότερα από όσα μας χωρίζουν με το ΔΗΚΟ

Δεν νιώθουμε απομονωμένοι πολιτικά. Εν δυνάμει σύμμαχοί μας είναι το Δημοκρατικό Κόμμα, η ΔΗΠΑ και η ΕΔΕΚ

Συνέντευξη στον **ΑΝΤΡΕΑ ΚΗΜΗΤΡΗ**

«Τα ψηφοδέλτια του ΔΗΣΥ για τις βουλευτικές εκλογές είναι έτοιμα κατά 70% και το ιδανικό πλέον θα

ήταν να ολοκληρωθούν μέχρι τέλη Ιουνίου», δηλώνει στην «Κ» ο αναπληρωτής πρόεδρος του Συναγερμού Ευθύμιος Δίπλαρος. Σχολιάζοντας τη δήλωση Χρύση Παντε-

λίδη ότι το ΔΗΚΟ θα πρέπει να αναζητήσει συμμαχίες με άλλα κόμματα του Κέντρου και τον ΔΗΣΥ, ο κ. Δίπλαρος επισημαίνει ότι είναι πολύ περισσότερα αυτά που ενώνουν

τον ΔΗΣΥ με το ΔΗΚΟ από όσα χωρίζουν τα δύο κόμματα. Ξεκαθαρίζει ότι δεν μπορεί να υπάρξει καμία συνεργασία Συναγερμού - Οδυσσέα, αφού, όπως λέει, ο κ. Μιχαηλίδης εξήγγειλε από τώρα την υποψηφιότητά του για το 2028 και ο ΔΗΣΥ δεν μπορεί να συζητά με άτομα που έχουν πρώτο και κύριο στόχο τη δική τους φιλοδοξία. Ο κ. Δίπλαρος δηλώνει ότι το 2028 θα διεκδικήσει την προεδρία του ΔΗΣΥ, αν και εφόσον οι συνθήκες το επιτρέπουν.

—Πώς προχωρούν οι διεργασίες για κατάρτιση των ψηφοδελτίων για τις βουλευτικές εκλογές;
—Τα ψηφοδέλτια είναι έτοιμα κατά 70%. Η πρόεδρος του κόμματος έχει υποβάλει προτάσεις σε πρόσωπα που θα θέλαμε να ενισχύσουν την προσπάθεια ως αριστίνδην υποψήφιοι και αναμένονται οι απαντήσεις τους.

—Μέχρι πότε θα θέλατε να είναι ολοκληρωμένα;
—Θα ήταν ευχής έργον να είχαν ολοκληρωθεί μέχρι τέλος Μαΐου, όπως ήταν και η πρόταση που είχα καταθέσει στα συλλογικά όργανα του κόμματος για να υπάρχει ένας ολόκληρος χρόνος για τους υποψηφίους να αναζητήσουν τη στήριξη της κοινωνίας. Πλέον, το ιδανικό θα ήταν να κλείσουν μέχρι τέλη Ιουνίου.

—Ποιος είναι ο στόχος του ΔΗΣΥ;
—Να παραμείνει η πρωταγωνιστική δύναμη του τόπου. Δεν θα ήθελα να αναφερθώ σε ποσοστό. Το σημαντικό είναι να δυναμώσει η φωνή του Συναγερμού έχοντας τις περισσότερες έδρες στη Βουλή.

—Υπάρχει προβληματισμός για τις δημοσκοπήσεις;
—Οι δημοσκοπήσεις είναι χρήσιμο εργαλείο και τις λαμβάνουμε σοβαρά υπόψη. Υπάρχει ανησυχία και προβληματισμός για τα μέχρι στιγμής ευρήματα των δημοσκοπήσεων, όμως γίνονται όλες οι ενέργειες που θα βοηθήσουν να βγει το κόμμα ενδυναμωμένο.

—Ακούγεται ότι υπάρχει δυστοκία με τους αριστίνδην.
—Υπάρχουν μερικές ελάχιστες αρνητικές απαντήσεις, όμως, υπάρχουν και θετικές. Συνήθως αυτοί που απαντούν αρνητικά έχουν προβληματισμούς που συνδέονται με τις επαγγελματικές τους εκκρεμότητες. Απόλυτα κατανοητό και σεβαστό.

—Είχαν ακουστεί τα ονόματα του Άγγελου Βότση και του τέως αρχηγού της Αστυνομίας Δημήτρη Δημητρίου.
—Ο κ. Βότσης απάντησε αρνητικά, ενώ ο κ. Δημητρίου απάντησε θετικά και θα είναι υποψήφιος στην επαρχία Λευκωσίας.

—Έγιναν προτάσεις και σε υπου-

γούς της κυβέρνησης Αναστασιάδη;
—Ναι, έγιναν προτάσεις και αναμένουμε απαντήσεις.

—Σε πρώην υπουργούς της κυβέρνησης Χριστοδουλίδη;
—Ναι και επίσης αναμένουμε απαντήσεις.
—Ο ΔΗΣΥ πάντως μοιάζει απομονωμένος στην αντιπολίτευση. Ποιοι είναι οι εν δυνάμει σύμμαχοί του;
—Δεν νιώθουμε καμία πολιτική απομόνωση. Εν δυνάμει σύμμαχοί μας είναι το ΔΗΚΟ και άλλες δυνάμεις του κεντρώου χώρου όπως η ΔΗΠΑ και η ΕΔΕΚ.

—Πώς κρίνετε τη δήλωση του Χρυσή Παντελίδη ότι το ΔΗΚΟ πρέπει

“
Ο κ. Βότσης απάντησε αρνητικά, ενώ ο τέως αρχηγός της Αστυνομίας Δημήτρης Δημητρίου απάντησε θετικά και θα είναι υποψήφιος στη Λευκωσία.

“
Έγιναν προτάσεις σε υπουργούς της κυβέρνησης Αναστασιάδη και σε πρώην υπουργούς της κυβέρνησης Χριστοδουλίδη και αναμένουμε απαντήσεις.

να αναζητήσει πολιτικές συνεργασίες με τα κόμματα του Κέντρου και τον ΔΗΣΥ;
—Πιστεύουμε στις συνεργασίες. Προσωπικά είμαι υπέρμαχος των συνεργασιών. Γιατί μόνο μέσα από αυτές μπορούν να διαμορφωθούν πλειοψηφίες και ο τόπος να πάει μπροστά. Αυτό δεν σημαίνει έκπτωση στις αρχές και αξίες μας. Απλώς κατανοούμε ότι ουδείς μπορεί να επιβάλλει τη δική του προέγγιση σε όλα τα θέματα. Χρειάζονται οι πλάτες πολλών. Σε κάθε περίπτωση, σε θέματα οικονομίας, Ε.Ε. και εξωτερικής πολιτικής, στο

μεταναστευτικό και σε άλλα ζητήματα, έχουμε κοινές τοποθετήσεις με το ΔΗΚΟ.

—Βλέπετε άνοιγμα του ΔΗΚΟ προς τον ΔΗΣΥ;
—Δεν μπορώ να πω κάτι τέτοιο. Ίσως να το χαρακτηρίζω ως μια έκφραση αγωνίας για προοπτική και για καλύτερες μέρες για τον τόπο.

—Είχατε, όμως, έντονες διαφορές στο πρόσφατο παρελθόν με ανταλλαγή σκληρών κατηγοριών και χαρακτηρισμών.
—Αυτά συμβαίνουν στην πολιτική. Έχουμε διαφωνίες, λογικό είναι. Αλλά πιστεύω πως μας ενώνουν πολύ περισσότερα από όσα μας χωρίζουν και το αποδείξαμε στις συνεργασίες μας.

—Αυτή τη στιγμή όμως σας χωρίζει το γεγονός ότι το ένα κόμμα είναι στην αντιπολίτευση και το άλλο στη συγκύβερνση. Άρα πώς γίνεται να μιλάτε για πιθανή συνεργασία;
—Δεν μιλάμε για συνεργασία. Τουλάχιστον αυτή τη στιγμή. Ήταν πιστεύω μια σωστή διαπίστωση του αγαπητού Χρυσή. Άλλο αυτό και άλλο να μιλάμε για συνεργασία. Άλλωστε μπροστά μας έχουμε βουλευτικές εκλογές που το κάθε κόμμα θα παρουσιάσει τις δικές του θέσεις και απόψεις στην κοινωνία. Φυσικά εννοείται ότι στη Βουλή χρειάζονται πλειοψηφίες και ουκ ολίγες φορές και στο παρελθόν και σήμερα είχαμε κοινή στάση. Για παράδειγμα, με το ΑΚΕΛ είμαστε και οι δύο στην αντιπολίτευση. Αυτό σημαίνει ότι θα υπάρξει συνεργασία; Ποτέ. Έχουμε εκ διαμέτρου αντίθετες θέσεις σε όλα τα θέματα και καμιά συνεργασία δεν πρόκειται να υπάρξει.

—Θεωρείτε ότι πρέπει να γίνει κάποια συνεννόηση μεταξύ ΔΗΣΥ και ΔΗΚΟ για την Προεδρία της Βουλής και κατ' επέκταση για τις προεδρικές του 2028;
—Είναι πολύ νωρίς να γίνει τέτοια συζήτηση. Στόχος αυτή την ώρα είναι ο ΔΗΣΥ να πετύχει μια νίκη που θα βοηθήσει την παράταξη να επουλώσει πληγές και να προχωρήσει μπροστά ως κόμμα εξουσίας. Τα υπόλοιπα στην ώρα τους.

—Θα μπορούσε ο ΔΗΣΥ να συνεργαστεί με τον Οδυσσέα Μιχαηλίδη ή αποκλείεται ένα τέτοιο σενάριο;
—Όχι, δεν μπορεί να υπάρξει συνεργασία ΔΗΣΥ - Οδυσσέα Μιχαηλίδη. Αφού ο κ. Μιχαηλίδης εξήγγειλε από τώρα την υποψηφιότητά του για το 2028. Θέλει την Προεδρία της Δημοκρατίας για τον εαυτό του και δεν συζητάει οτιδήποτε άλλο. Δεν μπορούμε να συζητάμε με άτομα που έχουν πρώτο και κύριο στόχο τη δική τους φιλοδοξία. Τούτο δεν σημαίνει ότι δεν μπορούμε να υιοθετήσουμε καλές εισηγήσεις από όπου κι αν προέρχονται.

Θα διεκδικήσω την προεδρία του ΔΗΣΥ το 2028 υπό προϋποθέσεις

—Πρόσφατα το ΔΗΚΟ αντέδρασε για τη στάση που τηρεί ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας έναντι του ΕΛΑΜ. Βλέπετε κι εσείς να επιδεικνύει ανοχή στο ΕΛΑΜ;
—Δυστυχώς, είναι μια κοινή διαπίστωση ευρύτερα στην κοινωνία. Θα θέλαμε πιο σαφή θέση από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας για το φιάσκο του ευρωβουλευτή του ΕΛΑΜ. Αναμένουμε να διαχωρίσει ξεκάθαρα τη θέση του και να κρίνει αυστηρά ποιοι επιτελούν σωστά το έργο τους στο Ευρωκοινοβούλιο και ποιοι όχι. Νομίζω, η σθεναρή στάση του Προέδρου της Ελληνικής Δημοκρατίας διδάσκει όλους μας πολλά πράγματα.

—Βλέπετε κινήσεις υπόσκαψης του ΔΗΣΥ από το Προεδρικό;
—Η ίδια ερώτηση μου τέθηκε και στις ευρωεκλογές και τότε όπως και τώρα λέω όχι, δεν έχω διαπιστώσει κάτι τέτοιο. Θα ανέμενα όμως και το λέω με παρρησία, από την κυβέρνηση να αναγνώριζε τη στήριξη που παρέχει ο ΔΗΣΥ στη Βουλή, αλλά δεν το κάνει. Ο Συναγερμός ψηφίζει τους κρατικούς προϋπολογισμούς και σειρά νομοσχεδίων, αλλά κυρίως βάζει πλάτη για να αποφευχθούν καταστάσεις που θα έπλητταν τον τόπο, τη στιγμή μάλιστα που βουλευτές της συγ-

Πιθανόν στην πορεία να υπάρξουν κι άλλα άτομα που θα πάνε από τον ΔΗΣΥ στο ΕΛΑΜ.

Θα θέλαμε πιο σαφή θέση από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας για τη φιάσκο του ευρωβουλευτή του ΕΛΑΜ.

Θα ανέμενα από την κυβέρνηση Χριστοδουλίδη να αναγνώριζε τη στήριξη που παρέχει ο ΔΗΣΥ στη Βουλή, αλλά δεν το κάνει.

κυβέρνησης δεν ακολουθούν σε κρίσιμες στιγμές. Για εμάς πάνω από όλα είναι το καλό του τόπου, είτε αυτό αναγνωρίζεται είτε όχι από την κυβέρνηση.

—Θεωρείτε ότι υπάρχει συντονισμένη προσπάθεια από το ΕΛΑΜ να πλήξει τον ΔΗΣΥ παίρνοντας με το μέρος του δυσारेστημένα στελέχη;
—Είναι ξεκάθαρο ότι το ΕΛΑΜ έχει μετατραπεί σε ένα χώρο φιλοξενίας δυσारेστημένων Συναγερμικών. Το ΕΛΑΜ εκμεταλλεύεται αυτή την κατάσταση. Υποχρεωσή μας όμως είναι να συναντήσουμε αυτά τα άτομα, να τους ακούσουμε, να παραδεχτούμε λάθη και παραλείψεις και να τους καλέσουμε να έρθουν πίσω στη μεγάλη τους οικογένεια. Για εμένα προσωπικά δεν περισσεύει κανείς και θα πολιτεύομαι πάντα χτίζοντας γέφυρες, αξιοποιώντας όλους χωρίς να παραγκωνίζω κανένα που για κάποιους λόγους δικαιολογημένους ή μη έκανε κατά καιρούς άλλες επιλογές.

—Πώς μπορούν να αντιμετωπιστούν οι διαρροές προς το ΕΛΑΜ;
—Η Κύπρος χρειάζεται πατριωτισμό με λογική και όχι εθνικισμό, όχι λαϊκισμό. Θέσεις και προτάσεις υλοποιήσιμες και λογικές, όχι κού-

φια λόγια και ανέξοδα συνθήματα. Εμείς θα πρέπει να παραμείνουμε η δύναμη της σταθερότητας και της σοβαρής αλλαγής.
Η νούσιμη παράταξη της πατριωτικής Δεξιάς. Η φιλελεύθερη παράταξη που σέβεται όλους, που πιστεύει όμως σε αρχές και αξίες διαχρονικές και που δεν ξεχνάει τον σκοπό ίδρυσής της. Δεν γίνεται στα δύσκολα όλοι να αναζητούν αποκούμπι στον ΔΗΣΥ, αλλά τώρα για τους όποιους λόγους να τιμωρούν την παράταξη. Όταν κυβερνήσαμε και επί Γλαύκου Κληρίδη και επί Νίκου Αναστασιάδη κληθήκαμε να λάβουμε δύσκολες αποφάσεις και μόνο θετικά αποτελέσματα φέραμε για τον τόπο.

—Γνωρίζετε αν υπάρχουν κι άλλα στελέχη που σκέφτονται να ακολουθήσουν αυτή την πορεία;
—Πιθανόν στην πορεία να υπάρχουν κι άλλοι, όμως αυτό δεν θα μας αποπροσανατολίσει από τον στόχο να παραμείνει ο ΔΗΣΥ πρωταγωνιστική δύναμη. Δεν είναι η ώρα για τις όποιες προσωπικές φιλοδοξίες και τους καλώς αν αγαπούν αυτή την παράταξη και τη νοιάζονται να κάνουν δεύτερες σκέψεις. Προέχει η ενότητα και τα όποια προβλήματα θα τα λύσουμε μέσα από διάλογο, καλή θέληση

και σκληρή δουλειά. Όλοι μαζί ως μια οικογένεια.

—Αναφερθήκατε στη στάση του Προέδρου της Ελληνικής Δημοκρατίας να μην συναντηθεί με το ΕΛΑΜ κατά την πρόσφατη επίσκεψή του στην Κύπρο. Έχει και ο ΔΗΣΥ ευθύνη για τη σημερινή κατάσταση με το ΕΛΑΜ;
—Βεβαίως και έχουμε ευθύνη. Έπρεπε να αντιμετωπίσουμε πολύ νωρίτερα τις πολιτικές τους θέσεις και να δείξουμε στον κόσμο με επιχειρήματα τις ανεφάρμοστες προτάσεις τους.

—Κάνατε μια δήλωση πρόσφατα που προκάλεσε διάφορες αντιδράσεις, ότι θα σας ενδιέφερε η προεδρία του ΔΗΣΥ. Συζητήσατε το θέμα με την πρόεδρο του κόμματος;
—Νομίζω είπα κάτι το αυτονόητο. Παραμένω αναπληρωτής πρόεδρος του κόμματος με βάση το καταστατικό μέχρι τον Μάιο του 2028. Αν είμαστε καλά μέχρι τότε, σίγουρα θα επαναδιεκδικήσω τη θέση του αναπληρωτή πρόεδρου. Όμως, αν οι συνθήκες το επιτρέψουν, τότε θα διεκδικήσω την προεδρία του ΔΗΣΥ. Αν οι συνθήκες δεν είναι ευνοϊκές, τότε δεν πρόκειται να κάνω αυτό το βήμα. Έχω μάθει να

κάνω υπομονή, να εργάζομαι σκληρά και αν οι συνθήκες το επιτρέπουν να προχωρώ.

—Ποιες είναι αυτές οι συνθήκες που θα το επέτρεπαν;
—Θα δούμε όταν έλθει εκείνη η στιγμή. Το σίγουρο πάντως είναι πως και η πρόσφατη απόφασή μου να μην επαναδιεκδικήσω βουλευτική έδρα έβγαλε από δύσκολη θέση και την ηγεσία και δεν προκάλεσε έναν νέο κύκλο εσωστρέφειας και συζητήσεων. Έχω μάθει να περιμένω.

—Ήταν δική σας απόφαση ή υπήρχε καταστατική πρόνοια για όριο θητειών;
—Ήταν δική μου απόφαση μίνες προηγουμένως, γιατί υπήρχε πρόταση για εξαίρεση της ηγεσίας από το όριο των θητειών με την οποία δεν συμφωνούσα.

—Μπορεί, όμως, η κ. Δημητρίου να θέλει να διατηρήσει την προεδρία του κόμματος, είτε δεν είναι υποψήφια στις προεδρικές, είτε είναι αλλά να μην εκλεγεί.
—Είναι πολύ νωρίς γι' αυτά. Να τα δούμε όλα στην ώρα τους. Έχουμε πολύ χρόνο μπροστά μας. Να είμαστε πρώτα υγιείς με τη βοήθεια του Θεού και όλα στην ώρα τους.

Καρδιά έχουμε;

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ**

Ξεκίνησα να γράφω για ένα άλλο θέμα, κάποια στιγμή ωστόσο μια ειδοποίηση στον υπολογιστή με έφερε μπροστά σε αυτό το βίντεο που θα σας περιγράψω πιο κάτω. Το είδα, κοκάλωσα και διέγραψα ό,τι είχα γράψει μέχρι εκείνη την ώρα. Συγκλονίστηκα συθέμελα. Ο λόγος; Διέφερε από όλες τις σκληρές εικόνες του πολέμου που βλέπουμε καιρό τώρα καθημερινά στις οθόνες μας. Και δεν εννοώ πως αυτή ήταν πιο απάνθρωπη, ήταν όμως αλλιώςτικη ακριβώς επειδή δεν ανήκε στις σκηνές φρίκης με τις οποίες δυστυχώς αρχίσαμε να εξοικειωνόμαστε, όσο κι αν δεν θέλουμε να το παραδεχτούμε. Ήταν μια άλλη εικόνα. Μακριά από βομβαρδισμούς, ερείπια, πεινασμένους ανθρώπους και πτώματα παιδιών. Ήταν σε μια αίθουσα των Ηνωμένων Εθνών. Με πολιτικούς και διπλωμάτες ντυμένους με τα κουστούμια τους και με τα όποια συναισθήματά τους καλά κρυμμένα κάτω από αυτά. Αυτό είναι το σύνθηες άλλωστε στην πολιτική.

Να προέχει η ψυχραιμία, η λογική και η όποια αποστασιοποίηση από το συναίσθημα. Τόσο ώστε όταν αυτό εκ παραδρομής εκδηλωθεί, μας ταρακουνά πιο δυνατά από τις εικόνες φρίκης, μας πνάνει απροετοίμαστος, δεν προλαβαίνουμε δηλαδή να του ξεφύγουμε και μένουμε καθηλωμένοι απέναντί του. Είναι λοιπόν ο’ αυτή την αίθουσα των Η.Ε. ο Ριγιάντ Μανσούρ, ο πρεσβευτής της Παλαιστίνης στον ΟΗΕ, ένας άντρας πάνω από 65, με λευκά μαλλιά, φορεί μπλε κουστούμι και άσπρο πουκάμισο και κρατάει μια δέσμη χαρτιά μπροστά του. Μιλά στο μικρόφωνο, είναι σοβαρός, απευθύνει ομιλία στο Συμβούλιο Ασφαλείας για την κατάσταση στη Γάζα, κάνει έκκληση να σταματήσει η γενοκτονία που πλύττει τα παιδιά της Παλαιστίνης. Κάποια στιγμή μιλά για τις μητέρες «που αγκαλιάζουν τα άψυχα σώματα των παιδιών τους, τους καϊδεύουν τα μαλλιά, τους μιλάνε, τους ζητούν συγγνώμη» και ο’ αυτό το σημείο δεν αντέχει. Λυγίζει. Ξεσπά σε κλάματα. Βάζει το χέρι στο μέτωπο και κλαίει. «Με συγχωρείτε» λέει μετά, σκουπίζει τα μάτια και συνεχίζει: «Το να βλέπω τους Παλαιστίνιους σε αυτή την κατάσταση, κι εμείς να μην έχουμε την καρδιά να κάνουμε κάτι, είναι κάτι που κανένας κανονικός άνθρωπος δεν μπορεί να ανεχθεί». Και ύστερα φανερά απελπισμένος από την αδράνεια του Συμβουλίου Ασφαλείας διερωτάται «πόσα θύματα ακόμα χρειάζονται». «Ο παλαιστινιακός λαός στερείται εδώ και καιρό βασικά αγαθά, νερό, τρόφιμα, φάρμακα, και επιβιώνει κυριολεκτικά από θαύμα» καταλήγει. Αυτό ήταν λοιπόν το βίντεο.

Ο πρέσβης της Παλαιστίνης ξεσπά σε κλάματα, στην ομιλία του προς το Συμβούλιο Ασφαλείας. Ένα άνοιγμα ψυχής, ένα λυγισμό ανθρώπου και ένα ερώτημα βασανιστικό προς τον καθένas μας και κυρίως στους πολιτικούς μας. Και κείνους που σιωπούν απέναντι ο’ αυτή τη γενοκτονία και στους άλλους που την υπερασπίζονται. Πόση καρδιά μας έμεινε; Αυτό είναι το ερώτημα. Διότι η κατάσταση είναι τόσο απάνθρωπη που μόνο λυγμός πρέπει να σου ‘ρχεται μιλώντας γι’ αυτήν. Αλλιώς είσαι λιγότερο άνθρωπος από ό,τι σημαίνει άνθρωπος. Και τα υπόλοιπα είναι απλώς λόγια, λέξεις, έννοιες, απόψεις κτλ. Εδώ όμως που φτάσαμε, πρωτίτως χρειάζεται να επανέλθουμε στην καρδιά και από κει να μιλήσουμε, οτιδήποτε άλλο είτε είναι, είτε ακούγεται ψεύτικο. Φίλτραρισμένο από μια ιδεολογία, μια σκοπιμότητα, μια πεποίθηση, κάποιο συμφέρον. Εδώ όμως μιλάμε για άνθρωπιά. Σκέπη ανθρωπιά. Αυτό δηλαδή που είπε ο κ. Μανσούρ. «Κι εμείς να μην έχουμε την καρδιά να κάνουμε κάτι, είναι κάτι που κανένας κανονικός άνθρωπος δεν μπορεί να ανεχθεί». Το ανεχόμαστε ωστόσο. Ακόμα και όταν πάμε σε πορείες διαμαρτυρίας, διότι όσο κι αν πρέπει να συμβαίνουν, δεν αρκούν. Χρειάζεται κάτι πιο βαθύ. Μια επί της ουσίας μετατόπιση. Για να καταφέρουμε να προτάξουμε την ανθρωπιά σαν κανονικότητα. Κι αυτό σημαίνει πολλά. Ένα από αυτά είναι να αλλάξουμε τρόπο σκέψης και να αποκτήσουμε εκείνο το ηθικό κριτήριο που θα κάνει τον κάθε πολιτικό να ντρέπεται να μιλήσει για τον πόλεμο, τη γενοκτονία και τα παιδιά που λιμοκτονούν, αν πρώτα δεν νιώσει στη φωνή του έναν λυγμό.

elenixenou11@gmail.com

Ο Πάπας Λέων 14ος μεταξύ εκπροσώπων διαφόρων ειρηνευτικών κινήματων, στο Βατικανό. Ο Πάπας Λέων καλωσόρισε περισσότερους από 300 εκπροσώπους ενώσεων και κινήματων που παρακολούθησαν το περσινό «Arena of Peace».

Ποιον ωφελούν τα «ήρεμα νερά»;

Του **ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΑΙΡΙΔΗ**

Τις τελευταίες ημέρες έχει ενταθεί η κριτική μερίδας της αντιπολίτευσης στην πολιτική των «ήρεμων νερών». Η κυβέρνηση πολιτάκης έχει εξηγήσει, αλλά και αποδείξει με την αύξηση των εξοπλισμών, ότι δεν τρέφει αυταπάτες για τη διαφορά και τον γεωστρατηγικό ανταγωνισμό μας με την Τουρκία. Αλλά, ορθώς επιμένει ότι το εθνικό συμφέρον επιτάσσει την αξιοποίηση συγκεκριμένων παραθύρων συνεργασίας.

Απόδειξη αποτελεί η συνεργασία μας στο μεταναστευτικό. Ανέλαβα την ηγεσία του υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου στις 27 Ιουνίου 2023, την επαύριον της ναυτικής τραγωδίας στην Πύλο. Οι συνέπειες της τραγωδίας ήταν διπλές: διατάραξε τη σχέση μας με την Ε.Ε., με άμεσο κίνδυνο τη διακοπή της ευρωπαϊκής χρηματοδότησης, αλλά και της παρουσίας του Frontex και, ταυτόχρονα, ενθάρρυνε τους διακινητές.

Από την πρώτη στιγμή, κατ’ εντολήν του πρωθυπουργού, έθεσα στόχο τη βελτίωση των σχέσεών μας με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την εμπέδωση κλίματος εμπιστοσύνης. Το αποτέλεσμα ήταν να αυξηθεί η ευρωπαϊκή χρηματοδότηση και να ενισχυθεί η παρουσία και η βοήθεια του Frontex και η Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Ασύλου (EUAΑ) προς την Ελλάδα.

Το πιο σημαντικό, όμως, ήταν η συμφωνία με την αρμόδια επίτροπο, Ιλβα Γιόχανσον, για το πρόγραμμα διευκόλυνσης βίζας για τους Τούρκους επισκέπτες στα ελληνικά νησιά του Ανατολικού Αιγαίου, παρά τις σφοδρές αντιδράσεις πολλών Βορειοεσπερικών. Έτσι, το 2024 ο εισερχόμενος τουρισμός από την Τουρκία τριπλασιάστηκε, ενισχύοντας με τουλάχιστον 300 εκατ. επιπλέον έσοδα τις τοπικές οικονομίες των νησιών και επιμυκύνοντας την τουριστική περίοδο όλο τον χρόνο. Ακόμη πιο σημαντικό ήταν το μήνυμα αξιοπρέπειας, σεβασμού και συνεργασίας που εκπέμφθηκε. Και ότι εμείς οι Έλληνες θέλουμε τις νόμιμες μεταβάσεις ανάμεσα στις δύο πλευρές, επ’ αμοιβαία ωφελεία, σε αντιδιαστολή με την επακτική ανάγκη εξάλειψης των παράνομων ροών.

Στο πλαίσιο αυτό ανέλαβα την πρωτοβουλία της συνεργασίας με τον Τούρκο ομόλογο μου, υπουργό Εσωτερικών, Αλί Γερλίκαιγια. Πίστευα εξαρχής ότι ο βέλτιστος τρόπος αντιμετώπισης

της παράνομης μετανάστευσης είναι η συνεργασία των αρχών ασφαλείας των δύο πλευρών. Είναι τόσο εκτεταμένη η ελληνοτουρκική μεθόριος, στη στεριά αλλά κυρίως στη θάλασσα, που το Λιμενικό από μόνο του, παρά τις υπεράνθρωπες προσπάθειές του, δεν είναι αρκετό. Σε αντίθεση με τον προκάτοχό του, Σουλεϊμάν Σοϊλού, ο Γερλίκαιγια αποδείχθηκε ρεαλιστής. Του εξήγησα ότι η ροή προς την Ελλάδα ενισχύει τις ροές προς την Τουρκία. Και ότι η γιγάντωση των δικτύων των διακινητών κινδύνευε να πυροδοτήσει ένα ανεξέλεγκτο κύμα εγκληματικότητας στην Τουρκία. Στις 19 Σεπτεμβρίου 2023 είχαμε την πρώτη επαφή. Και αμέσως συμφωνήσαμε να δημιουργήσουμε μια τεχνική ομάδα εργασίας, με τη συμμετοχή και της Βουλγαρίας. Η ομάδα συναντήθηκε πολλές φορές, μακριά από κάθε δημοσιότητα και επέλυσε υπό τις οδηγίες των υπουργών πολλά προβλήματα, ενώ εμπέδωσε ένα κλίμα εμπιστοσύνης.

Τον Οκτώβριο του 2023 πραγματοποίησα επίσημη επίσκεψη στην Αγκυρα, που ο Γερλίκαιγια ανταπέδωσε, επισκεπτόμενος την Αθήνα τον Δεκέμβριο του ίδιου έτους. Ο Γερλίκαιγια δεσμεύθηκε ότι θα μηδενίσει τις ροές. Η πρώτη επιτυχία ήρθε στον Εβρο, όπου από το φθινόπωρο του 2023 είχαμε κατακόρυφη πτώση των παράνομων αφίξεων. Σήμερα η ίδια επιτυχία σημειώνεται και στο Αιγαίο. Για παράδειγμα, οι ροές προς τη Λέσβο, το νησί που άλλοτε δεχόταν το ήμισυ της μεταναστευτικής πίεσης, έχουν πρακτικά μηδενιστεί.

Δεν ήταν όλα ανέφελα, καθώς οι Τούρκοι σποραδικά επιχειρήσαν να δυσφημήσουν το ελληνικό Λιμενικό. Όμως, χάρη στη συνεργασία το πρόβλημα μετατράπηκε σε ευκαιρία ανάπτυξης. Εκεί που τα νησιά κινδύνευαν να «νιγούν» από παράνομες αφίξεις, σήμερα «βουλιάζουν» από εύπορους Τούρκους τουρίστες. Η δε απευθείας αεροπορική σύνδεση της Ιμβρου με τη Λήμνο, όταν ανοίξει τελωνείο εκεί, όπως μας υποσχέθηκε ο Γερλίκαιγια, θα είναι μία ακόμη σημαντική επιτυχία.

Εν ολίγοις, αυτή η ελληνοτουρκική συνεργασία, σε έναν τομέα που γνωρίζω καλά, ήταν εθνικά ωφέλιμη; Νομίζω αναμφίβολα.

Ο κ. Δημήτρης Καϊριδής είναι βουλευτής της Ν.Δ. στον Βόρειο Τομέα Αθηνών και πρώην υπουργός.

Πολιτική και μαθηματικά

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Η Τουρκία είναι και με πολιτική σφραγίδα του Συμβουλίου Γενικών Υποθέσεων, μέρος της αρχιτεκτονικής άμυνας και ασφάλειας της Ε.Ε. Αποκομίζοντας πολλαπλά κέρδη, κυρίως σε πολιτικό, αλλά και σε αμυντικό και οικονομικό επίπεδο. Και θεωρείται δεδομένο ότι το καθεστώς Ερντογάν θα επιχειρήσει να εκμεταλλευθεί την πρωτοφανή απόφαση της Ε.Ε., η οποία άνοιξε τις πύλες της και στην Τουρκία και της επιτεύθηκε ρόλο στους ευρωπαϊκούς αμυντικούς σχεδιασμούς. Είτε για να καλύψει το κενό που αφήνει η αποστασιοποίηση των ΗΠΑ, από την ευρωπαϊκή ομπρέλα άμυνας, για πρώτη φορά μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Είτε και για να συμμετάσχει στην ανάπτυξη ειρηνευτικής αποστολής στην Ουκρανία, μετά από μια ενδεχόμενη συμφωνία εκκευρίας. Ή και για να συνεισφέρει στη διάθεση νέων εξοπλιστικών προγραμμάτων σε κράτη-μέλη της Ε.Ε., «σε ανταγωνιστικές τιμές», στο οποίο προσβλέπουν

Βερολίνο, Ρώμη και Βαρσοβία.

Η Κύπρος θα μπορούσε να φρενάρει την είσοδο της Τουρκίας στην ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική άμυνας και ασφάλειας; Η απάντηση είναι αρνητική. Διότι, η Κομισιόν επιστράτευσε μια νομική βάση, ανάλογη με αυτήν που χρησιμοποίησε στην περίπτωση της πανδημίας Covid-19. Ως αποτέλεσμα, η απόφαση λήφθηκε με ειδική πλειοψηφία και όχι με ομοφωνία. Προφανώς παράτυπα, καθώς στην περίπτωση της άμυνας παρεισφρέουν και ζητήματα εξωτερικής πολιτικής, για τα οποία θα έπρεπε να απαιτείται ομοφωνία. Σε κάθε όμως περίπτωση, η Κύπρος δεν μπορούσε να ασκήσει βέτο. Κυρίως εξαιτίας των αλχημειών της Κομισιόν που έδρασε έχοντας τις πλάτες του Βερολίνου, το οποίο είχε χαρακτηρίσει ως «κόκκινη γραμμή» ενδεχόμενη προσπάθεια αποκλεισμού της Τουρκίας.

Όλα αυτά ήταν δεδομένα από τον περασμένο Μάρτιο, αλλά δεν εμπόδιζαν τον πρόεδρο Χριστοδουλίδη να πανηγυρίζει τότε, γιατί έβαλε στα Συμπεράσματα της

Ε.Ε. μια αναφορά, σύμφωνα με την οποία, όπως έλεγε, οι απειλές για την ασφάλεια της Ε.Ε. δεν περιορίζονται στην Ουκρανία, αλλά εκτείνονται και στην ανατολική Μεσόγειο. Ωστόσο, η ουσιαστική θέση της Ε.Ε. δεν απορρέει μέσα από φραστικές αναφορές, αλλά από την πράξη της εισαγωγής της Τουρκίας στο νέο αμυντικό οικοδόμημα, σε αντίθεση με τα όσα προσδοκούσε η κυβέρνηση Χριστοδουλίδη. Και βεβαίως σε αντίθεση με τα όσα έλεγε η πρόεδρος Βουλής και ΔΗΣΥ Αννίτα Δημητρίου, η οποία παραφράζοντας ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος, ισχυριζόταν ότι «δεσμεύεται το ΕΛΚ, η ίδια η Ευρώπη (!) ότι δεν πρόκειται να δεχθεί τον ιδιαίτερο ρόλο τον οποίο επιζητεί η Τουρκία» στην άμυνα και ασφάλεια, «αν δεν άρει την απαράδεκτη αξίωσή της για λύση δύο κρατών» στην Κύπρο (Αντέννα).

Παρόλα αυτά, τα οποία ακούσαμε από τους επικεφαλής του κυπριακού κράτους, η Τουρκία είναι πλέον μέρος του νέου ευρωπαϊκού οικοδομήματος άμυνας-ασφάλειας.

Και την έβαλαν από την κεντρική πόρτα της Ε.Ε., με τις προαναφερθείσες αλχημείες, η πρόεδρος της Κομισιόν Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν και ο καγκελάριος της Γερμανίας Φρίντριχ Μερτς, μέλη του ΕΛΚ, στο οποίο συμμετέχουν και ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης και η Αννίτα Δημητρίου. Ως μια πολιτική οικογένεια, όλοι μαζί.

Υπάρχουν βεβαίως κάποιες δικλίδες ασφαλείας, τις οποίες παρουσίασε εν τάξει η «Κ», την περασμένη Κυριακή. Και είναι αλήθεια, ότι η Λευκωσία (με τη συμβολή της Αθήνας) εξασφάλισε δέσμευση της Κομισιόν στα πρακτικά COREPER ότι ποσοστό 35%, του προγράμματος κοινών εξοπλισμών, SAFE, συνολικού ύψους 150 δισ. ευρώ, υποθέτει συμφωνία Κομισιόν-υποψήφιας χώρας, καθώς και ομόφωνη απόφαση των 27 κρατών-μελών, με βάση το άρθρο 212 (ΣΛΕΕ). Άρα, η Κύπρος διατηρεί κάποιο έλεγχο, για ποσά που ανέρχονται σε 52,5 δισ. ευρώ. Όχι όμως για το 65%, ήτοι 97,5 δισ. ευρώ, όπου η Τουρκία μπορεί να συμμετέχει διά της πлагίας, μέσω εξαγωγών

Εφτά χρόνια φαγούρας

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ**

Ξημέρωσε η Τρίτη, άνοιξε ο ουρανός και πλημμύρισαν οι δρόμοι της Λευκωσίας. Πριν από 7 (εφτά) χρόνια. Έχει σημασία να συγκρατήσουμε τον αριθμό γιατί σε κάποιες περιπτώσεις η ανικανότητα, ή και η αδιαφορία, είναι μεγέθη μετρήσιμα. Θύμα

εκείνων των ακραίων καιρικών φαινομένων, τον Δεκέμβριο του 2018, υπήρξε και η Πύλη Αμμοχώστου. Ένα εμβληματικό μνημείο της Αναγέννησης, του 16ου αιώνα, που άνοιξε για το κοινό το καλοκαίρι του 1981. Τότε δήμαρχος της πόλης ήταν ο Αέλλος Δημητριάδης. Ένας άνθρωπος με όραμα, ο οποίος παρήγαγε σημαντικό έργο μαζί με τους συνεργάτες του, μερικά από τα καλύτερα μυαλά που είχαμε στη Λευκωσία. Πρόσωπα με όραμα, γνώσεις και ευαισθησίες, για τον πολιτισμό, για την Τοπική Αυτοδιοίκηση και για την πολιτιστική μας κληρονομία. Σε αυτούς οφείλεται το γεγονός ότι η Πύλη Αμμοχώστου άλλαξε άρδην τη φυσιογνωμία της περιοχής κι έφερε τους Λευκωσιώτες ξανά στην εντός των τειχών πόλη.

Αλλά είπαμε, έβρεξε. Πριν από 7 (εφτά) χρόνια. Ενίοτε, όταν βρέχει καταρρακτωδώς, γίνονται καταστροφές. Στην Πύλη εισήλθαν μεγάλες ποσότητες νερού και λάσπη, παρασέρνοντας ό,τι υπήρχε στον χώρο. Ανάμεσα σε άλλα και το πανάκριβο πάνο... Ο τότε δήμαρχος Κωνσταντίνος Γιωρκάτζης, είχε δηλώσει ότι ήταν προγραμματισμένο να κλείσει η Πύλη Αμμοχώστου το 2019 για σκοπούς συντήρησης, όμως μετά την τρομακτική καταστροφή έπρεπε οι εργασίες να ξεκινήσουν άμεσα. Πριν από 7 (εφτά) χρόνια επαναλαβάνω μήπως επιτέλους το εμπέδωσουμε. Όχι μόνο εμείς, αλλά και η αρμόδια υπευργός Πολιτισμού, η οποία εξειδικεύεται στην αρχαιολογία. Εκείνες τις ημέρες πάντως, μια καταξωμένη αρχαιολόγος και ιστορικός, η Άννα Μαραγκού, η οποία συμμετείχε στην πραγματοποίηση του έργου επί δημαρχίας Λέλλου Δημητριάδη, μίλησε στον Φιλελεύθερο για τον Πεδιαίο ποταμό που εισερχόταν από την Πύλη Πάφου και εξερχόταν από την Πύλη Αμμοχώστου μέχρι το 1567. Όταν έκαναν οι Ενετοί τη δεύτερη οχύρωση σταμάτησαν τη ροή του ποταμού μέσα από την πόλη... «Κανείς όμως δεν μπορεί να αλλάξει τη ροή ενός ποταμού γι’ αυτό και τα ήμερώματα της περασμένης Τρίτης, ο Πεδιαίος επέστρεψε στη φυσική του ροή. Όπως έλεγαν και οι παλιοί, “του ποταμού δεν του γελάς” ή “ο ποταμός κρατά κοιτσάνι” και κάποια μέρα επιστρέφει και διεκδικεί τη διαδρομή που του ανήκει», δήλωσε τότε η Άννα Μαραγκού.

Πέρασαν τα χρόνια και η Πύλη Αμμοχώστου παραμένει ακόμα ερμητικά κλειστή. Λόγω των συνεχιζόμενων έργων, της εγκατάλειψης ή της ανεπάρκειας των αρμοδίων; Κρίνοντας εκ του αποτελέσματος, κι επειδή τα 7 χρόνια είναι παράλογα πολλά, το βάρος των εξηγήσεων πέφτει στους ώμους αυτών που διαχειρίζονται την πολιτιστική μας κληρονομιά. Ψάχνοντας το θέμα βρήκα μια επιστολή που απέστειλαν οι «Φίλοι της Λευκωσίας» στη διευθυντρια του Τμήματος Αρχαιοτήτων πριν από τρία χρόνια. Έκαναν έκκληση «να εξασκήσει όλη τη δύναμη και την ισχύ της για να επιταχυνθούν οι να αναπερατωθούν οι εργασίες στην Πύλη Αμμοχώστου προτού να είναι πολύ αργά». Από τον Μάιο του 2022 έως και τον Μάιο του 2025 δεν έγινε απολύτως τίποτε. Κι όχι μόνο δεν ολοκληρώθηκαν τα έργα, αλλά το μνημείο αφέθηκε στην τύχη του κάτω από την αμείλικτη φθορά του χρόνου.

Ξέρετε τι είναι όμως χειρότερο; Ότι το ξεκνάμε. Περνά ο καιρός και συννηθίζουμε την απουσία, το κενό, την έλλειψη που δημιουργεί ένα ζωντανό κύτταρο πολιτισμού. Το συνειδητοποιήσα όταν διάβασα την ανάρτηση της Δάφνης Προδρόμου που υπήρξε και η αφορμή για τη σημερινή στήλη: «Να ενοποιηθεί η Πύλη Αμμοχώστου, το Μπαστούνε, το παρακείμενο πάρκινγκ και η αίθουσα Μελίνα Μερκούρη. Να γίνει ένας ενιαίος, ζωντανός μεγάλος πολυχώρος πολιτισμού, τέχνης, εκδηλώσεων» έγραφε. Θα προσέθετα τη ΣΠΕΛ και το πάρκο γλυπτικών (άλλες πονεμένες ιστορίες κι αυτές). Η γειτονιά της Πύλης Αμμοχώστου μπορεί να γίνει ξανά ένα διαμάντι, θυμίζοντας μας τους λόγους που αγαπάμε τη Λευκωσία. Αρκεί η υφυπουργός Πολιτισμού να νοιαστεί. Κι αν η ίδια δεν το θεωρεί αρκετά σημαντικό, ο Δήμος Λευκωσίας οφείλει να το θέσει πειστικά ως προτεραιότητα. Εφτά χρόνια φαγούρας είναι πολλά και πρέπει επιτέλους να μπει μια τελεία.

stavros.christodoulou@gmail.com

xanthoulis.pavlos@gmail.com

«Οχι» σε φιέστες τοξικότητας

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Είναι δύσκολο κανείς να το πιστέψει, όμως έχουν περάσει σχεδόν δέκα χρόνια από εκείνο το περιπετειώδες καλοκαίρι του 2015. Δύσκολο, γιατί οι μνήμες από όσα αντιμετώπισε η χώρα, αλλά και όλοι μας, είναι σχετικά νωπές. Εχουμε, όμως, ανάγκη να κάνουμε μια πολύ ψύχραιμη και σοβαρή συζήτηση για το τι συνέβη, αλλά και τι προηγήθηκε.

Με δεδομένο το επίπεδο της πολιτικής αντιπαράθεσης, καθώς

Οι πρωταγωνιστές του καλοκαιριού του 2015, αλλά και της κρίσης που προηγήθηκε, έχουν την υποχρέωση να καταθέσουν με αυτοκριτικό πνεύμα τις μαρτυρίες αλλά και τα συμπεράσματά τους.

και την ασύλληπτη τοξικότητα στον δημόσιο διάλογο, το πιθανότερο είναι να έχουμε μια κλασική νεοελληνική συζήτηση, από την οποία δεν θα βγαίνει κάποιο συμπέρασμα. Ο ένας θα κατηγορεί τον άλλο ότι χρεοκόπησε τη χώρα ή ότι μας κόστισε Χ δισεκατομμύρια ευρώ. Η συζήτηση πρέπει να γίνει, χωρίς ταμπού και κανιβαλισμούς, με ψυχραιμία και νηφαλιότητα. Οι πρωταγωνιστές έχουν την υποχρέωση και την ευθύνη να καταθέσουν τις μαρτυρίες, αλλά και τα συμπεράσματά τους. Η ευθύνη ανήκει τόσο στους Έλληνες όσο και στους ξένους πρωταγωνιστές της κρίσης. Μας το χρωστάνε να μας εξηγήσουν τι έμαθαν εκείνοι και ποια λάθη

έκαναν. Η εμπειρία του 2015 ήταν άλλωστε ένα ακριβό φροντιστήριο για όλους μας, καθώς προσεγείωσε ένα πολύ μεγάλο κομμάτι του ελληνικού λαού στην πραγματικότητα. Γιατί μην ξεχνάμε ότι η πίεση της οικονομικής κρίσης σε συνδυασμό με τον ακραίο λαϊκισμό της εποχής οδήγησε πολλούς συμπολίτες μας να πιστεύουν ότι υπήρχαν κάποιες εναλλακτικές απαντήσεις στα αδιέξοδά μας, που περνούσαν μέσα από την έξοδο από το ευρώ ή άλλες ανέφικτες «λύσεις».

Το κακό όμως είναι ότι αυτή τη συζήτηση δεν την κάναμε ούτε για το πώς χρεοκοπήσαμε ούτε για το αν μπορούσαμε να αποφύγουμε τα μνημόνια. Διότι πριν από την περίπτωση του 2015 είχε προηγηθεί μια μεγάλη, διακομματική, αποτυχία του πολιτικού και επιχειρηματικού κατεστημένου της χώρας.

Το οποίο κυβέρνησε, διοίκισε σαν λάφυρο το κράτος, μοίρασε δημόσιο χρήμα και έφτιαξε μια επίπλαστη, ρηχή ευμάρεια με τρόπο που μας έριξε στα βράχια. Θυμώσαμε με όλα αυτά, αλλά μετά τα ξεχάσαμε και καταλήξαμε στο εύκολο συμπέρασμα ότι τα μνημόνια και μόνον έφταιγαν για την κρίση. Οι τότε πρωταγωνιστές οχυρώθηκαν πίσω από εύπεπτα αφηγήματα και απέφυγαν την αυτοκριτική. Μας κόστισε εκείνη τη συλλογική «άρνηση» και ελπίζω ότι δεν θα μας κοστίσει και στο μέλλον, γιατί είναι πολύ εύκολο να κάνεις πάλι τα ίδια λάθη αν δεν τα έχεις καταλάβει ή αν τα κρύβεις κάτω από το χαλί. Οι επέτειοι, όταν δεν αφορούν αμιγώς ηρωικά γεγονότα, έχουν νόημα όταν στέκεσαι απέναντι στον καθρέφτη και κοιτάς το παρελθόν με κριτικό μάτι και ψυχραιμία. Αλλιώς μετατρέπονται σε άσκοπα πανηγύρια ή φιέστες τοξικότητας.

Περί συμβόλων

Του **ΚΩΣΤΑ ΙΩΡΔΑΝΙΔΗ**

Δεν είναι η πρώτη φορά που οι Τούρκοι εορτάζουν την άλωση της Κωνσταντινούπολης από τον Μωάμεθ Β΄ τον Πορθητή, στις 29 Μαΐου 1453, ημέρα Τρίτη. Επέτειος θριάμβου για τους Οθωμανούς και οδύνης για τους Έλληνες. Το ενδιαφέρον είναι πως φέτος, ο πρόεδρος της Τουρκίας Ρετζέπ Ταγίπ Ερντογάν στην ομιλία του, σε ανοικτή συγκέντρωση, ενθάρρυνε τους νέους να εμπνευστούν από μία ιστορική μορφή, όπως ο Πορθητής Μωάμεθ, που εισήγαγε αλλαγές επαναστατικές στη στρατιωτική στρατηγική της

τίνο ΙΑ΄ Παλαιολόγο, που ενδιαφέρθηκε πολύ αλλά αδυνατούσε να εξασφαλίσει το απαιτούμενο ποσό. Πολύ φυσικό να απευθυνθεί ο οπλουργός στον Μωάμεθ Β΄, που απλώς διέθετε το χρήμα –εξυπακούεται σε χρυσό– και εξασφάλισε τις υπηρεσίες του Ορμιάν.

Το ενδιαφέρον είναι πως όταν μια μέρα του Απριλίου 1453 επιχειρήθηκε η χρησιμοποίηση του υπερόπλου που απέκτησε ο Πορθητής Μωάμεθ, το μπρούντζινο κανόνι υπερθερμάνθηκε τόσο πολύ, που έσκαψε τελικώς. Αλλά αυτό είναι ένα θέμα που δεν απασχολεί τον κ. Ερντογάν. Πολιτικός είναι εξόλλου και όχι ιστορικός. Στόχος του ήταν να συνδέσει ένα γεγονός υφίστας συμβολικής σημασίας, που ήταν η στρατιωτική κατάκτηση της Κωνσταντινουπόλεως, με τη θηριώδη ανάπτυξη της στρατιωτικής βιομηχανίας επί των ημερών του και την αναγνώριση της Τουρκίας ως αξιόπιστης «περιφερειακής δυνάμεως» από τις ΗΠΑ, την Ε.Ε. και όχι μόνον. Ολα αυτά ερμηνεύονται από ορισμένους ως εκδηλώσεις μεγαλομανίας και ίσως να έχουν κάποιο δίκαιο όσοι διατυπώνουν παρόμοιες εκτιμήσεις. Θα ήταν όμως σφάλμα εάν αγνοείτο ότι στην ιστορία της σύγχρονης Τουρκίας, ο κ. Ερντογάν είναι ο μόνος πολιτικός αυτής της χώρας που έχει καταφέρει, μέχρις ενός σημείου, να συνθέσει σε μία ενότητα δύο αντίρροπες τάσεις της Τουρκίας – την οθωμανική και την κεμαλική. Προσπάθησε ο Μουσταφά Κεμάλ με τρόπο βίαιο να αποκόψει την Τουρκία από το αυτοκρατορικό της παρελθόν. Αλλά από την εποχή του φιλελεύθερου και φιλοδυτικού Τουργκούτ Οζάλ, η οθωμανική αντίληψη άρχισε να επανεμφανίζεται σταδιακά. Στα χρόνια της πρωθυπουργίας και προεδρίας του κ. Ερντογάν, και έπειτα από ενίοτε πολύ σκληρές συγκρούσεις, η διαδικασία διαμορφώσεως μιας «περιεκτικής» φυσιογνωμίας της Τουρκίας απλώς συνεχίζεται.

Ο κ. Ερντογάν είναι ο μόνος πολιτικός αυτής της χώρας που έχει καταφέρει, μέχρις ενός σημείου, να συνθέσει σε μία ενότητα δύο αντίρροπες τάσεις της Τουρκίας – την οθωμανική και την κεμαλική.

εποχής του. «Τα γιγαντιαία κανόνια που προμηθεύθηκε ο Πορθητής μετέβαλαν την αντίληψη του πολέμου της εποχής εκείνης και άφησαν ανεξίτηλο αποτύπωμα στην Ιστορία», είπε ο κ. Ερντογάν, υπογραμμίζοντας πως «προωθήσαμε με υπερηφάνεια αυτό το πνεύμα νεωτερισμού των προγόνων μας», για να απαριθμήσει στη συνέχεια τα οπλικά συστήματα που παράγονται σήμερα στην Τουρκία.

Ο Τούρκος πρόεδρος γνωρίζει άριστα ασφαλώς ότι ο οπλουργός και κύπτης μεγάλων κανονιών από ορεικάλκο, ακούουν στο όνομα Ουρβανός, ουγγρικής μάλλον καταγωγής, έφτασε στην Κωνσταντινούπολη το 1452 και απευθύνθηκε αρχικώς στον Αυτοκράτορα Κωνσταν-

«Η δημιουργικότητα νοείται ως μια διαδικασία, η οποία οδηγεί σε κάποια μορφή δημιουργικής παραγωγής και χαρακτηρίζεται από πρωτοτυπία και αποτελεσματικότητα, ενώ μπορεί να συνδυάζει ιδέες και υλικά με νέους τρόπους...». Είναι η πρώτη φράση από το κείμενο στο οποίο την Παρασκευή εξετάσθηκαν οι υποψήφιοι στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας. Προσπερνών τη διατύπωση ότι η δημιουργικότητα είναι δημιουργική παραγωγή. Ταυτολογία που μάλλον προδίδει την αδυναμία του συγγραφέα να ορίσει, έστω και στοιχειωδώς, την έννοια της δημιουργικότητας. Οφείλω όμως να αναγνωρίσω το κούιμορ της επιτροπής που επέλεξε το θέμα για να εξετάσει εφήβους, οι οποίοι σε όλη τη σχολική τους ζωή δεν είχαν καμία επαφή με την αντίληψη της δημιουργικότητας. Ας το πούμε απλά, καμία επαφή με την άσκηση της φαιάς τους ουσίας να παράγει σκέψη, ας μην είναι και πρωτότυπη. Απλά είναι δική τους και δεν είναι παθητική αναπαραγωγή μιας ετοιμοπαράδοτης γνώσης που στην απλή ελληνική ονομάζεται παπαγαλία. Αναρωτιέμαι πώς θα βαθμολογούνταν κάποιος μαθητής αν έγραφε ότι δημιουργικότητα είναι αυτό που κάνει ο υδραυλικός φτιάχνοντας

μια καινούργια «πατέντα» συνδυάζοντας υλικά με νέους τρόπους, και όχι βάσει των προδιαγραφών τους, έχει δε και την ιδέα να μην κόψει απόδειξη. Ενώ δημιουργικότητα δεν είναι μια θεατρική παράσταση η οποία αναπαράγει στερεότυπα τα οποία θεωρούνται επιτυχημένα. Μάλλον οι εξεταστές σκέφτηκαν ότι είναι προτιμότερο να βρουν ένα θέμα που ακούγεται ωραίο και θα αποδείξει πως το ελληνικό σχολείο δεν είναι μόνον άσκηση παπαγαλίας και αποστήθισης. Μπορεί να παπαγαλίσουν και θέματα που υψηλά όπως η δημιουργικότητα. Ωραία λέξη. Ειδικά για ανθρώπους οι οποίοι όποτε εξετάζονται στην κατανόηση κειμένων –τον πυρήνα της δημιουργικότητας– αποτυγχάνουν μεγαλοπρεπώς. Μαθαίνουν όμως να υποκρίνονται πως υιοθετούν τις «καλές ιδέες».

Το θέμα αυτό με έφερε στην περίφημη αξιολόγηση των εκπαιδευτικών. Αυτήν που δεν δέχονται οι συνδικαλιστές τους, προβάλλοντας το ατράνταχτο επιχείρημα ότι αφού έχουν προσληφθεί έχουν ήδη αξιολογηθεί. Εγώ θα προσέθετα και ένα ακόμη επιχείρημα, το οποίο είναι σοβαρότερο. Αν εξαιρέσω τη συμπεριφορά του εκπαιδευτικού στην τάξη ή την κατάσταση της ψυχικής του υγείας, αναρωτιέμαι σε ποιες άλλες παραμέτρους θα στηριχθεί

η αξιολόγηση. Στην ικανότητά τους να υπηρετήσουν αυτό το εκπαιδευτικό σύστημα το οποίο στηρίζεται στην παπαγαλία και στις υποκριτικές υποκλίσεις μπροστά στις «καλές ιδέες», όπως η δημιουργική, ή οι διαμαρτυρίες για τη Γάζα; Μα, θα πουν οι συνδικαλιστές, αυτό το εκπαιδευτικό σύστημα είναι δικό μας δημιούργημα. Εμείς το φτιάξαμε κι εμείς διασφαλίσαμε, δεκαετίες τώρα, την εύρυθμη λειτουργία του. Ποιος είναι ικανότερος από εμάς να αξιολογήσει τον τρόπο με τον οποίον υπηρετούμε τη δική μας πατέντα; Ελα ντε! Ποιος είναι ικανότερος; Αυτός που θα πει ότι η Ιστορία δεν διδάσκεται από τη σελίδα 125 ως την 235 ενός κακογραμμένου βιβλίου που μόνο να τις αποστηθίσεις μπορείς γιατί αλλιώς δεν βγαίνει νόημα; Μήπως το υπουργείο Παιδείας; Μα αυτό είναι στελεχωμένο από εκπαιδευτικούς που έχουν υπηρετήσει αυτό ακριβώς το σύστημα.

Αξιολόγηση; Ναι. Αξιολόγηση των σχολικών μονάδων, αξιολόγηση των εκπαιδευτικών. Όμως ποιος και με ποιον τρόπο θα αξιολογήσει το εκπαιδευτικό σύστημα το οποίο αποτελεί και το πλαίσιο της αξιολόγησης των υπηρετών του; Ποιος και ποιοι θα έχουν την τόλμη να πουν ότι ο τρόπος με τον οποίον λειτουργεί η μέση εκπαίδευση –

διότι περί αυτής πρόκειται– χρειάζεται μια εκ βάθρων αναθεώρηση; Ποιοι θα τολμήσουν να υποστηρίξουν ότι η διδασκαλία της αρχαίας Ελλάδας, σε μια χώρα η οποία έχει συνδέσει τη σύγχρονη ύπαρξή της μαζί της, μπορεί να εμψυχήσει τη δημιουργικότητα στους εφήβους; Ότι η λογοτεχνία δεν είναι κατανάλωση κειμένων, αλλά ο διάλογος με τη σκέψη ανθρώπων που διαμόρφωσαν τη συλλογική μας ευαισθησία και τη γλώσσα που υποτίθεται πως μιλάμε; Ο έφηβος δεν χρειάζεται το σχολείο για να κινηθεί στον ψηφιακό κόσμο. Τον ζει στην καθημερινότητά του. Το σχολείο οφείλει να του δώσει τα αντίβαρα που θα του επιτρέψουν να τον κρίνει.

Λέω τώρα. Και επειδή το σύστημα το αποτελούν άνθρωποι και επειδή οι άνθρωποι είναι αυτοί που είναι και τους ξεβολεύουν οι μεταρρυθμίσεις διότι τις φοβούνται, δεν πρόκειται να γίνει τίποτε. Θα συνεχίσουμε να τσακωνόμαστε για την αξιολόγηση των εκπαιδευτικών και την PISA παραγωγίζοντας τη δημογραφική παρακμή της εκπαίδευσής μας. Αλλά τουλάχιστον ας μην είμαστε υποκριτές εξετάζοντας τα παιδιά μας στις απόψεις τους για τη δημιουργικότητα, από την οποία εμείς οι ίδιοι τα έχουμε αποκλείσει.

ΣΚΙΤΟΣ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ. imakris@kathimerini.gr

Ο μεταπολιτευτικός κύκλος των πανεπιστημίων

Του **ΚΩΣΤΗ ΚΑΡΠΟΖΗΛΟΥ**

Προσφάτως, η υπουργός Παιδείας δήλωσε ότι φοιτητές που εμπλέκονται σε «πεισόδια» θα διαγράφονται από τις σχολές τους. Εννοω ότι αυτό με αφορά. Οχι προφανώς για αυτό που είμαι σήμερα, αλλά για αυτό που ήμουν πριν από είκοσι πέντε χρόνια: ένας φοιτητής που συμμετείχε σε «πεισόδια». Και δεν είμαι ο μόνος. Το πανεπιστήμιο της γενιάς μου ήταν οργανικά ενταγμένο στο μοντέλο του μεταπολιτευτικού κύκλου, όπου οι καταλήψεις, οι συγκρούσεις γύρω από μια αφίσα, η καθημερινότητα στο «τραπεζάκι» συγκροτούσαν την καθημερινότητα της φοιτητικής ζωής. Στα μάτια, βέβαια, των παλαιότερων το πανεπιστήμιο του 2000 είχε ήδη αλλάξει σε σχέση με τις ημέρες της Μεταπολίτευσης και ακόμη κι εμείς καταλαβαίναμε ότι ο ιστορικός αυτός κύκλος έκλεινε. Για αυτό και σήμερα, το 2025, ακούγοντας την υπουργό η πρώτη μου αντίδραση ήταν ότι αναφέρεται σε κάτι παρωχημένο.

Η μεγάλη οικονομική κρίση επισφράγισε το τέλος αυτής της εποχής. Το επίκεντρό της αφορά τη δοκιμασία του ρόλου των πανεπιστημίων ως μηχανισμού κοινωνικής κινητικότητας. Αυτή η εξέλιξη συμπαρέσυρε τις σταθερές της φοιτητικής ζωής. Πολλοί φοιτητές

και φοιτήτριες νιώθουν ότι οι σπουδές τους δεν έχουν νόημα, εγκαταλείπουν ή δεν πάνε ποτέ στις σχολές τους, εργάζονται συστηματικά όχι για το χατζιλίκι, αλλά για να μπορούν να ζήσουν, περνούν από τα κτίρια του πανεπιστημίου ως επισκέπτες. Δεν ζουν με επίκεντρο το πανεπιστήμιο. Γιατί δεν πιστεύουν ότι αυτό θα βελτιώσει δραστηκά τη ζωή τους. Αυτή η πεποίθηση έχει ως αποτέλεσμα την παρακμή και την απονέκρωση των παραδοσιακών μηχανισμών συλλογικής δράσης που σημάδεψαν το πανεπιστήμιο της Μεταπολίτευσης.

Αυτό δεν σημαίνει ότι οι νέοι άνθρωποι είναι αδιάφοροι για την πολιτική – αυτή είναι μια κοινοτοπία του δημόσιου λόγου, που απλώς μεταρπεί τον βαθμό πολιτικοποίησης αναζητώντας την σε ένα παλαιότερο μοντέλο. Ο τρόπος άρθρωσης του πολιτικού έχει αλλάξει. Οι φοιτητές και οι φοιτήτριες γεμίζουν θέατρα, χώρους συναυλιών, φεστιβάλ και συζητήσεις στον δημόσιο χώρο με έντονο πολιτικό πρόσημο, δίκως αυτό να μην δέχεται με την ένταξη σε κομματικές νεολαίες. Το φύλο, το σώμα, το τραύμα, η προσφυγιά και ο πόλεμος συγκροτούν πεδία ανάδυσης κοινωνικών κινημάτων και τροφοδοτούν μια τάση ριζοσπαστικοποίησης που

διασαλεύει το –μεταφυσικό– ιδεώδες ενός αποστειρωμένου πανεπιστημίου, όπου οι πολιτικές και κοινωνικές αντιθέσεις θα σταματούν στον περιβόλο του.

Δεν πρόκειται για μια ελληνική ιδιοτυπία. Το παράδειγμα των Ηνωμένων Πολιτειών –εκεί που τα πανεπιστήμια κατηγορούνται ως χώροι εκκόλαψης ενός άφρονος ριζοσπαστισμού– μας επιτρέπει να σκεφτούμε πως μια αυταρχική αντίληψη συνδέει το ζήτημα της «ανομίας» με το περιεχόμενο της κριτικής αντιπαράθεσης με πολιτικές διακρίσεων και αποκλεισμού. Στη χώρα μας, η συζήτηση προς το παρόν περιορίζεται σε αναφορές για τη «βία» –ένα φαινόμενο που είναι περιθωριακό στην ακαδημαϊκή καθημερινότητα και πολύ πιο ορατό σε άλλες εκφάνσεις της καθημερινής ζωής μας– και τον αποτροπισμό που προκαλούν οι σποραδικές καταλήψεις και τα συνθήματα στους τοίχους. Πιστεύω ότι η ρητορική αυτή φανερώνει έναν ιδιόμορφο εγκλωβισμό στο φάντασμα της Μεταπολίτευσης. Και αν ήταν μόνον αυτό ίσως δεν θα ήταν και πρόβλημα. Φοβάμαι όμως ότι μαρτυρεί ταυτόχρονα την πρόθεση καταστολής των νέων εκφράσεων πολιτικής δράσης και του συγκρουσιακού φορτίου που αυτές φέρουν, δηλαδή τον συγ-

χρονισμό με την τραμπική αντίληψη για τον περιορισμό της ελευθερίας της έκφρασης στον ακαδημαϊκό χώρο.

Είναι ενδιαφέρον ότι η συζήτηση για τα πανεπιστήμια σπάνια εξετάζει τους υλικούς όρους ζωής των ανθρώπων που υποτίθεται ότι αφορά – τους φοιτητές και τις φοιτήτριες. Τις μέρες αυτές όποιος έχει επαφή με τις πανεπιστημιακές αιθουσές ακούει τη φράση «θα φύγω για σεζόν». Χιλιάδες νέοι άνθρωποι, που σπουδάζουν ή μόλις έχουν αποφοιτήσει, εργάζονται στη βιομηχανία του τουρισμού. Το δικό τους πρόβλημα με την «ανομία» είναι διαφορετικό από αυτό που κυριαρχεί στον δημόσιο λόγο. Δεν σχετίζεται με το άσυλο, την αφίσα ή την κατάληψη. Αφορά τις δέκα ώρες δουλειάς, το ένσημο που δεν κολλήθηκε, τον εργοδότη που δεν τήρησε την υπόσχεσή του. Αλλά αυτή είναι μια καθημερινή συνθήκη ανομίας, που δεν έχει καμία σχέση με τους φαντασματικούς για το ένδοξο φοιτητικό κίνημα ή τα πρωθυπουργικά βιντεάκια για τη βρωμιά σε ένα αυτοδιαχειριζόμενο κυλικείο. Παραμένει αόρατη. Είναι, όμως, η κατεχονή εννοιοποιητική εμπειρία της φοιτητικής ζωής στο σήμερα.

Ο κ. Κωστής Καρπόζηλος είναι ιστορικός.

Το κρας-τεστ της Ολγκίν

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Ο **Ερσίν Τατάρ** μπορεί να απειλεί όσο θέλει για αντιποινά (συλλήψεις) για τον σφετερισμό περιουσιών των Ελληνοκυπρίων στα Κατεχόμενα. Άτομα με το προφίλ εξάλλου του Σιμόν Αϊκούτ εμπλέκονται μαζικά σε περιπτώσεις σφετερισμού τέτοιων περιουσιών. Αρκεί να κοιτάξει κανείς προς το Τρίκωμο για να το συνειδητοποιήσει. Ο Τατάρ μπορεί επίσης να το κάνει και με τακτικό τρόπο στο πλαίσιο του προεκλογικού του αγώνα ενόψει «εκλογών» τον Οκτώβριο και ως θιασώτης της λύσης δύο κρατών.

Αυτό δεν αναιρεί πως και Τουρκοκύπριοι απώλεσαν την περιουσία τους σε περιοχές της Κυπριακής Δημοκρατίας. Σαφώς λιγότεροι, αλλά με την ειλικρινή παραδοχή πως αν θέλουμε να διατηρούμε ηθική υπεροχή έναντι της τουρκικής εισβολής και της συνεχιζόμενης, για μισό αιώνα, κατοχής και αν όντως ενδιαφερόμαστε για απαλλαγή από τα δεινά της και επανένωση του τόπου οφείλουμε να μην αγγίζουμε πάνω σε αυτές τις περιουσίες. Άγγλοι, Γάλλοι και... Πορτογάλοι, εξάλλου, για χρόνια εκμεταλλεύονται την περιουσία των Ελληνοκυπρίων προσφύγων. Και Ρώσοι, και Ουκρανοί (που βιώνουν τώρα ό,τι εμείς το 1974) και φυσικά Ισραηλινοί πολίτες.

Το Περιουσιακό, εξάλλου, ήταν πάντα ένα πολύπλοκο ζήτημα, που ακόμη κι αν θεωρείται «υποδεέστερο κεφάλαιο» από την Ασφάλεια και τις Εγγυήσεις ως προς τα διαπραγματευτικά κεφάλαια του Κυπριακού, επηρεάζει άμεσα κόσμο και κοσμάκη. Ο Τατάρ κάνει και κάτι άλλο, ωστόσο. Πιέζει τόσο τα Η.Ε. μέσω της Ολγκίν –και το έπραξε κατά τη συνάντησή τους την περασμένη Δευτέρα– αλλά και την ελληνοκυπριακή πλευρά να άρει τις διώξεις και να... αποφυλάκισει τον Σιμόν Αϊκούτ. Ο Τατάρ εδώ βρίσκεται ωστόσο σε άγνοια. Και πρέπει να συνειδητοποιήσει ο ίδιος πρώτα πως, αν οι Τουρκοκύπριοι θέλουν τα δικαιώματά τους και πολιτική ισότητα σε ένα επανενωμένο ομοσπονδιακό κράτος, δεν μπορούν να ζητούν παρέμβαση στο ανεξάρτητο της Δικαιοσύνης. Καλώς ή κακώς η Κ.Δ. μετά το 1964 συνέχισε να υφίσταται και το 2004, παρά την τουρκική κατοχή, έγινε ισότιμο μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Δικαιοσύνη, που απορρέει και από την Ε.Ε., είναι ανεξάρτητη – παρά τα προβλήματά της. Δεν είναι όπως στην Τουρκία ή την «ΤΔΒΚ». Φυσικά αυτό σημαίνει πως και η ελληνοκυπριακή πλευρά οφείλει σε αυτό το επίπεδο όχι μόνο να το υπομνήσει στον κ. Τατάρ αλλά να τον πείσει και για το πώς δουλεύουν τα πράγματα. Και πώς θα δουλεύουν, αν υπάρξει ποτέ, στο πλαίσιο λύσης ένα συνεταριστικό κράτος.

Η «σπουδή» Τατάρ για το Περιουσιακό είναι και ένα πεδίο στο οποίο θα κριθεί η κα Ολγκίν στο Κυπριακό. Μπορεί στην Κύπρο ενίοτε να μην είμαστε και πολύ φιλικοί με τους διάφορους ειδικούς/προσωπικούς απεσταλμένους του ΟΗΕ για το Κυπριακό και να λειτουργούμε ως «νεκροταφεία» των, αλλά αυτή τη φορά έχουμε δικίο. Απόλυτο. Υπάρχει μια έκφραση, εξάλλου, η γνωστή με το «ρεπάνι» στην Κύπρο για τον κάθε Αϊκούτ ή για τον κάθε Ρώσο ή Ισραηλινό ή Ουκρανό ή Γερμανό ή Βρετανό καταπατητή της περιουσίας του παππού ή της μάνας μας.

Η «σπουδή» Τατάρ για το Περιουσιακό θα είναι το κρας-τεστ της κας Ολγκίν και επιπλέον θα καταδείξει, για σκοπούς καταγραφής και ανάλυσης, τα όρια και τις σχέσεις Τατάρ-Ερντογάν και, τελικά, πόσο εκλεκτός της Αγκυρας παραμένει ή απλώς αποτελεί (χωρίς να το ξέρει ακόμη) τελειωμένη, πολιτικά, υπόθεση για τους Τουρκοκύπριους. Θα μάθουμε σύντομα και για τα δύο.

ioannoug@kathimerini.com.cy
Twitter: @JohnPikpas

Κορίτσια έξω από φιλανθρωπική κουζίνα στη Χαν Γιούνις, στη νότια Λωρίδα της Γάζας, για να λάβουν περιορισμένες μερίδες φαγητού, εξαιτίας της έλλειψης τροφίμων. Τα Ηνωμένα Έθνη έχουν προειδοποιήσει ότι «όλος ο πληθυσμός της Γάζας αντιμετωπίζει τον βασικό κίνδυνο πείνας».

ΕΡΝ/HAITHAM MAM

Πού πάει ο Νετανιάχου

Του **ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ**

Η **πολιτική** Νετανιάχου βάλλεται από πολλές πλευρές, ωστόσο, όλοι γνωρίζουν, ότι μόνο οι ΗΠΑ κρατούν το κλειδί για τις αποφάσεις-κλειδί.

Οι άλλες χώρες να παρακολουθούν; Όχι, βέβαια! Γι' αυτό ήταν μια πολύ καλή εξέλιξη πως η ύπατη εκπρόσωπος Κάγια Κάλας διαπίστωσε στις 20 Μαΐου «ισχυρή πλειοψηφία» για να προχωρήσει με τις διαδικασίες για αναθεώρηση της Συμφωνίας Σύνδεσης Ε.Ε.-Ισραήλ. Σύμφωνα με πληροφορίες, «την πρόταση στο ΣΕΥ για αναθεώρηση κατέθεσε ο Ολλανδός ΥΠΕΞ Κάσπερ Βέλντκαμπ (21/5). Υπέρ τάχθηκαν το Βέλγιο, η Φινλανδία, η Γαλλία, η Ιρλανδία, το Λουξεμβούργο, η Πορτογαλία, η Σλοβενία, η Ισπανία, η Σουηδία, η Αυστρία, η Μάλτα, η Πολωνία, η Ρουμανία, η Εσθονία, η Σλοβακία και η Δανία. Την αντίθεσή τους εξέφρασαν η Γερμανία, η Βουλγαρία, η Ιταλία, η Ελλάδα, η Κύπρος, η Τσεχία, η Κροατία, η Λιθουανία και η Ουγγαρία, ενώ η Λετονία τήρησε ουδέτερη στάση». Σε παρέμβαση της στην Ολομέλεια του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου την Τετάρτη 21 Μαΐου, η επικεφαλής της ομάδας των Σοσιαλδημοκρατών (S&D), Ιράντε Γκαρσία, ζήτησε από την Ε.Ε. «να προχωρήσει ένα βήμα παραπέρα, καθώς η απόφαση για αναθεώρηση δεν αρκεί» («Καθημερινή», Γ. Κακούρης, 21/5). Ολοένα και περισσότερο γίνεται σαφές ότι η πολιτική Νετανιάχου πάει πολύ πέρα από την επιθεση κατά της Χαμάς. Το πρώτο διάστημα υπήρξε μια εκτεταμένη στήριξη ή και σιωπηλή ανοχή στην πολεμική επιχείρηση των ισραηλινών ενόπλων δυνάμεων – η παραφροσύνη της Χαμάς

έγειρε την πλάστιγγα. Στην πορεία, τα εξής τρία σημεία έδειχναν ότι ο Β. Νετανιάχου πήγαινε αλλού:

1. Διαφωνία Μπάιντεν/Μπλίνκεν με Β. Νετανιάχου στο ζήτημα του καθορισμού χρονοδιαγράμματος για την «επόμενη μέρα του πολέμου». Όπως η διοίκηση της Γάζας, ο αποκλεισμός Χαμάς, η διεθνής δύναμη διοίκησης, η μεταρρύθμιση της Παλαιστινιακής Αρχής. Η άρνησή του να συζητήσει πάνω σε ένα τέτοιο σχέδιο, τον έφερε σε σύγκρουση με τον υπουργό Άμυνας Γ. Γκάλαντ με αποτέλεσμα ο δεύτερος να αποχωρήσει από την κυβέρνηση (Ιούνιος 2024).

2. Με τη νίκη Τραμπ να πλησιάζει, ο Β. Νετανιάχου ενίσχυσε τις εσωτερικές του συμμαχίες (ΥΠΕΞ ο Γκίντεον Σάαρ), αύξησε την κοινοβουλευτική του πλειοψηφία σε 64 βουλευτές στους 120 της Κνέσετ). Συνδυάζει την ολοένα και μεγαλύτερη επιθετικότητα στη Γάζα με τον ολοένα και περισσότερο αυταρχισμό στο εσωτερικό. Απομακρύνει όποιον αξιωματούχο έχει αυτόνομη σκέψη, όπως Ρόνεν Μπαρ-αρχηγός Σιν Μπετ. Απειλεί με απόλυση την ακέραιη γενική εισαγγελέα Γκαλι Μπαχάραβ. Ο μπαχτισμός του ταυτίζει όποιον μιλήσει κατά της πολιτικής του με τη Χαμάς και τον αντισιμιτισμό, όπως τον πρώην πρωθυπουργό Εχούντ Όλμεπερ, ή τον ανώτατο στρατιωτικό Γιαίρ Γκολάν. Ο πρώην πρωθυπουργός Εχούντ Μπάρακ τα είπε αλλιώς: «Ο Νετανιάχου ενεργεί παρορμητικά, σαν ζώο σε κλουβί. Είναι πολιτικό μας καθήκον να ενεργήσουμε με κάθε δυνατό τρόπο προς την πτώση της κυβέρνησης, προτού μας ρίξει στην άβυσσο» (Times of Israel, 17/5).

Στις 26 Μαΐου ο υπουργός Εθνικής

Ασφάλειας Ιταμάρ Μπεν-Γκβρι εισήλθε στο συγκρότημα του τζαμιού Αλ Άκσα στην κατεχόμενη Ανατολική Ιερουσαλήμ, για έβδομη φορά επί Νετανιάχου. Το τέμενος Αλ Άκσα είναι ο τρίτος ιερότερος τόπος στον κόσμο για τους μουσουλμάνους. Οι Εβραίοι αποκαλούν την περιοχή “Όρος του Ναού”, λέγοντας ότι ήταν η τοποθεσία δύο εβραϊκών ναών στην αρχαιότητα». Από τις δηλώσεις Μπεν-Γκβρι σε βίντεο: 1. «Είναι χαρά να βλέπεις τον μεγάλο αριθμό Εβραίων που συρρέει εδώ». 2. «Σήμερα, μπορούν να προσεύχονται και να προσκυνούν εδώ. Ευχαριστούμε τον Θεό για αυτό». 3. «Προσευχόμαστε για την επιτυχία του νέου αρχηγού της Σιν Μπετ, Ντέβιντ Ζινί, ως κυνηγός τους εχθρούς μας, να είναι επαγγελματίας και να ξεχωρίζει μεταξύ εχθρού και φίλου. Αγκαλιάζουμε φίλους, συντρίβουμε εχθρούς» («Χουριέτ», 27/5). Το συγκρότημα του τζαμιού Αλ Άκσα διέπεται από διεθνή συμφωνία την οποία υπέγραψε και το Ισραήλ. Κηδεμόνας του συγκροτήματος είναι η Ιορδανία, εισοδος/προσευχή σε μουσουλμάνους, εισοδος χωρίς προσευχή σε Ισραηλινούς. Τι κάνει ο Γκβρι; Με την κάλυψη Νετανιάχου, ανασυστήνει τμηματικά στοιχεία από τη «μεγάλη ιδέα» της ισραηλινής Ακροδεξιάς, ένας από τους θεωρητικούς της, ο καθηγητής ιστορίας Μπεντζιόν Νετανιάχου, την εφαρμογή της έχει αναλάβει με τον πιο αρρωστημένο φανατισμό, ο υιός Βενιαμίν.

Στόχος του Νετανιάχου είναι η στρατιωτική επιβολή του σχεδίου του για το «μεγάλο Ισραήλ», το σημερινό Ισραήλ, συν Δυτική Όχθη, συν Γάζα. Εξόντωση, συν εκδίωξη, συν εβραϊκοί οικισμοί, άρα με καταστροφή της πρό-

τασης των Η.Ε. για τη λύση των «δύο κρατών». Κτίζει με όχημα τον ακροδεξιό φανατισμό. Τα πρόσωπα ταυτίζονται με εποχές, συνεπώς η εκλογική ήττα Νετανιάχου είναι αναγκαία προϋπόθεση για την επιστροφή στην ειρηνευτική διαδικασία.

Κάτω από το σύνθημα «Save Us From Ourselves», Εβραίοι της διασποράς διαμαρτύρονται για τον πόλεμο της Γάζας ταυτόχρονα σε 13 ευρωπαϊκές πόλεις, στις Βρυξέλλες η κύρια, στις 28 Μαΐου. Διαδηλωτές με αιτήματα: «επιβολή εμπάργκο όπλων στο Ισραήλ και άμεση αναστολή όλων των εμπορικών του συμφωνιών με την Ε.Ε.» (Xaaretz, 27/5). Ισπανία, Μάλτα, Σουηδία, Η.Β., Νορβηγία, Καναδάς, Γαλλία, ανακινώνουν ή ζητούν μέτρα κατά Ισραήλ. Ακόμα και η Γερμανία «απειλεί για λήψη μέτρων κατά του Ισραήλ» (Reuters 27/5).

Μόνο μία χώρα παραμένει βαθιά στη γραμμή της αδιατάρακτης στήριξης Νετανιάχου. Η μόνη χώρα στην Ε.Ε. με ανοικτό ζήτημα κατοχής, που οφείλει να προσέχει ψηφίσματα και συμμαχίες, κατέστη δεκανίκι του. Πολλά έτρεξαν ως υποσχόμενα στις σχέσεις Λευκωσίας-Τελ Αβίβ (East-Med, Interconnector, τριμερείς κ.ά.). Όλα και πλήρως στον βάλτο. Τι τρέχει; Τι έδεσε το διδυμο Αναστασίαδην - Β. Νετανιάχου και ως «κεκτημένο» συνεχίζεται; Ποιο τζάμι παρεμποδίζει τον Χριστοδουλίδη να δει τι ερευνά το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο και να δει τι ψάχνει το Περιφερειακό Δικαστήριο του Τελ Αβίβ σε τρεις περιπτώσεις διαφθοράς κατά Νετανιάχου;

www.larkoslarkou.org.cy

... και ευχαριστώ για όλα τα ψάρια*

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ**

Οι **οφημολογίες** για εξαγορά του ενός ή του άλλου ΜΜΕ από κάποιον επιχειρηματία με πολιτικές ή άλλες βλέψεις, με σχέσεις με κόμματα ή με μέλη της τάξης που άρχει, με όνειρα και σχεδιασμούς να προσθέσει μια τράπεζα ή μια ποδοσφαιρική ομάδα στο πορτφόλιο επενδύσεων του είναι μια αφήγηση που επαναλαμβάνεται κατά τακτά χρονικά διαστήματα στην Κύπρο. Tale as old as time.

Αυτό ισχύει και για τις τελευταίες φήμες στον δημοσιογραφικό μικρόκοσμο που έσπευσαν να επιβεβαιώσουν ανώνυμοι, επώνυμοι και χριστεπώνυμοι λογαριασμοί στο Twitter, εξειδικευμένοι στις παραπολιτικές ειδήσεις και σχολασμό, και έδωσαν αφορμή σε συγκεκριμένο πολιτικό να αναπτύξει τα δικά του σενάρια. Οι ισχυρισμοί του πολιτικού ελέγχονται (δεν θα τον κατονομάσω γιατί αποζητά την προσοχή όπως οι κατασχηματάρχες της Μακαρίου καυσαέριο και αυτοκίνητα καβαλτζιζιμένα στους πεζόδρομους, και γιατί η στήλη δεν έχει γραφτεί για αυτόν αλλά για τα ΜΜΕ).

Όμως, οι ισχυρισμοί έγιναν εύκολα μέρος του δημόσιου διάλογου λόγω της βαθιά εδραιωμένης υποψίας των πολιτών για τη διαπλοκή στα ΜΜΕ, και την όρεξη του φιλοθεάμονος κοινού για ακόμα ένα θέαμα πριν περάσει στο επόμενο.

Η Κύπρος είναι μικρή, και πέρα από τις θεωρίες συνωμοσίας, οι πλείστοι ξέρουν ποιος έχει τι και για ποιον σκοπό, ή αν δεν γνωρίζει μπορεί να μάθει σχετικά εύκολα. Αν και εφόσον προχωρήσουμε με τις κατάλληλες νομοθεσίες για τη διαφάνεια της ιδιοκτησίας, θα γίνει ακόμα ευκολότερο. Το πρόβλημα είναι πως η εις βάθος ενασχόληση των πολιτών με αυτά και άλλα θέματα δεν είναι κάτι που ενθαρρύνει διαχρονικά η τάξη που άρχει μέσω της εκπαίδευσης. Και, αν και για να είμαστε δίκαιοι, μάλλον λίγοι κρατικοί αξιωματούχοι και πολιτικοί προκρίνονταν κακόβουλα τον έλεγχο των ΜΜΕ από την εξουσία, σίγουρα στην πράξη δεν έχουν κίνητρο να διασφαλίσουν πως τα ΜΜΕ θα παραμείνουν βιώσιμες, σωστά στελεχωμένες και με προοπτική επιχειρήσεις που να μπορούν να παίζουν τον ρόλο τους για την υγεία της

δημοκρατίας χωρίς να πέφτουν στην ανάγκη καλοθελητών και κακοθελητών.

Τα πρόσφατα επιβεβαιωμένα και θρυλούμενα περιστατικά αγοράς ΜΜΕ από επιχειρηματίες με μεγάλες εταιρείες χρηματοπιστωτικής τεχνολογίας, μπορούν να θεωρηθούν η επόμενη εξέλιξη της τάσης ο κόσμος των επιχειρήσεων να ψάχνει πρόσβαση και επιρροή στην πολιτική. Τα λεφτά αυτά κάποτε μπορούσαν να έρχονται από τράπεζες, κάποτε από τις κατασκευές, κάποτε από το πλέγμα συμφερόντων δικηγόρων και λογιστών που λυμαινεται τις έδρες της Βουλής και έχει καθιερώσει τους κλάδους τους στο φαντασιακό των Κυπρίων ως αυτούς που δικαιούνται και ξέρουν να ασκούν πολιτική σε ένα κλειστό κλαμπ.

Είναι εύκολος πειρασμός το αφήγημα πως ήρθε η σειρά των χρηματοπιστωτικών και της τεχνολογίας, τώρα που η τεχνική νομοσύνη τους δίνει νέα εργαλεία να βρεθούν στο κέντρο της οικονομίας. Υπάρχει όμως και μια άλλη ερμηνεία. Μήπως αυτές οι επιχειρήσεις βλέπουν στα ΜΜΕ (τηλεοπτικά, ραδιοφωνικά, ακόμα και τα έντυπα και την παρουσία τους στο διαδι-

κτυο και στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης) ως τομέα με προοπτικές ανάπτυξης στο νέο περιβάλλον; Ίσως αυτά να είναι μια υπεραισιόδοξη οπτική. Το ότι η τεχνητή νομοσύνη μπορεί να κάνει τη ζωή των δημοσιογράφων ευκολότερη, δεν σημαίνει πως δεν θα καταλήξει απαραίτητα να τους αντικαθιστά για να εξοικονομήσουν χρήματα οι επιχειρήσεις. Ίσως να συνεχίσουμε να περιπλανιόμαστε στον πλανήτη - έρμη του κυπριακού τομέα των ΜΜΕ, ψάχνοντας για το οικονομικό sprice που θα επιτρέψει στην ενημέρωση να παίξει τον ρόλο της. Μάλλον δεν θα επιστρέψουμε εύκολα στην εποχή του μεσογειοακού μοντέλου όπου ισχυροί άντρες από τον... Όλυμπο ανέβαζαν και κατέβαζαν προέδρους και βουλευτές, ή έλεγχαν ποιος θα έχει ή όχι προβολή στα κανάλια τους. Όμως κανέναν επιχειρηματία δεν θα κατεβεί μεσανικά ως ο Muad'Dib που θα λύσει όλα τα προβλήματα και θα αλώσει τον τομέα. Άλλωστε θα το θέλαμε;

Η πρόκληση θα παραμείνει στην καρδιά της δύσκολης σχέσης μεταξύ δημοσιογραφίας και εμπορίου, αυτού που γράφει και

αυτού που πληρώνει, αυτού που διερευνά και εκφράζει απόψεις και αυτού που παρέχει τις δομές ώστε αυτό να γίνει.

Και είναι η ανάγκη ο ιδιοκτήτης να αντιλαμβάνεται πως δεν έχει στα χέρια της, ή του, μόνο επιχειρήσεις ή εργαλεία επιρροής, αλλά οργανισμούς που πρέπει να αποτελούν χώρους αξιοπερίεπτης εργασίας, ανέλιξης, προοπτικής, έτοιμοι να δυσχεραστούν για το κοινό καλό. Που δεν θα δίνουν δημοσιογράφους στη ροή για εξόρυξη κλικ, αλλά θα αναζητούν νέους τρόπους να μιλάσουν για την ουσία στους πολίτες.

Υγ.: Εδώ και χρόνια είχα τις ευκαιρίες και την ελευθερία της άποψης, και ήμουν τυχερός που συνεργάστηκα με ανθρώπους που καταλαβαίνουν όλα τα πιο πάνω. Αν αυτή είναι η τελευταία μου στήλη προς το παρόν, καθώς ετοιμάζομαι να δοκιμάσω κάτι νέο, δεν είναι λόγω της ποιότητας των ανθρώπων στα ΜΜΕ που αφήνω. Στο επανιδείν.

* So long and thanks for all the fish.

ykakouris@gmail.com

Το κλάμα του επισκόπου Τυχικού

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ

Η άκρα ταπεινώση αρχιερέων και δεσποτάδων. Το θαύμα φανερώνεται μέσα από δόξες και τιμές, αλλά και μέσα από σκοτεινές ατραπούς. Ο μακαριστός Αρχιεπίσκοπος Χρυσόστομος Α΄, στα τελευταία χρόνια της ζωής του, κατάκοιτος στο διαμέρισμά του, στο πίσω μέρος της Ιεράς Αρχιεπισκοπής, καθόταν σε μια καρέκλα, χωρίς να μπορεί να μιλήσει και με ένα βλέμμα απλάνες. Κάθε φορά όμως που ζητούσαμε την ευχή του και φιλούσαμε το χέρι του, ένας ποταμός δακρύων έτρεχε από τα μάτια του. Ήταν ίσως το ισχυρότερο κήρυγμα, από τον ιεράρχη, ο οποίος με τον πύρινο λόγο του, για δεκαετίες φόβιζε ακόμη και Προέδρους Δημοκρατίας. Τότε προηγήθηκε η υπόθεση «Παγκράτιου», η πνευματική αδυναμία του Αρχιεπισκόπου και η αποκάλυψη των οικονομικών σκανδάλων από συγγενείς του Προκαθημένου. Ο τότε τοποτηρητής Χρυσόστομος Β΄, άρχισε τις έρευνες, με αστυνομική μαεστρία και με τη συνδρομή της εφημερίδας Πολίτης, οι οποίες τελικά σταμάτησαν μια Κυριακή πρωί, από την αυτοχειρία ενός λογιστή της Αρχιεπισκοπής, ο οποίος λέγεται ότι ήταν εντελώς αθώος, αλλά δεν άντεξε τη δημόσια κατακραυγή.

Ο επίσκοπος Τυχικός, τέως μητροπολίτης Πάφου, έκλαιγε γοερά, το βράδυ της καταδίκης του, από την πλειοψηφία της Ιεράς Συνόδου. Ζήτησε, έλεγε ψελίζοντας, μια δευτέρα ευκαιρία, την οποία δεν του έδωσαν οι υπόλοιποι συνοδικοί. Ήταν το κλάμα του ανθρώπου, η πιο κραυγαλέα απάντηση, στα όσα υπέστη κατά τη διάρκεια της ημέρας, αλλά και τις επιθέσεις τις οποίες δέχθηκε τους προηγούμενους μήνες, από τον Αρχιεπίσκοπο Γεώργιο, τον δήμαρχο Πάφου, πολλούς άλλους, αλλά και αρκετά Μέσα Ενημέρωσης. Ο επίσκοπος Τυχικός, τόσους μήνες, είτε από αδυναμία είτε από ντροπή για τα λάθη του, είτε από χριστιανική θεώρηση των πραγμάτων, γυρίζει μόνο το μάγουλο και δεχόταν χαστούκια, λέγοντας ότι αγαπά τους πάντες, με πρώτο τον Αρχιεπίσκοπο Γεώργιο.

Όλα στο σχέδιο του Θεού και σίγουρα ξέρει καλύτερα ο Δικαιοκρίτης Θεός. Ο άγιος Ιάκωβος ο αδελφόθεος γράφει στην επιστολή του: «η γαρ κρίσις ανέλεος τω μη ποιήσαντι έλεος. Κατακαυχάται έλεος κρίσεως...» (γιατί στην τελική κρίση, δεν θα υπάρχει έλεος γι' αυτόν που δεν έδειξε ευσιπλαχνία. Για τον φιλεύσπλαχνο όμως, η τελική κρίση θα είναι θρίαμβος...). Η απόφαση της πλειοψηφίας της Ιεράς Συνόδου σίγουρα δεν τίθεται μόνο στην κρίση των ανθρώπων. Η γλώσσα του Θεού είναι η σιωπή και αρκεί λίγη υπο-

μονή, ώστε να καθαρίσει η καταχνιά, από τη νέα αναταραχή στον χώρο της Εκκλησίας της Κύπρου.

Οι περισσότεροι πιστοί δεν κατάλαβαν ποιο ήταν το τόσο σοβαρό αμάρτημα του επισκόπου Τυχικού, ώστε να υποστεί τον διασυρμό, την εκδίωξη και τελικά την έκπτωση (έκπτωσης ήταν η φρικτή λέξη) από τον θρόνο της Μητρόπολης Πάφου. Συνέκριναν και τις υποθέσεις των προηγούμενων μηνών με τους μοναχούς της Ιεράς Μονής του Οσίου Αββακούμ και όλους όσοι εμπλέκονται σε αυτή τη θλιβερή υπόθεση. Οι εξηγήσεις του Αρχιεπισκόπου Γεώργιου και θεολόγων δεν φώτισαν επαρκώς την υπόθεση. Αντιθέτως, επέτειναν τις υποψίες, ότι κάτι άλλο κρύβεται πίσω από τις αντιδράσεις του Οικουμενικού Πατριάρχη, της ελληνικής κυβέρνησης, του δημάρχου Πάφου, του γαμπρού από την Αμερική, αλλά και τη βιασύνη για να καταδικαστεί ένας αρχιερέας, χωρίς να έχει τη δυνατότητα να υπερασπιστεί τον εαυτό του, όπως τουλάχιστον λένε οι υποστηρικτές του επισκόπου Τυχικού.

Στο προσκήνιο ήρθε και η άγνωστη λέξη «αποτειχισμός», δηλαδή η επιλογή ενός κληρικού, επισκόπου, ιερέα και διακόνου, να μη μνημονεύει έναν αρχιερέα, εκτιμώντας ότι είτε είναι αιρετικός, είτε υπέπεσε με άλλο βαρύ αμάρτημα. Οι καθηγτές Θεολογίας άρχισαν να μιλούν για Αγίους Πατέρες, οι οποίοι δεν μνημόνευαν αιρετικούς αρχιερείς και για αγορεύτες μοναχούς, οι οποίοι πριν από μερικές δεκαετίες δεν μνημόνευαν τον Οικουμενικό Πατριάρχη Αθναγόρα, γιατί επικειρούσε τη συνένωση Ορθοδόξων και Ρωμαιοκαθολικών. Σήμερα έχουμε τη σύγκρουση μεταξύ Οικουμενικού Πατριαρχείου και Εκκλησίας της Μόσχας, όπως αυτή εκφράζεται με τη διαγραφή από τα διπτυχα. Το 1974 κατά τη διάρκεια του 8ήμερου πραξικοπήματος, οι εκφοβισμοί και τα βασανιστήρια των «κοπελιών» της ΕΟΚΑ Β προς ταπεινούς παπάδες, ήταν να μη μνημονεύουν στον Μακάριο, αλλά τους τρεις μητροπολίτες, οι οποίοι καθαιρέθηκαν. Η μνημόνευση ενός αρχιερέα δεν είναι καθόλου απλή υπόθεση, αν αναλογιστεί κανείς τη ρήση ότι ο «Επίσκοπος ιστάται εις τόπον Χριστού».

Τα «πάθια και οι καημοί του κόσμου» δεν έχουν τελειωμό, όπως θα έλεγε και Κυρ Αλέξανδρος Παπαδιαμάντης. Κεφαλή της Εκκλησίας είναι ο Χριστός και έτσι όλες οι μικρότητες και οι αστοχίες των ανθρώπων, ανατρέπονται μέσα από την αγάπη και το θαύμα. Χριστός Ανέστη και η χαρά από τον θάνατο του θανάτου δεν αφήνει χώρο, ούτε για θλίψη ούτε για οργή.

kaparispan@yahoo.gr

Μια ισραηλινή τραγωδία

Της ΑΒΙΡΑΜΑ ΓΚΟΛΑΝ

Πριν από λίγες εβδομάδες, ένας φίλος μου, Ισραηλινός που διαμένει στην Ελλάδα, καθόταν με φίλους από το Τελ Αβίβ σε μια αθηναϊκή ταβέρνα. Στο διπλανό τραπέζι καθόνταν αρκετοί Ισραηλινοί τουρίστες. Όταν αυτοί αναγνώρισαν ανάμεσα στην παρέα ένα πρόσωπο των ΜΜΕ συνδεδεμένο με την Αριστερά, άρχισαν να τους χλευάζουν φωνάζοντας.

«Βρωμεροί αριστεροί!» φώναζαν. «Δεν υπάρχουν άμαχοι στη Γάζα! Εξοντώστε τους όλους!»

Ο φίλος μου ζήτησε συγγνώμη, πλήρωσε τον λογαριασμό και έφυγε από το κατάστημα με την παρέα του. «Ενίωσα τόσο βαθιά ντροπή», μου είπε. Αυτό το περιστατικό προσφέρει μια ματιά σε μια πραγματικότητα που κατά μεγάλο μέρος παραμένει αθέατη έξω από το Ισραήλ. Τα διεθνή μέσα ενημέρωσης καλύπτουν τη σύγκρουση στη Μέση Ανατολή ως κάτι τη δεδομένο, όμως σπάνια αντανακλούν –και ίσως ούτε καν γνωρίζουν– την ανησυχητική πραγματικότητα εντός του ίδιου του Ισραήλ.

Η ισραηλινή κοινωνία, που κάποτε υπερηφανευόταν για την αλληλεγγύη και την κοινωνική της συνοχή, βιώνει τα τελευταία χρόνια μια επιταχυνόμενη αποσύνθεση του κοινού της πολιτικού και εθνικού θεμελίου.

Δεν πρόκειται απλώς για μια διαμάχη μεταξύ Αριστεράς και Δεξιάς. Πρόκειται για την ανεξέλεγκτη κατάληψη των θεσμών

διακυβέρνησης του Ισραήλ από ένα κύμα ακραίου εθνικιστικού-θρησκευτικού φανατισμού, το οποίο περιφρονεί κάθε δημοκρατική και ανθρωπιστική αξία. Πρόκειται για μια πραγματική καταστροφή, που απειλεί τη διεθνή θέση του Ισραήλ και ακόμα και την ίδια την ύπαρξη αυτού του νεαρού κράτους.

Αυτή η διαδικασία έχει διάφορες και περίπλοκες ρίζες. Όσοι αγωνίστηκαν κατά της κατοχής και της ενίσχυσης των ακραίων δυνάμεων, υπέρ των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, της ελευθερίας έκφρασης, της ισότητας και της κοινωνικής δικαιοσύνης, είχαν προειδοποιήσει για αυτήν την εξέλιξη εδώ και χρόνια – ιδίως μετά τη δολοφονία του πρωθυπουργού Γιτζάκ Ράμπιν τον Νοέμβριο του 1995 από έναν ακροδεξιό εξτρεμιστή αποφασισμένο να σαμποτάρει τις Συμφωνίες του Οσλό.

Κι όμως, παρ' όλα αυτά, κανείς, ούτε στους πιο σκοτεινούς εφιάλτες του, δεν φαντάστηκε τη φρικαστική σφαγή της 7ης Οκτωβρίου και τις συνέπειές της: ένα Ισραήλ βυθισμένο σε εσωτερική διαμάχη, πιάστηκε σε μια στιγμή τρομακτικής εσωλωτότητας. Εκτοτε, τα πράγματα μόνο χειροτερεύουν.

Γράφω αυτές τις λέξεις με έναν πόνο που δύσκολα μπορώ να εκφράσω. Κάθε επίσκεψη στην αγαπημένη μου πατρίδα εντείνει αυτή την οδύνη. Κάθε βράδυ εκεί, ακούω τον βρυχηθμό των αερο-

πλάνων που ξεκινούν τις επιθέσεις τους στη Γάζα, και το στομάχι μου σφίγγεται. Θέλω να φωνάξω στον πλότο να σταματήσει. Να δείξει θάρρος. Να αρνηθεί αυτή τη φρικτή δολοφονία. Να σκεφτεί τα παιδιά. Να σκεφτεί τους ομήρους μας, βασανισμένους στα τούνελ της Χαμάς, των οποίων οι πιθανότητες επιβίωσης μειώνονται με κάθε τέτοια επίθεση.

Αλλά τι μπορεί να περιμένει κανείς από τον πλότο, που απλώς εκτελεί εντολές; Ή από τον στρατό, που έλαβε τις οδηγίες του από την κυβέρνηση; Αλλωστε, ήταν οι ίδιοι οι υπουργοί της κυβέρνησης που επινόησαν τη βάρβαρη ροπή που φώναξε ο τουρίστας στην ταβέρνα: «Δεν υπάρχουν άμαχοι στη Γάζα». Και δεν είναι τα ισραηλινά ΜΜΕ αυτά που αποκρύπτουν σταθερά τις σκηνές φρίκης που ανοίγουν κάθε δελτίο ειδήσεων στην Ευρώπη, ενώ ο ίδιος ο πρωθυπουργός υποκινεί μίσος ενάντια σε όσους αντιτίθενται στα φονικά ξεσπάσματα που αποκαλεί «πόλεμο για την υπαρχή μας»;

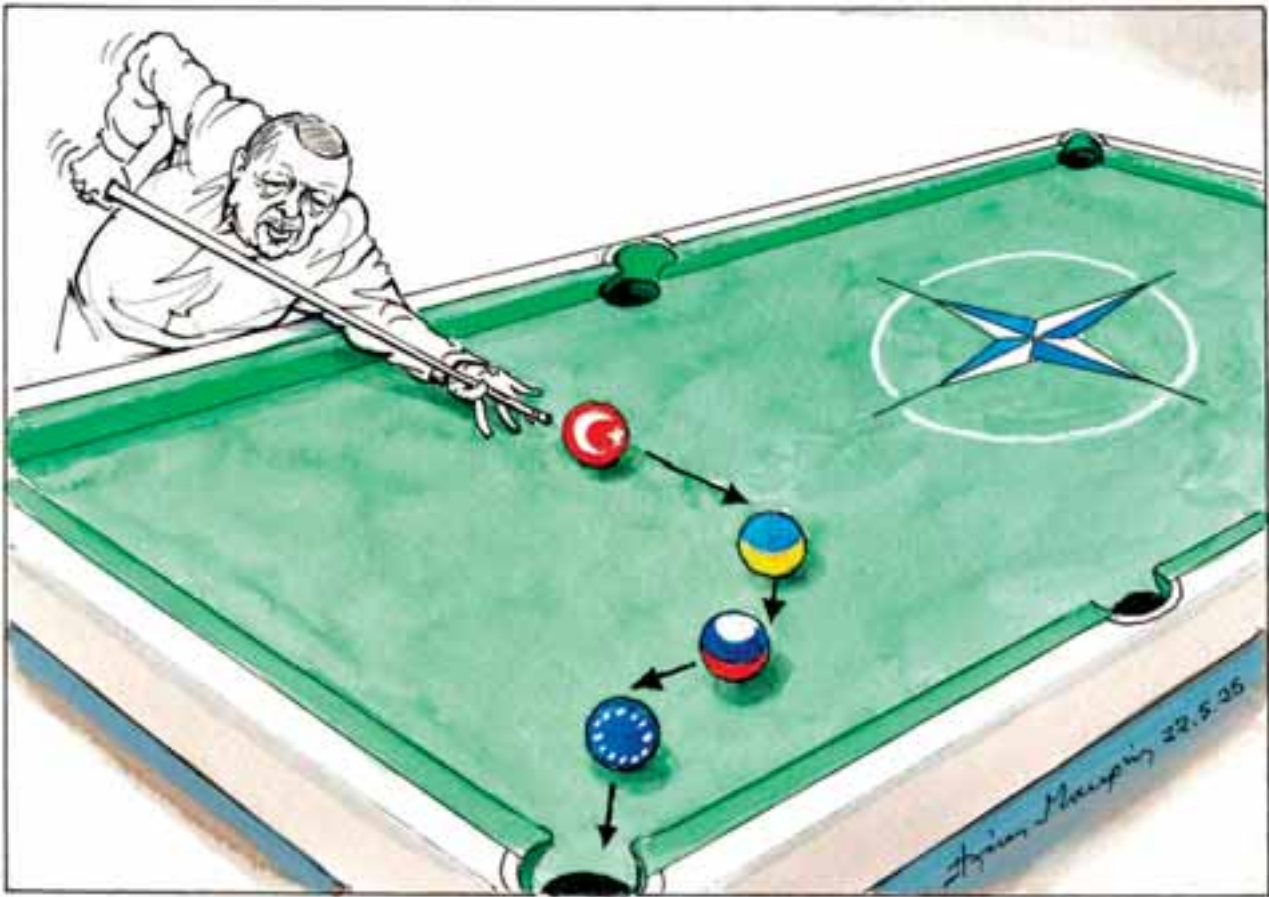
Οι πολίτες της χώρας μου παρασύρονται από αυτή τη βίαιη ρητορική, όμως μοιάζουν αδύναμοι, τρομαγμένοι και αποπροσανατολισμένοι. Το κράτος τους αθέτησε την πιο θεμελιώδη του υπόσχεση: να τους προστατεύει. Και αντί να ξεκινήσει το τεράστιο έργο της σωματικής και ψυχολογικής αποκατάστασης της μεγαλύτερης καταστροφής στην ιστο-

ρία του, ξεκίνησε μια ατελείωτη εκστρατεία εκδίκησης. Οι λίγοι που αρνούνται να τα παρατήσουν, που διαδηλώνουν κάθε εβδομάδα ενάντια στην εγκατάλειψη των ομήρων και ενάντια στις δολοφονίες, αντιμετωπίζονται πρωτοφανή αστυνομική βία.

Απέναντι σε αυτή την πικρή πραγματικότητα, αρκετοί Ισραηλινοί έχουν επιλέξει πρόσφατα να μεταναστεύσουν στην Ελλάδα. Κι ενώ εδώ γίνονται δεκτοί με ανοιχτές αγκάλες και ανθρώπινη ζεστασιά, οι καρδιές τους είναι ραγισμένες: είναι εξοργισμένοι με την κυβέρνησή τους και συγκλονισμένοι από την αδιαφορία του κόσμου· βασανίζονται από τη νοσταλγία και την ανησυχία για την πατρίδα τους, και ενώ ταυτίζονται με τις διαμαρτυρίες κατά των φόνων στη Γάζα, αποστρέφονται τις εκδηλώσεις μίσους προς τη χώρα τους.

Περισσότερο από κάθε άλλον λαό, οι Έλληνες μπορούν να κατανοήσουν αυτό το ρήγμα και να ανταποκριθούν με σοφία. Μια σαφής καταδίκη των πράξεων (και των δηλώσεων) της ισραηλινής κυβέρνησης δεν αντιφάσκει με την υποστήριξη προς τους πολίτες του Ισραήλ και το δικαίωμά τους σε μια φυσιολογική ζωή. Το αντίθετο: θα ήταν έκφραση αληθινής φιλίας.

Η κ. Αβιράμα Γκολάν είναι συγγραφέας και δημοσιογράφος, και μοιράζει τον χρόνο της μεταξύ Αθήνας και Τελ Αβίβ.

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ. imakris@kathimerini.gr

ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ / Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑ

Το αίσθημα της ανωτερότητας (II)

Σύμφωνα με τον Ρουσσώ, το αίσθημα της ανωτερότητας φυτρώνει στην ανθρώπινη ψυχή από την άνεση με την οποία το ανθρώπινο είδος επιβλήθηκε στη φύση και στο περιβάλλον του. Είχε αίσθησιον δηλαδή αρκετά νωρίς ο άνθρωπος ότι ο λόγος και οι ικανότητές του ήταν πολύ ανώτερες από αυτές των ζώων, μεγάλων και μικρών, τα οποία τον απειλούσαν. Το αίσθημα αυτό όμως, πάντα σύμφωνα με τον Ρουσσώ, πέρασε από το είδος στο άτομο και πλέον ο κάθε άνθρωπος ατομικά επεδίωκε να αναγνωρίσουν οι άλλοι την ανωτερότητά του. Η θέληση για κυριαρχία δεν είναι τίποτε άλλο από το πρακτικό επακόλουθο του αισθήματος της ανωτερότητας.

Σε κάθε μορφή κοινωνίας παρατηρούμε μορφές κοινωνικής πάλης, πολέμους ή απλώς ανταγωνισμούς. Ακραίες μορφές ανισότητας συνδέονται πάντα με το αίσθημα ανωτερότητας που τρέφει η κυρίαρχη τάξη ή ομάδα ή ένας κυρίαρχος λαός σε σχέση με τον υπόλοιπο κόσμο. Η ανωτερότητα αυτή ενίοτε συνδέθηκε με ρατσιστικές θεωρίες, οι οποίες θεωρούσαν τις κατώτερες κοινωνικές ομάδες και τους υποταγμένους στη βία των νικητών λαούς ως υπανθρώπους.

Το αίσθημα όμως της ανωτερότητας δεν εκφράζεται μόνο σωματικά, με τη χρήση δηλαδή φυσικής βίας. Εκφράζεται συμβολικά, γλωσσικά, ιδεολογικά, πνευματικά. Ιδιαίτερα το πνεύμα, το οποίο και αντιλαμβάνεται πιο έντονα το αίσθημα της ανωτερότητάς του, έχει την τάση της διαρκούς σύγκρισης και διψά για διάκριση και αναγνώριση. Επιπλέον, το πνεύμα είναι εκείνο το οποίο δημιουργεί τις θεωρητικές κατασκευές στις οποίες θεμελιώνεται η ανωτερότητα της τάδε φυλής του δεινά λαού. Τα εθνικά δόγματα, οι πολιτικές ιδεολογίες, οι θρησκευτικές πεποιθήσεις είναι όλα δημιουργήματα του πνεύματος, που σκοπό έχουν να αναδείξουν την ανωτερότητα των υποκειμένων που συμμετέχουν σε αυτά.

Έτσι, για παράδειγμα, η πίστη στον έναν και αληθινό θεό αποδεικνύει για τον πιστό την ανωτερότητά του σε σχέση με όλους εκείνους οι οποίοι δεν πιστεύουν στον θεό αυτό, είναι ειδωλολάτρες, άθεοι ή απλά πιστεύουν σε κάποιο άλλο θρησκευτικό δόγμα. Το ίδιο ισχύει και για τις πολιτικές ιδεολογίες και τα πατριωτικά πιστεύα του κάθε λαού. Η εθνική ιστορία, άλλωστε, αυτή που διδάσκεται στα σχολεία και τα εκπαιδευτικά ιδρύματα του κάθε έθνους κράτους, συνδέεται με εθνικούς

μύθους και ως πρώτιστο ρόλο έχει την ενίσχυση της εθνικής ταυτότητας μέσω της ενίσχυσης του αισθήματος της εθνικής ανωτερότητας.

Στην αρχαιότητα, η καταγωγή του κάθε λαού ήταν ιερή, ήταν δηλαδή εγγεγραμμένη σε κάποιον μύθο όπου εξαιρούνται οι αρετές και ικανότητες των προγόνων. Οι προστάτες θεοί και οι ήρωες της πόλης υμνούνται, δοξάζοντας έτσι εμμέσως την ίδια την πόλη και φυσικά τους πολίτες της πόλης αυτής. Για τον Αθηναίο ή τον Ρωμαίο πολίτη, η πίστη στην ατομική του ανωτερότητα σε σχέση με όλους τους υπόλοιπους που δεν ήταν πολίτες της Ρώμης ή της Αθήνας είχε τις ρίζες της στις μυθολογίες αυτές και το μεγαλείο της πόλης τους. Ένα από τα μεγαλύτερα επιτεύγματα του χριστιανισμού και δη του αποστόλου Παύλου ήταν να επινοήσει το «σώμα Χριστού», στο οποίο όσοι συμμετείχαν ήταν κληρονόμοι του Θεού.

Δημιουργώντας την πόλη του Θεού, ο Παύλος και οι μετέπειτα χριστιανοί φιλόσοφοι όπως ο Αυγουστίνος δημιούργησαν μια πνευματική υπηκοότητα για όλους τους δούλους και τους απόκληρους της ελληνορωμαϊκής εποχής. Η χριστιανική ισότητα, πνευματική και όχι πολιτική, αποδείχθηκε ανώτερη από την οποιαδήποτε

ανισότητα λόγω υπηκοότητας, οικογένειας, καταγωγής, φύλου ή περιουσιακής κατάστασης. Η δύναμη που αντλούσε ο πιστός από το αίσθημα της ανωτερότητας που του έδινε η πνευματική του σχέση με τον παντοδύναμο θεό ήταν πολύ ισχυρότερη από οποιοδήποτε μαρτύριο ή από οποιαδήποτε ταπεινώση την οποία του επέβαλαν οι άπιστοι. Το ίδιο όμως αίσθημα ανωτερότητας διατηρήθηκε όχι μόνο σε καιρούς διώξης των Χριστιανών, αλλά και σε καιρούς κυριαρχίας της χριστιανικής πίστης στον πολιτικό χώρο της Ευρώπης και, κατά τη διάρκεια του αποικισμού, στον κόσμο όλο. Το αίσθημα της ανωτερότητας, το οποίο μετέτρεψε τους δούλους σε ελεύθερους, οδήγησε τους ελεύθερους στην υπεροψία του να πιστεύουν ότι όλοι οι υπόλοιποι μπορούσαν να γίνουν δούλοι τους, και αυτό στο όνομα του αληθινού Θεού και του ευρωπαϊκού χριστιανικού πολιτισμού.

Οι νεωτερικές κοινωνίες και το φιλελεύθερο καπιταλιστικό πολιτικο-οικονομικό μοντέλο σύμφωνα με το οποίο λειτουργούν, έχουν καταφέρει να αδρανοποιήσουν τις συμβολικές κατασκευές της ανισότητας μέσω δύο κυρίως μέσων, τον δημόσιο χώρο και το χρήμα. Ο ρατσισμός, αν και ποτέ δεν εξαλείφθηκε, εξορίστηκε από τον δη-

μόσιο χώρο και μόνο πλέον στον ιδιωτικό του χώρο κάποιος μπορεί να επιλέγει ποιους θα συναναστραφεί και με ποιους θα συνομιλήσει. Παράλληλα, ο ανθρώπινος ανταγωνισμός, ο οποίος δεν μπορεί να εξαλειφθεί, διότι, όπως έλεγε και ο Βέμπερ, δεν μπορούμε να δούμε τι θα μπορούσε να βάλει τέλος στη δυναμική του, εστιάζεται πλέον στην απόκτηση πλούτου. Ο έμπορος, ο οποίος θα αρνιόταν να πουλήσει τηνπραμάρτεία του σε μαύρους, Άραβες, Εβραίους, Μουσουλμάνους ή άθεους θα δυσκολευόταν πολύ να ανταγωνιστεί τους χωρίς προκατάληψη εμπόρους. Στον καπιταλισμό, το πάθος για κέρδος υπερνικά όλα τα υπόλοιπα και επειδή το πάθος αυτό είναι έλλογο αντιστέκεται στον παραλογισμό του φανατισμού ή του ρατσισμού. Παρόλα αυτά, όπως μας εξηγεί ο Βέμπερ στην ανάλυσή του για την «Προτεσταντική ηθική και το πνεύμα του καπιταλισμού», το δόγμα του προκαθορισμού εδράζεται στην ανωτερότητα των πλουσίων έναντι των φτωχών. Για τις προτεσταντικές σέκτες, ο Θεός έχει προεπιλέξει τους εκλεκτούς του πριν καν ζήσουν χαρίζοντάς τους επίγειο πλούτο.

Ο κ. Παναγιώτης Χριστιάς είναι αν. καθηγητής πολιτικής και κοινωνικής φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Προθερμαίνεται μόνος

Ο Σαμαράς «ζυμώνει» κόμμα με πρώην βουλευτές – Ο Καραμανλής δεν επιθυμεί εμπλοκή του ονόματός του

Του ΣΤΑΥΡΟΥ Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Η **φημολογία** φουντώνει μέρα με τη μέρα: Ο Αντώνης Σαμαράς, έχοντας διαρρήξει κάθε δεσμό με τη σημερινή Νέα Δημοκρατία, φέρεται να βρίσκεται σε τροχιά πολιτικής επιστροφής, αυτή τη φορά όχι εντός του κόμματος που υπηρέτησε, αλλά μέσω της δημιουργίας ενός νέου φορέα. Οι πιέσεις από το στενό περιβάλλον του εντείνονται και, σύμφωνα με ασφαλείς πληροφορίες, ο πρώην πρωθυπουργός όχι μόνο το σκέφτεται, αλλά το ετοιμάζει ήδη παρασκηνιακά.

Κάνει προπαρασκευαστικές επαφές με ένα δίκτυο στελεχών που ανέκαθεν είχε σε όλη τη χώρα και παραμένουν, όπως λέγεται, «σαμαροφύλακες». Την περασμένη Τρίτη είχε συνάντηση με περίπου δέκα πρώην βουλευτές, από εκείνους που τον παρακινούν να προχωρήσει στο επόμενο βήμα. Ο ίδιος κρατάει κλειστά τα χαρτιά του, αλλά όταν τον ρωτούν αν σκέπτεται την ίδρυση κόμματος απαντά σιβυλλικά: «Θα μας απαγορεύσουν και να σκεπτόμαστε;».

Η φράση πάντως που επαναλαμβάνει διαρκώς όταν τον ρωτούν για την κυβέρνηση, είναι ξεκάθαρη: «Αυτό δεν είναι κυβέρνηση Ν.Δ.», που δείχνει ότι ο πρώην πρωθυπουργός έχει περάσει στην απέναντι όχθη, δίχως επιστροφή. Πηγές που πρόσκεινται στον ίδιο λένε ότι «ο κόσμος της πραγματικής Ν.Δ. υπάρχει και περιμένει την εκπροσώπηση του». Ποιος είναι αυτός ο κόσμος; Οι περίπου 500.000 που απείχαν από τις ευρωεκλογές θεωρείται πως είναι μια βασική δεξαμενή στην οποία μπορεί να απευθυνθεί ο πρώην πρωθυπουργός μαζί με εκείνους που σήμερα επιλέγουν άλλα κόμματα στα δεξιά της Ν.Δ., όπως Φωνή Λογικής και Ελληνική Λύση.

Αντυσχέι Το Μέγαρο Μαξίμου για το ενδεχόμενο μιας νέας σαμαρικής διάσπασης; Η απάντηση είναι «όχι», καθώς στην κυβέρνηση πιστεύουν ότι οι δεξαμενές είναι περιορισμένες. Από τη μία, η σημερινή βάση της Ν.Δ. εκτιμά πως ο πρώην πρωθυπουργός «δημιουργεί πρόβλημα στην κυβέρνηση του

Κυριάκου Μητσοτάκη» και συνεπώς όχι μόνο δεν θα τον ψηφίσει, αλλά τον βλέπει πλέον ως αντίπαλο. Από την άλλη, το πράγματι μεγάλο ποσοστό που ψήφισε Ν.Δ. στις εθνικές εκλογές του 2023 και σήμερα έχει περάσει στη ζώνη της αποχής και των αναποφάσιστων «δεν έχει μετακινηθεί σε άλλο κόμμα και περιμένει να κρίνει την κυβέρνηση στο τέλος της τετραετίας». Την ίδια ώρα, εκείνοι που ψηφίζουν Λατινοπούλου ή Βελόπουλο «έχουν έντονα αντισυστημικά χαρακτηριστικά» και «δεν θα επιλέξουν επιστροφή έναν μνημονιακό πρωθυπουργό».

Πηγές που πρόσκεινται στον κ. Σαμαρά αντιτείνουν πως ο πρώην πρωθυπουργός είναι «πολύ μεγαλύτερο μέγεθος από τους προέδρους της Ελληνικής Λύσης και της Φωνής Λογικής» και ως τέτοιο θα προσελκύσει

μεγάλο κομμάτι ψηφοφόρων. Από την πλευρά τους, ωστόσο, Κυριάκος Βελόπουλος και Αφροδίτη Λατινοπούλου παρακολουθούν την κινητικότητα του πρώην πρωθυπουργού. Ο πρόεδρος της Ελληνικής Λύσης με μια προληπτική επίθεση επιχείρησε να περιχαρακώσει τον χώρο του. Δεν ισχύει το ίδιο για το νεοσύστατο κόμμα της κ. Λατινοπούλου, που φημολογείται έντονα ότι στο ξεπέταγμά του βοηθήθηκε και από τον μηχανισμό του Αντώνη Σαμαρά. Η ίδια φαίνεται να μην αντυσχέι από μια πιθανή επιστροφή του πρώην πρωθυπουργού, μιας και, όπως λέει σε συνομιλητές της, «η Φωνή Λογικής έχει ως δύναμη πυρός τις ηλικίες 17-45», που είναι μια γενιά με μεγάλη ηλικιακή διαφορά από τον πρώην πρωθυπουργό. Η κ. Λατινοπούλου ακολουθεί άλλη στρατηγική

από τον κ. Βελόπουλο, αφού δεν έχει επιτεθεί ποτέ στον πρώην πρωθυπουργό «και ούτε πρόκειται», όπως τονίζει σε συνομιλητές της.

Αποστάσεις

Τα τελευταία δύο χρόνια, Αντώνης Σαμαράς και Κώστας Καραμανλής εμφανίζονται στο ίδιο μήκος κύματος σε μεγάλη γκάμα θεμάτων. Το γεγονός ότι στα μέσα Ιουνίου έχουν επιλέξει να εμφανιστούν ξανά μαζί στην παρουσίαση του βιβλίου του Σταύρου Λυγερού «Οι αθέατες όψεις του πολέμου στην Ουκρανία» έχουν πυροδοτήσει εκ νέου σενάρια για το «πού το πάνε». Η πραγματικότητα είναι, όμως, πως, παρότι οι δύο πρώην πρωθυπουργοί συμπίπτουν σε πολλά σημεία, ιδίως όσον αφορά την εξωτερική πολιτική, άλλο τόσο είναι δύο διαφορετι-

κοί χαρακτήρες με διαφορετικές οπτικές. Στο πλαίσιο αυτό, ο Κώστας Καραμανλής κρατάει, σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», αποστάσεις από τα σενάρια περί –όποιου– νέου κόμματος. Ο ίδιος υπογραμμίζει σε συνομιλητές του πως δεν έχει καμία διάθεση εμπλοκής του ονόματός του σε κανένα τέτοιο σενάριο. «Καραμανλικό» στέλεχος μόλις, που γνωρίζει καλά τον τρόπο με τον οποίο κινείται ο πρώην πρωθυπουργός, σημειώνει στην «Κ» ότι «ουδέποτε ο Καραμανλής έχει καταφερθεί κατά της κυβέρνησης, ούτε έχει αναφερθεί προσωπικά στον Κυριάκο Μητσοτάκη ή έχει εμπλακεί στα εσωτερικά της κυβέρνησης ζητώντας παραιτήσεις υπουργών, όπως έχει κάνει ο κ. Σαμαράς». Η απόσταση του κ. Καραμανλή από ένα νέο κόμμα ερμηνεύεται και από μία ακόμη πάγια θέση του. Όταν είχε ερωτηθεί εάν θα έκανε ο ίδιος νέο κόμμα είχε απαντήσει ότι «το 2004 πήρα 3,5 εκατ. ψήφους. Τι θα πάω να πάρω με ένα νέο κόμμα;» δείχνοντας ότι θεωρεί πάντα τον εαυτό του κάτι σαν θεματοφύλακα του νεοδημοκρατικού «οίκου».

«Κόφτης» αυτοδυναμίας

Συνεπώς, ένα νέο κόμμα του κ. Σαμαρά δεν θα έχει, τουλάχιστον δημοσίως, στήριξη από τον κ. Καραμανλή. Αυτό μπορεί να αποθαρρύνει τον έτερο πρώην πρωθυπουργό; Η απάντηση είναι όχι. Η «καραμανλική» άποψη περί νέων κομμάτων δεν φαίνεται να επηρεάζει τον κ. Σαμαρά. Ο Μεσσηνίος φαίνεται πως δεν θα ενοχλείτο με ένα ποσοστό πολύ μικρότερο από αυτό που έλαβε ως πρωθυπουργός, αρκεί να έχει ρόλο και λόγο «να περάσει τις θέσεις του», όπως υποστηρίζουν στενοί συνομιλητές του. Αυτό πρακτικά σημαίνει πως ο κ. Σαμαράς, «κόβοντας» την αυτοδυναμία από τη Ν.Δ., θα είναι σε θέση να διαπραγματευθεί μια συγκυβέρνηση με άλλον πρωθυπουργό και όχι τον Κυριάκο Μητσοτάκη. Αρα ο στόχος της «επιστροφής στις ρίζες», που ευαγγελίζεται ο πρώην πρωθυπουργός, θα έχει επιτευχθεί με τις δικές του δυνάμεις.

Θα κρίνουν στο τέλος

Κατά το Μαξίμου, το μεγάλο ποσοστό που ψήφισε Ν.Δ. το 2023 και σήμερα έχει περάσει στη ζώνη της αποχής και των αναποφάσιστων, «δεν έχει μετακινηθεί σε άλλο κόμμα και περιμένει να κρίνει την κυβέρνηση στο τέλος της τετραετίας».

ΑΠΟΨΗ

Ο χώρος στα δεξιά της Ν.Δ.

Του ΕΥΤΥΧΗ ΒΑΡΔΟΥΛΑΚΗ

Από την περυσινή άνοιξη είχε διαφανεί μια αυξητική τάση των διαρροών της Ν.Δ. προς τα δεξιά της. Κάτι που τελικώς αποτυπώθηκε στις ευρωεκλογές του 2024, όταν τα κόμματα που βρίσκονται στα δεξιά της Ν.Δ. αύξησαν τα ποσοστά τους αθροίζοντας συνολικά αρκετά πάνω από 15%, με τρία κόμματα να περνούν τον πήχυ του 3%. Παρά το γεγονός δε ότι στις ευρωεκλογές η Ν.Δ. έχασε αντίστοιχο ποσοστό (γύρω στο 12%-13% της δύναμης της) και προς τα αριστερά της, η αποχή πολλών ψηφοφόρων της Ν.Δ. εκτιμάται ότι προερχόταν από το πιο παραδοσιακό, συντηρητικό κοινό της, το οποίο επειδή δεν ήθελε να ψηφίσει άλλο κόμμα επέλεξε την αποχή.

Η **τάση** αυτή συνεχίστηκε για πολλούς μήνες και υποβοηθήθηκε από σειρά λόγων.

Η **ίδια** η φθορά της Ν.Δ. –είτε λόγω κυβερνητικών αστοχιών είτε λόγω της αναπόφευκτης κυβερνητικής κόπωσης– αυτονόητα ενίσχυσε κάποια πιο δεξιά κόμματα. Η συνολικά προβληματική εικόνα της αντιπολίτευσης επίσης συνέβαλε σ' αυτό. Ελλείψει άμεσου εκλογικού δια-

κυβεύματος, αλλά και κυβερνητικής εναλλακτικής πρότασης, η δόλωση «ιδεολογικής» προτίμησης έγινε πιο εύκολη, οπότε το πιο συντηρητικό ακροατήριο στράφηκε σε κόμματα με ανάλογα χαρακτηριστικά.

Η **επαναφορά** στην επικαιρότητα –και μάλιστα με ιδιαίτερη ένταση– της τραγωδίας των Τεμπών επίσης βοήθησε κάποια από αυτά τα κόμματα, καθώς ενίσχυσε έναν αντισυστημικό - αντιπολιτικό ριζοσπαστισμό, ο οποίος δεν εκφράστηκε μόνο από τα αριστερόστροφα κόμματα, αλλά και από άλλα, όπως η Ελληνική Λύση, που εστίασαν ποικιλοτρόπως σε αυτό.

Πολύ σημαντική φυσικά ήταν η διεθνής συγκυρία. Η νίκη του Ντόναλντ Τραμπ και η άνοδος πολλών κομμάτων της ριζοσπαστικής - αντισυστημικής Δεξιάς σε όλη την Ευρώπη «φούσκωνε τα πανιά» των αντίστοιχων εδώ κομμάτων. Πολλοί ήταν οι πρόθυμοι μιμητές του ως προς την ατζέντα και τη ρητορική του, των οποίων η αποδοχή από την ελληνική κοινωνία δεν είναι καθόλου αμελητέα.

Η **τάση** αυτή, ωστόσο, το τελευταίο διάστημα φαίνεται να έχει

κάπως αποδυναμωθεί. Στις δημοσκοπήσεις του τελευταίου διμήνου η Ν.Δ. (έπειτα από ένα πολύ δύσκολο για εκείνη τρίμηνο μεταξύ Ιανουαρίου - Μαρτίου) μοιάζει να επανασυσπειρώνεται. Ενώ αντίστοιχα τα κόμματα στα

Ενα τμήμα είναι ριζοσπαστικοποιημένο, συχνά ακαθόριστο και αντιφατικό πολιτικά, χωρίς στέρεη ιδεολογική συγκρότηση, οπότε πολύ δύσκολα θα κατευθυνθεί προς ένα κόμμα με τα χαρακτηριστικά της Ν.Δ.

δεξιά της μοιάζουν να χάνουν την ισχυρή δυναμική που είχαν μέχρι πριν από λίγους μήνες. Η στάθμη της «δεξιάς δεξαμενής» μοιάζει να μένει στάσιμη ή ακόμη και να χαμηλώνει ελαφρώς. Πού οφείλεται αυτό;

Αρχικά στο ότι η Ν.Δ. κινείται πλέον πιο προσεκτικά, αποφεύγοντας πρωτοβουλίες που δημιουργούν ψυχικό και πολιτικό ρήγμα με αυτά τα κοινά. Αντι-

θέτως, δείχνει να προσπαθεί να επαναπροσεγγίσει και αυτό το ακροατήριο μέσα από πολιτικές επιλογές που το βρίσκουν σύμφωνο (π.χ. εξοπλιστικά, αξιολόγηση δημοσίων υπαλλήλων, μεταναστευτική πολιτική). Η επανασυσπείρωση της Ν.Δ. και η ανάκτηση της πολιτικής ατζέντας εκ μέρους της αυτονόητα περιορίζουν τη δυναμική των ανταγωνιστών της.

Οφείλεται επίσης στο ότι κανένας από όσους επιχειρήσαν να ηγηθούν του ευρύτερου χώρου στα δεξιά της Ν.Δ. δεν κατάφερε να χτίσει πιο στέρεα πολιτικά χαρακτηριστικά και να μετεξελιχθεί σε κάτι περισσότερο από μια συγκυριακή έκφραση δυσαρέσκειας. Όλα τα κόμματα του ευρύτερου χώρου εξακολουθούν να αντιμετωπίζονται ως κόμματα διαμαρτυρίας και όχι ως μέρος μιας κυβερνητικής πρότασης. Πλησιάζοντας προς τις εκλογές, η διάσταση αυτή, που σήμερα μοιάζει να υποτιμάται από τα επιτελεία των συγκεκριμένων κομμάτων, ίσως αποδειχθεί καταλυτική.

Η **ταραγμένη** διεθνής συγκυρία, επίσης, δυσκολεύει τα συγκεκριμένα κόμματα –και όχι μόνο– να ενισχύσουν περαιτέρω

την επιρροή τους, τουλάχιστον όσο οι ηγεσίες τους δεν αποκτούν πολιτικό ειδικό βάρος και όσο δεν διατυπώνουν ένα σχέδιο διακυβέρνησης. Στις δημοσκοπήσεις και σε εκλογές ασφαλώς διαμαρτυρίας (όπως ήταν οι ευρωεκλογές) η επιλογή των κομμάτων αυτών είναι εύκολη. Εν μέσω σοβαρών διεθνών κρίσεων, η «ελαφρότητα» που (δικαίως ή αδικώς) καταλογίζεται σε ορισμένους ή η «γραφικότητα» που (δικαίως ή αδικώς) καταλογίζεται σε κάποιους άλλους, δυσκολεύει την επίτευξη των στόχων τους.

Σημειώνουν όλα τα παραπάνω ότι ο χώρος δεξιότερα της Ν.Δ. θα συρρικνωθεί; Ασφαλώς όχι. Ο χώρος αυτός υπάρχει, η ατζέντα του έχει αποδοχή, μάλιστα σε κάποιες ηλικίες και περιοχές της χώρας έχει ακόμη μεγαλύτερη, οι διεθνείς τάσεις είναι ευνοϊκές.

Θα **πρέπει** επίσης να θεωρείται δεδομένο ότι μόνο ένα τμήμα του κοινού αυτού είναι διεκδικήσιμο από τη Ν.Δ. Ενα άλλο τμήμα είναι ριζοσπαστικοποιημένο, συχνά ακαθόριστο και αντιφατικό πολιτικά, χωρίς στέρεη ιδεολογική συγκρότηση, οπότε πολύ δύσκολα θα κατευ-

θυνθεί προς ένα κόμμα με τα χαρακτηριστικά της Ν.Δ.

Θα **μπορούσε** επιπλέον, υπό προϋποθέσεις, η δυναμική του χώρου αυτού να γίνει ακόμη ισχυρότερη. Αν, π.χ., η Ν.Δ. με λάθη ή επιλογές της τους άφηνε ανοιχτό πεδίο δράσης. Αν προέκυπτε κάποιο (τυχαίο ή μη) γεγονός που θα ριζοσπαστικοποιούσε περαιτέρω ένα ακροατήριο και θα αύξανε την αντιπολιτική βάση. Αν υπήρχαν κάποιες εξελίξεις, είτε διεθνείς είτε στα εθνικά θέματα, που θα ενδυνάμωναν τον συγκεκριμένο χώρο.

Δύσκολα πάντως μπορεί να αλλάξει κάτι σε ό,τι αφορά την πολιτική εκπροσώπηση του χώρου. Τα υφιστάμενα κόμματα δεν πρόκειται να παραμερίσουν για κάρη κανενός, εντός ή εκτός πολιτικού συστήματος. Τα δε πολιτικά πρόσωπα έχουν τις αδυναμίες που προαναφέρθηκαν. Τα νεότερα στερούνται κυβερνητικού βάρους, ενώ τα παλαιότερα προκαλούν φορτίσεις (πολιτικές και προσωπικές) που δύσκολα θα τους επιτρέψουν να εκφράσουν ευρύτερα ακροατήρια ή να κάνουν ένα επιτυχημένο προσωπικό ρισκάρ.

Ο κ. Ευτύχης Βαρδουλάκης είναι σύμβουλος Στρατηγικής και Επικοινωνίας.

ΚΥΡΙΑΚΗ

8

ΙΟΥΝΙΟΥ

Ο ΜΕΤΡ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΣΤΗΝ «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ»

Τρεις καθηγητές
πανεπιστημίου.
Τρεις δολοφονίες.
Μια προκήρυξη.

Ποιος βρίσκεται
τελικά πίσω από
τα σεμινάρια
φονικής γραφής;

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Κυριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy

Τις επόμενες εβδομάδες κυκλοφορούν
τρεις ακόμα εξαντλημένοι τίτλοι.

Φ
ΑΚΕ
ΛΟΣ

ΜΟ
ΝΗ
ΣΙΝΑ

ΑΙΓΥΠΤΟΣ

NIKOS KAPRINIOZIS

Η Ιερά Μονή Αγίας Αικατερίνης του Σινά, που λειτουργεί αδιαλείπτως επί δεκαπέντε αιώνες, κινδυνεύει να χάσει πολύτιμα εδάφη, απαραίτητα για τη συνέχιση της διακονίας της.

Την κλείνουν στα τείχη της

Η απόφαση που δημεύει εκτάσεις γύρω από τη μονή και η διαπραγμάτευση για επιστροφή στη συμφωνία

Της **ΔΩΡΑΣ ΑΝΤΩΝΙΟΥ**

Πρόσκαιρο πιασμάρισμα ή οριστική ανατροπή των δεδομένων που επέτρεψαν τη μακροχρόνια, αδιάλειπτη ύπαρξη και λειτουργία της Ιεράς Μονής Αγίας Αικατερίνης Σινά, της παλαιότερης χριστιανικής μονής του κόσμου; Αυτό το ερώτημα αναζητεί απάντηση μετά την αιφνίδια αλλαγή δεδομένων που προκάλεσε η έκδοση, την περασμένη Τετάρτη, απόφασης από αιγυπτιακό δικαστήριο, το οποίο σε δεύτερο βαθμό έκρινε ζητήματα που αφορούν το ιδιοκτησιακό καθεστώς των εγκαταστάσεων της μονής, καθώς και εκτάσεων και κτισμάτων που την περιβάλλουν.

Αιφνιδισμός

Η εξέλιξη αιφνιδίασε τη σιναϊτική κοινότητα, αλλά και την Αθήνα, καθώς λίγες εβδομάδες πριν ο πρωθυπουργός Κυριάκος Μητσοτάκης και ο Αιγύπτιος πρόεδρος Αμπντέλ Φατάχ αλ Σίσι, διαβεβαίωναν ότι το θέμα με τις διεκδικήσεις εις βάρος της μονής είναι κοντά στη διευθέτησή του, παραπέμποντας σε συμφωνία στην οποία οι δύο πλευρές έχουν καταλήξει και αναμένεται να υπογραφεί.

Με δεδομένο ότι η συμφωνία ανάμεσα στις δύο πλευρές είχε ολοκληρωθεί από τα τέλη του περασμένου Δεκεμβρίου, εύλογα προκαλούνται ερωτήματα αν η καθυστέρηση στην υπογραφή της, την οποία πηγές της Μονής Σινά καταλογίζουν στην αιγυπτιακή πλευρά και σε επίκληση προσχηματικών λόγων, έγινε σκόπιμα, προκειμένου να προηγηθεί η έκδοση της δικαστικής απόφασης, η οποία διαμορφώνει νέα δεδομένα. Η δικαστική απόφαση έχει γίνει μόνο εν μέρει γνωστή, καθώς δημοσιοποιήθηκε μια μικρή σύνοψη από ένα κείμενο 160 σελίδων, που είναι η συνολική έκτασή της. Αυτά που έγιναν γνωστά, όμως, προκάλεσαν μεγάλη αναστάτωση και στη μονή, αλλά και στην ελληνική κυβέρνηση, που έσπευσε να διαμνησθεί ότι αναμένει να τηρηθούν τα συμφωνηθέντα. Έπειτα από τηλεφωνική επικοινωνία του κ. Μητσοτάκη με τον πρόεδρο Σίσι, αντιπροσωπεία πρόκειται να μεταβεί αύριο στο Κάιρο, όπου θα

γίνει επεξεργασία της συμφωνίας. Μένει να φανεί αν και κατά πόσον η αιγυπτιακή πλευρά θεωρεί ότι η δικαστική απόφαση αλλάζει τα δεδομένα.

Η ετυμολογία

Από τα στοιχεία της απόφασης που έχουν γίνει γνωστά, οι αντιδράσεις της σιναϊτικής κοινότητας ήταν άμεσες και έντονες, ενώ και το Οικουμενικό Πατριαρχείο απύθυνε έκκληση προς την αι-

γυπτιακή κυβέρνηση για διατήρηση του ιδιοκτησιακού καθεστώτος της μονής.

Ουσιαστικά, σύμφωνα με όσα έγιναν γνωστά από αιγυπτιακά μέσα ενημέρωσης, αλλά και με βάση αναφορές του αιγυπτιακού υπουργείου Εξωτερικών, η απόφαση έχει δύο πτυχές: προβλέπει ότι η μοναδική κοινότητα μπορεί να κάνει χρήση των εγκαταστάσεων της μονής για άσκηση των θρησκευτικών τελετουργιών για όσο διάστη-

μα είναι παρούσα εκεί και υπό τον αρχιεπίσκοπο Δαμιανό. Επίσης, ότι όλοι οι χώροι θεωρούνται αρχαιολογικοί και εποπτεύονται από το Ανώτατο Συμβούλιο Αρχαιοτήτων, καθώς και ότι περιέχονται απευθείας στο αιγυπτιακό κράτος μια σειρά από ιδιοκτησίες. Σε αυτές περιλαμβάνονται οι μεγάλοι κήποι έξω από τα τείχη της μονής, από τους οποίους εξαρτάται η τροφοδοσία της, οι κήποι των Αγίων Σαράντα, όπου βρίσκονται οι πηγές

νερού, με ό,τι αυτό συνεπάγεται, οι κήποι των Αγίων Αναργύρων με τους αρχαίους ελαιώνες από τους οποίους παράγεται το ελαιόλαδο της μονής, οι κήποι της Μεγάλης Επιστήμης, όπου ασκήτεψε ο Άγιος Παΐσιος και η σπηλιά του Αγίου Ιωάννη της Κλίμακος, που θεωρείται τοποσήμεο ιδιαίτερης θρησκευτικής σημασίας.

Πίσω από τις κινήσεις αυτές οι εκπρόσωποι της σιναϊτικής κοινότητας βλέπουν να εξελίσσεται ένα σχέδιο που εξυπηρετεί την επιδίωξη τουριστικής αξιοποίησης της περιοχής και μετατροπής της μονής σε τουριστικό αξιοθέατο, χωρίς τους περιορισμούς που τίθενται από τη διατήρηση του μοναστικού βίου. Άλλωστε, οι διεκδικήσεις επί των ιδιοκτησιών της μονής, τις οποίες αφορά η δικαστική απόφαση, άρχισαν το 2015, όταν και αυξήθηκε κατακόρυφα το ενδιαφέρον για τουριστικές επενδύσεις στην ευρύτερη περιοχή.

Με δεδομένο ότι οι μοναχοί του Σινά βρίσκονται εκεί με ετήσια ανανεούμενες βίζες και μόνο στον αρχιεπίσκοπο έχει δοθεί αιγυπτιακό διαβατήριο, τίθενται ερωτήματα για την απουσία δικλίδων ασφαλείας όσον αφορά τη διασφάλιση της συνέχισης παρουσίας της μοναστικής κοινότητας.

Αγώνας δρόμου

Το δεδομένο παραμένει ότι από αύριο αρχίζει μια νέα διαπραγμάτευση πάνω σε μια συμφωνία, η οποία θεωρείται ολοκληρωμένη, με μόνη εκκρεμότητα την υπογραφή της. Με την αιγυπτιακή προεδρία να αναφέρει σε ανακοίνωσή της ότι η δέσμευση να διατηρήσει το ιερό θρησκευτικό καθεστώς της μονής είναι αταλάντευτη και ενισχύεται από την πρόσφατη δικαστική απόφαση. Είναι αυτό ένα μήνυμα ότι η απόφαση δεν μπορεί να αγνοηθεί στη συζήτηση που θα γίνει από αύριο;

Μέσα σε αυτό το πολυσύνθετο περιβάλλον η Αθήνα θα επιδιώξει από αύριο να εξασφαλίσει ένα αποτέλεσμα που θα είναι όσο το δυνατόν πιο κοντά στην αρχική συμφωνία, χωρίς αυτό να διαταράξει την ύψιστη γεωπολιτικής σημασίας συμμαχία με την Αίγυπτο.

Ο Σίσι, οι Κόπτες και το βαθύ κράτος

Του **ΒΑΣΙΛΗ ΝΕΔΩ**

Τα αποτελέσματα που μπορεί να έχει η πολιτική διαπραγμάτευση την οποία προκρίνει η κυβέρνηση στην παρούσα φάση προκειμένου να επιτύχει την επίλυση της επιπλοκής που προκαλεί η απόφαση αιγυπτιακού δικαστηρίου για σημαντική μείωση των περιουσιακών δικαιωμάτων της Ιεράς Μονής Αγίας Αικατερίνης του Σινά, ενδέχεται να οδηγήσουν στην αποκλιμάκωση μιας ελληνοαιγυπτιακής κρίσης, ωστόσο είναι αμφίβολο ότι θα ανατρεφθούν μια τάση που καταγράφεται στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής τα τελευταία χρόνια: και αυτή είναι η ολοένα και ταχύτερη μείωση του ελληνορθόδοξου αποτυπώματος, προς όφελος του αραβόρθόδοξου στοιχείου, το οποίο έχει και την πληθυσμιακή υπεροπλία. Εξαιρεση αποτελεί το Πατριαρχείο Ιεροσολύμων το οποίο έχει επιτύχει συμφωνίες μακροπρόθεσμης υπενοικίασης με την Κτηματική Εταιρεία του Ισραηλινού Δημοσίου, που, παρά τη χρήση της γης, δεν έχει αμφισβητήσει το νομικό καθεστώς της.

Η υπόθεση της Μονής Σινά, σε μια περιοχή όπου η ελληνορθόδοξη μοναστική κοινότητα μετράει 15 αιώνες, συνδέεται με πείσεις εσωτερικές προς τον πρόεδρο της Αιγύ-

πτου Αμπντέλ Φατάχ αλ Σίσι, ο οποίος παρά τον χαρακτήρα του καθεστώτος του, δεν κωφεύει προς τις πιέσεις που έχει να αντιμετωπίσει εντός της Αιγύπτου. Η υπόθεση της Μονής Σινά, η οποία ανακινήθηκε πριν από σχεδόν δύο δεκαετίες, δεν συνδέεται τόσο με την εσωτερική διεκδίκηση του καθεστώτος με τους φονταμενταλιστές, όσο με τη μεγάλη χριστιανική κοινότητα (σχεδόν το 10% του αιγυπτιακού πληθυσμού), η οποία πάντα αντιμετώπιζε τους ελληνορθόδοξους ως ξένους και καταπιεστές, ανεξαρτήτως αν αυτή η αντίληψη είναι ανιστόρητη.

Θύλακοι

Αν και η κυβέρνηση Σίσι ελέγχει το κράτος απόλυτα, είναι γνωστό ότι σε σημαντικά γρανάζια του μηχανισμού – ανάμεσα σε αυτά παραδοσιακά και το υπουργείο Εξωτερικών της Αιγύπτου – υπάρχει σημαντικός βαθμός αυτονομίας, ιδιαίτερα σε θέματα τα οποία δεν συγκρούονται με τον ιδεολογικό πυρήνα της αιγυπτιακής κυβέρνησης, δηλαδή την υπερίσχυση του στρατού έναντι όλων των υπολοίπων. Πρόκειται, βεβαίως, για ισορροπίες οι οποίες ήταν γνωστές και στο ελληνικό υπουργείο Εξωτερικών και, κυρίως, στους ανθρώπους που τα τελευταία χρόνια ασχολούνται με την προσπά-

θεια του αιγυπτιακού κράτους να οικειοποιηθεί τη Μονή Σινά, σπάζοντας μια συνέχεια 1.500 ετών.

Πάντως, στη συζήτηση που θα αρχίσει την επόμενη εβδομάδα, η Αθήνα κατεβαίνει με έναν διττό στόχο: πρώτον, να βρει έναν τρόπο που θα ανατρέψει –προφανώς εν μέρει– τη δικαστική απόφαση. Και, δεύτερον, να διαφυλάξει τη σημαντική σχέση με την Αίγυπτο. Στην Αθήνα αντιλαμβάνονται, βεβαίως, ότι ο κ. Σίσι δεν θα προσέλθει σε μια συζήτηση που θα διακινδυνεύσει να φανεί ότι σύρεται από μια άλλη χώρα, έστω φιλική, οπότε η διαχείρισή της απαιτεί εξαιρετικά λεπτούς χειρισμούς. Στην Αθήνα υπάρχουν, πάντως, δύο γραμμές. Η πρώτη είναι αυτή της προσπάθειας να βρεθεί μια λύση η οποία δεν θα εκθέτει την κυβέρνηση Σίσι. Υπάρχει και μια δεύτερη, μειοψηφική αλλά ισχυρή γραμμή, κυρίως εντός του υπουργείου Εξωτερικών, η οποία τάσσεται υπέρ μιας πιο σκληρής αντιμετώπισης. Όσοι τάσσονται υπέρ της πιο σκληρής γραμμής, υπενθυμίζουν ότι η Ελλάδα ήταν η μόνη χώρα που υποστήριζε την Αίγυπτο μέσα στην Ε.Ε., όταν οι ηγέτες των μεγάλων κρατών-μελών αντιμετώπιζαν τον Αμπντέλ Φατάχ αλ Σίσι ως έναν αυταρχικό ηγέτη ο οποίος είχε ανατρέψει μια δημοκρατική εκλεγμένη κυβέρνηση.

Απώλειες

Η μονή κινδυνεύει να χάσει τους κήπους των Αγ. Σαράντα, όπου βρισκόνταν οι πηγές, τους κήπους των Αγ. Αναργύρων, τους κήπους της Μεγάλης Επιστήμης και τη σπηλιά του Αγ. Ιωάννη της Κλίμακος.

Του ΝΙΚΟΛΑ ΖΩΗ

Αν πρέπει να αναφέρει κανείς τα ρεκόρ, τότε η Ιερά Μονή Αγίας Αικατερίνης του Όρους Σινά δεν είναι απλώς η «παλαιότερη χριστιανική μονή του κόσμου», όπως ακούστηκε αυτές τις ημέρες. Το εξηγεί ο Γιώργης Μαγγίνης, επιστημονικός διευθυντής του Μουσείου Μπενάκη, που το 1998 βρέθηκε στο Σινά ως μέλος της ανασκαφής που διενεργούσε εκεί το Πανεπιστήμιο Αθηνών και ο οποίος έχει εκπονήσει το διδακτορικό του στην ιστορία και αρχαιολογία της Αγίας Κορυφής του όρους: «Ακόμη και αν τη συγκρίνουμε με τα βουδιστικά μοναστήρια –την άλλη μεγάλη μοναστική παράδοση–, η Μονή Σινά είναι το παλαιότερο μοναστήρι στον κόσμο που λειτουργεί διαρκώς», λέει στην «Κ» και τονίζει ότι ειδικά το καθολικό που έχτισε ο Ιουστινιανός τον 6ο αιώνα μ.Χ., «λειτουργείται από τότε σχεδόν καθημερινά και αυτό είναι μοναδικό». Ο κ. Μαγγίνης, ωστόσο, συγκινείται και με κάτι ακόμη. «Ξέρετε, τα εσωτερικά δοκάρια και όλη η ξυλεία του καθολικού, είναι η αυθεντική, του 6ου αιώνα», παρατηρεί. «Κάτω από αυτή τη στέγη, εδώ και 1.500 χρόνια ακούγονται τα ίδια λόγια, “Ιουστινιανού και Θεοδώρας των αυτοκρατόρων και κτητόρων της ιεράς μονής τούτης”. Και είναι ανατριχιαστικό, γιατί από πάνω, σε εκείνα τα δοκάρια, είναι γραμμένα τα ονόματά τους».

Στο μυαλό του κτήτορος

Θρησκευτικά μιλώντας, ο Ιουστινιανός επέλεξε το Σινά ως μέρος του τεράστιου –εκτεταμένου σε όλη τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία– οικοδομικού προγράμματός του, επειδή εκεί ο Θεός φανερώθηκε στον Μωυσή μέσα από τη φλεγόμενη βάτο, αλλά και του παρέδωσε στην κορυφή του όρους τις Δέκα Εντολές. Αρκετοί έχουν επιχειρήσει να εξηγήσουν την επιλογή και με στρατηγικούς όρους. «Η αλήθεια είναι ότι η θέση της μονής δεν είναι καθόλου στρατηγική, όμως αποτελεί ένα πολύ σημαντικό προσκύνημα», λέει ο Γιώργης Μαγγίνης και εξηγεί ότι η περιοχή (από όπου πέρασε και ο Προφήτης Ηλίας και στην οποία λέγεται ότι βρέθηκαν τα λείψανα της Αγίας Αικατερίνης) προσείλκυε πολλούς ασκητές και αναχωρητές, ήδη από τον 3ο αιώνα μ.Χ. «Ερχονταν από τα πέρατα της αυτοκρατορίας σε μεγάλους αριθμούς και αυτή η προσκυνηματική κίνηση έπρεπε κάπως να προφυλαχθεί. Αυτό εξυπηρετούσε το πρόγραμμα του Ιουστινιανού. Το κτίσμα που ανεγείρει περίπου το 550 μ.Χ., δεν είναι μοναστήρι. Είναι ένα φρούριο, με μια εκκλησία και μια τράπεζα, μαζί με μερικά κτίρια που υποστηρίζουν την προσκυνηματική κοινότητα και στεγάζουν τη φρουρά που εγκαταστάθηκε. Μέσα σε πενήντα χρόνια οι αναχωρητές διαπιστώνουν ότι υπάρχει μεγαλύτερη ασφάλεια εντός των τειχών. Αρχίζουν λοιπόν να κατοικούν το φρούριο και γίνεται μοναστήρι».

Σήμερα, το μοναστήρι ανήκει στα Μνημεία Παγκόσμιας

Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO και είναι γνωστό για τις εικόνες, τα χειρόγραφα και άλλους πολιτιστικούς θησαυρούς του. Ο Γιώργης Μαγγίνης, ωστόσο, επισημαίνει και το εξής: «Δεν πρέπει να βλέπουμε το Σινά σαν μουσείο, γιατί έτσι ενισχύεται η αντίληψη ότι

μπορούμε να το μετατρέψουμε σε μια βυζαντινή Ντίσνεϊλαντ και να το επισκεπτόμαστε. Το σημαντικότερο όμως στο Σινά είναι η μοναχική ζωή, είναι το ότι πρόκειται για ένα πραγματικό μοναστήρι, για έναν “τόπο ψυχιάς”, που λένε στη μοναστική παράδοση». Φυσικά, η

τέχνη, τα κειμήλια, η βιβλιοθήκη έχουν τεράστια σημασία. Ειδικά για τις φορητές εικόνες και τα ψηφιδωτά, ο κ. Μαγγίνης εξηγεί ότι διασώθηκαν επειδή από τον 7ο αιώνα μ.Χ. η μονή βρισκόταν εκτός των συνόρων της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας και έτσι απέφυγε την Εικο-

νη της περιλαμβάνει χιλιάδες σπάνια χειρόγραφα στα ελληνικά, αραβικά, γεωργιανά, κοπτικά και σλαβικά. Τέτοιοι χώροι είναι σημαντικό σε συμβολικό και διπλωματικό επίπεδο. Είτε μας αρέσει είτε όχι, στη διεθνή πολιτική οι εντυπώσεις διαμορφώνουν την πραγματικότητα. Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι δεν υπάρχει το περιθώριο η Ελλάδα να δείξει αδύναμη σε αυτή την υπόθεση. Όσο υπερβολικό και αν ακούγεται, εδώ που φτάσαμε, αλλαγή ή υπονόμηση του ιδιοκτησιακού καθεστώτος της μονής θα προκαλέσει ζημιά στην εικόνα της Αθήνας στην ευρύ-

τερη περιοχή. Τον Φεβρουάριο του 1927, ο Νίκος Καζαντζάκης έγραψε στο ημερολόγιό του ότι η μονή αποτελεί «φρούριο της Ελλάδας» επειδή «ο Σιναιτης Ακρίτας μάχεται, νικά με την πίστη, με την επιμονή, με την αγάπη, τις σκοτεινές φυσικές κι ανθρώπινες δυνάμεις». Αυτό το πνευματικό φρούριο δεν έχει κανείς το δικαίωμα να το παραδώσει.

Ο κ. Μάνος Καραγιάννης είναι καθηγητής Διεθνών Σχέσεων στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας και Reader in International Security στο King's College London.

Τα ξύλα που την κρατούν είναι 1.500 ετών

Ο Γιώργης Μαγγίνης, επιστημονικός διευθυντής του Μουσείου Μπενάκη, μιλάει για την ιστορία του «τόπου ψυχιάς», που κινδυνεύει να γίνει «βυζαντινή Ντίσνεϊλαντ»

Ο βιβλιοθηκάριος της Ιεράς Μονής Αγίας Αικατερίνης Σινά, ιερομόναχος Ιουστίνος. Στο μοναστήρι που έχτισε ο Ιουστινιανός πριν από 1.500 χρόνια υπάρχουν κειμήλια από την εποχή που υπήρχε μόνο Χριστιανισμός, χωρίς προσδιορισμούς «ορθόδοξος», «καθολικός», «προτεστάντης».

νομαχία. «Αν το Σινά ήταν στη βυζαντινή επικράτεια, οι προ-εικονομαχικές εικόνες του θα είχαν καταστραφεί», σχολιάζει. «Γενικά, ό,τι έμπαινε στο μοναστήρι δεν χανόταν. Είναι σαν μια απέραντη κιβωτός της μνήμης και του πολιτισμού της ανθρωπότητας».

Η γνωστότερη ίσως εικόνα της μονής, του Χριστού Παντοκράτορος, χρονολογείται στον 6ο αιώνα και θυμίζει τα πορτρέτα Φαγιούμ. «Η εικόνα αυτή είναι ο απόλυτος Παντοκράτορας», λέει ο κ. Μαγγίνης και προσθέτει ότι μαζί με εκείνη της ένθρονος Θεοτόκου, που βρίσκεται επίσης στο μοναστήρι, αποτελούν δύο εμβληματικές χριστιανικές εικόνες, προερχόμενες «από μια εποχή που δεν υπάρχουν ορθόδοξοι, καθολικοί και προτεστάντες, από μια εποχή που η χριστιανοσύνη ήταν ενωμένη». Όσον αφορά τη βιβλιοθήκη, ο κ. Μαγγίνης τονίζει ότι η σημασία της δεν έγκειται μόνο στον «χρηστικό» (αντί για «μουσειακό») χαρακτήρα που έχει για τους μοναχούς, ούτε αποκλειστικά στα πολύ σημαντικά χειρόγραφα της, αλλά και στην εξαιρετική κατάσταση διατήρησης των χειρογράφων – το Ίδρυμα Αγίας Αικατερίνης, μέλος του διοικητικού συμβουλίου του οποίου είναι ο κ. Μαγγίνης, έχει αναλάβει την κατασκευή ειδικών κουτιών για την ορθή αποθήκευση των χειρογράφων. Τόσο δε τα χειρόγραφα όσο και οι εικόνες και όλος ο πολιτιστικός και θρησκευτικός πλούτος της μονής, στεγάζονται σε έναν «απίστευτο κύβο Ιστορίας», όπως χαρακτηρίζει ο κ. Μαγγίνης το κτίσμα της Μονής Σινά, που έχει διαστάσεις 100x100x100 μέτρα, αν ληφθεί υπόψη και η απόσταση από το υψηλότερο σημείο του μέχρι το χαμηλότερο υπόγειο.

Η αλλαγή του τοπίου

Η παλαιότερη φάση του κτίσματος είναι του 4ου αιώνα μ.Χ. Η κύρια φάση είναι βέβαια του 6ου, ενώ υπάρχουν και μεταγενέστερα κτίσματα, μεταξύ των οποίων ένα τζαμί – «το μοναδικό στον κόσμο που λειτουργεί μέσα σε χριστιανικό μοναστήρι». Στο μεταξύ, οι κίνδυνοι αυξήθηκαν. «Εδώ και πολλά χρόνια η μεγάλη ένταση που διαπιστώνει κανείς στο μοναστήρι είναι ανάμεσα στη λειτουργία του και τη μοναστική ζωή από τη μια και στην αυξημένη τουριστική ροή από την άλλη», σημειώνει ο κ. Μαγγίνης και καταλήγει: «Καμιά φορά βλέπεις ορδές τουριστών, les και είναι η Ακρόπολη. Μολονότι όμως έχει πολιτιστικό χαρακτήρα, το Σινά είναι τόπος προσευχής, ένας θρησκευτικός, προσκυνηματικός τόπος. Τελευταία υπάρχει μια τάση για όλο και περισσότερες μοντέρνες εγκαταστάσεις που θα εξυπηρετήσουν την τουριστική ροή: ένα τεράστιο πάρκινγκ για πούλμαν, ξενοδοχεία, ένα τελεφερίκ που θα ανεβαίνει στην Αγία Κορυφή. Τέτοιες υποδομές ίσως δικαιολογούνται σε έναν πολιτιστικό χώρο, αλλά, ειλικρινά, είναι ανάρμοστες σε έναν χώρο κατάνυξης. Πρόκειται για μια μάχη που χάνεται».

4.000

χειρόγραφα ανεκτίμητης αξίας περιλαμβάνει η βιβλιοθήκη της Μονής Σινά. Για την προστασία τους το Ίδρυμα Αγίας Αικατερίνης έχει αναλάβει την κατασκευή ειδικών κουτιών.

ΑΠΟΨΗ

Ζητείται θρησκευτική διπλωματία

Του ΜΑΝΟΥ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ

Η Αθήνα προφανώς αιφνιδιάστηκε από την αμφιθυμία της αιγυπτιακής πλευράς για το ιδιοκτησιακό καθεστώς της Μονής της Αγίας Αικατερίνης και των επίκειμένων κτισμάτων και εκτάσεων. Δεν είναι εξάλλου η πρώτη φορά που συμβαίνει κάτι τέτοιο. Η θρησκευτική διπλωματία μας είναι σχεδόν ανύπαρκτη, παρά το γεγονός ότι η Ελλάδα κατέχει σημαίνουσα θέση στον χριστιανικό κόσμο. Συνιστά μια κοινή παραδοχή ότι ο ρόλος της θρησκείας ως εργαλείου ήπιας ισχύος έχει σαφώς ενισχυθεί. Η

θρησκευτική διπλωματία μπορεί να χτίσει πνευματικές γέφυρες και να ενθαρρύνει τον διάλογο και τη συνεργασία.

Παρά την επικράτηση μιας τεχνοκρατικής αντίληψης για την εξωτερική πολιτική μας, η προσέγγιση ενός σημαντικού τμήματος της ελληνικής κοινής γνώμης είναι διαφορετική. Το έντονο ενδιαφέρον για τα τεκταινόμενα στο Σινά δεν είναι πρωτόγνωρο για τα ελληνικά δεδομένα. Στο πρόσφατο παρελθόν, η μετατροπή της Αγίας Σοφίας και της Μονής της Χώρας σε μουσουλμανικά τεμένη,

οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει η Αγιοταφική Αδελφότητα στα Ιεροσόλυμα και οι διωγμοί εναντίον των χριστιανών στη Συρία επίσης κινητοποίησαν αρκετούς πολίτες. Σε έναν απρόβλεπτο κόσμο, όπου αρχίζει να κυριαρχεί η αταξία, η επιστροφή σε παραδοσιακές σταθερές που νομιματοδοτούν τη συλλογική μας ύπαρξη φαίνεται αναπόφευκτη.

Η τεράστια θρησκευτική και πολιτιστική αξία της Μονής του Σινά δεν επιδέχεται αμφισβήτηση. Αποτελεί έναν φάρο της Ορθόδοξης σε μια αρχέγονη κοιτίδα του χριστιανισμού. Η βιβλιοθή-

κη της περιλαμβάνει χιλιάδες σπάνια χειρόγραφα στα ελληνικά, αραβικά, γεωργιανά, κοπτικά και σλαβικά. Τέτοιοι χώροι είναι σημαντικό σε συμβολικό και διπλωματικό επίπεδο. Είτε μας αρέσει είτε όχι, στη διεθνή πολιτική οι εντυπώσεις διαμορφώνουν την πραγματικότητα. Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι δεν υπάρχει το περιθώριο η Ελλάδα να δείξει αδύναμη σε αυτή την υπόθεση. Όσο υπερβολικό και αν ακούγεται, εδώ που φτάσαμε, αλλαγή ή υπονόμηση του ιδιοκτησιακού καθεστώτος της μονής θα προκαλέσει ζημιά στην εικόνα της Αθήνας στην ευρύ-

Η Μονή του Σινά είναι ένα οικουμενικό μνημείο ζωσας θρησκευ-

τικής λατρείας, που βρίσκεται όμως σε ελληνικά χέρια εδώ και πολλούς αιώνες. Το διακύβευμα, λοιπόν, για την ελληνική πλευρά είναι σημαντικό σε συμβολικό και διπλωματικό επίπεδο. Είτε μας αρέσει είτε όχι, στη διεθνή πολιτική οι εντυπώσεις διαμορφώνουν την πραγματικότητα. Πρακτικά αυτό σημαίνει ότι δεν υπάρχει το περιθώριο η Ελλάδα να δείξει αδύναμη σε αυτή την υπόθεση. Όσο υπερβολικό και αν ακούγεται, εδώ που φτάσαμε, αλλαγή ή υπονόμηση του ιδιοκτησιακού καθεστώτος της μονής θα προκαλέσει ζημιά στην εικόνα της Αθήνας στην ευρύ-

τερη περιοχή. Τον Φεβρουάριο του 1927, ο Νίκος Καζαντζάκης έγραψε στο ημερολόγιό του ότι η μονή αποτελεί «φρούριο της Ελλάδας» επειδή «ο Σιναιτης Ακρίτας μάχεται, νικά με την πίστη, με την επιμονή, με την αγάπη, τις σκοτεινές φυσικές κι ανθρώπινες δυνάμεις». Αυτό το πνευματικό φρούριο δεν έχει κανείς το δικαίωμα να το παραδώσει.

Ο κ. Μάνος Καραγιάννης είναι καθηγητής Διεθνών Σχέσεων στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας και Reader in International Security στο King's College London.

Στην ιδιωτική στιγμή του προεδρικού ζεύγους που πρόλαβε να κλέψει για δευτερόλεπτα ο φακός έχουν αποδοθεί βαρύτατοι συμβολισμοί για τους ρόλους των φύλων και το «φύλο» της εξουσίας. Πού τελειώνει το πολιτικό σχόλιο και πού αρχίζει το παγκόσμιο κουτσομπολιό;

Κι όμως, η ζημιά είναι πολιτική

Του ΣΤΑΥΡΟΥ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗ

Σεπτέμβριος του 2017. Ο Εμανουέλ Μακρόν θα μιλούσε επιτέλους στους Έλληνες. Στην Πνύκα!

Ηταν λίγους μήνες πρόεδρος και η χαρά του δεν κρυβόταν. Χαμόγελα και βλέμμα αισιοδοξίας. Δίπλα του η Μπριζίτ. Σοβαρή! Σχεδόν άκαμπτη. Μονάχα στις επίσημες χειραφίες επέτρεπε μια ρωγμή στην έκφρασή της.

Καθόμουν στην πρώτη σειρά. Μας χώριζαν 10-12 κεφάλια και μπορούσα να βλέπω καθαρά το προεδρικό ζεύγος. Η Μπριζίτ με είχε πιάσει να την παρατηρώ. «Τι θέλει τώρα αυτός;», θα αναρωτιόταν.

Κάποια στιγμή το βλέμμα μου διασταυρώθηκε με αυτό του Μακρόν. Ανασπκώθηκε, ύψωσε τις ενωμένες παλάμες του στο στήθος και μου χαμογέλασε – μια υπόμνηση. Σηκώθηκα και του ανταπέδωσα θερμά τον χαιρετισμό. Ναι, και με μια μικρή κάμψη του κεφαλιού μου.

Πριν γίνει πρόεδρος, είχαμε περάσει ένα πρωινό συζητώντας με φόντο τον Σηκουάνα. Ήταν υπουργός του Ολάντ. Η συνάντησή μας ήταν προγραμματισμένη για 20 λεπτά και κράτησε δύο ώρες! Τα κρουασάν κρύωναν. Όλα τα άλλα ήταν ζεστά στο γραφείο του. Και τους μήνες της ελληνικής κρίσης, είχαμε ανταλλάξει κάποια λίγα μηνύματα στα κινητά μας.

Αλλά έγραφα για την Μπριζίτ. Γιατί τόσο αποστασιοποίηση από τη χαρά του άντρα της, αναρωτιόμουν εκεί στην Πνύκα.

Ο Μακρόν έκανε μια καταπληκτική ομιλία. Και έκλεισε με στίχους Σεφέρη:

«Το θαύμα δεν είναι πουθενά / παρά κυκλοφορεί μέσα στις φλέβες του ανθρώπου».

Πεταχτήκαμε όλοι από τις θέσεις μας, τόσο, που τραντάχτηκε η εξέδρα. Εγώ για μία ακόμα φορά αναζητήσα τις αντιδράσεις της. Ήταν όρθια, χειροκροτούσε, αλλά ενθουσιασμός κανένας. «Μία φορά καθηγήτρια, πάντα καθηγήτρια», μονολόγησα, χωρίς να ξέρω ακριβώς τι εννοούσα – μα κάτι μέσα μου συμφωνούσε.

Ναι, είχα παραξενευθεί –όπως νομίζω και όλοι μας– όταν έμαθα πως ο Μακρόν είχε γνωρίσει την Μπριζίτ όταν αυτός ήταν 15 κι εκείνη 40. Ερωτεύθηκε την καθηγήτριά του. Συνέβαινε πιο συχνά εκείνες τις εποχές. «Μόλις είχε κλείσει τα 18 / ήταν όμορφος σαν παιδί / δυνατός σαν άντρας», τραγουδούσε η Dalida τη δεκαετία του '70 στο αυτοβιογραφικό τραγούδι της «Il venait d'avoir 18 ans».

Και εγώ στην Αγία Βαρβάρα δεν μπορούσα να πάρω τα μάτια μου από τη γαλλικού μας, που φορούσε μόνο κομψές γόβες. Και οι συμμαθήτριάς μου λιγώνονταν με την μπάσα φωνή του μαθηματικού. Και τον ζούσαμε σιωπηλά τον έρωτά μας, εισπράττοντας πειράγματα από τους πιο «σκληρούς».

Ο Εμανουέλ και η Μπριζίτ το έφτασαν μέχρι τον γάμο. Αυτό, ναι, ήταν –και παραμένει– ένα άλυτο μυστήριο. Αλλά δεν θα αποπειραθώ να δώσω εξηγήσεις γι' αυτήν την οιδιπόδεια επιλογή.

Αλλο με απασχολεί. Γιατί η Μπριζίτ, μετά τόσες δεκαετίες, παραμένει βλοσυρή απέναντι στον «μικρό μαθητή» της και δεν χάνει ευκαιρία να το δείχνει.

Όλα τα ζευγάρια μαλώνουν. Δεν παραξενεύτηκα, λοιπόν, όταν στο Ανόι οι κάμερες «έπασαν» το χέρι της Μπριζίτ να προσγειώνεται βίαια στο πηγούνι του Γάλλου προέδρου. Η συνέχεια, όμως, που έδωσε η ίδια στο επεισόδιο με εξόργισε.

Εκω δει πολλές φορές το βίντεο, με την εμμονή που μπορεί να έχει ένας άνθρωπος που 30 χρόνια συνεχίσει ιστορίες, πλάνο πλάνο.

Αναλύω, λοιπόν. Ο Μακρόν αντιλαμβάνεται ότι δημοσιογράφος και κάμερες καταγράφουν τη χειρονομία της γυναίκας του. Παγώνει και σχεδόν ταυτόχρονα προσπαθεί να χαμογελάσει και υποχωρεί στο αθέατο μέρος της σκηνής. Από εκεί που βγήκε το χέρι της Μπριζίτ.

Τα χέρια της απλώθηκαν στο πρόσωπο του προέδρου. «Παίζαμε», είπε μετά εκείνος. Μάλλον δεν έπαισε.

Όσα (δεν) έδειξε το χέρι της Μπριζίτ

κάποιο ψεκασμένοι –ακροδεξιοί και ακροαριστεροί– και μαζί τα φιλωρικά τρο;

Τα ίδια τρολ που πριν από μερικές βδομάδες έστησαν το fake «κόκα στο τρένο» με στόχο τους Μακρόν, Μέρτς, Στάρμερ που συνταξίδευαν από το Κίεβο. Και παρουσίασαν μια αμύχανη κίνηση του Γάλλου προέδρου να πάρει από το τραπέζι ένα χρησιμοποιημένο χαρτομάντιλο ως προσπάθειά του να κρύψει την... κόκα.

Προσπάθησα να διαβάσω ό,τι γράφτηκε τελευταία για το περιστατικό στο αεροδρόμιο στο Ανόι. Ακόμη και σχόλια χρηστών στα social είδα. Γυναίκες –σίγουρες ότι το ατόπημα του Μακρόν είναι ασυγχώρητο– της συνέστησαν να κατέβει από το Cotam Unité και να επιστρέψει στο Παρίσι με την Air France.

Ανδρες συνέδεσαν την απαράδεκτη συμπεριφορά της Μπριζίτ με την ηλικία της: «Μεγάλη γυναίκα», «Στα 73 πάει!». Λάθος! Εχω φίλες σε αυτές τις ηλικίες που παραμένουν τρυφερές, όμορφες και κάποιες... ερωτεύσιμες.

Τις ενοχλές μέρες της περιόδου του Μακρόν στη Νοτιοανατολική Ασία, έγινε προσπάθεια να ξεχαστεί το «περιστατικό». Και έτσι είδαμε την Μπριζίτ να τον κρατάει από το χέρι, να τον πιάνει αγκαζέ, να του χαμογελάει, να, να, να...

Η ζημιά, όμως, έγινε. Και την προκαλέσε η Μπριζίτ.

Ο Εμανουέλ σ' αυτό το σαθρό διεθνές πολιτικό περιβάλλον – όπου ο τραμπιχμός μεταδίδεται σαν νόσος– αποτελεί μία από τις

λίγες σταθερές αξίες. Το ξέρουμε στην Αθήνα, το ξέρουν στην Ευρώπη, το γνωρίζουν ακόμη καλύτερα στη Μόσχα, στην Ουάσινγκτον, στο Πεκίνο...

Δημόσιες –σε κοινή θέα– προσβολές στο πρόσωπό του, μειώνουν τις φιλελεύθερες αξίες που ο Μακρόν υπερασπίζεται εξ ονόματος όλων μας.

Οι πάντες το καταλαβαίνουν με αυτό. Η γυναίκα του όχι; Λες και βιώνει μια συνεχή προδοσία. «Τον έχω» και τώρα «μου τον αποσπούν».

Πώς το λέει η Εντίθ Πιαφ; «Όταν το πλήθος τον αποσπά από την αγκαλιά μου/ τον παίρνει, κι εγώ κάνω την αγάπη μου για πάντα».

Η πολιτική σαν υπερβαρετό σίριαλ

Της ΒΙΒΙΑΝ ΣΤΕΡΓΙΟΥ

Ενίσω άβολα όταν απλώς άνοιξα το κινητό και το βίντεο με τον Μακρόν που τον δέρνει ελαφρώς η γυναίκα του εμφανίστηκε μπροστά μου. Δεν ήθελα να το δω. Δεν θέλω να έχω συναισθήματα για τους πολιτικούς (πράγμα σχεδόν ανέφικτο). Κυρίως δεν θέλω να αισθάνομαι συμπάθεια για λόγους που ουδόλως σχετίζονται με την εργασία τους. Δεν με νοιάζει να δω την ανθρωπινή πλευρά, δεν έχουν όλοι και όλα ανθρώπινη πλευρά και, τέλος πάντων, όσο είναι εν ενεργεία

κανείς κρίνεται για τις πολιτικές του ενέργειες, για παράδειγμα, σχετικά με την ειρήνευση ή τη διακοπή του λιμού στη Γάζα. Τι μ' ένοιαζε να δω αν τον έδειρε η γυναίκα του;

Όλως παραδόξως, το ίδιο είχαν, αν κατάλαβα καλά, και κυβερνητικές πηγές της Γαλλίας. Σταματήστε να κοιτάζετε τον πρόεδρο από την κλειδαρότρυπα, είπαν. Τη μία λέτε πως τάχα κάνει κοκαΐνη, ενώ απλώς φουσάει τη μύτη του σ' ένα μαντίλι. Την άλλη ψαχουλεύετε τον γάμο του με μία κατά πολύ μεγαλύτερη του γυναίκα να δείτε πως πάει, πως να πάει; Το θέμα είναι ότι υπάρχουν πολύ μεγαλύτερα θέματα και ότι έχουμε χάσει κάθε αίσθηση του μέτρου. Συμφωνώ. Και ισχυρίζομαι πως έτσι έχουμε εκπαιδευτεί.

Μαθημένοι ν' ασχολούμαστε με τους σκύλους του Ομπάμα ή τους κοιλιακούς του Πούτιν, υπνωτισμένοι από έναν τσαρλατάνο που μιλάει με γρέζι και απρόβλεπτα αφηγηματικά σχήματα, μαθημένοι να μας παίζουν στα δάχτυλα ανέλεγκτα επικοινωνιακά επιτελεία, αναρωτηθήκαμε: Μάπως ο Μακρόν περνάει δύσκολα;

Σε κάθε περίπτωση, δεν ξέρω τι έκανε η σύζυγος του προέδρου, χάθηκε, όμως, μια ευκαιρία να καταδικάσουμε τη βία απ' όπου κι αν προέρχεται, ίσως γιατί προήλθε από την πλευρά που συνήθως την υφίσταται. Όμως, η βία μπορεί να ξεφυτρώσει από παντού, σαν απάντηση και σαν ερώτηση. Κάλιστα γυναίκες μπορούν να την ασκήσουν. Μέσα κι έξω από το σπίτι, η λογοτεχνία έχει ήδη αναδείξει αυτά τα θέματα (βλ. «Το Σπίτι Των Ονείρων», Ματσάδο).

Εχοντας πει αυτά, ας μην υπερδευόμαστε. Όπως συνιστά μία αποτυχία για τον φεμινισμό να στέλνονται γυναίκες στο φεγγάρι επειδή είναι ελκυστικές σε λέμπριτι που κάνουν νύχια και όχι έγκριτες φυσικομαθηματικοί που κάνουν έρευνα, αντιστοίχως είναι ένα σφάλμα στη στόχευση να ασχολούμαστε με το καστόκι της Μπριζίτ. Είμαι σίγουρη πως φιλωρικά αρσενικά τύπου άλφα θ' ασχοληθούν και θα ενισχύσουν την προπαγάνδα τους περί «εκηλυμένης» ηγεσίας και άρα «εκτιτώς» τάχα Δύσης, όμως εμάς άλλα πρέπει να μας απασχολήσουν. Πώς θα απεμπλακεί η πολιτική από το λάφισταιχ; Πώς θα μειωθεί η ζήτηση για πολιτικούς που ανέχονται να παίξουν τους πιο προβλέψιμους παλιομοδίτικους ρόλους σε σεμνότυφο αμερικανικό σίριαλ προκειμένου να χτίσουν «προφίλ εξουσίας»;

Το αυξημένο ενδιαφέρον για το καστόκι Μπριζίτ έχει κάτι από την αποχαύνωση μιας ολοκληρωτικής με βρώμικο φαγητό μπροστά στην τηλεόραση. Τι ναχτήκαμε, ύστερα μας ξαναπήρε ο ύπνος. Το σόου συνεχίζεται, πλκτικό, γραμμένο από πρώην ευφάνταστα τυπάκια που εργάζονται εναλλάξ πολιτικό γραφείο και διαφήμιση. Σ' αυτό το πλαίσιο τίποτα ειλικρινές δεν μπορεί να ειπωθεί και η αίσθηση των ανθρώπων (αίσθηση του 20ού αιώνα ήδη) ότι η πολιτική μοιάζει με θέατρο επιτείνεται. Η Μπριζίτ είχε το κλασικό ξέσπασμα του δευτεροκλασάτου ηθοποιού που δεν του δίνουν λόγια.

Η κ. Βίβιαν Στεργίου είναι συγγραφέας.

Από τη Μημή στην Μπριζίτ

Του ΒΑΣΙΛΗ ΒΑΜΒΑΚΑ

Από το νεύμα του Ανδρέα Παπανδρέου στη Δήμητρα Λιάδη στο αεροδρόμιο του Ελληνικού, στο καστόκι της Μπριζίτ στον Εμανουέλ Μακρόν στο αεροδρόμιο του Ανόι, μεσολαβούν πολλά χιλιόμετρα και σχεδόν τέσσερις δεκαετίες. Όμως, ούτε ο χρόνος από μόνος του ούτε οι υπαρκτές κοινωνικές και πολιτικές αποστάσεις μεταξύ γαλλικής και ελληνικής κοινωνικοπολιτικής πραγματικότητας επαρ-

Ο Εμανουέλ σ' αυτό το σαθρό διεθνές πολιτικό περιβάλλον –όπου ο τραμπιχμός μεταδίδεται σαν νόσος– αποτελεί μία από τις λίγες σταθερές αξίες. Το ξέρουμε στην Αθήνα, το ξέρουν στην Ευρώπη, το γνωρίζουν ακόμη καλύτερα στη Μόσχα, στην Ουάσινγκτον, στο Πεκίνο... Δημόσιες –σε κοινή θέα– προσβολές στο πρόσωπό του μειώνουν τις φιλελεύθερες αξίες που ο Μακρόν υπερασπίζεται εξ ονόματος όλων μας.

Σταύρος Θεοδωράκης

Το αυξημένο ενδιαφέρον για το καστόκι Μπριζίτ έχει κάτι από την αποχαύνωση μιας ολοκληρωτικής με βρώμικο φαγητό μπροστά στην τηλεόραση. Τι ναχτήκαμε, ύστερα μας ξαναπήρε ο ύπνος. Το σόου συνεχίζεται, πλκτικό, γραμμένο από πρώην ευφάνταστα τυπάκια που εργάζονται εναλλάξ πολιτικό γραφείο και διαφήμιση.

Βίβιαν Στεργίου

κούν για να καταλάβουμε τα δύο εικονικά στιγμιότυπα που με ένα παράξενο τρόπο έχουν περισσότερες ομοιότητες από διαφορές.

Το αινιγματικό σκαμπίλι της κυρίας Μακρόν αποτελεί μια τομή ανεξάρτητα από τον λόγο που το προκάλεσε. Ανεξάρτητα από το αν ήταν κίνηση αβρότητας ή επιθετικότητας, το σημαινόμενο –όπως θα έλεγαν οι σημειολόγοι– που παρήγαγε υπερβαίνει τις γνωστές σημασίες μιας χειροδικίας. Ποτέ στο παρελθόν ένας άνδρας πολιτικός ηγέτης δεν έδειξε πιο ευάλωτος απέναντι στη σύζυγό του. Συναισθηματικά εξαρτημένος και πραγματικά αδύναμος να αντιδράσει, έστω και να επινοήσει μια χειρονομία αποκατάστασης της εικόνας του.

Είναι ξεκάθαρο ότι το πατριαρχικό μοντέλο ηγέτη που βρίσκει την ιδιόμορφη επανασύστασή του στην περίπτωση του Τραμπ υπέστη –πιθανότατα ασχεδίαστα– ένα σημαντικό ρήγμα. Πάνω σε αυτό, άλλωστε, έχουν βαδίσει σχεδόν όλες οι ανεπτυγμένες χώρες, με πρώτη από όλες την ίδια τη Γαλλία. Μιτεράν, Σιράκ, Ολάντ, χαρακτηριστικά παραδείγματα που ο ηγέτης (χαρισματικός ή μη) οργανώνει την εξουσία του όχι μόνο γύρω από την πολιτική διαχείριση, αλλά και τη δύναμά του να καταπατά και να αποκρύπτει –αποτελεσματικά ή όχι– τους συζυγικούς όρκους, να εκμεταλλεύεται τη μη πολιτικότητα των ερωτικών σχέσεων για να δείχνει ότι είναι υπέρνω συμβατικών κανόνων. Δεν χρειάζεται να επεκταθούμε στο παράδειγμα του Μπιλ Κλίντον ή του Σίλβιο Μπερλουσκόνι για να θυμίσουμε τη μακρά ιστορία της πολιτικής εξουσίας διεθνώς να «επιδεικνύει» τον ανδρισμό της.

Αν θέλει, πάντως, κάποιος να αναζητήσει ένα παραπλήσιο περιστατικό, τότε πράγματι πρέπει να πάει στην Ελλάδα της δεκαετίας του '80, στην επιστροφή από την νοσηλεία του στο Χέρφιλντ του τότε μεγάλου ηγέτη, και αναμφισβήτητα φορέα μιας ανδροπρεπούς εξουσίας, Ανδρέα Παπανδρέου. Το περιβόητο νεύμα στη μέχρι τότε ερωμένη και μετέπειτα σύζυγό του Δήμητρα Λιάνη δεν αποτέλεσε απλώς τη γενναία –όπως από πολλούς προσελήφθη τότε– κίνηση νομιμοποίησης μιας «παράνομης» σχέσης που είχε μονοπωλήσει το ενδιαφέρον της σκανδαλοθηρικής δημοσιογραφίας. Σηματοδότησε επίσης την «πρόσκληση» στο πολιτικό προσκήνιο μιας τότε άγνωστης γυναίκας, η οποία μάλιστα στην πρωθυπουργική θητεία του Ανδρέα Παπανδρέου τη δεκαετία του 1990 φαίνεται να έπαιξε κάτι παραπάνω από τον ρόλο της απλής συζύγου στο πλάι του ισχυρού, αλλά αποδυναμωμένου πολιτικού ανδρός.

Η εξάρτηση της ανδρικής ηγετικότητας από μια γυναίκα εξουσία-επιρροή και η σχεδόν αναγκαστική αποδοχή της είναι το κοινό σημείο ανάμεσα στα δύο περιστατικά, εκτός βεβαίως από το φόντο ενός αεροπλάνου. Ακόμη και αν στα δύο παραδείγματα οι πρωταγωνιστές αποτελούν αντίστροφες περιπτώσεις όσον αφορά την ηλικιακή διαφορά, ακόμη και αν ο σκανδαλισμός που έχουν προκαλέσει στην κοινή γνώμη τα δύο ζεύγη έχει εντελώς αποκλίνουσες πολιτισμικές σημασίες, τα δύο περιστατικά, το χαστούκι και το νεύμα, συνιστούν σημεία αποδιοργάνωσης του ανδρισμού της εξουσίας. Στην περίπτωση, βεβαίως, του Ανδρέα Παπανδρέου η αποδιοργάνωση αυτή διαμεσολαβήθηκε από τη δημόσια ομολογία της εξωσυζυγικής σχέσης, ενώ στην περίπτωση του Εμανουέλ Μακρόν αποκαλύφθηκε κατά λάθος με την αμήχανη υποταγή στη γυναίκα κίνηση κυριαρχίας. Όμως και τα δύο παραδείγματα εξαναγκασμένου «ιπποτισμού» φανερώνουν ότι στη δημοκρατική πολιτική την εποχή της πολύμορφης διαφάνειας, το ιδιωτικό δεν μπορεί να μην είναι δημόσιο και η κυριαρχική (πολλές φορές ερωτική)

Στη σκάλα του αεροπλάνου έμοιαζε να ζητάει κατευνασμό. Ένα ασυνήθιστο πρότυπο εξουσίας.

μορφή εξουσίας δεν έχει φύλο.

Ο κ. Βασίλης Βαμβακάς είναι καθηγητής Κοινωνιολογίας και Επικοινωνίας, ΑΠΘ.

Ο θόρυβος και το είδωλο

Του ΝΙΚΟΥ ΑΛΙΑΓΑ

Μια εικόνα. Λίγα δευτερόλεπτα. Ένα χέρι που αγγίζει ένα πρόσωπο. Η Μπριζίτ Μακρόν φαίνεται να απλώνει το χέρι της στο πρόσωπο του Εμανουέλ Μακρόν κατά την έξοδό του από το προεδρικό αεροπλάνο στο Ανόι. Ο Γάλλος πρόεδρος αντιδρά με ένα απότομο βήμα πίσω, βλέπει τις κάμερες, χαμογελάει με αμνηχανία και χαιρετάει. Το στιγμιότυπο διακινείται από το Associated Press, κατακλύζει τα κοινωνικά δίκτυα, σχολιάζεται, παρερμηνεύεται και γίνεται παγκόσμια είδηση. Το Μέγαρο των Ηλυσίων αρχικά διαψεύδει, μιλάει για fake βίντεο· στη συνέχεια ανασκευάζει: «Ένας καβγάς τρυφερότητας», «μια στιγμή οικειότητας». Ο ίδιος ο Μακρόν αστειεύεται: «Παίζαμε». Μα το κακό έχει γίνει. Αυτό που ήταν μια φευγαλέα στιγμή μετατρέπεται σε κρατικό ζήτημα. Το ιδιωτικό γίνεται δημόσιο.

Το πρόβλημα δεν είναι η απρόσμενη σκηνή, είναι η ταχύτητα με την οποία το κοινό διψάει για εξήγηση πριν καν διαμορφώσει ερώτημα. Κρυσταλλοποιεί την παθολογική μας ανάγκη να δώσουμε υπέρμετρη διάσταση στην εικασία. Δεν ξέρουμε πια να κοιτάμε χωρίς να ερμηνεύουμε, να σχολιάζουμε χωρίς να διογκώνουμε. Το πιθανό ξεπέρασε το αληθινό, χωρίς ανάλυση, χωρίς απόσταση, μόνο για να ικανοποιησει το πεινασμένο βλέμμα της κατανάλωσης. Το αληθοφανές θυσίασε την αλήθεια στον βωμό του όχλου.

Χάσαμε τη σημειολογία της εικόνας. Κάποτε η εικόνα διαβαζόταν σαν κείμενο, με τα πλάνα της, τις σιωπές της, τις προθέσεις της και τα αίτιά της.

Σήμερα δεν αποκωδικοποιείται· καταναλώνεται. Η εικόνα βρίσκεται πλέον αποσπασμένη από το πλαίσιο, κατακερματισμένη, επαναλαμβανόμενη, δεν αποκαλύπτει τίποτε άλλο από αυτό που προβάλλουμε εμείς πάνω της. Η κάμερα δεν δείχνει· υποδεικνύει. Το βλέμμα δεν αποκρυσταλλώνει· κρίνει. Η εικόνα γίνεται πρώτη ύλη για συλλογική αφήγηση, στερημένη από την οικειότητα, πλημμυρισμένη από τον σχολιασμό. Η εικόνα δεν είναι πλέον ένδειξη, γίνεται ετυμυγορία, αποδεικτικό στοιχείο της άποψης. Ένα σπαρακτικό παράδοξο: όσο πιο μικρή η πληροφορία, τόσο μεγαλύτερη η βεβαιότητα που προκαλεί.

Φετιχοποιούμε τις λεπτομέρειες, γιατί δεν αντέχουμε την αδυναμία μας να κατανοούμε έναν κόσμο που αλλάζει τους κανόνες με γοργούς ρυθμούς. Ο συγγραφέας Μπόρις Σιρλνίκ το λέει ξεκάθαρα: «Το κακό της εποχής μας είναι η ταχύτητα με την οποία κρίνουμε χωρίς να περνάμε από τη διαδικασία της κατανόησης». Αυτό που πιστεύουμε ότι βλέπουμε μετράει περισσότερο από αυτό που είναι. Το βλέμμα δεν ερευνά, αποφαίνεται. Το είδωλο πήρε την εξουσία σε έναν κόσμο όπου το φαίνεσθαι έχει γίνει αυθεντία. Επιστρέψαμε στο σπάλαιο του Πλάτωνα, εκεί όπου η σκιά μετατρέπεται σε αρχέτυπο εν αγνοία μας. Όπως γράφει ο φιλόσοφος Ζαν-Φρανσουά Ματεΐ στο βιβλίο «Η δύναμη του ειδώλου» (La Puissance du Simulacre): «Το είδωλο δεν είναι πια το προσωπίο μιας απύσας πραγματικότητας· έχει γίνει το σημείο αναφοράς».

Στην εποχή της τεχνικής νοημοσύνης, η πληροφορία δεν δια φωτίζει πια· προκαλεί μόνο εντύπωση και αντίδραση. Κάποια δημοσιογραφικά δίκτυα, ακολουθώντας τη νευρική της και της κοινωνικής δικτύωσης, εγκλωβίζονται περισσότερο στην αίσθηση παρά στη σκέψη. Το θέμα πουλάει και η αγορά φλέγεται, οι φωνές συγχωνεύονται σε μια γενικευμένη σύγχυση και το ιδιωτικό γίνεται θέαμα. Το σχόλιο προηγείται της έρευνας. Η φόρμα συνθλίβει

το περιεχόμενο και η εικόνα αλλοιώνεται. Το ζήτημα δεν είναι η οντολογική φύση του πλάνου της απρόσμενης «σκηνής» του προεδρικού ζεύγους, αλλά το γεγονός ότι η εκμετάλλευση μιας στιγμής επισκιάζει την ουσία, λες και η διπλωματική ατζέντα του προέδρου στη Νοτιοανατολική Ασία περιορίζεται σε μια χειρονομία. Δεν πρόκειται για πολιτική, αλλά για θόρυβο που μεταμφιέζεται σε είδηση.

Όταν διογκώνουμε το ασήμαντο, διαβρώνουμε το νόημα. Χρειαζόμαστε πυξίδα. Ιεράρχηση γεγονότων. Επιφύλαξη στο βλέμμα. Σκέψη που δεν παραδίνεται στο εφήμερο συναίσθημα. Ειδικά ως κινδυνεύουμε να ζήσουμε «την τυραννία του παρόντος», όπως την αποκαλεί ο Σιρλνίκ. Και τότε δεν θα είναι μόνο η εικόνα που θα διαστρεβλώνει το γεγονός, αλλά η ίδια η εξέλιξη της πραγματικότητας προς όφελος του ειδώλου της. Και ίσως, τότε, να μη θυμόμαστε πια ούτε τι πραγματικά συνέβη.

Ο κ. Νίκος Αλιάγας είναι δημοσιογράφος που ζει στη Γαλλία.

Το θαυματοργό χαστούκι

Της ΛΕΝΑΣ ΔΙΒΑΝΗ

Ούτε στα καλύτερα όνειρά μου δεν θα πίστευα ότι ένα χαστούκι θα έφτανε για να συνειδητοποιήσουν όλοι ξαφνικά, Ευρωπαίοι, Αμερικανοί, Αφρικανοί και Ασιάτες, χριστιανοί και μουσουλμάνοι, ότι η βία δεν είναι κάτι συννηθισμένο στον καθ' ημέραν βίο –κατακρητήριο μεν θεωρητικά, αλλά εντάξει μωρέ, το ένα έφερε το άλλο, ανάψαν τα αίματα, γίνονται αυτά στα ζευγάρια– αλλά κάτι απεχθές και επονειδιστικό.

Όταν λέμε όλοι, βεβαίως, δεν εννοούμε όλοι. Εκατομμύρια γυναίκες το είχαν συνειδητοποιήσει αυτό από χρόνια. Γυναίκες που τις κλειδώνουν στα υπόγεια, τις πλάκωνουν στις κλωτσιές για να «μαλακώσουν» και να βγουν μετά υποταγμέ-

νες στην πορνεία, γυναίκες που απαγορεύεται να τις εξετάσει γιατρός, να πάνε στο σχολείο, γυναίκες που βιάζονται και μετά εξευτελίζονται στα δικαστήρια με ερωτήσεις του τύπου «μήπως φορούσατε στρινγκάκι;», κορίτσια που βιάζονται και μετά υποχρεούνται να γεννήσουν τον καρπό του βιαστή τους. Αυτές το είχαν φάει στο πετσί τους το λεπίδι της βίας και ήξεραν τι ουλές αφήνει. Προσπαθούσαν λοιπόν ήρεμα, δειλά στην αρχή, να εξηγήσουν στους άνδρες συντρόφους τους ότι δεν τις σκοτώνουν γιατί τις αγαπούν, αλλά γιατί τις θεωρούν κτήμα τους που τολμά να σηκώσει κεφάλι. Επιχείρησαν επίσης με κάθε τρόπο (βιβλία, συνέδρια, ψυχαναλυτικά σεμινάρια, πανεπιστημιακές διαλέξεις, διαδηλώσεις, ακόμη και στο TED X έφτασαν) να αποδείξουν στους άνδρες συντρόφους τους ότι η πατριαρχία βλάπτει σοβαρά τις ανθρώπινες σχέσεις, τον πυρήνα κάθε ύπαρξης, την ελευθερία και το δικαίωμα να διαλέξουμε όλα τα πλάσματα αυτής της γης τον τρόπο με τον οποίο θέλουμε να ζήσουμε.

Ε, λοιπόν, αυτό που θεωρούσαμε εμείς αυτονόητο αποδείχθηκε τόσο παγκοσμίως δυσνόητο, που με έχει αφήσει με το στόμα ανοικτό. Φυσικά, κάποιοι άντρες το κατάλαβαν, γίναν σύμμαχοί μας. Οι περισσότεροι όμως επαναλαμβάνουν σαν παπαγάλοι ότι η βία είναι εγγενής στην ανθρώπινη φύση, τη γουστάρουμε κι εμείς οι γυναίκες κι ας μην το ομολογούμε, μπορεί να είναι σέξι τα χαστούκια και οι κλωτσιές. Η μόνη χαράμάδα φωτός μου ήρθε από ένα δεκάχρονο αγόρι σ' ένα σχολείο όπου με κάλεσαν πρόσφατα να μιλήσω για την ισότητα. Απευθυνόμουν αρχικά στα κορίτσια, όταν ο Μενέλαος με διέκοψε και με ρώτησε: «Απλά, κυρία, εμείς είμαστε κακοί;». Γελάσαμε όλοι με την αθώα, αλλά αγωνιώδη αναρότσή του. «Οχι, αγάπη μου, καθόλου κακοί δεν είστε», του είπα. «Απλώς σας μεγαλώνουν έτσι εσάς τα αγόρια, που δεν καταλαβαίνετε ακόμη ότι το να θέλεις να γίνεις παραδοσιακός μάτσο άνδρας δεν θα αδικήσει μόνον τα κορίτσια, αλλά και σε σένα μόνο προβλήματα θα φέρει. Σκέψου: θα πρέπει εσύ να αναλάβεις να είσαι ο κουβαλητής στην οικογένειά σου, να καθαρίζεις στα δύσκολα, να μη μασάς, να μην κλαις όταν σε αδικούν και σε πικραίνουν, να είσαι πάντα δυνατός, να νικάς τους εκθρούς σου, να έχεις την καλύτερη δουλειά, λεφτά και εξουσία. Πόσο δύσκολο είναι να το καταφέρεις αυτό; Γιατί αν δεν το καταφέρεις, οι άλλοι μάτσο άνδρες θα σε πουν αδερφή και γελοίο και άνδρα της καρπαζιάς». Το αγοράκι κούνησε το κεφάλι. Το κατάλαβε, το είδα στα μάτια του. Ένας «παντελονάτος» λιγότερος, σκέφτηκα. Τυχερή αυτή που θα τον αγαπήσει.

Προχθές, λοιπόν, όλα αυτά άλλαξαν. Ένα χαστούκι κατάφερε το ακατόρθωτο: άνοιξε τα μάτια της παγκόσμιας ανδρόσφαιρας που έσπευσε αγανακτισμένη να καταδικάσει επιτέλους την έμφυλη βία. Η ανθρωπότητα έκανε ένα βήμα μπροστά (ακούγονται χειροκροτήματα). Βεβαίως, μετά έκανε 1.000 πίσω. Το «θύμα» γελοιοποίησαν πάλι: «Ο Μακρόν αξίζει την απόλυτη περιφρόνηση», «τέτοιοι άνδρες κρατούν την τύχη μας στα χέρια τους;». Αυτά γράψαν οι παντελονάτοι (και μερικές παντελονάτες) στα σόσιαλ. Τον είχαν στην μπούκα ούτως ή άλλως. «Ακούς εκεί να ζει με μια μεγαλύτερη, ασκημότερη γυναίκα και να τον βαράει κι από πάνω», έγραψε στο Facebook ο Μάκνς, ο γείτονάς μου, γνήσιο αρσενικό, ετών 42, που ζει με τη μαμά του γιατί απολύθηκε πάλι. Κάθε φορά που απολύεται, ακούμε τη μαμά του στον φωταγωγό να εκτοξεύει παντόφλες και να τον αποκαλεί «άχρηστο κρέας».

Κατάλαβες, Μενέλαε;

Η κ. Λένα Διβάνη είναι συγγραφέας, ιστορικός, τ. καθηγήτρια στο ΕΚΠΑ.

Το πατριαρχικό μοντέλο ηγέτη που βρίσκει την ιδιόμορφη επανασύστασή του στην περίπτωση του Τραμπ υπέστη –πιθανότατα ασχεδίαστα– ένα σημαντικό ρήγμα. Πάνω σε αυτό, άλλωστε, έχουν βαδίσει σχεδόν όλες οι ανεπτυγμένες χώρες, με πρώτη από όλες την ίδια τη Γαλλία. Μιτεράν, Σιράκ, Ολάντ, χαρακτηριστικά παραδείγματα.

Βασίλης Βαμβακάς

Το ζήτημα δεν είναι η οντολογική φύση του πλάνου της απρόσμενης «σκηνής» του προεδρικού ζεύγους, αλλά το γεγονός ότι η εκμετάλλευση μιας στιγμής επισκιάζει την ουσία, λες και η διπλωματική ατζέντα του προέδρου στη Νοτιοανατολική Ασία περιορίζεται σε μια χειρονομία. Δεν πρόκειται για πολιτική, αλλά για θόρυβο που μεταμφιέζεται σε είδηση.

Νίκος Αλιάγας

Ένα χαστούκι κατάφερε το ακατόρθωτο: άνοιξε τα μάτια της παγκόσμιας ανδρόσφαιρας, που έσπευσε αγανακτισμένη να καταδικάσει επιτέλους την έμφυλη βία. Η ανθρωπότητα έκανε ένα βήμα μπροστά (ακούγονται χειροκροτήματα). Βεβαίως, μετά έκανε 1.000 πίσω. Το «θύμα» γελοιοποίησαν πάλι: «Ο Μακρόν αξίζει την απόλυτη περιφρόνηση», «τέτοιοι άνδρες κρατούν την τύχη μας στα χέρια τους;». Αυτά γράψαν οι παντελονάτοι (και μερικές παντελονάτες) στα σόσιαλ.

Λένα Διβάνη

Οπλοποιεί και τη βοήθεια

Τα λίγα εφόδια στη Γάζα τα μοιράζει μια ΜΚΟ - όχημα της Μοσάντ σε «στρατηγικώς» επιλεγμένες ζώνες

Του ΠΕΤΡΟΥ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Την περασμένη Πέμπτη συμπληρώθηκαν 600 ημέρες από τη στιγμή που το Ισραήλ ξεκίνησε την εκστρατεία στη Γάζα. «Θα αντιμετωπίσουμε ανθρωπόμορφα κτήνη και θα φερθούμε αναλόγως», είχε πει ο τότε υπουργός Αμυνας Γιάαβ Γκάλαντ. «Ένα ολόκληρο έθνος είναι υπεύθυνο» για τις πολύνεκρες επιθέσεις της Χαμάς, υποστήριξε ο πρόεδρος Ισαάκ Χέρτσογκ, για να συμπληρώσει: «Θα πολεμήσουμε μέχρι να τους σπάσουμε τη σπονδυλική στήλη». Ο πρωθυπουργός Μπέντζαμιν Νετανιάχου ζήτησε «να αφανιστούν οι Αμαλκίτες», μια βιβλική αναφορά στην ενσάρκωση του Κακού, ενώ ο αντιπρόεδρος της Βουλής Νισίμ Βατούρι καλούσε τον στρατό «να αφανίσει τη Γάζα από την επιφάνεια της Γης» και ο υπουργός Πολιτιστικής Κληρονομιάς Αμικάλι Ελιγιάχου τον παρότρυνε να ρίξει πυρηνική βόμβα.

Ισοπέδωση

Στο διάστημα που μεσολάβησε, η Γάζα έγινε ακατοίκητη, με τη μεγάλη πλειονότητα των κτιρίων να έχει καταστραφεί και πάνω από 54.000 Παλαιστίνιους να έχουν χάσει τη ζωή τους. Δύο πρόσφατα περιστατικά συμπύκνωσαν τη φρίκη μπροστά στα μάτια της κεραυνοβολημένης ανθρωπότητας. Την Παρασκευή 23 Μαΐου, η παιδίατρος Αλάα αλ Ναζάρ είδε να φτάνουν στο νοσοκομείο όπου εργαζόταν, στη Χαν Γιουνίς, τα απανθρακωμένα και διαμελισμένα πτώματα των εννέα από τα δέκα παιδιά της που σκοτώθηκαν από ισραηλινή επίθεση στο σπίτι τις οικογένειάς. Δύο ημέρες αργότερα, η εξάχρονη Ουάρντ Τζαλίλ έχασε τη μητέρα και τα έξι αδέρφια της όταν το Ισραήλ βομβάρδισε το σχολείο όπου είχε καταφύγει η οικογένειά, μαζί με πολλούς άλλους εκτοπισμένους.

Παρ' όλη τη θρησιωδία της, η εκστρατεία του Ισραήλ, με αποκορύφωμα την εν εξελίξει επιχείρηση «Άρματα του Γεδεών» (άλλη μία βιβλική αναφορά), δεν έχει πετύχει τους διακηρυγμένους στόχους της. Την περασμένη Κυριακή, η εφημερίδα Haaretz έγραφε ότι, σύμφωνα με τους υπολογισμούς της στρατιωτικής ηγεσίας, η Χαμάς, αν και αποκεφαλίσμένη, διατηρεί δύναμη 40.000 μαχητών, περίπου τόσων όσοι ήταν στη διάθεσή της στις 7 Οκτωβρίου του 2023.

Σε αυτό το φόντο, ο Μπέντζαμιν Νετανιάχου αποφάσισε να χρησιμοποιήσει ως πολιτικό όπλο την πείνα. Από τις 2 Μαρτίου και επί περίπου 80 ημέρες, κηρύχθηκε ολοκληρωτικός αποκλεισμός, με αποτέλεσμα να μην περάσει μέσα στη Γάζα ούτε ένα φορτηγό με τρόφιμα, νερό, φάρμακα ή μορφίνη για τα χειρουργεία και τους ακρωτηριασμούς.

Ο 7χρονος Αμντουνλάχ τρώει λίγη σούπα φακής για να ξεγελάσει την πείνα του, στη Γάζα. Το καθεστώς του «Ανθρωπιστικού Ιδρύματος για τη Γάζα» (GHF) που έχει αναλάβει τη διανομή βοήθειας παραμένει σκιά, με τον πρώην υπουργό Εξωτερικών του Ισραήλ Αβιγκντόρ Λίμπερμαν να αποκαλύπτει ότι τα χρήματα για τη λειτουργία του προέρχονται από το ισραηλινό υπουργείο Αμυνας και τη μυστική υπηρεσία Μοσάντ.

Οι εικόνες του λιμού και τα βίντεο από τις σπαρακτικές τραγωδίες των τελευταίων εβδομάδων προκάλεσαν έντονη αποστροφή στη διεθνή κοινή γνώμη, αναγκάζοντας ακόμη και κυβερνήσεις στενών συμμάχων του Ισραήλ να λάβουν αποστάσεις από τον Νετανιάχου. Οι ηγέτες Γαλλίας, Βρετανίας και Καναδά απείλησαν με κυρώσεις, ενώ Παρίσι και Ριάντ προετοιμάζουν διεθνή διάσκεψη υπό την αιγίδα του ΟΗΕ στη Νέα Υόρκη, από 17 έως 20 Ιουνίου, με αντικείμενο την αναγνώριση παλαιστινιακού κράτους.

Στο μεταξύ, η Ευρωπαϊκή Ένωση έθεσε υπό επανεξέταση τη συμφωνία σύνδεσπς με το Ισραήλ, κάτι που είχαν ζητήσει 17 χώρες-μέλη με πρωτοβουλία της Ολλανδίας. Ακόμη και η Γερμανία, που δεν ψήφισε την απόφαση, ξεπέρασε το ιστορικό της ταμπού, κληρονομιά του Ολοκαυτώματος, με τον καγκελάριο Φρίντριχ Μέρτς να ασκεί σκληρή κριτική στο Ισραήλ.

Μισό βήμα

Καθώς οι επιλογές του μετέτρεπαν το Ισραήλ σε κράτος-παρία, ο Νετανιάχου έκανε ένα βήμα πίσω, αλλά μόνο για να προχωρήσει δύο βήματα

εμπρός. Από την εργαλειοποίηση της πείνας προχώρησε στην εργαλειοποίηση της ανθρωπιστικής βοήθειας. Αποδέχθηκε περιορισμένη είσοδο τροφίμων –εντελώς ανεπαρκή, σύμφωνα με τον ΟΗΕ– βάζοντας σε εφαρμογή ένα σχέδιο που είχε εκπονήσει από τον Νοέμβριο: να μη διανέμεται η βοήθεια από την υπηρεσία UNRWA του ΟΗΕ, που διαθέτει τις ανάλογες υποδομές και πείρα δεκαετιών, αλλά από μια νεοσύστατη ΜΚΟ που ακούει στο όνομα «Ανθρωπιστικό Ίδρυμα για τη Γάζα» (GHF), υπό τον αυστηρό έλεγχο του ισραηλινού στρατού.

Πρόκειται για οργάνωση-φάντασμα, που εμφανιζόταν να έχει έδρα στην Ελβετία και επικεφαλής έναν απόστρατο λοχία των Αμερικανών πεζοναυτών ονόματι Τζέικ Γουντ, ο οποίος παραιτήθηκε ύστερα από τη διεθνή κατακραυγή. Ο πρώην υπουργός Εξωτερικών του Ισραήλ Αβιγκντόρ Λίμπερμαν αποκάλυψε ότι τα χρήματα για την GHF έρχονταν από το ισραηλινό υπουργείο Αμυνας και τη μυστική υπηρεσία Μοσάντ. Υπηρεσίες σεκιούριτι στην GHF προσφέρει η αμερικανική εταιρεία Safe Reach Solutions.

Η προμήθεια της GHF σε ένα απομονωμένο σημείο κοντά

στη Ράφα, την περασμένη Τρίτη, βάρυνε στο αίμα. Ένας Παλαιστίνιος σκοτώθηκε και 48 τραυματίστηκαν όταν πλήθος απελπισμένων παραβίασε το συρματοπλέγμα όπου τους είχαν μαντρωμένους, με τον ισραηλινό στρατό να εκτοξεύει προειδοποιητικά πυρά. Είχε προηγηθεί το ταπεινωτικό σκανάρισμα βιομετρικών χαρακτηριστικών των Παλαιστινίων που περίμεναν για ώρες τη βοήθεια κάτω από τον καυτό ήλιο. Την επομένη, άλλοι τέσσερις Παλαιστίνιοι σκοτώθηκαν όταν πλήθος πεινασμένων εισέβαλε σε αποθήκες του Παγκόσμιου Επισιτιστικού Προγράμματος του ΟΗΕ.

Όπως έγραφε στην ισπανική El País η πανεπιστημιακός Λουί Γκόμπεθ: «Εκείνο που δεν λογαριάζει ποτέ το Ισραήλ είναι η ανθρώπινη υπόσταση των Παλαιστινίων, με τη δική τους συνείδηση ως πολιτικών υποκειμένων. Η ιδιωτικοποίηση και στρατιωτικοποίηση της βοήθειας μέσω της GHF τους υποβιβάζει σε αγέλη μαντρωμένων ζώων και αποκαλύπτει την αποικιοκρατική ουσία του σιωνιστικού σχεδίου».

Υπάρχει και η πιο πρακτική πλευρά της εργαλειοποίησης. Όπως έγραφαν οι Times of Israel και η γαλλική Le Figaro, τα ση-

μεία διανομής της βοήθειας έχουν επιλεγεί ώστε να συγκεντρωθεί ο μεγάλος όγκος του παλαιστινιακού πληθυσμού σε τρεις «νεκρές ζώνες»: μία κοντά στην πόλη της Γάζας, στον Βορρά, μία στο Ντέιρ αλ Μπάλαχ, στο κέντρο και μία στο αλ Μαουάσι, στο κέντρο της Λωρίδας. Στριμώχνοντας 2,1 εκατομμύρια Παλαιστίνιους σε μια έκταση μόλις 90 τετραγωνικών χιλιομέτρων, ο ισραηλινός στρατός εκτιμά πως θα μπορέσει να πολεμήσει πιο αποτελεσματικά τη Χαμάς και να καταλάβει το 75% της Λωρίδας, από το 40% που υπολογίζεται ότι κατέχει σήμερα.

Αλλά το σχέδιο για επέκταση της κατοχής δεν περιορίζεται στη Γάζα. Την Πέμπτη, η κυβέρνηση Νετανιάχου ανακοίνωσε ότι θα προχωρήσει στην κατασκευή 22 νέων εποικισμών στην κατεχόμενη Δυτική Οχθη. Όπως αποκάλυπτα δήλωσε ο υπουργός Αμυνας Ισραήλ Κατς, πρόκειται για «στρατηγική κίνηση προκειμένου να εμποδιστεί η εγκαθίδρυση παλαιστινιακού κράτους που θα απειλούσε το Ισραήλ».

Αμήχανη η Δύση

Απολύτως συνένοχη του Νετανιάχου εμφανίζεται η Ουάσιγκτον. Με τα περί «Ριβιέρας της Μέσης Ανατολής», ο Τραμπ έδωσε το σύνθημα για την εθνοκάθαρση εις βάρος των Παλαιστινίων. Στη συνέχεια συνεργάστηκε στην εργαλειοποίηση της ανθρωπιστικής βοήθειας και τις προάλλες κατάθεσε σχέδιο εκκευρίας κομμένο και ραμμένο στα μέτρα του Ισραήλ.

Αλλά και οι μέχρι τώρα αντιδράσεις της Ευρώπης στην «τελική λύση» του Παλαιστινιακού που οραματίζεται ο Νετανιάχου δεν τον αποθαρρύνουν στο ελάχιστο. Μάλιστα, είναι πολύ ασθενέστερες από τις φωνές που υψώνονται μέσα στο ίδιο το Ισραήλ – όπως του απόστρατου υποστρατήγου και αρχηγού της κεντροαριστερής αντιπολίτευσης Γιαΐρ Γκολάν, ο οποίος είπε ότι «ένα υγιές κράτος δεν σκοτώνει μωρά για διασκέδαση» ή του πρώην πρωθυπουργού Εχούντ Ολμέρτ, ο οποίος αναγνώρισε ότι η χώρα του διαπραττεί εγκλήματα πολέμου.

Αν η Ε.Ε. θέλει πράγματι να μη χρεωθεί την ντροπή για όσα συμβαίνουν στη Γάζα, έχει τα μέσα να το δείξει: το 2024 οι εισαγωγές της από το Ισραήλ έφτασαν τα 15,9 δισ. ευρώ, ενώ την ίδια χρονιά το εβραϊκό κράτος εισέπραξε 831 εκατ. δολάρια από τη συμμετοχή του σε 900 ερευνητικά σχέδια στο πλαίσιο του προγράμματος Horizon. Για την ώρα, τίποτα δεν δείχνει ότι οι Ευρωπαίοι ηγέτες –με τις τιμικές εξαιρέσεις της Ιρλανδίας και της Ισπανίας– είναι έτοιμοι να περάσουν από τα λόγια στα έργα.

Νέοι εποικισμοί

Η κυβέρνηση Νετανιάχου ανακοίνωσε την κατασκευή 22 νέων εποικισμών στη Δυτική Οχθη. Κατά τον υπουργό Αμυνας Ισραήλ Κατς, πρόκειται για «στρατηγική κίνηση προκειμένου να εμποδιστεί η εγκαθίδρυση παλαιστινιακού κράτους που θα απειλούσε το Ισραήλ».

Οφερ Γκούτερμαν, ερευνητής στο Ινστιτούτο Μελετών Εθνικής Ασφαλείας του Ισραήλ

Το Ισραήλ δεν έχει στρατηγική για την επόμενη ημέρα

Συνέντευξη στον

ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΜΑΓΓΗΡΙΑΔΗ

Μια δικασμένη ισραηλινή κοινωνία, που ευθυγραμμίζεται, ωστόσο, στην ανάγκη η Χαμάς να μην αναλάβει εκ νέου την εξουσία στη Γάζα, περιγράφει στην «Κ» ο ερευνητής Οφερ Γκούτερμαν του Ινστιτούτου Μελετών Εθνικής Ασφαλείας.

– Πιστεύετε ότι ο πόλεμος στη Γάζα ανατρέπει τις σχέσεις του Ισραήλ με τους εταίρους του;

– Τις επηρεάζει σημαντικά. Ενώ τα αραβικά κράτη έχουν αναγνωρίσει τις επικερπείς επιτυχίες του Ισραήλ εναντίον του Ιράν, της Χεζμπολάχ και των τρομοκρατικών οργανώσεων που

εδρεύουν στη Γάζα, εκφράζουν ανησυχία για την παρατεταμένη σύγκρουση χωρίς σαφές τέλος ή μια βιώσιμη εναλλακτική λύση στη διακυβέρνηση της Χαμάς στη Γάζα. Η αυξανόμενη καταστροφή και η ταλαιπωρία των πολιτών εγείρουν φόβους για περιφερειακή αστάθεια και εσωτερικές αναταραχές σε αυτές τις χώρες. Κατά συνέπεια, τα αραβικά έθνη υποστηρίζουν την παύση των εχθροπραξιών και τη μετάβαση στην ανοικοδόμηση, με βάση την αιγυπτιακή πρόταση που εγκρίθηκε από τον Αραβικό Σύνδεσμο. Αυτό το σχέδιο περιλαμβάνει τη δημιουργία μιας προσωρινής τεχνοκρατικής παλαιστινιακής διοίκησης, ακολουθούμενης από την επιστροφή της Παλαιστινιακής

Αρχής στη Γάζα, με την υποστήριξη αραβικών κρατών και διεθνών κενδυλίων. Η πρόταση, βέβαια, δεν διαθέτει σαφείς μηχανισμούς για τον αφοπλισμό της Χαμάς και την αποστρατιωτικοποίηση της Γάζας, γεγονός που δυσκολεύει το Ισραήλ να την αποδεχθεί και να εγκαταλείψει τους στρατιωτικούς στόχους του. Σε διεθνές επίπεδο, οι δυτικοευρωπαϊκές χώρες αυξάνουν την πίεση στο Ισραήλ για να σταματήσει τη σύγκρουση, επικαλούμενες αυξανόμενες απώλειες αμάχων και φόβους για την πείνα στη Γάζα. Αυτή η στρόφη αντανάκλα μια ευρωπαϊκή δυσανεμία, η οποία θα μπορούσε να οδηγήσει σε αυξημένη διπλωματική και οικονομική απομόνωση για το Ισραήλ.

– Πώς προσλαμβάνει η ισραηλινή κοινωνία την κατάσταση και την παγκόσμια πίεση;

– Οι υποστηρικτές της κυβέρνησης συνηγορούν υπέρ της συνέχισης των στρατιωτικών επιχειρήσεων στη Γάζα μέχρι την πλήρη διάλυση της Χαμάς, αποδεχόμενοι το ενδεχόμενο διπλωματικό και οικονομικό κόστος. Οι αντίπαλοι δίνουν προτεραιότητα στον τερματισμό του πολέμου, για να διευκολυνθεί η άμεση επιστροφή όλων των ομήρων και να μετριαστούν οι συσσωρευμένες πολιτικές και οικονομικές επιπτώσεις, καθώς και η συνεχιζόμενη πίεση στους εφένδρους. Υπάρχει όμως ευρεία συναίνεση σε όλες τις πολιτικές γραμμές ώστε να μην επιτρα-

πεί η επάνοδος της Χαμάς στην εξουσία. Το δίλημμα βρίσκεται στο γεγονός ότι ο συνεχιζόμενος πόλεμος είναι απίθανο να επιτύχει την ολοκληρωτική καταστροφή της Χαμάς υπό τις παρούσες συνθήκες, ενώ η παύση των εχθροπραξιών θα μπορούσε να επιτρέψει στη Χαμάς να ξαναχτίσει τη διακυβέρνηση και τη στρατιωτική της δύναμη. Το Ισραήλ αντιμετωπίζει ένα στρατηγικό αδιέξοδο, εν μέρει λόγω της έλλειψης συνολικής στρατηγικής μετά την 7η Οκτωβρίου 2023, που να συνδυάζει αποφασιστική στρατιωτική δράση με πρωτοβουλίες για τη δημιουργία στη Γάζα μιας μη στρατιωτικής και πολιτικής εναλλακτικής στη Χαμάς.

Ο Οφερ Γκούτερμαν υπογραμμίζει ότι «το Ισραήλ αντιμετωπίζει ένα στρατηγικό αδιέξοδο».

«Πολλοί έφηβοι ερωτεύονται μέσω Διαδικτύου κάποιον που βρίσκεται στην άλλη άκρη του κόσμου. Μιλούν όλη μέρα και όλη νύχτα, και κανονίζουν πώς θα βρεθούν σε μια συναυλία, σε μια ενδιάμεση χώρα. Είναι μια πολύ δύσκολη κατάσταση. Η σκληρή εποπτεία δεν θα λειτουργήσει, θα βρουν τρόπο να κάνουν αυτό που θέλουν», επισημαίνει η Μαρία Δάρα, ψυχολόγος με εξειδίκευση στην παιδική ανάπτυξη.

Της ΤΑΝΙΑΣ ΓΕΩΡΓΙΟΠΟΥΛΟΥ

«Μαλώσαμε πολύ. Ούρλιαζα, ούτε θυμάμαι τι έλεγα. Με έσπρωξε δυνατά, τόσο δυνατά που έχασα την ισορροπία μου. Έχει πολλή δύναμη. Δεν έδωσε σημασία, άνοιξε την πόρτα και έφυγε. Τον ψάχναμε δυο μέρες, τρελάθηκα». Μια μητέρα διηγείται τι συνέβη με τον έφηβο γιο της, τον Κ. Ζητάει βοήθεια. Έχει καλέσει, απεγνωσμένη, στη γραμμή του Ελληνικού Κέντρου Ασφαλούς Διαδικτύου.

Είναι μία από τις ιστορίες που ακούν καθημερινά ο Γιώργος Κορμάς, γιατρός και υπεύθυνος της γραμμής, και η Μαρία Δάρα, ψυχολόγος με εξειδίκευση στην παιδική ανάπτυξη. Ακούν για παιδιά που ξενυχτούν μπροστά στην οθόνη τους. Που έχουν σταματήσει το σχολείο γιατί δεν μπορούν να ξυπνήσουν το πρωί. Ακούν για εφήβους που χτυπούν τους γονείς τους όταν προσπαθούν να τους απομακρύνουν από τις «εθιστικές» συσκευές.

Η μητέρα του Κ., που είχε καλέσει έντρομη, αναζητούσε τον γιο της για σχεδόν 48 ώρες. Τον βρήκε στο σπίτι της οικογένειας ενός φίλου του. «Η οικογένεια είχε φύγει διακοπές και ο φίλος του του έδωσε τα κλειδιά. Έβαλε ένα πρόχειρο στρώμα, έμενε εκεί και έπαιζε στο κινητό». Επέστρεψε λοιπόν. Σωματικά ναι, αλλά έχει κλειστεί στο δωμάτιό του και δεν μιλάει σε κανέναν. Εκείνο το απόγευμα η μητέρα του αποφάσισε να τηλεφωνήσει στη γραμμή βοήθειας, αναζητώντας κάποια λύση. Η φωνή της έτρεμε από την αγωνία και έκανε μεγάλη προσπάθεια για να κρύψει την ντροπή της. «Σας χτύπησε;» τη ρώτησαν όσο διηγείτο το περιστατικό. «Πού τη χέρετε;» αναρρώθηκε έκπληκτη.

Επιθετικότητα

«Είναι μία από τις παγίες ερωτήσεις που κάνουμε στους γονείς που τηλεφωνούν στη γραμμή βοήθειας. Μετά ρωτάμε “πόσες φορές σάς έχει χτυπήσει;”. Η επιθετικότητα απέναντι στους γονείς είναι πολύ συχνή αντίδραση για τα παιδιά που έχουν εθιστεί. Την ώρα που το παιδί παίζει πια και του λες “έλα να φάμε” και επιχειρείς να πάρεις το κινητό ή να βγάλεις το μπλάνημα από την πρίζα. Εκείνη την ώρα η αδρεναλίνη είναι στα ύψη, είναι πολύ πιθανό να σε χτυπήσει», εξηγεί ο κ. Κορμάς. Ο εθισμός στο Διαδίκτυο, στα games ή στα social media είναι το πρώτο πρόβλημα για το οποίο γονείς και εκπαιδευτικοί απευθύνονται στη γραμμή.

Στα σχολεία που επισκέπτεται ο κ. Κορμάς για να ενημερώσει παιδιά και εκπαιδευτικούς ανακαλύπτει όλο και περισσότερες περιπτώσεις παιδιών που απο-

σιάζουν για μεγάλο χρονικό διάστημα από την τάξη. «Στην αρχή νόμιζα ότι ήταν κάτι σπάνιο, αλλά τελικά σε πολλά σχολεία υπάρχουν τέτοιες περιπτώσεις. Παιδιά που ξενυχτούν στο Διαδίκτυο μέχρι τα ξημερώματα και το πρωί δεν μπορούν να ξυπνήσουν και να πάνε σχολείο. Πολλοί γονείς αποφασίζουν να προσλάβουν εκπαιδευτικό για κατ’οίκον διδασκαλία ώστε να μη χάσουν τα παιδιά την τάξη, αλλά και σε μια προσπάθεια να διατηρήσουν κάποιου είδους κανονικότητα. Μας το λένε τα ίδια τα παιδιά. “Ο τάδε δεν έρχεται, κάνει μάθημα σπίτι”». Το TikTok, τα reels στο Instagram, τα βιντεάκια γενικά είναι εξαιρετικά εθιστικά, δεν μπορείς να αντισταθείς και συνεχίζεις να σκρολάρεις.

Στην καραντίνα

Μετά την πανδημία υπήρξε μεγάλη αύξηση στα περιστατικά, εξηγούν οι εργαζόμενοι στη Help line. Εκτοτε κάθε χρόνο παρατηρείται αύξηση του αριθμού των κλήσεων, με πρώτο σε συχνότητα πρόβλημα την εξάρτηση από το Διαδίκτυο. «Στη διάρκεια της πανδημίας εξοικειωθήκαμε με την κατάχρηση του ίντερνετ, φτάσαμε να το θεωρούμε κάτι δεδομένο και το “παρατηρούμε” μόνον όταν έχει γίνει πολύ έντονο. Το παιδί δεν μιλάει, κλείνεται στο δωμάτιό του και δεν μπορείς να επικοινωνήσεις μαζί του», περιγράφει ο κ. Κορμάς. Τότε τσακώνεσαι και θυμάσαι ξαφνικά να βάλεις όρια, όμως δεν έχει πλέον κανένα νόημα. Η οποία γονεϊκή ικανότητα σύνδεσης έχει απενεργοποιηθεί από τον μαγικό αλγόριθμο. «Το Διαδίκτυο σου προσφέρει αυτό που θέλεις

«Στη διάρκεια της πανδημίας εξοικειωθήκαμε με την κατάχρηση του ίντερνετ, φτάσαμε να το θεωρούμε κάτι δεδομένο και το “παρατηρούμε” μόνον όταν έχει γίνει πολύ έντονο», εξηγεί ο Γιώργος Κορμάς, γιατρός και υπεύθυνος της γραμμής.

όποτε το θέλεις», υπογραμμίζει.

«Είναι πολύ δύσκολος αντιπάλος», συμπληρώνει η Μαρία Δάρα, ένας από τους ανθρώπους που απαντούν στην άλλη άκρη της γραμμής όταν κάποιος καλεί για βοήθεια.

«Οι γονείς παίρνουν τηλέφωνο όταν τα πράγματα είναι πλέον πολύ δύσκολα και νιώθουν ανήμποροι να κάνουν κάτι. Συνήθως περιμένουν μια μαγική συνταγή και απογοτεύονται όταν δεν τους δίνεται μια γρήγορη και εύκολη λύση». Ο εθισμός στα βιντεοπαιχνίδια, η υπερβολική δραστηριότητα στο Διαδίκτυο θεωρείται επισήμως ψυχική διαταραχή και από το 2028 έχει ενταχθεί στο DSM (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders) της Αμερικανικής Ψυχιατρικής Εται-

ρείας για την ταξινόμηση και δια-
άγνωση ψυχικών διαταραχών. Οι γονείς, όταν εντοπίσουν το πρόβλημα, καταφεύγουν σε μεγαλύτερη αυστηρότητα. Κλείνουν τις συσκευές, τις αποσπούν από τα παιδιά. «Δυστυχώς, η σκληρή τακτική ποτέ δεν έχει λειτουργήσει. Αντιθέτως, δημιουργεί μεγαλύτερη ανάγκη. Αν ένα παιδί μπορούσε να αποκωδικοποιήσει αυτό που του συμβαίνει θα έλεγε: Τα παιχνίδια, το Διαδίκτυο είναι το μόνο πράγμα από το οποίο αντλώω χαρά και ευχαρίστηση, και όταν μου το στερείς δεν ξέρω τι να κάνω», επισημαίνει η κ. Δάρα.

Τα όρια

«Το Διαδίκτυο χρειάζεται όρια και αυστηρότητα, όμως χρειάζεται και να είμαστε μαζί με το παιδί, να βάλουμε πλάτη, να βρούμε εναλλακτικές. Να το ωθήσουμε να κάνει ένα σπορ, να καλέσουμε ένα φίλο στο σπίτι. Και κυρίως να παρέμβουμε όσο το δυνατόν νωρίτερα», προσθέτει.

Η ψυχολόγος αναφέρει ότι στην Ελλάδα σπάνια επικοινωνούν με τη γραμμή βοήθειας οι ίδιοι οι έφηβοι. «Στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες πολύ συχνά τηλεφωνούν έφηβοι για να ζητήσουν βοήθεια. Όχι για την εξάρτηση, βέβαια, αλλά για πράγματα που έχουν συναντήσει ή έχουν κάνει και δεν μπορούν να τα χειριστούν. Υπάρχει αυτή η κουλτούρα, εδώ ακόμη τα παιδιά ντρέπονται, αισθάνονται αμχανία».

Ενας πισπιακός πήρε τηλέφωνο να ζητήσει βοήθεια για να ξεκολλήσει από τα πορνό βιντεάκια που του έρχονταν συνέχεια στο κινητό. «Ναι», είχε δει μερικά παραδέχτηκε με μεγάλη συστολή,

για να συμπληρώσει αμέσως μετά: «Είμαι πολύ καλό παιδί, αλήθεια σας λέω. Και καλός μαθητής, έχω πολύ καλούς βαθμούς».

Το Διαδίκτυο εκτός των άλλων έχει την ικανότητα να αιρεί τις αναστολές. Έτσι, ακόμη και παιδιά (ή και ενήλικοι) που στην πραγματική τους ζωή δεν είναι παρορμητικά, πιθανόν να καταλήξουν να κάνουν επικίνδυνα πράγματα. «Έχουν την αίσθηση ότι “αν κάτι πάει στραβά θα κλείσω το κινητό και τελείωσε, θα είμαι ασφαλής”». Δεν συνειδητοποιούν ότι με το Διαδίκτυο είσαι εκτεθειμένος σε πολλούς επικίνδυνους ανθρώπους σε όλο τον πλανήτη και ως βρίσκεσαι ως φυσική παρουσία στο δωμάτιό σου», εξηγεί η κ. Δάρα.

Ο εκφοβισμός και οι δύσκολες καταστάσεις με τις οποίες μπορείς να βρεθείς αντιμετώπισ πριν προλάβεις να το συνειδητοποιήσεις, είναι επίσης ένα συχνό πρόβλημα που φτάνει στη γραμμή.

«Πολλοί έφηβοι ερωτεύονται μέσω Διαδικτύου κάποιον που βρίσκεται στην άλλη άκρη του κόσμου. Μιλούν όλη μέρα και όλη νύχτα, και κανονίζουν πώς θα βρεθούν σε μια συναυλία, σε μια ενδιάμεση χώρα. Είναι μια πολύ δύσκολη κατάσταση. Δεν είναι καθόλου εύκολο να τα βγάλεις πέρα με έναν ερωτευμένο έφηβο 16 ή 17 χρόνων. Η σκληρή εποπτεία δεν θα λειτουργήσει, θα βρει τρόπο να κάνει αυτό που θέλει», τονίζει η κ. Δάρα.

Οι τακτικές που εφαρμόζονται από τους θύτες σε περιπτώσεις αποπλάνησης είναι συγκεκριμένες και πολύ αποδοτικές. Έχει επίσης σημασία να καταφέρουμε να τις καταστήσουμε ορατές και στο θύμα. «Ο θύτης δημιουργεί μια σχέση εμπιστοσύνης, μοιράζεται προσωπικές πληροφορίες, και ταυτίζεται με το παιδί. Λέει, για παράδειγμα, “και εμένα μου τη σπάει η μάνα μου όταν το κάνει αυτό”. Υπάρχουν φορές που του στέλνει δώρα...».

Εικονικοί φίλοι

Τον τελευταίο χρόνο, ένα καινούργιο πρόβλημα τίθεται από όσους τηλεφωνούν στη γραμμή βοήθειας: Το ChatGPT ως αποκλειστικός φίλος. «Όλο και περισσότεροι γονείς καλούν και μας λένε ότι το παιδί τους μιλάει μόνο στο ChatGPT. Δεν έχει φίλους, δεν κάνει τίποτε άλλο, όλη μέρα ασχολείται με την τεχνητή νοημοσύνη». Θυμαστός καινούργιος κόσμος χωρίς ορατό κοινωνικό ή συναισθηματικό ρίσκο.

«Χρειαζόμαστε ενημέρωση σε ομάδες γονέων, συμβουλευτική και κανόνες γρήγορα. Δεν μπορούμε να μεγαλώσουμε μια γενιά με πλοηγό το ChatGPT», καταλήγει η κ. Δάρα.

64%

αυξήθηκαν τα αιτήματα για βοήθεια στη γραμμή του ελληνικού Κέντρου Ασφαλούς Δικτύου σε σχέση με το 2023

89%

όσων επικοινωνήσαν με την γραμμή ήταν ενήλικες

22% επαγγελματίες, οι υπόλοιποι γονείς

11% ήταν παιδιά

Αιτήματα βοήθειας στη γραμμή του Κέντρου Ασφαλούς Δικτύου το 2024

34%

Υπερβολική ενασχόληση

17%

Ψηφιακός γραμματισμός*

14%

Προστασία δεδομένων

10%

Τεχνικά ζητήματα

6%

Διαδικτυακός εκφοβισμός

5%

Προσ. σχέσεις σεξουαλικότητας

4%

Διαδικτυακό παιχνίδι

4%

Πορνογραφία

3%

Διαδικτυακός εξαναγκασμός

3%

Διαφήμιση

Μεταβολές εβδομάδας

Χ.Α.Κ.
-2,2%

Χ.Α.
1,6%

Dow Jones

1,16%

Nasdaq

1,14%

Nikkei

2,56%

Dax

-0,27%

FTSE 100

-0,80%

ΔΙΕΘΝΗ
Ανυπαρξία για
το κόστος
δανεισμού
της Ιαπωνίας
Σελ. 11

Πετρέλαιο

-0,67%

€/ \$

-0,11%

ΔΙΑΒΑΣΤΕ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Έλλειψη εργαζομένων στην αμυντική βιομηχανία

Αντιμέτωπη με δραματική έλλειψη εργατικού δυναμικού βρίσκεται η αμυντική βιομηχανία της Ευρώπης. Τα νέα σχέδια για την ενίσχυση της αμυντικής βιομηχανίας αναμένεται να δημιουργήσουν εκατοντάδες χιλιάδες θέσεις εργασίας, οι οποίες πολύ δύσκολα θα μπορούσαν να καλυφθούν. **Σελ. 9**

ALPHA BANK

ΚΤΗΜΑΤΑΓΟΡΑ ΕΛΛΑΔΑΣ

Εκτόξευση των αγορών εξοχικών από Ευρωπαίους

Μεγάλη αύξηση πωλήσεων κατοικιών σε Ευρωπαίους πολίτες καταγράφεται το πρώτο τρίμηνο. Σύμφωνα με στοιχεία της Elxis-At Home in Greece, η αύξηση των αγορών από Ολλανδούς φθάνει στο 91%, από Βέλγους στο 103% και από Γερμανούς στο 64%, σε σύγκριση με την ίδια περίοδο του 2024. **Σελ. 12**

Απόδοση δεκαετών ομολόγων

	Απόδοση	Εβδομαδιαία αλλαγή
Κύπρος	2,80%	-0,14%
Γερμανία	2,51%	-0,13%
Γαλλία	3,18%	-0,09%
Ιταλία	3,49%	-0,16%
Ισπανία	3,11%	-0,15%
Ιρλανδία	2,81%	-0,10%
Ελλάδα	3,23%	-0,15%
Ην. Βασίλειο	4,65%	-0,10%

Βαθμολογία από οίκους αξιολόγησης

Οίκος Αξιολόγησης	Μακρο-πρόβλεψη Χρόνος	Προοπτικές (outlook)
DBRS	A (Low)	Σταθερή
Fitch	A-	Σταθερή
Moody's	A3	Σταθερή
S&P	A-	Σταθερή
Scope Ratings	A-	Σταθερή

Τον Ιούλιο οι ταμπέλες «Eurobank» στην Ελληνική

Η μεγάλη δέσμευση των νέων μετόχων στο νέο περιουσιακό τους στοιχείο

Με την ολοκλήρωση της νομικής συγχώνευσης μεταξύ Ελληνικής Τράπεζας και Eurobank Κύπρου, που αναμένεται την 1η Ιουλίου, θα δούμε σταδιακά αλλαγές, σε καταστάματα, στις «ταμπέλες» και σε ό,τι γράφει «Ελληνική Τράπεζα». Ωστόσο, είναι ακόμα πρώιμο να πούμε πότε θα ολο-

κληρώσει η τράπεζα την πλήρη αλλαγή σε λογότυπα και άλλα. Ο Οίκος που έκανε έρευνα για το νέο όνομα της οντότητας που θα δημιουργηθεί, είδε ότι το «Eurobank» ήταν αυτό που θα καθάρτιζε την επένδυση «μαμούθ» των 1,3 δισεκατομμυρίων ευρώ του Ομίλου της Eurobank S.A.

Τι σημαίνει όμως η επιλογή του ονόματος «Eurobank»; Υπάρχουν διάφορες ερμηνείες που μπορούν να εξαχθούν από αυτή την επιλογή, όμως εκείνη που πιθανώς συνοψίζει καλύτερα την απόφαση, είναι ότι οι νέοι μέτοχοι δείχνουν τη μεγάλη δέσμευση του Ομίλου πάνω στο περιουσιακό

στοιχείο που αγόρασαν για 1,3 δισεκατομμύρια ευρώ. Δείχνουν επίσης ότι η επένδυση αυτή ήταν πλάνο ενός γενικότερου σχεδίου για να ανοίξει ευρωπαϊκός δρόμος προς Κόλπο, Μέση Ανατολή και Ινδία και η Eurobank να είναι πρωταγωνιστής σε αυτή την προσπάθεια. **Σελ. 3**

«Καμπανάκι» από Βρυξέλλες για λειψυδρία

Τον **πικρότερο** κώδωνα κινδύνου για το σημαντικότερο κοινωνικό αγαθό, το νερό, και τη σπατάλη του εν μέσω αυξανόμενων και πλέον παρατεταμένων περιόδων ξηρασίας αναμένεται να κρούσει η Κομισιόν εντός των ημερών. Εντός του Ιουνίου πρόκειται να ζητήσει από τα κράτη-μέλη να μειώσουν την κατανάλωση νερού κατά τουλάχιστον 10% μέχρι το 2030. Η κίνησή της αυτή αναμένεται να θορυβήσει, καθώς θα θέσει για πρώτη φορά θέμα επάρκειας του νερού και κινδύνου εξάντλησης των αποθεμάτων στη Γηραιά Ήπειρο. **Σελ. 10**

ΑΝΑΛΥΣΗ / Του TEnt MAN / BLOOMBERG

Ο Μασκ αποχωρεί από το DOGE, αφήνοντας πίσω του χάος

Ο **Μπρένταν** Ντέμιτς και οι συνεργάτες του μηχανικοί στο Εθνικό Ινστιτούτο Επαγγελματικής Ασφάλειας και Υγείας στο Πίτσμπουργκ αγωνίζονταν να ολοκληρώσουν ένα πρόγραμμα ει-κονικής πραγματικότητας για την εκπαίδευση ανθρακωρύχων σε περίπτωση εκτάκτου ανάγκης. Φοβούνταν ότι σύντομα ο χρόνος τους θα τελείωνε και ο Ελον Μασκ και το υπουργείο Αποδοτικότητας της Κυβέρνησης (DOGE) θα τους έδιωχναν. Την 1η Μαΐου, η ομάδα του ολοκλήρωσε μια σταθερή έκδοση του προσομοιωτή τους, η οποία θα μπορούσε να διδάξει σε χιλιάδες εργάτες πώς να βοηθούν ο ένας τον άλλον σε περίπτωση έκρηξης ή πυρκαγιάς σε ορυχείο.

Ωρες αργότερα, ο ίδιος και όλοι σχεδόν οι συνεργάτες του έμαθαν ότι είχαν μείνει άνεργοι.

Οι επιπτώσεις της εκστρατείας του DOGE για τη μείωση του ομοσπονδιακού εργατικού δυναμικού συνεχίζονται. Μετά ένα κύμα συνοπτικών απολύσεων, χιλιάδες ομοσπονδιακοί υπάλληλοι αναμένεται να εγκαταλείψουν τις δουλειές τους τις επόμενες εβδομάδες.

Επειτα από μια μηνιαία σταυροφορία που έπληξε τις ρίζες της ομοσπονδιακής γραφειοκρατίας, ο Μασκ δήλωσε ότι η θητεία του ως επικεφαλής του DOGE είχε φτάσει στο τέλος της.

Ο πλουσιότερος άνθρωπος στον κόσμο ευχαρίστησε τον πρό-

Χιλιάδες ομοσπονδιακοί υπάλληλοι αναμένεται να εγκαταλείψουν τις δουλειές τους τις επόμενες εβδομάδες.

εδρο Τραμπ για την ευκαιρία να μειώσει τις «άσκοπες δαπάνες», προσθέτοντας ότι η αποστολή του «θα ενισχυθεί με την πάροδο του χρόνου». Ακόμη και πριν ει-σέλθει στην κυβέρνηση, είχε ιστορικό επανεφεύρεσης των επιχειρήσεων του μέσω περικοπών και

μέτρων εξοικονόμησης, εφαρμόζοντας ένα είδος σκληρού εταιρικού καπιταλισμού που επιδοκιμάστηκε τις δεκαετίες του 1980 και του 1990.

Ωστόσο, η προσπάθεια μείωσης του προσωπικού με τον τρόπο που το έκανε το DOGE είναι πιθανό να αποβεί δαπανηρή, προειδοποιεί η Ρίτα ΜακΓκραθ, καθηγήτρια στο Columbia Business School. Η θεσμική γνώση, τα κοινωνικά δίκτυα και η κοινή αίσθηση αποστολής θα πρέπει να ανασυγκροτηθούν για να λειτουργήσει η κυβέρνηση, είπε. «Δεν φαίνεται να έχει αφιερωθεί καμία σκέψη σε αυτό το κομμάτι», τονίζει. Το DOGE έχει ισχυριστεί ότι εξοικονομήθηκαν 175 δισ. δο-

λάρια, αλλά το «τείχος αποδείξεων» του –μία λίστα συμβάσεων, επιχορηγήσεων και μισθώσεων που ακυρώθηκαν από την ημέρα της ορκωμοσίας– αντιπροσωπεύει μόνο το 42% αυτού του ποσού.

Ο Μασκ πλήρωσε το τίμημα, καθώς έγινε το πρόσωπο της αναμόρφωσης της κυβέρνησης του Τραμπ.

Οι πωλήσεις ηλεκτρικών οχημάτων της Tesla έχουν πληγεί, αυξάνοντας την πίεση στον ίδιο να εστιάσει στις επιχειρήσεις που δημιούργησαν τον τεράστιο πλούτο του. Οι εργαζόμενοι, πάντως, που εκδιώχθηκαν από τις θέσεις τους φοβούνται ότι το ήθος που έφερε στην κυβέρνηση θα παραμείνει.

Σελ. 4

✓ Στρατηγικά προγράμματα και επενδυτικές επιλογές σε εκδήλωση του ΧΑΚ

Ανοδος της μετοχής της

Στα «blue chips» του ΧΑ πέρασε τώρα η Τρ. Κύπρου

Περνάει από συμπληγάδες η φορολογική μεταρρύθμιση

Εντονες αντιπαραθέσεις

Αντιπαραθέσεις προκαλεί το νέο φορολογικό πλαίσιο, που θα τεθεί σε εφαρμογή στις αρχές του 2026, και το οποίο δεν φαίνεται να ικανοποιεί όλες τις πλευρές. Οι συνδικαλιστές χαρακτηρίζουν αποσπασματική τη μεταρρύθμιση, το ΚΕΒΕ κατέθεσε προτάσεις για ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και το ΥΠΟΙΚ τονίζει ότι δεν θα γίνουν ιδιαίτερες αλλαγές στο τελικό πλαίσιο. **Σελ. 4**

Study with a Scholarship,
Work and Get Paid

Claim a position and secure
your professional future!

ΑΝΑΛΥΣΗ

Του ΣΕΡΑΦΕΙΜ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗ

Μεγαλύτερο γεωπολιτικό κόστος στην οικονομία

Ο **πολιτικός** κίνδυνος αποκτά μεγαλύτερη σημασία. Προφανώς εταιρείες με διεθνή δραστηριότητα είναι περισσότερο ευάλωτες στον όποιο γεωπολιτικό κίνδυνο, αλλά ακόμα και εταιρείες που περιορίζονται σε εθνικά πλαίσια επηρεάζονται όλο και περισσότερο από την παγκόσμια αβεβαιότητα.

Δεν είναι μόνον οι πόλεμοι που έχουν επιπτώσεις στις αγορές ούτε μόνον οι επιθέσεις σε εμπορικά πλοία, αγωγούς, εταιρικές εγκαταστάσεις. Πέρα από τις κυρώσεις που εφαρμόζουν κυβερνήσεις εναντίον άλλων κρατών, καθιερώνονται νέες απαγορεύσεις. Πόσο έτοιμες είναι οι επιχειρήσεις να διαχειριστούν τη μεγάλη απειλή; Ελάχιστα. Σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, το 2023 οι περιορισμοί εξαγωγών σε βιομηχανικές πρώτες ύλες αυξήθηκαν πέντε φορές σε σχέση με το 2009, καθώς πάνω από 500 μεταλλευτικά προϊόντα τέθηκαν σε περιορισμό εξαγωγών. Περίπου το 94% των νέων εξαγωγικών περιορισμών επιβλήθηκε από την Κίνα, το Βιετνάμ, τη Ρωσία, το Μπουρούντι, το Κονγκό, τη Ζιμπάμπουε, το Λάος. Οι περιορισμοί στις εξαγωγές εισροών σε κρίσιμες αλυσίδες εφοδιασμού αυξάνονται επίσης απότομα. Μεταξύ 2021 και 2023, το 14% του παγκόσμιου εμπορίου βιομηχανικών πρώτων υλών που δεν αποτελούν απόβλητα ή scrap, αντιμετώπισε τουλάχιστον έναν περιορισμό στις εξαγωγές. Ο αντίκτυπος ήταν ιδιαίτερα έντονος για το κοβάλτιο και τις σπάνιες γαίες, καθώς επηρεάζεται το 67% και το 46% του αντίστοιχου εμπορίου.Αλλά δεν είναι μόνον οι περιορισμοί εξαγωγών, υπάρχουν και οι περιορισμοί σε εξαγορές εταιρειών. Και η ελληνική κυβέρνηση κατέθεσε νομοσχέδιο για τον έλεγχο ξένων άμεσων επενδύσεων σε υποδομές, κρίσιμα περιουσιακά στοιχεία, τεχνολογίες ή υπηρεσίες που αφορούν την άμυνα, την ασφάλεια, ψηφιακές υποδομές, τεχνική νοσηλεία, ακίνητα και τουριστικές επενδύσεις στα σύνορα. Θα ισχύουν πέρα από τις ανάλογες προβλέψεις της ευρωπαϊκής νομοθεσίας, η οποία όμως προβλέπει ενεργοποίηση των διαδικασιών εφόσον συμφω-

νήσει τουλάχιστον το ένα τρίτο των κρατών-μελών, πράγμα δύσκολο...

Ακόμα κι όταν δεν κινδυνεύουν εθνικά συμφέροντα, στην άμυνα ή στην τεχνολογία, οι κυβερνήσεις εμποδίζουν εξαγορές, όπως στις τράπεζες, ακόμα κι αν αφορούν ευρωπαϊκά πιστωτικά ιδρύματα. Οι κυβερνήσεις δεν θέλουν διακρατικές συγχωνεύσεις τραπεζών γιατί χάνουν τον εθνικό έλεγχο στο πιστωτικό σύστημα.

Ο γεωπολιτικός κίνδυνος μπορεί να αφορά νομικούς κινδύνους που δεν έχουν αξιολογηθεί, αλλά και κόστος που προκύπτει από την ανατροπή των προμνησιών, την έρευνα ή καινοτομίες, τους μεγάλους πελάτες ή προμηθευτές, σημαντικούς ή βασικούς μετόχους, ακόμα και το προσωπικό.

Μπορούν οι κίνδυνοι αυτοί να ξεπεραστούν με σωστή διαχείριση; Η αλήθεια είναι ότι οι περισσότερες επιχειρήσεις δεν έχουν συνειδητοποιήσει τους κινδύνους αλλά ούτε και τις ευκαιρίες που ανοίγει η νέα εποχή γεωπολιτικών εντάσεων. Κι όμως η πολιτική εισβάλλει πλέον καθοριστικά σε όλες σχεδόν τις αγορές και θα αναδείξει τους επόμενους πρωταθλητές της αγοράς. Στην κατεύθυνση αυτή κινούνται και μεγάλες επενδυτικές κινήσεις απευθείας από κυβερνήσεις. Είναι η άλλη πλευρά της πολιτικής παρέμβασης στην αγορά. Οι «κινήσεις κορυφής» θα καλύψουν το γεωπολιτικό κόστος; Δύσκολη εξίσωση. Κάποιοι κινητοποιήθηκαν γρήγορα για να αξιοποιήσουν ευκαιρίες όπως το σχέδιο εξοπλισμού της Ευρώπης, γνωστό ως «ReArm Europe». Εως τώρα πολλές εταιρείες «έκρυβαν» τη δραστηριότητα αυτή για να αξιοποιήσουν τα οφέλη από τα κριτήρια ESG, τώρα διαγκωνίζονται για επιδοτήσεις. Ακόμα κι αν υπερβάλλουν για τις πραγματικές δυνατότητες συμβολής τους στα προγράμματα. Το ζητούμενο, πάντως, παραμένει ο συνδυασμός αναγνώρισης του γεωπολιτικού κινδύνου και αξιοποίησης ευκαιριών που κρύβουν οι πολιτικές αποφάσεις. Η παλιά έννοια της «πολιτικής οικονομίας» αποκτά νέο περιεχόμενο.

ΔΗΚΤΗΣ

diktis@kathimerini.com.cy

Τρίτη και φαρμακερή

Ανέκρουσε πρύμναν ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας αφήνοντας τελικά να προχωρήσουν οι αυξήσεις στα τιμολόγια ηλεκτρισμού, αφού επικράτησε ανησυχία όσον αφορά την οικονομική ευρωστία της ΑΗΚ και τη συνέχιση του επενδυτικού της προγράμματος. Ως εκ τούτου τα τιμολόγια ηλεκτρικού ρεύματος θα αυξηθούν στο μισό αρχικά ζητούμενης αύξησης του 7,5%. Υπενθυμίζουμε ότι το 2025 ήταν η τρίτη σερί χρονιά που η ΑΗΚ επιδίωξε να πετύχει αύξηση στα τιμολόγια χωρίς αποτέλεσμα, με εξαίρεση την προχθεσινή αναθεωρημένη απόφαση.

● ● ● ●

Κοροϊδία με φόντο το ποδόσφαιρο

Διαχείριση του πολιτικού κόστους και χαλασμένο τηλεφώνω έπαιξαν κυβέρνηση και ΚΟΠ με στόχο να «περάσουν» οι ομάδες τα κριτήρια χωρίς την ίδια στιγμή να ανταποκριθούν στις ελάχιστες υποχρεώσεις τους... Και επειδή αυτό το τελευταίο ήταν κάτι που γνώριζε το υπουργείο Οικονομικών, άφησε την ΚΟΠ χωρίς καθοδήγηση και την καυτή πατάτα για τις αποφάσεις. Αξιοσημείωτο ότι η ΚΟΠ φρόντισε πάνω από μια φορά να συνεννοηθεί με το υπουργείο Οικονομικών, το οποίο φρόντισε να μην απαντήσει και άρα να μην αναλάβει ευθύνη. Η κοροϊδία ήρθε και έδεσε όταν ο έφορος Φορολογίας μετά την έγκριση συμμετοχής στα ευρωπαϊκά πρωταθλήματα, αποφάσισε να επανεντάξει, με τη σύμφωνη γνώμη της κυβέρνησης, τις ομάδες στο σχέδιο εξόφλησης οφειλών χωρίς να έχουν ικανοποιηθεί τα ελάχιστα κριτήρια. Κριτήρια που πριν μερικές εβδομάδες η κυβέρνηση υποστήριζε με θέρμη διαλαλώντας ότι δεν θα υπάρχε για τις ποδοσφαιρικές εταιρείες προνομιακή μεταχείριση.

● ● ● ●

Θερμό συντεχνιακό καλοκαίρι

Η **πρόθεση** της κυβέρνησης να προχωρήσει σε αλλαγές στις αξιολογήσεις των εκπαιδευτικών έχουν θορυβήσει τις συνδικαλιστικές οργανώσεις, με την ΠΟΕΔ να αναλαμβάνει δράση για επαφές με τα κόμματα. Σε μια από αυτές συνάντησε την πρόεδρο του ΔΗΣΥ, με τις δηλώσεις που ακολούθησαν να μην είναι ξεκαθάρο σε ποια πράγματα η συντεχνία διαφωνεί και πώς η πρόεδρος της Βουλής τοποθετείται όσον αφορά τις ανησυχίες που εκφράστηκαν. Πάντως, το σίριαλ που μόλις ξεκίνησε αναμένεται να έχει πολλά επεισόδια, μη εξαιρουμένου και ενός θερμού συντεχνιακού καλοκαιριού, χωρίς προς το παρόν να υπάρχουν οι προϋποθέσεις για επανάληψη των κινητοποιήσεων του 2018.

● ● ● ●

Μετατίθεται για τις 15 Σεπτεμβρίου η έναρξη της εμπορικής λειτουργίας της ανταγωνιστικής αγοράς ηλεκτρισμού, χωρίς όμως προσδοκίες για μείωση των τιμών όπως θα αναμενόταν.

Ζητείται σοβαρότητα

Σοβαρότητα στον χειρισμό των έργων που χρηματοδοτήθηκαν από ευρωπαϊκά κονδύλια ζήτησε ο υπουργός Μεταφορών σχολιάζοντας την απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου Λευκωσίας να δώσει τη Μακαρίου στα αυτοκίνητα για να αξιοποιηθεί ως πέρασμα. Και συνέχισε λέγοντας ότι χωρίς μελέτες και τεκμηρίωση τέτοιες αποφάσεις είναι καλύτερα να αποφεύγονται. Υπενθυμίζουμε ότι κατόπιν χρηματοδότησης της Ε.Ε. το κάτω μέρος της λεωφόρου Μακαρίου στη Λευκωσία μετατράπηκε σε δρόμο βιώσιμης κινητικότητας δίνοντας προτεραιότητα στα λεωφορεία, τα ποδήλατα και το περπάτημα. Η συμφωνία προνοούσε όπως ο Δήμος Λευκωσίας εφαρμόσει σχέδιο δράσης για προσέλκυση πολιτών στην περιοχή. Αντί αυτού το Δημοτικό Συμβούλιο αποφάσισε να υπαναχω-

ρήσει των υποχρεώσεων του και να ξανακάνει τον δρόμο πέρασμα για αυτοκίνητα.

● ● ● ●

Να ξεπεραστούν τα ταμπού

Τα έξοδα είναι πολλά, κυρίως ηλεκτρικό και στέγαση, και η εσωτερική ζήτηση περιορισμένη, γεγονός που αναγκάζει επιχειρήσεις στη λύση των εξαγορών και συγχωνεύσεων. Για τις εταιρείες που παρουσιάζεται αυτή η προοπτική το Εμπορικό Επιμελητήριο στηρίζει, όμως ο επικεφαλής του ΚΕΒΕ δήλωσε πως ένα μεγάλο εμπόδιο έχει να κάνει με τις οικογενειακές επιχειρήσεις που αντιμετωπίζουν ως ταμπού τη συγκεκριμένη προοπτική. Από την πλευρά τους, οι τράπεζες στηρίζουν το ΚΕΒΕ προσφέροντας χρηματοδοτικά και συμβουλευτικά εργαλεία για όσες επιχειρήσεις επιλέξουν να κάνουν χρήση του στρατηγικού εργαλείου των εξαγορών και συγχωνεύσεων.

● ● ● ●

Αλαλούμ και αβεβαιότητα

Και ενώ το δικαστήριο εντόπισε παράβαση εξουσίας και ακύρωσε τους σαρωτικούς δασμούς Τραμπ, προκαλώντας ευφορία στις αγορές, η κυβέρνηση των ΗΠΑ έκανε έφεση στην απόφαση πετυχαίνοντας προσωρινή παύση της πρωτόδικης απόφασης. Για άλλη μια φορά προκαλείται αβεβαιότητα για ένα θέμα που ενώ αποτελεί την αιτία ευρύτερης αβεβαιότητας που σκεπάζει τον πλανήτη, παραμένει ανοικτό. Πάντως, από τον Λευκό Οίκο διαμνύουν ότι η απόφαση για δασμούς με τον ένα ή τον άλλο τρόπο θα επιβληθεί. Σημειώνουμε ότι η πρωτόδικη απόφαση ήταν η πρώτη από πολλές αγωγές που έχουν καταχωρηθεί κατά των δασμών και αναμένεται πως τα δικαστήρια θα συνεχίσουν να εκδίδουν αποφάσεις ενισχύοντας την αβεβαιότητα.

Μικρά μυστικά για την υγεία του εγκεφάλου

Της **ΝΙΝΑ ΑΓΚΡΑΟΥΛΑ**

Νέα έρευνα έχει εντοπίσει 17 αλληλοεπικαλυπτόμενους παράγοντες που επηρεάζουν τον κίνδυνο εγκεφαλικού επεισοδίου, άνοιας και κατάθλιψης σε προχωρημένη ηλικία, δείχνοντας ότι ορισμένες αλλαγές στον τρόπο ζωής μπορούν να μειώσουν ταυτόχρονα τον κίνδυνο και για τις τρεις παθήσεις.

Αν και αυτές οι παθήσεις φαίνονται άσχετες μεταξύ τους, όσοι εμφανίζουν άνοια, κατάθλιψη ή παθαίνουν εγκεφαλικό, συχνά καταλήγουν να έχουν τη μία ή και τις δύο άλλες, λέει η δρ Σάντζουλα Σινγκ, επικεφαλής ερευνήτρια στο Brain Care Labs του Γενικού Νοσοκομείου της Μασαχουσέτης και επικεφαλής της μελέτης. Αυτό συμβαίνει επειδή αυτές οι παθήσεις ενδέχεται να σχετίζονται με κοινές βλάβες στα μικρά αιμοφόρα αγγεία του εγκεφάλου, σύμφωνα με ειδικούς. Ορισμένοι κοινοί παράγοντες κινδύνου γι' αυτές τις τρεις εγκεφαλικές παθήσεις, όπως η υπέρταση και ο διαβήτης, φαίνεται να προκαλούν αυτού του είδους τις βλάβες.

Στατιστικά

Η έρευνα δείχνει ότι τουλάχιστον το 60% των εγκεφαλικών επεισοδίων, το 40% των περιπτώσεων άνοιας και το 35% των περιστατικών κατάθλιψης στην τρίτη ηλικία θα μπορούσαν να προληφθούν ή να καθυστερήσουν με τη διαχείριση των παραγόντων κινδύνου.

«Πρόκειται για εντυπωσιακά ποσοστά», λέει η δρ Στέφανι Κόλιερ, διευθύντρια εκπαίδευσης

στο τμήμα γηριατρικής ψυχιατρικής του νοσοκομείου McLean της Μασαχουσέτης. «Αν κανείς καταφέρει να βελτιστοποιήσει επιτυχές του τρόπου ζωής του ή άλλους τροποποιησιμους παράγοντες, τότε έχει πολύ μεγαλύτερες πιθανότητες να ζήσει χωρίς αναπηρίες».

Συχνά οι παράγοντες κινδύνου γι' αυτές τις παθήσεις είναι αλληλένδετοι, και η αντιμετώπιση ενός –για παράδειγμα, η αύξηση της σωματικής δραστηριότητας μέσω τακτικών περιπάτων με έναν φίλο– μπορεί να βοηθήσει και στην αντιμετώπιση του υπερβολικού βάρους ή στη μείωση της κοινωνικής απομόνωσης.

«Όταν ξεκινάτε να αντιμετωπίζετε έναν από αυτούς τους παράγοντες, πολύ συχνά βλέπετε παράλληλη βελτίωση και σε άλλους», τονίζει η Σινγκ. «Και αυτός είναι ένας εξαιρετικός τρόπος για να ξεκινήσει κανείς».

Προστασία

Η μελέτη, που βασίστηκε σε δεδομένα από 59 μετα-ανάλυσεις, εντόπισε έξι παράγοντες που σχετίζονται με μειωμένο κίνδυνο εμφάνισης παθήσεων του εγκεφάλου:

- Χαμηλή έως μέτρια κατανάλωση αλκοόλ (η κατανάλωση λιγότερου από ένα ποτό την ημέρα προσέφερε μεγαλύτερο όφελος από την κατανάλωση ενός έως τριών ποτών την ημέρα).
- Γνωστική δραστηριότητα, δηλαδή τακτική ενασχόληση με πνευματικά απαιτητικές δραστηριότητες, όπως το διάβασμα ή τα παζλ.
- Διατροφή πλούσια σε λαχα-

νικά, φρούτα, γαλακτοκομικά, ψάρια και ξηρούς καρπούς.

- Μέτρια έως υψηλά επίπεδα σωματικής δραστηριότητας.
- Αίσθηση σκοπού στη ζωή.
- Ευρύ κοινωνικό δίκτυο.

Πώς να ξεκινήσετε

Η μελέτη εντόπισε ποιοι παράγοντες κινδύνου και ποιες προστατευτικές συνήθειες έχουν την πιο ουσιαστική επίδραση στην υγεία του εγκεφάλου. Η αντιμε-

Ειδικοί συνιστούν στους ασθενείς να ασχολούνται με νοντικά απαιτητικές δραστηριότητες που είναι «λιγάκι δύσκολες» – όπως το διάβασμα, τα παζλ ή η εκμάθηση ενός μουσικού οργάνου.

τώπιση αυτών, λένε οι γιατροί, είναι ένα εξαιρετικό σημείο για να ξεκινήσετε.

• Η μείωση της αρτηριακής πίεσης μπορεί να έχει μεγάλο όφελος. Η μελέτη έδειξε ότι η υπέρταση αποτελεί τον ισχυρότερο μεμονωμένο παράγοντα κινδύνου για την ανάπτυξη οποιασδήποτε από τις τρεις ασθένειες, κυρίως επειδή σχεδόν τριπλασιάζει τον κίνδυνο εγκεφαλικού επεισοδίου.

Ακόμη μία πρόσφατη μελέτη, που δημοσιεύθηκε στο Nature Medicine, ενισχύει περαιτέρω αυτό

το εύρημα. Σε μια δειγματοληπτική δοκιμή με 34.000 ασθενείς στην Κίνα, οι ερευνητές διαπίστωσαν ότι όσοι μείωσαν σημαντικά την αρτηριακή τους πίεση είχαν 15% μικρότερη πιθανότητα να αναπτύξουν άνοια σε σύγκριση με εκείνους που δεν το έκαναν.

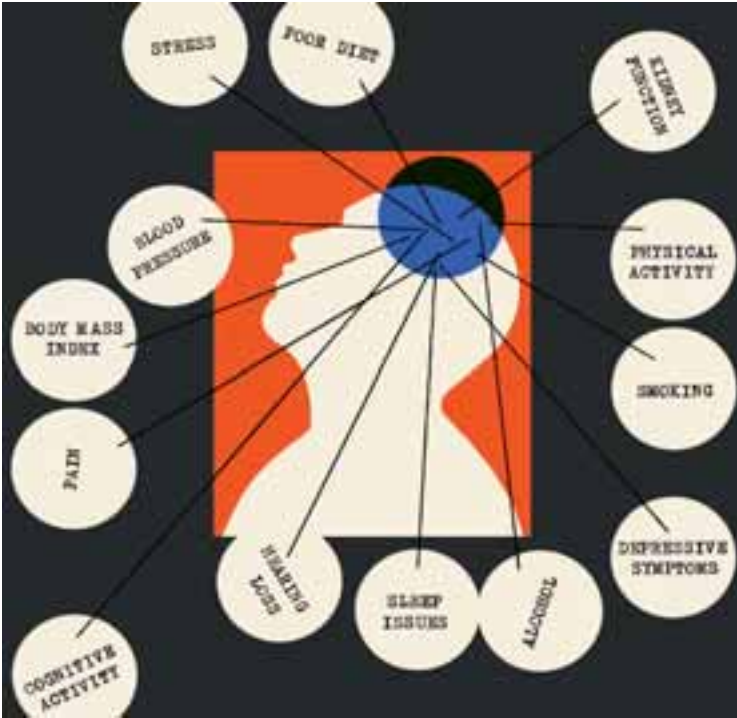
Συνολικά, τα δεδομένα δείχνουν πως ο έλεγχος της αρτηριακής πίεσης μπορεί να έχει τεράστια επίδραση στην υγεία του εγκεφάλου. Για να το επιτύχετε αυτό, μπορείτε να ξεκινήσετε μειώνοντας την πρόσληψη αλατιού, αυξάνοντας τη σωματική άσκηση ή χάνοντας βάρος, λέει η δρ Αλίσον Μουρ, επικεφαλής του τμήματος γηριατρικής, γεροντολογίας και παρηγορητικής φροντίδας στο Πανεπιστήμιο της Καλιφόρνιας, στο Σαν Ντιέγκο.

Ωστόσο, προσθέτει, αυτές οι παρεμβάσεις δεν είναι πάντα αρκετές, ειδικά όσο μεγαλώνουμε και τα αιμοφόρα αγγεία σκληραίνουν.

Σε αυτές τις περιπτώσεις η φαρμακευτική αγωγή μπορεί να αποδειχθεί ωφέλιμη.

• Γυμνάστε το σώμα και το μυαλό σας. Ακόμη καλύτερα, μαζί με φίλους.

Η μέτρια και η έντονη σωματική δραστηριότητα μείωσαν σημαντικά τον κίνδυνο εγκεφαλικού επεισοδίου και άνοιας – το ίδιο και η ύπαρξη μεγάλου κοινωνικού κύκλου. Οι μετα-ανάλυσεις που περιελήφθησαν όρισαν τα επίπεδα αυτά με διαφορετικούς τρόπους, όμως οι κατευθυντήριες οδηγίες της Αμερικανικής Καρδιολογικής Εταιρείας χαρακτηρίζουν το περπάτημα και την κηπουρική ως δρα-

Μελέτη έδειξε ότι από όλους τους επιβαρυντικούς παράγοντες κινδύνου εμφάνισης εγκεφαλικών παθήσεων, η υπέρταση αποτελεί τον πιο σοβαρό.

στηριότητες «μέτριας» έντασης, ενώ το τρέξιμο και το κολύμπι θεωρούνται «έντονες» ή υψηλής έντασης.

Η γνωστική δραστηριότητα φάνηκε να έχει τη μεγαλύτερη προστατευτική επίδραση, μειώνοντας τον κίνδυνο άνοιας κατά περίπου 40%. Ωστόσο, οι ερευνητές σημειώνουν ότι το εύρημα αυτό μπορεί, τουλάχιστον εν μέρει, να οφείλεται σε «αντίστροφη αιτιότητα» – δηλαδή στο γεγονός ότι τα άτομα με αρχόμενη άνοια επιλέγουν λιγότερο απαιτητικές νοντικές δραστηριότητες λόγω των συμπτωμάτων τους.

Παρ' όλα αυτά, η Κόλιερ επισημαίνει ότι τα δεδομένα ενισχύουν τη σύστασή της προς τους

ασθενείς να ασχολούνται με νοντικά απαιτητικές δραστηριότητες που είναι «λιγάκι δύσκολες» – όπως το διάβασμα, τα παζλ ή η εκμάθηση ενός μουσικού οργάνου. Ιδανικά, προσθέτει, αυτές οι δραστηριότητες θα ήταν καλό να γίνονται μαζί με άλλους, καθώς η συζήτηση λειτουργεί ως γνωστικό ερέθισμα και παρέχει το πρόσθετο όφελος της κοινωνικής αλληλεπίδρασης.

• Ξεκινήστε νωρίς, αν μπορείτε. Η Κόλιερ τονίζει ότι η κατάλληλη στιγμή για να αρχίσει κανείς τις αλλαγές στον τρόπο ζωής του «δεν είναι σε προχωρημένη ηλικία – είναι στη μέση ηλικία». Αυτό μπορεί να αποτρέψει ακόμη και την εμφάνιση πρώιμων μορφών των ασθενειών.

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Τελικά μονόδρομος ήταν το όνομα της συνενωμένης τράπεζας μεταξύ Ελληνικής Τράπεζας και Eurobank Κύπρου να γίνει απλά, λιτά και απέρριπτα, Eurobank. Ο Οίκος που έκανε έρευνα για το νέο όνομα της οντότητας που θα δημιουργείτο, αν και είχε ενώπιόν του δύο επιλογές, το «Ελληνική Τράπεζα» ή το «Eurobank», είδε ότι το «Eurobank» ήταν δίχως «debate» το όνομα που θα καθρέπτιζε την επένδυση «μαμούθ» των 1,3 δισεκατομμυρίων ευρώ του Ομίλου της Eurobank S.A.

Τι σημαίνει όμως η επιλογή του ονόματος «Eurobank» που επιλέχθηκε; Υπάρχουν διάφορες ερμηνείες που μπορούν να εξαχθούν από αυτή την επιλογή, όμως εκείνη που πι-

Αφού η νομική συγχώνευση μεταξύ Ελληνικής και Eurobank Κύπρου θα ολοκληρωθεί την 1η Ιουλίου, σταδιακά θα δούμε αλλαγές, σε καταστήματα, στις «ταμπέλες» και σε ό,τι γράφει «Ελληνική Τράπεζα».

θανώς συνοψίζει καλύτερα την απόφαση, είναι ότι οι νέοι μέτοχοι δείχνουν τη μεγάλη δέσμευση του Ομίλου πάνω στο περιουσιακό στοιχείο που αγόρασαν για 1,3 δισεκατομμύρια ευρώ. Δείχνουν επίσης ότι η επένδυση αυτή ήταν πλάνο ενός γενικότερου Σχεδίου για να ανοίξει ευρωπαϊκός δρόμος προς Κόλπο, Μέση Ανατολή και Ινδία και η Eurobank να είναι πρωταγωνιστής σε αυτή την προσπάθεια. Η μεγάλη δέσμευση του νέου μετόχου που θέλει να έχει η τράπεζα που δημιουργείται και να φέρει υπογραφή με το όνομα «Eurobank», συνοψίζεται στο πώς κρίνει ότι η νέα οντότητα θα συμβάλει στα «ομιλικά»

κέρδη. Ο διευθύνων σύμβουλός της, Φωκίων Καραβίας, τονίζει σε κάθε ευκαιρία από το 2023 - 2024 τη σημασία που έχει η εξαγορά της Ελληνικής, αλλά και η ανάπτυξη που θα έχει αυτή η οντότητα. Ενδεικτική και η πιο πρόσφατη δήλωσή του ενώπιον των μετόχων της Eurobank S.A., λέγοντας πως, «οι σχεδιασμοί για την τράπεζα στην Κύπρο είναι να λειτουργήσει ως θεμέλιο ευημερίας στην ευρύτερη περιοχή του νοτιοανατολικής Μεσογείου».

Αφήνοντας στην άκρη τη δέσμευση του μετόχου στη νέα του επένδυση και γιατί ήταν σχεδόν «μονόδρομος» η ονομασία Eurobank επί τούτου, το όνομα Eurobank ση-

ματοδοτεί συνάμα και μία νέα αρχή. Μια νέα αρχή για την οποία η Ελληνική προτού μπει η Eurobank μέσα στην Τράπεζα προσπάθησε με ικανότητα στελέχη να επιτύχει, αλλά ποτέ δεν κατάφερε να βγάλει από το μυαλό του απλού πολίτη ότι δεν ήταν ο «κακός» που αγόρασε πολύ φθηνά τον Συνεργατισμό, μία τράπεζα που ήταν αγαπητή στην καρδιά του Κύπριου καρτέστη. Αγαπητή βέβαια, αλλά με πολλά προβλήματα. Αλλά αυτό είναι ένα άλλο κεφάλαιο το οποίο δεν εξετάζεται εδώ. Όπως και να έχει, με την έλευση της Eurobank και του ονόματος που την βαραίνει λόγω της καλής επίδοσης του Ομί-

λου, δίνεται ένα τέλος στην όποια διοικητική αστάθεια μπορεί να υπήρξε στη μετά Συνεργατισμό εποχή.

Ήταν μικρή και μεγάλωσε

Το όνομα «Eurobank» που επιλέχθηκε κουβαλάει τη βαρύτητα του Ομίλου πλέον και σε επίπεδο μεγέθους. Η Ελληνική Τράπεζα πριν την εξαγορά του Συνεργατισμού ήταν μία μικρή τράπεζα, που παρά το ότι δεν «κουρευόταν» κατά την κρίση και δεν αντιμετώπιζε τα προβλήματα που αντιμετώπιζε για παράδειγμα η Τράπεζα Κύπρου, δεν είχε καταφέρει να βγει στην πρώτη είτε στη δεύτερη θέση στην Κύπρο.

Πλέον, το μέγεθός της είναι αντίστοιχο με τα μεγέθη της παραδοσιακά μεγαλύτερης τράπεζας στην Κύπρο, της Τράπεζας Κύπρου.

Την ίδια ώρα, το όνομα «Eurobank» επισφραγίστηκε και ήταν το «κερασάκι στην τούρτα» όταν η Alpha Bank αποφάσισε να ενισχύσει την κυπριακή της θυγατρική, την Alpha Bank Κύπρου με την εξαγορά της Astrobank. Μετά και από αυτή την κίνηση, αν υπήρχε έστω και μία πιθανότητα να μην είναι το όνομα Eurobank της νέας οντότητας, απομακρύνθηκε. Ο ανταγωνισμός από τις δύο ελληνικές τράπεζες ενισχύθηκε και θα έπρεπε να είναι «branded» και με τη «βούλα».

Μπαίνουν νέες ταμπέλες από 1η Ιουλίου

Βασιζόμενοι στο ότι η ολοκλήρωση της νομικής συγχώνευσης (Legal Merger) μεταξύ Ελληνικής Τράπεζας και Eurobank Κύπρου θα ολοκληρωθεί την 1η Ιουλίου, σταδιακά θα δούμε αλλαγές, σε καταστήματα, σε «ταμπέλες» και σε ό,τι γράφει «Ελληνική Τράπεζα». Από 1η Ιουλίου σταδιακά και σιγά-σιγά θα βλέπουμε αλλαγές στα καταστήματα, σε επιγραφές, ωστόσο είναι ακόμα πρώιμο να πούμε πότε θα ολοκληρώσει η τράπεζα την πλήρη αλλαγή σε λογότυπα και άλλα. Το έδαφος είναι προετοιμασμένο βέβαια, καθώς πλέον σε ό,τι μπορούσαν να παράγουν στην Ελληνική Τράπεζα, συνδεδεύσαν από τη φράση «μέλος του Ομίλου Eurobank». Ήδη, όπως είναι σε θέση να γνωρίζει η «Κ», στάληκαν μέσα στην εβδομάδα περί το μισό εκατομμύριο επιστολές, που ενημερώνουν τους καταθέτες μέσω «bank emails», «emails» ή και μέσω ταχυδρομείου τι αλλάζει. Πρακτικά, το μήνυμα που δίνει η τράπεζα είναι ότι οι εργασίες συνεχίζονται ομαλά, δίχως οποιαδήποτε διαφοροποίηση, με το μήνυμα να είναι «business as usual». Στόχος κατά την τράπεζα να ενισχύσει την αξία που θα προσφέρει στους πελάτες της, με ευρύτερη γκάμα προϊόντων, δίχως αλλαγές στον τρόπο και το ωράριο της εξυπηρέτησης. Σύμφωνα με τα όσα είναι διαθέσιμα μέχρι στιγμής, σε πρώτο στάδιο θα λειτουργούν 15 κοινά καταστήματα (Branch in Branch) όπου θα μπορούν οι πελάτες με μια επίσκεψη να διεκπεραιώσουν τις εργασίες τους για τους λογαριασμούς που διατηρούν και στις δύο τράπεζες. Όλες οι κρεώσεις θα παραμείνουν ως έχουν. Τα εμβάσματα μεταξύ Ελληνικής Τράπεζας και Eurobank Κύπρου θα πραγματοποιούνται πλέον χωρίς χρέωση, αφού είναι ένας ενιαίος οργανισμός.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

ΕΡΓΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΣΧΕΔΙΟΥ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΚΙΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑΣ (ΣΒΑΚ) ΛΕΜΕΣΟΥ, ΦΑΣΗ Α - ΛΕΩΦΟΡΕΙΟΛΩΡΙΔΕΣ ΣΕ ΤΜΗΜΑ ΤΟΥ ΠΑΡΑΛΙΑΚΟΥ ΔΡΟΜΟΥ ΚΑΙ ΕΡΓΑ ΠΟΔΗΛΑΤΙΚΗΣ ΥΠΟΔΟΜΗΣ

ΑΡ. ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΟΥ: ΚΠΣ/24/2024/Ε(Α)

Το Έργο αφορά στην προώθηση των δημόσιων μεταφορών και ενίσχυση της πολυτροπικότητας μέσα από τη συγκοινωνιακή διασύνδεση των τοπικών πυρήνων της πόλης της Λεμεσού, με αναδιαμόρφωση των κύριων αξόνων προτεραιότητας του Σχεδίου Βιώσιμης Αστικής Κινητικότητας (ΣΒΑΚ) Λεμεσού.

Οι εργασίες συμπεριλαμβάνουν την κατασκευή λεωφορειολωρίδων και υποδομών στάσεων λεωφορείων, κατασκευή ποδηλατολωρίδων και ποδηλατικών υποδομών, δημιουργία παρόδιων θέσεων στάθμευσης, κατασκευή και ανακατασκευή πεζοδρομίων, κατασκευή διαβάσεων για πεζούς και ποδηλάτες, αναδιαμόρφωση φώτων τροχαίας καθώς και φωτοελεγχόμενων κόμβων.

Το Έργο χρηματοδοτείται από το Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στόχος του Έργου είναι η ενίσχυση της προσβασιμότητας και κινητικότητας, η ενθάρρυνση των μετακινήσεων με μέσα φιλικά προς το περιβάλλον, με βάση τις αρχές της βιώσιμης αστικής κινητικότητας.

Ο χρόνος αποπεράτωσης του Έργου είναι δώδεκα (12) μήνες, με ημερομηνία έναρξης των εργασιών στις 5 Μαΐου 2025.

Αναθέτουσα Αρχή:
Υπουργείο Μεταφορών, Επικοινωνιών και Έργων, Τμήμα Δημοσίων Έργων

Χρηματοδότηση:
Σχέδιο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας της ΕΕ

Μελέτη και Επίσλεψη:
Τμήμα Δημοσίων Έργων

Ανάδοχος:
Cyfield Construction Ltd

Συνολική Δαπάνη:
€ 7.944.000,00 + ΦΠΑ
Στοιχεία Επικοινωνίας Τμήματος
Ιστοσελίδα: [www.mcw.gov.cy/pwd](#)

ΣΕ ΕΝΔΙΑΦΕΡΕΙ
ΜΙΑ ΘΕΣΗ ΣΤΗ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΥΠΗΡΕΣΙΑ;

Υποβολή αιτήσεων, από **26 Μαΐου** μέχρι **5 Ιουνίου**.

Μη επιστημονικές θέσεις (Α7)
Εξετάσεις: **27 Σεπτεμβρίου**.

Επιστημονικές θέσεις (Α8)
Εξετάσεις: **25 Οκτωβρίου**.

Επαγγελματικές θέσεις (Α9 - Α11)
Εξετάσεις: **13 Δεκεμβρίου**.

Για πληροφορίες: [epd.moec.gov.cy](#)

Της ΔΩΡΙΤΑΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ

Ζήτημα αντιπαράθεσης αναμένεται να αποτελέσει το νέο πλαίσιο της φορολογικής μεταρρύθμισης που διαμορφώνεται και θα κατατεθεί εντός Ιουνίου στη Βουλή των Αντιπροσώπων. Το νέο φορολογικό πλαίσιο, που θα τεθεί σε εφαρμογή στις αρχές του 2026, δεν φαίνεται να έχει ικανοποιήσει όλους τους εμπλεκόμενους φορείς, οι οποίοι έχουν ήδη στείλει εισηγήσεις στο Κέντρο Οικονομικών Ερευνών (ΚΟΕ) του Πανεπιστημίου Κύπρου, στο οποίο έχει ανατεθεί η ετοιμασία του έργου. Ειδικότερα, οι εμπλεκόμενοι, δηλαδή οι επαγγελματικοί φορείς και τα συμβούλια του ιδιωτικού/δημόσιου τομέα, έχουν προχωρήσει στην ετοιμασία των εισηγήσεών τους στη βάση του προκαταρκτικού πλαισίου που παρουσιάστηκε από τον ΚΟΕ τον περασμένο Φεβρουάριο.

Από την μεριά του, το υπουργείο Οικονομικών ξεκαθαρίζει ότι το τελικό φορολογικό πλαίσιο δεν αναμένεται να διαφοροποιηθεί σε μεγάλο βαθμό από το προκαταρκτικό, το οποίο ούτως ή άλλως διαμορφώθηκε μετά από διμερείς επαφές με 60 συνολικά επαγγελματικούς φορείς και συνδέσμους στο πλαίσιο της διαβούλευσης. Σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ» από το αρμόδιο υπουργείο, όλες οι εισηγήσεις που έστειλαν οι εμπλεκόμενοι έχουν αξιολογηθεί σε σχέση με τον αντίκτυπό τους στην οικονομία.

Στο παρόν στάδιο, η διαδικασία βρίσκεται στη φάση του καθορι-

**Συνδικαλιστές:
Αποσπασματική η
μεταρρύθμιση, τίθεται
θέμα διαδικασίας και
ταυτόχρονα ουσίας
και περιοχόμενου.**

σμού από το υπουργείο Οικονομικών των τελικών αποφάσεων για θέματα του φορολογικού μετασχηματισμού, όπως φορολογικών συντελεστών και άλλων παραμέτρων. Ακολουθώντας, στη βάση της επιλογής του συγκεκριμένου φορολογικού μετασχηματισμού και φορολογικών παραμέτρων, το ΚΟΕ θα διενεργήσει μια συνοπτική ποσοτική και ποιοτική αξιολόγηση και θα καταρτιστεί η τελική έκθεση που θα αφορά ουσιαστικά στην οριστικοποίηση των νομο-

Στα χαρακώματα για τη φορολογική μεταρρύθμιση

ΥΠΟΙΚ: Δεν θα γίνουν ιδιαίτερες αλλαγές στο τελικό πλαίσιο, οι εισηγήσεις των εμπλεκόμενων αξιολογήθηκαν σε σχέση με τον αντίκτυπό τους στην οικονομία

Εντός του μίνι να νομοθετήματα κατατίθενται στην Ολομέλεια με στόχο να ψηφιστούν τον Σεπτέμβριο με το άνοιγμα της Βουλής.

θετημάτων που θα οδηγηθούν στη Βουλή.

ΠΕΟ: Δεν έγινε διαβούλευση

Αποσπασματική χαρακτηρίζει τη φορολογική μεταρρύθμιση η ΠΕΟ, η οποία τονίζει ότι το πλαίσιο διαμορφώθηκε χωρίς να προηγηθεί διάλογος με τις συνδικαλιστικές οργανώσεις. Σύμφωνα με τη γενική γραμματέα της ΠΕΟ, Σωτηρούλα Χαραλάμπους, δεν διαφάνηκε καμία διάθεση διαπραγμάτευσης και διάλογου στο συγκεκριμένο ζήτημα

καθώς δεν έχουν κληθεί οι συνδικαλιστές για να τοποθετηθούν σε σχέση με τη φορολογική μεταρρύθμιση και αυτό από μόνο του είναι προβληματικό. Η κα Χαραλάμπους υποστήριξε στην «Κ» ότι εάν το ΚΟΕ θεωρεί ότι προηγήθηκε διαβούλευση τότε έχουν χάσει τη σημασία της λέξης.

Προβληματισμό, εξάλλου, προκαλεί και το γεγονός ότι η κατάρτιση του νέου φορολογικού πλαισίου ανατέθηκε στο ΚΟΕ με σαφείς όρους εντολής. Η γενική γραμμα-

τέας της ΠΕΟ επισήμανε ότι οι συνδικαλιστικές οργανώσεις διαφωνούν με το ότι το νέο πλαίσιο δεν αγγίζει ζητήματα της υπερφορολόγησης των υπερχερδών. Παράλληλα, τόνισε, το πλαίσιο δημιουργεί μεγάλα ερωτηματικά αναφορικά με την ακίνητη ιδιοκτησία και τα ζητήματα της έμμεσης φορολογίας τα οποία δεν περιλαμβάνονται.

Την ίδια ώρα, πέραν από το ζήτημα της διαδικασίας που ακολουθήθηκε για την κατάρτιση του τελικού πλαισίου, οι συνδικαλιστές

θέτουν και ζήτημα ουσίας της φορολογικής μεταρρύθμισης. Πιο συγκεκριμένα, όπως μας αναφέρθηκε, οι συντεχνίες διαφωνούν με τις προτάσεις που έγιναν για τη φορολογία των φυσικών προσώπων, καθώς διαπιστώνεται υπέρμετρη αναλογικά ελάφρυνση των υψηλών εισοδημάτων σε σύγκριση με τα μεσαία εισοδήματα. Όπως μας επεξηγήθηκε, λόγω του ότι με το νέο πλαίσιο μετακινείται η κλίμακα για 35% φορολογία από τις €60.000 στις €80.000 προκύπτει

βρίσκεται υπό διαμόρφωση, ορισμένες από τις εισηγήσεις που υποβλήθηκαν έγιναν αποδεκτές και ενσωματώθηκαν στο τελικό πλαίσιο. Ωστόσο, σημειώνει το ΥΠΟΙΚ, όλες οι εισηγήσεις έχουν αξιολογηθεί σε σχέση με τον αντίκτυπό τους στην οικονομία, καθώς στόχος της στρατηγικής αυτής μεταρρύθμισης είναι πρωτίστως η διασφάλιση της βιωσιμότητας των δημοσίων οικονομικών και η δικαιότερη κατανομή του εθνικού εισοδήματος.

ΚΕΒΕ: Ενίσχυση ανταγωνιστικότητας του επιχειρείν

Στο πλαίσιο του Ολοκληρωμένου Φορολογικού Μετασχηματισμού, το Κυπριακό Εμπορικό και Βιομηχανικό Επιμελητήριο (ΚΕΒΕ) κατέθεσε στοχευμένες προτάσεις βελτίωσης, με στόχο την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και τη μείωση της γραφειοκρατίας. Συγκεκριμένα, εισηγείται την αύξηση του ποσοστού για τα καθεστώτα ΝΙΔ και ΙΡ Βοx από 80% σε 90%, ώστε να περιοριστούν τυχόν αρνητικές συνέπειες της ανόδου του

εταιρικού φορολογικού συντελεστή. Παράλληλα, προτείνει την επέκταση της προθεσμίας υποβολής δηλώσεων φυσικών προσώπων πέραν της 31ης Μαρτίου, ώστε να διασφαλιστεί η ομαλή και εμπρόθεσμη συμμόρφωση. Σε ό,τι αφορά το Transfer Pricing για τις αμινώς κυπριακές επιχειρήσεις του ίδιου ομίλου, ζητείται η κατάργηση της υποχρέωσης τεκμηρίωσης για εσωτερικές συναλλαγές κυπριακών μικρομεσαίων επιχειρήσεων εντός

του ίδιου ομίλου· εάν αυτό δεν καταστεί εφικτό, προτείνεται η αύξηση των σχετικών ορίων (σε €1.000.000 για εμπορικές συναλλαγές και €5.000.000 για χρηματοδοτήσεις) καθώς και η εφαρμογή απλουστευμένων διαδικασιών. Τέλος, επισημαίνεται η ανάγκη για σαφέστερο ορισμό του όρου «εταιρείες κλειστού τύπου», με στόχο την αποφυγή ερμηνευτικών ασαφειών κατά την εφαρμογή της νέας πολιτικής. Το Επιμελητήριο θέτει

ζήτημα και αναφορικά με τις προτάσεις για την παραοικονομία, τονίζοντας ότι απαιτούνται συγκεκριμένες προτάσεις για την καταπολέμησή της.

Το έργο

Κύρια επιδίωξη του έργου «Ολοκληρωμένος Φορολογικός Μετασχηματισμός» είναι η παρουσίαση εισηγήσεων για τη δημιουργία ενός νέου φορολογικού συστήματος, το οποίο θα έχει θετικές επι-

δράσεις στην οικονομική μεγέθυνση και απασχόληση και ανταγωνιστικότητα της κυπριακής οικονομίας, διασφαλίζοντας ταυτόχρονα τη βιωσιμότητα των δημοσίων οικονομικών, τη δικαιοτερη κατανομή του εθνικού εισοδήματος, λαμβάνοντας υπόψη το πλαίσιο Μακροχρόνιας Στρατηγικής Ανάπτυξης της Κύπρου. Επιπλέον, στη όλη διαδικασία θα προσμετρώνται και οι δυνητικές επιδράσεις της φορολογικής μεταρρύθ-

μισης, μεταξύ άλλων, στην ανταγωνιστικότητά της, στις εσοδικτικές ανισότητες, και στη μετάβαση στην πράσινη και ψηφιακή οικονομία.

Σύμφωνα με το ΚΟΕ, το έργο θα είναι απλό, διαφανές, αποτελεσματικό και κοινωνικά δίκαιο στηρίζοντας ταυτόχρονα την καινοτομία, την παραγωγικότητα της οικονομίας και τη μετάβαση προς την πράσινη και ψηφιακή οικονομία.

Παρουσίαση σχεδίων και προοπτικών εισηγμένων

Σε ημερίδα που οργάνωσε το Χρηματιστήριο Αξιών Κύπρου στις 29 Μαΐου παρουσιάστηκαν οι Προοπτικές, τα Στρατηγικά Προγράμματα και οι Επενδυτικές Επιλογές οι οποίες προσφέρονται μέσω ΧΑΚ. Η εκδήλωση περιελάμβανε κυρίως παρουσιάσεις των νέων σχεδίων και προοπτικών εισηγμένων εταιρειών, και ο' αυτή έλαβαν μέρος εκπρόσωποι δημοσίων εισηγμένων εταιρειών, χρηματιστηριακών εταιρειών, διαχειριστών κεφαλαίων και επενδυτικών ταμείων, εκπρόσωποι ταμείων προνοίας κι άλλοι θεσμικοί και ιδιώτες επενδυτές.

Ο πρόεδρος του Συμβουλίου του ΧΑΚ, Μαρίνος Χριστοδουλίδης, ανέφερε ότι το ΧΑΚ βρίσκεται σε τροχιά αποκρατικοποίησης και εάν όλες οι νομοτυπικές διαδικασίες εξελιχθούν με βάση το χρονοδιάγραμμα, τότε προς το τέλος του

Στρατηγικά προγράμματα και επενδυτικές επιλογές σε εκδήλωση που διοργάνωσε το ΧΑΚ.

2025 αναμένεται να προκηρυχθεί ο διαγωνισμός, για επιλογή του στρατηγικού επενδυτή. Με την εξέλιξη αυτή, εκτιμάται ότι το ΧΑΚ θα τεθεί σε άλλη διάσταση αναφορικά με τη μελλοντική του πορεία, για να μπορέσει να συνεισφέρει ακόμη πιο αποτελεσματικά, στην ανάπτυξη των επιχειρήσεων και της οικονομίας ευρύτερα. Ακόμη, τόνισε ότι το ΧΑΚ συνεχίζει να εργάζεται εντατικά για την αύξηση του αριθμού και της ποιότητας των εισηγμένων εταιρειών, καθώς και

Η εκδήλωση περιλαμβάνεται στις ευρύτερες πρωτοβουλίες του ΧΑΚ, για ανοικτή επικοινωνία με τους συντελεστές της αγοράς και για την πληρέστερη περιοδικά ενημέρωσή τους, σχετικά με τις εξελίξεις γύρω από το ΧΑΚ.

για τη διευκόλυνση των εργασιών τους, για τη βελτίωση του πλαισίου λειτουργίας του Οργανισμού, τη διαρκή τεχνολογική αναβάθμιση των υπηρεσιών του, την περαιτέρω προβολή του ΧΑΚ, τη βελτίωση της εταιρικής διακυβέρνησης των εισηγμένων εταιρειών, ως επίσης και για την εμπέδωση της χρηματιστηριακής παιδείας.

Ο αναπληρωτής γενικός διευθυντής του ΧΑΚ, Νίκος Τρυπάτσας, παρουσίασε τα σημερινά δεδομένα του ΧΑΚ και της χρηματιστηριακής αγοράς και αναφέρθηκε στις πρωτοβουλίες του Χρηματιστηρίου για ενίσχυση του θεσμού, προς ευθυγράμμιση του με διεθνείς πρακτικές. Κατά την εκδήλωση, οι εισηγμένες εταιρείες Petrolina Holdings Public Ltd, Logicom Public Ltd, Global-Wealth Group Plc, Top Kinisis Travel Public Ltd, Uryachting Manage-

ment Plc, Bank of Cyprus Holdings Plc, Solidus Securities ΑΕΠΕΥ, EN-TECA Plc, Ellinas Finance Public Company Ltd και Atlantic Insurance Company Public Ltd, παρουσίασαν τα υφιστάμενα δεδομένα τους και αναφέρθηκαν στα μελλοντικά τους σχέδια. Η εκδήλωση αυτή περιλαμβάνεται στις ευρύτερες πρωτοβουλίες του ΧΑΚ, για ανοικτή επικοινωνία με τους συντελεστές της αγοράς και για την πληρέστερη περιοδικά ενημέρωσή τους, σχετικά με τις εξελίξεις γύρω από το ΧΑΚ.

Όπως ανακοινώθηκε στην εκδήλωση, στην οποία καταγράφηκε αθρόα συμμετοχή, στον σχεδιασμό του ΧΑΚ προβλέπεται να ακολουθήσουν κι άλλες παρόμοιες ενημερώσεις, εφόσον τέτοιες εκδηλώσεις είναι επιβεβλημένο να γίνονται και να δημιουργούν προστιθέμενη αξία στην χρηματιστηριακή αγορά.

Τον ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Στους «μεγάλους» του Χρηματιστηρίου Αθηνών (ΧΑ) μπήκε η Τράπεζα Κύπρου (BOC) μόλις μέσα σε ένα 7μηνο μετά την απόφασή της για διπλή διαπραγμάτευση (dual listing) της μετοχής της σε Χρηματιστήριο Αξιών Κύπρου και Χρηματιστήριο Αθηνών. Βάσει των αποτελεσμάτων του Χρηματιστηρίου Αθηνών που αφορούν την τακτική εξαμηνιαία αναθεώρηση της σύνθεσης των Δεικτών της Αγοράς Μετοχών ΧΑ για την περίοδο Νοεμβρίου 2024 - Απριλίου 2025, άλλαξε η στάθμιση μετοχών (free float) της BOC και μπήκε στον FTSE 25. Η Τράπεζα Κύπρου που έκανε ντεμπούτο στα 4,78 ευρώ ανά μετοχή το φθινόπωρο του 2024 και την Πέμπτη για παράδειγμα έκλεισε στα 6,36 ευρώ, ή ποσοστιαία κατά 33% υψηλότερα, είναι σίγουρα μια επιτυχία και επισφράγιση της κίνησης για διακοπή της διαπραγμάτευσης της μετοχής

Η Τράπεζα Κύπρου έκανε ντεμπούτο στα 4,78 ευρώ ανά μετοχή το φθινόπωρο του 2024 και την Πέμπτη για παράδειγμα έκλεισε στα 6,36 ευρώ, ή ποσοστιαία κατά 33% υψηλότερα.

της από το Χρηματιστήριο του Λονδίνου (LSE) και μεταφορά στο Χρηματιστήριο Αθηνών. Η κεφαλαιοποίηση της BOC πλέον έχει φτάσει τα 3 δισ. ευρώ, υποστηρίζοντας τη σωστή –μέχρι στιγμής τουλάχιστον– κίνησή της να μεταφερθεί. Με την είσοδο της BOC στον δείκτη των «blue chips», η Τράπεζα Κύπρου ανοίγει τη «βεντάλια» των επενδυτών που επενδύουν σε μεγάλες εταιρείες, τις εταιρείες δηλαδή μεγάλης κεφαλαιοποίησης του ΧΑ

Μπήκε στους «μεγάλους» του ΧΑ η BOC σε ένα 7μηνο

Η τακτική εξαμηνιαία αναθεώρηση της σύνθεσης των Δεικτών της Αγοράς Μετοχών την έφερε στον FTSE25

Η κεφαλαιοποίηση της BOC πλέον έχει φτάσει τα 3 δισ. ευρώ, υποστηρίζοντας τη σωστή –μέχρι στιγμής τουλάχιστον– κίνησή της να μεταφερθεί στο Χρηματιστήριο Αθηνών και να διακόψει από το Χρηματιστήριο του Λονδίνου (LSE).

που αριθμούν τις 25. Όπως εξηγούν χρηματιστηριακές πηγές στην «Κ», αν η Τράπεζα Κύπρου για παράδειγμα αντιστοιχεί στο 5% του FTSE25, είναι «αναγκασμένοι» οι διαχειριστές κεφαλαίων να πάρουν θέση αντίστοιχη του 5% στην Τράπεζα Κύπρου για να μπορούν να παρακολουθούν τον Δείκτη. Η κεφαλαιοποίηση της Τράπεζας Κύπρου λοιπόν μπορεί να ανέβει ακόμα περισσότερο, αφού ο δείκτης αυτός παραδοσιακά βοηθά προς αυτή την κατεύθυνση τις εται-

ρείες. Πρόσθετα, αυτή η εξέλιξη μπορεί να έχει και έμμεσα οφέλη για τη μετοχή της στο Χρηματιστήριο Αξιών Κύπρου, καθώς αν η κεφαλαιοποίηση της τράπεζας αυξηθεί περαιτέρω στο Χρηματιστήριο Αθηνών, τότε θα συμπαρασυρθεί θετικά και στην Κύπρο. Όπως σημειώνεται σε σχετική ενημέρωση στο Χρηματιστήριο Αθηνών, οι συντελεστές στάθμισης (Capping Factors) των μετοχών που συμμετέχουν στη σύνθεση των δει-

κτών θα υπολογιστούν με βάση το κλείσιμο της συνεδρίασης της Παρασκευής 13 Ιουνίου 2025. Παράλληλα, όλες οι αλλαγές θα θεθούν σε ισχύ από τη συνεδρίαση της Δευτέρας 23 Ιουνίου 2025.

Κομβικά και τα μερίσματα
«Στις αρχές του 2025 αναβαθμίσαμε την Πολιτική Διανομής μας, αυξάνοντας το ποσοστό διανομής σε 50-70%. Επιπρόσθετα, θα εξετάσουμε την εισαγωγή ενδιάμεσων

μερισμάτων», δήλωνε στα οικονομικά αποτελέσματα του πρώτου τριμήνου του 2025 ο CEO της Τράπεζας Κύπρου, κ. Πανίκος Νικολάου. Το Διοικητικό Συμβούλιο της Τράπεζας Κύπρου αποφάσισε να προτείνει στην Ετήσια Γενική Συνέλευση (ΕΓΣ) που πραγματοποιήθηκε στις 16 Μαΐου 2025 προς έγκριση, τελικό μέρισμα σε μετρητά ύψους 0,48 ευρώ ανά συνήθη μετοχή σε σχέση με τα κέρδη για το έτος που έληξε στις 31 Δεκεμβρίου

2024, σχεδόν διπλάσιο σε σύγκριση με το τελικό μέρισμα του προηγούμενου έτους, ύψους 0,25 ευρώ ανά συνήθη μετοχή. Όπως σημειώνει η Τράπεζα Κύπρου στα τελευταία οικονομικά αποτελέσματά της, η απόφαση για μελλοντική τελική ή ενδιάμεση διανομή, συμπεριλαμβανομένου οποιουδήποτε προτεινόμενου ποσού διανομής, καθώς και της προβλεπόμενης κατανομής μεταξύ μερίσματος σε μετρητά και επαναγοράς ιδίων μετοχών, θα λαμβάνει υπόψη τις συνθήκες της αγοράς όπως επίσης και τα αποτελέσματα της τρέχουσας στρατηγικής σχεδιασμού κεφαλαίου και ρευστότητας του Συγκροτήματος κατά τη δεδομένη χρονική στιγμή. Τον Φεβρουάριο 2025 η BOC πρότεινε συνολική διανομή ύψους 241 εκατ. ευρώ, η οποία περιλαμβάνει μέρισμα σε μετρητά ύψους 211 εκατ. ευρώ και επαναγορά ιδίων μετοχών ύψους μέχρι 30 εκατ. ευρώ. Η διανομή 2024 αντιστοιχεί σε ποσοστό (payout ratio) 50% της προσαρμοσμένης κερδοφορίας του Συγκροτήματος πριν των μη επαναλαμβανόμενων στοιχείων για το έτος που έληξε στις 31 Δεκεμβρίου 2024, στο ανώτατο όριο της Πολιτικής Διανομής 2024 του Συγκροτήματος, και αντιπροσωπεύει σημαντική αύξηση τόσο ως προς το ποσοστό (payout ratio) όσο και ως προς το συνολικό ποσό, σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος. Αυτή η διανομή ισοδυναμεί με απόδοση διανομής (distribution yield) ύψους 12% (με βάση την τιμή μετοχής στις 31 Δεκεμβρίου 2024) πάνω από τον μέσο όρο του τραπεζικού τομέα της Ευρωζώνης για το 2024. Το μέρισμα, θα πληρωθεί σε μετρητά στις 25 Ιουνίου 2025 στους μετόχους που ήταν εγγεγραμμένοι στο μητρώο μετόχων κατά τις 27 Μαΐου 2025, ενώ ως Ημερομηνία Αποκοπής (Ex-Dividend date) είχε οριστεί η 26 Μαΐου 2025. Η διανομή 2024 από τα κέρδη του 2024 αντιστοιχεί σε περίπου 220 μ.β. στον Δείκτη Κεφαλαίου Κοινών Μετοχών Κατηγορίας 1 (CET1) στις 31 Δεκεμβρίου 2024.

ΟΙ ΒΑΣΙΛΕΙΣ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΙΣΣΕΣ
ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ (1878 - 1960)

Μια πολύτιμη έκδοση για να διασώσουμε «το ιστορικό παρελθόν και να προστατέψουμε το μέλλον»!

Κυκλοφόρησε !

Διατίθεται στο
Τ: 22 875 544, E: antevaservices@cytanet.com.cy

και στο

SOLONEION BOOK CENTRE Βυζαντίου 24, Στρόβολος - Τ: 22 666 799

ΧΑΡΤΟΔΕΤΟ ΕΞΩΦΥΛΛΟ

€20

ΣΚΛΗΡΟ ΕΞΩΦΥΛΛΟ

€30

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

BAILOUT

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ & POWER GAMES

Listen on Apple Podcasts

Listen on Spotify

ΜΕ ΤΟΝ
ΓΙΑΝΝΟ ΣΤΑΥΡΙΝΙΔΗ

Λιγότερες νέες επιχειρήσεις σε εστίαση, εμπόριο, μεταποίηση

Τι δείχνουν τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ για την εγγραφή νέων εταιρειών το α΄ τρίμηνο

Της ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ

Ελεύθεροι επαγγελματίες –μπαχανικοί, δικηγόροι, γιατροί– και χιλιάδες που λαμβάνουν ένα πρόσθετο εισόδημα από ένα χωράφι στο χωριό –συνήθως με ελιές– φαίνεται ότι αποτελούν τον βασικό «κορμό» των νέων... επιχειρήσεων στην Ελλάδα. Αυτό τουλάχιστον αποκαλύπτουν τα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής για τη δημιουργία των επιχειρήσεων κατά το α΄ τρίμηνο του 2025, στοιχεία που δείχνουν μάλιστα μείωση της έναρξης λειτουργίας νέων επιχειρήσεων και σε πιο παραδοσιακούς –ή αν θέλετε κανονικούς– κλάδους οικονομικής δραστηριότητας, όπως αυτοί του εμπορίου, της εστίασης, των κατασκευών, αλλά και της μεταποίησης. Δεν είναι τυχαίο ότι για μια ακόμη φορά η συντριπτική πλειονότητα των επιχειρήσεων που ξεκίνησαν να λειτουργούν το α΄ τρίμηνο του 2025 είναι ατομικές, ενώ ο μεγάλος όγκος αυτών βρίσκεται στην Αττική. Τα παραπάνω συνηγορούν –αν μη τι άλλο– στο ότι ο περίφημος μετασχηματισμός του παραγωγικού μοντέλου είναι ακόμη μακριά, όπως επίσης και η ύπαρξη μεγάλων επιχειρηματικών οντοτήτων, στοιχεία απαραίτητα για την αύξηση της παραγωγικότητας της ελληνικής οικονομίας.

Σύμφωνα, λοιπόν, με τα στοιχεία που ανακοίνωσε η ΕΛΣΤΑΤ, κατά το α΄ τρίμηνο του 2025 οι εγγραφές νέων επιχειρήσεων (ενάρξεις λειτουργίας) για το σύνολο των τομέων της οικονομίας διαμορφώθηκαν σε 36.909, παρουσιάζοντας μείωση 5,7% σε σχέση με το α΄ τρίμηνο του 2024 που είχαν ανέλθει σε 39.128. Αξίζει να σημειωθεί ότι το ίδιο διάστημα οι πτωχεύσεις επιχειρήσεων ανήλθαν σε 71, έναντι 62 το α΄ τρίμηνο του 2024, καταγράφοντας αύξηση 14,5%. (Τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ εμφανίζουν μόνο τις πτωχεύσεις με βάση τις σχετικές αποφάσεις των δικαστηρίων και όχι τις διαγραφές, εκκαθαρίσεις κ.λπ. επιχειρήσεων που αποτυπώνονται στα στατιστικά στοιχεία του Γενικού

ΝΕΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ

Οι 10 δραστηριότητες με τις περισσότερες εγγραφές

α΄ τρίμηνο 2025

	 Γεωργία, δασοκομία, αλιεία	 Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες	 Χονδρικό και λιανικό εμπόριο	 Μεταφορά και αποθήκευση	 Καταλύματα και εστίαση
ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	➤ 5.863	➤ 4.916	➤ 4.138	➤ 4.054	➤ 3.818
ΕΤΗΣΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ	➤ -46,2%	➤ -11,5%	➤ -15,6%	➤ 15,7%	➤ -15,4%
	 Κατασκευές	 Ανθρώπινη υγεία και κοινωνική μέριμνα	 Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	 Διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες	 Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών
ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	➤ 2.351	➤ 2.330	➤ 1.656	➤ 1.418	➤ 1.356
ΕΤΗΣΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ	➤ -25,2%	➤ 19,4%	➤ -0,2%	➤ -9,1%	➤ -7,9%

ΠΗΓΗ: ΕΛΣΤΑΤ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ατομική επιχείρηση στην Αττική είναι το προφίλ της συντριπτικής πλειονότητας των επιχειρήσεων που άνοιξαν το α΄ τρίμηνο του 2025.

Εμπορικού Μητρώου).

Οι περισσότερες επιχειρήσεις που ξεκίνησαν να λειτουργούν το α΄ τρίμηνο του 2025 –5.863– ανήκουν στον τομέα γεωργίας - αλιείας - δασοκομίας. Δεν πρόκειται, ωστόσο, για μια μαζική επιστροφή των Ελλήνων στην επαρχία και την ενασχόληση με τον πρωτογενή τομέα παραγωγής. Από τις 5.863 επιχειρήσεις, οι 5.219 αναφέρονται σε αγρότες ειδικού σκοπού, αγρότες δηλαδή που εντάσσονται στο ειδικό καθεστώς (ΦΠΑ), έχοντας σωρευτικά λάβει επιδότηση κάτω των 5.000 ευρώ κατά το προηγούμενο φορολογικό έτος και έχο-

ντας πραγματοποιήσει κατά το προηγούμενο φορολογικό έτος πωλήσεις αγροτικών προϊόντων ίδιας παραγωγής και παροχές αγροτικών υπηρεσιών κάτω των 15.000 ευρώ προς οποιοδήποτε πρόσωπο. Μάλιστα, καταγράφηκαν 46,5% λιγότερες ενάρξεις τέτοιων επιχειρήσεων το α΄ τρίμηνο του 2025 σε σύγκριση με το αντίστοιχο περυσινό διάστημα.

Στη δεύτερη θέση με έναρξη 4.916 επιχειρήσεων ακολουθούν οι επαγγελματικές, επιστημονικές, τεχνικές δραστηριότητες, που πρόκειται στην ουσία για ελεύθερους επαγγελματίες είτε επιστήμονες (γιατροί, δικηγόροι, μηχανικοί) είτε τεχνίτες (ηλεκτρολόγοι, υδραυλικοί κ.ά.).

Το εμπόριο εξακολουθεί να αποτελεί κυρίαρχη επιχειρηματική δραστηριότητα με 4.138 νέες επιχειρήσεις στο α΄ τρίμηνο, μειωμένες πάντως κατά 15,6% σε σύγκριση με το αντίστοιχο διάστημα του 2024. Ο κλάδος των logistics ξεπέρασε σε νέες ενάρξεις την εστίαση - καταλύματα, κάτι αρκετά παρήγορο,

καθώς πρόκειται για μια δραστηριότητα με σημαντική δυναμική το τελευταίο διάστημα και την υλοποίηση πολλών επενδύσεων στον κλάδο. Κατά το α΄ τρίμηνο του 2025 ξεκίνησαν να λειτουργούν 4.054 επιχειρήσεις αυτού του κλάδου, περισσότερες κατά 15,60% σε σύγκριση με το α΄ τρίμηνο του 2024.

Στους «κερδιομένους» του α΄ τριμήνου 2025 συγκαταλέγονται και οι επιχειρήσεις που σχετίζονται με την υγεία και την κοινωνική μέριμνα, καθώς οι νέες ενάρξεις αυξήθηκαν κατά 19,4% – στις 2.330. Πίσω από αυτή την εξέλιξη βρίσκεται κυρίως η ολοένα και μεγαλύτερη αδυναμία του Εθνικού Συστήματος Υγείας να εξυπηρετήσει ανάγκες, από διαγνωστικές εξετάσεις μέχρι περίθαλψη, με τον ιδιωτικό τομέα να βρίσκει πρόσφορο έδαφος.

Σε ό,τι αφορά τη νομική μορφή των νέων επιχειρήσεων, το 64% του συνόλου πρόκειται για ατομικές, το 21% για προσωπικές, ενώ κεφαλαιουχικές επιχειρήσεις είναι μόλις το 1,19%.

Στο επίκεντρο η στήριξη της μεσαίας τάξης και του επιχειρείν

Η στήριξη της μεσαίας τάξης και της επιχειρηματικότητας βρέθηκε στο επίκεντρο της συνεδρίασης της Διαρκούς Φορολογικής Επιτροπής, παρουσία του υφυπουργού Οικονομικών Γιώργου Κώτσου. Η συνάντηση είχε ως βασικούς στόχους την εμπέδωση της συνεργασίας μεταξύ πολιτείας και κοινωνικών εταίρων, ενώ εστίασε σε κρίσιμα θέματα όπως οι φορολογικές ελαφρύνσεις και η αντιμετώπιση των προκλήσεων της ψηφιακής μετάβασης. Ο υφυπουργός στην τοποθέτησή του ανέπτυξε τις βασικές γραμμές της φορολογικής πολιτικής της κυβέρνησης, με έμφαση:

- Στη στήριξη της μεσαίας τάξης, όπως έχει εξαγγελθεί και από τον πρωθυπουργό.
- Στη βελτίωση του φορολογικού περιβάλλοντος για τις επιχειρήσεις.
- Την χρήση επιστημονικών δεδομένων και ψηφιακών εργαλείων για τη χάραξη πολιτικής. Μετά την εισήγηση του υφυπουργού, έγιναν επιστημονικές από τους εκπροσώπους κοινωνικών εταίρων, αλλά και ανασκόπηση από τον πρόεδρο Γιώργο Χριστόπουλο των πεπραγμένων της επιτροπής, καθώς και αναφορές στον σχεδιασμό των θεμάτων για το 2025. Κατά τη συνεδρίαση αναλύθηκαν θέματα που αφορούν:
- Την ανάγκη προσαρμογής των ψηφιακών εργαλείων και των ψηφιακών εφαρμογών, όπως myDATA, e-timologio, κλειδωμένα δηλώσεων ΦΠΑ και Ε3, η κάρτα εργασίας, το ψηφιακό δελτίο αποστολής (από 1η Ιουνίου) και το ψηφιακό πελατολόγιο (από 1η Ιουλίου).
- Το λειτουργικό και οικονομικό κόστος των συμμόρφωσης.
- Φορολογικές ελαφρύνσεις για επαγγελματίες και ΜμΕ.
- Την ανάγκη ευελιξίας και υποστηρικτικών μέτρων για τις ΜμΕ.

- Την ανάγκη για πρακτική στήριξη των επιχειρήσεων στην εφαρμογή των νέων υποχρεώσεων.
- Την πρόταση για ευέλικτη ρύθμιση οφειλών (72 έως 120 δόσεις).
- Την αύξηση του ορίου απαλλαγής ΦΠΑ για μικρές επιχειρήσεις.
- Την ανάγκη για κατάργηση του τέλους επιτηδεύματος και στα νομικά πρόσωπα και αναμόρφωση του συστήματος προκαταβολής φόρου.
- Την ενίσχυση των επενδύσεων και της χρηματοδότησης για ΜμΕ.
- Την περαιτέρω μείωση του μισθολογικού κόστους.

Παράλληλα, υπήρξαν παρεμβάσεις για:

- Το τεκμαρτό φορολογικό σύστημα των ατομικών επιχειρήσεων (ν. 5073/2023) και την πρόσφατη απόφαση του ΣτΕ.
- Την αποκλειστική αρμοδιότητα

Ποια θέματα μπήκαν στη συνεδρίαση της Διαρκούς Φορολογικής Επιτροπής.

των λογιστών-φοροτεχνικών σε κρίσιμες ψηφιακές διαδικασίες, με νομοθετική πρόβλεψη.

- Τον εξορθολογισμό των φορολογικών προστίμων και την επιτάχυνση του εξωδικαστικού μηχανισμού.

Ακόμη επισημάνθηκε η ανησυχία των επιχειρηματικών κύκλων σχετικά με την υποχρεωτική ασφάλιση έναντι φυσικών καταστροφών, από την 1η Ιουνίου, για τις επιχειρήσεις με ετήσιο κύκλο εργασιών άνω των 500.000 ευρώ. Σύμφωνα με επιστολή της ΕΣΣΕ, προς τα αρμόδια υπουργεία, τονίζεται ότι παρά την ορθή πρόθεση της κυβέρνησης, αναδεικνύονται σοβαρά εμπόδια και ζητεί παράταση τουλάχιστον έως τις 30 Σεπτεμβρίου 2025.

Οι επιπτώσεις στην Ε.Ε. απειλή για την Ελλάδα και όχι οι δασμοί

Χαμηλή είναι η άμεση έκθεση της ελληνικής οικονομίας στις ΗΠΑ, σημειώνει ανάλυση της Μονάδας Οικονομικής Ανάλυσης και Ερευνας της Eurobank για τον εμπορικό πόλεμο, υπολογίζοντας ότι οι εξαγωγές αγαθών προς τις ΗΠΑ αντιπροσωπεύουν μόλις το 1% του ΑΕΠ της χώρας και ο εισερχόμενος τουρισμός από τις ΗΠΑ αντιπροσώπευε το 2024 μόλις το 7,7% των συνολικών εισπράξεων. Ωστόσο οι έμμεσες επιπτώσεις, μέσω της χαμηλότερης ανάπτυξης στην Ε.Ε., τον κύριο εμπορικό εταίρο της Ελλάδας, και της αυξημένης αβεβαιότητας, δημιουργούν μη αμελητέους κινδύνους για τη ζήτηση εξαγωγών, τις ροές τουρισμού και τα ευρύτερα κανάλια εμπιστοσύνης, τονίζουν οι αναλυτές.

Παρ' όλα αυτά, η Ελλάδα εισέρχεται σε αυτή τη νέα περίοδο αστάθειας που προκαλείται από το διεθνές εμπόριο σε μια θέση σχετικής ισχύος σε σύγκριση με το πρόσφατο παρελθόν της κατά τη διάρκεια της κρίσης δημοσίου χρέους της περιόδου 2008-2018.

Τα ισχυρά πρωτογενή πλεονάσματα, η αποκλιμάκωση του δημόσιου χρέους, τα σημαντικά αποθέματα ρευστότητας, η επιστροφή στην ποσοδοποιητική αξιολόγηση επενδυτικής βαθμίδας, η συνεχιζόμενη εισροή κεφαλαίων από το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και τα υπόλοιπα διαρθρωτικά ταμεία της Ε.Ε., τα οποία λειτουργούν ως ισχυρό αντικυκλικό εργαλείο, σε συνδυασμό με την εφαρμογή του νέου δημοσιονομικού πλαισίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενισχύουν την ανθεκτικότητα της χώρας, σημειώνει η Eurobank.

Επιπλέον, οι προοπτικές του

τουρισμού παραμένουν ισχυρές και, μέχρι στιγμής, ο προγραμματισμός αεροπορικών θέσεων δείχνει ανοδική τάση για τη φετινή τουριστική περίοδο, συμπεριλαμβανομένων των ταξιδιωτών από τις ΗΠΑ. Οι αυξανόμενες επενδύσεις στην άμυνα, σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, θα μπορούσαν επίσης να προσφέρουν ώθηση στη συνολική ζήτηση, καθώς και διαχύσεις υψηλής τεχνολογίας στην οικονομία. Επιπλέον, οι ελληνικές τράπεζες παραμένουν καλά κεφαλαιοποιημένες και δι-

Οι ελληνικές εξαγωγές προς τις ΗΠΑ αντιστοιχούν σε μόλις 1% του ΑΕΠ, τονίζει η Eurobank σε έκθεσή της.

αθέτουν υψηλή ρευστότητα, με ελάχιστη άμεση έκθεση σε κίνδυνο που συνδέεται με τις ΗΠΑ. Ο δείκτης μη εξυπηρετούμενων δανείων, αν και εξακολουθεί να είναι υψηλότερος σε σύγκριση με την Ευρωζώνη, έχει υποχωρήσει στο χαμηλότερο επίπεδο που έχει καταγραφεί, και η εξυπηρέτηση των δανείων έχει επιδείξει αξιοσημείωτη ανθεκτικότητα έναντι μιας σειράς από κραδασμούς (πανδημία, ενεργειακή κρίση, επίμονος πληθωρισμός), μετριαζόμενες τις πιθανές αναστολές για ένα νέο κύμα καθυστερήσεων. Τούτων δοθέντων, εκτιμάται ότι η ελληνική οικονομία θα συνεχίσει και την παρούσα χρονιά να υπεραποδίδει αναπτυξιακά έναντι της Ευρωζώνης.

Στις 50 κορυφαίες χώρες για startups η Ελλάδα

Της ΔΕΣΠΟΙΝΑΣ ΚΟΝΤΗ

Με όχημα το ταλέντο, τη γεωγραφική της θέση, αλλά και την ανάπτυξη μιας κοινότητας ειδικών του κλάδου της πληροφορικής και της τεχνολογίας, η Ελλάδα εξακολουθεί να συγκαταλέγεται μεταξύ των 50 κορυφαίων startups οικοσυστημάτων παγκοσμίως. Σύμφωνα με το φετινό Global Startup Ecosystem Index 2025 που καταρτίζει ετησίως το StartupBlink και αξιολογεί το οικοσύστημα περισσότερων από 1.400 πόλεων σε 100 χώρες, η Ελλάδα αναρριχήθηκε δύο θέσεις στην παγκόσμια κατάταξη καταλαμβάνοντας την 47η θέση από 49η πέρυσι και 54η το 2021. Όπως σημειώνεται στη σχετική έκθεση, η Ελλάδα παρουσιάζει μέτριο ρυθμό ανάπτυξης της τάξης του 12,07%, ωστόσο ανεβαίνει δύο θέσεις στη σχετική κατάταξη, επωφελομένη και από την αρνητική δυναμική των χωρών που κατατάσσονται σε χαμηλότερη θέση, όπως η Ρουμανία (48η), η Λετονία (49η) αλλά και Κροατία (50η). Παράλληλα, ανέβηκε τρεις θέσεις στην κατάταξη της Ευρώπης για το οικοσύστημα των startups, καταλαμβάνοντας την 27η θέση από την 30η που βρίσκονταν ένα χρόνο νωρίτερα.

Παρά τα ατού της Ελλάδας, ανάμεσα στα οποία είναι και τα χρηματοδοτικά εργαλεία που

Σύμφωνα με το φετινό Global Startup Ecosystem Index 2025, η Ελλάδα παρουσιάζει μέτριο ρυθμό ανάπτυξης της τάξης του 12,07%. Βασικά εμπόδια για την περαιτέρω ενίσχυση του οικοσυστήματος καινοτομίας στη χώρα μας είναι η γραφειοκρατία και ο κατακερματισμός του οικοσυστήματος.

Στη σχετική λίστα καταλαμβάνει φέτος την 47η θέση από 49η πέρυσι και 54η το 2021.

έχουν δημιουργηθεί τα τελευταία χρόνια (π.χ. Equifund), η χώρα εξακολουθεί να αντιμετωπίζει διαχρονικά προβλήματα, τα οποία πλήττουν και την ανταγωνιστικότητά της. Βασικότερη πρόκληση είναι η δυνατότητα να διατηρήσει το ταλέντο, γεγονός που μπορεί να επιτευχθεί, σύμφωνα με τη σχετική έκθεση, μέσω της κατάρτισης αλλά και

της ανάπτυξης επιχειρηματικής αντίληψης. Την ίδια στιγμή, η γραφειοκρατία αλλά και ο κατακερματισμός του οικοσυστήματος αποτελούν βασικά εμπόδια για την περαιτέρω ενίσχυση του οικοσυστήματος καινοτομίας. «Η αντιμετώπιση της υπερβολικής γραφειοκρατίας και των υψηλών εισφορών θα μπορούσε να ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα και να διευκολύνει την ίδρυση αλλά και την ανάπτυξη επιχειρήσεων», αναφέρει χαρακτηριστικά η έκθεση.

«Πρωταγωνίστρια» της καινοτομίας, εκεί δηλαδή όπου συγκεντρώνεται ένα μεγάλο μέρος της ελληνικής “εφευρετικότητας”, είναι η Αθήνα, η οποία μεταξύ 1.400 πόλεων καταλαμβάνει την

117η θέση, ενώ χαμηλότερα, αλλά στο top 500, βρίσκεται η Θεσσαλονίκη, σκαρφαλώνοντας 31 θέσεις και καταλαμβάνοντας τελικά την 439η θέση. Η πόλη σημείωσε τον μεγαλύτερο ετήσιο ρυθμό ανάπτυξης μεταξύ των ελληνικών πόλεων. Θέσεις στην παγκόσμια λίστα καινοτομίας διεκδικούν και άλλες πόλεις, όπως η Ηράκλαιο (860η) αλλά και η Πάτρα (1.268η). Σύμφωνα με την έκθεση, η χώρα μας έχει καταγράψει success stories, ενώ διαθέτει ταλέντο υψηλής εξειδίκευσης, με καλή χρήση της αγγλικής γλώσσας. Παράλληλα, η εγγύτητα της με την Ευρώπη, τη Μέση Ανατολή αλλά και τις χώρες της Αφρικής, «την καθιστούν έναν ισχυρό υποψήφιο για να μετατραπεί σε ένα τοπικό τεχνολογικό hub».

Κατά τα λοιπά, στις πρώτες θέσεις και αυτή τη χρονιά βρίσκονται οι ΗΠΑ, ακολουθούν το Ηνωμένο Βασίλειο και το Ισραήλ, ενώ στην 4η θέση ανέβηκε η Σιγκαπούρη, με τον Καναδά να κλείνει τη «χρυσή» πεντάδα της καινοτομίας. Στην 6η θέση του παγκόσμιου χάρτη εντοπίζεται η Σουηδία και ακολουθούν η Γερμανία, η Γαλλία, η Ελβετία και η Ολλανδία. Η Εσθονία, που καταγράφει άλματα στον κλάδο του ψηφιακού μετασχηματισμού της καινοτομίας, καταλαμβάνει στη φετινή κατάταξη την 11η θέση, με τη Νότια Κορέα να κατατάσσεται 20η.

Το 3,3% του τζίρου των σουπερ μάρκετ γίνεται μέσω Ιντερνετ

Η αξία τους στις μεγάλες αλυσίδες αυξήθηκε κατά 12,9% στη διάρκεια του 2025

Της ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ

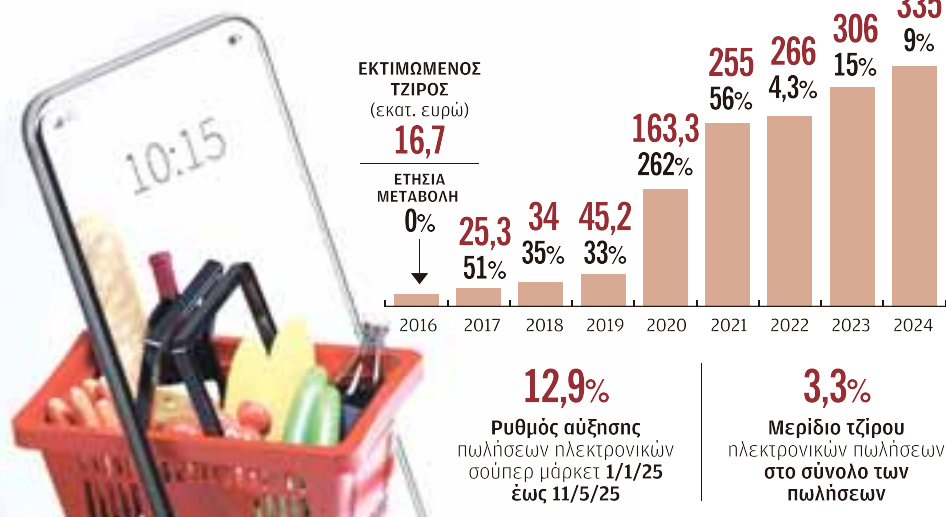
Ρυθμό ανάπτυξης υψηλότερο από αυτόν των συμβατικών καναλιών γνωρίζουν οι ηλεκτρονικές πωλήσεις των αλυσίδων σουπερ μάρκετ, κάτι στο οποίο φαίνεται ότι έχει συμβάλει η διαρκής βελτίωση των παρεχομένων υπηρεσιών, όπως ο χρόνος παράδοσης των παραγγελιών και ο περιορισμός των αποκλίσεων ανάμεσα στα προϊόντα που έχει παραγγείλει ο καταναλωτής και σε αυτά που τελικά παραλαμβάνει. Καθοριστικός, βεβαίως, παράγοντας είναι οι νέοι σε ηλικία αγοραστές, οι οποίοι προτιμούν τις αγορές από απόσταση αντί να επισκεφθούν ένα κατάστημα σουπερ μάρκετ και φυσικά οι ηλεκτρονικές πλατφόρμες τύπου efood, Wolt, box.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της NielsenIQ για το διάστημα από τις αρχές του έτους μέχρι τις 11 Μαΐου 2025 οι ηλεκτρονικές πωλήσεις αυξήθηκαν κατά 12,9% σε αξία, με το μερίδιό τους να φτάνει το 3,3% επί του συνόλου των πωλήσεων. Τα παραπάνω στοιχεία αφορούν τις ηλεκτρονικές πωλήσεις των αλυσίδων Σκλαβενίτης, ΑΒ Βασιλόπουλος, Μασούτης και ΑΝΕΔΗΚ Κρητικός, από όποια πλατφόρμα ή site και αν γίνονται, περιλαμβάνουν δηλαδή τις πωλήσεις που γίνονται απευθείας από τα ηλεκτρονικά σουπερ μάρκετ των αλυσίδων όσο και τις πωλήσεις τους μέσω πλατφόρμας.

Συνολικά το 2024 οι ηλεκτρονικές πωλήσεις των ιδίων εταιρειών είχαν ανέλθει, σύμφωνα

Η εξέλιξη των πωλήσεων στα ηλεκτρονικά σουπερ μάρκετ

Αφορά τις ηλεκτρονικές πωλήσεις Σκλαβενίτη, ΑΒ, Μασούτη και Κρητικού από όλα τα κανάλια (δεν περιλαμβάνονται οι πωλήσεις μέσω πλατφόρμας)

ΠΗΓΕΣ: Convert Group, Nielsen IQ

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

με τα στοιχεία της Nielsen IQ, σε 278 εκατ. ευρώ, καταγράφοντας ρυθμό ανάπτυξης 21%, πέντε φορές πιο υψηλό από τον αντίστοιχο ρυθμό ανάπτυξης των φυσικών καταστημάτων των ιδίων αλυσίδων. Το μερίδιο των ηλεκτρονικών πωλήσεων στο σύνολο των πωλήσεων ήταν στο τέλος του 2024 3,1%, χαμηλότερο από το μερίδιο που διαμορφώνεται μέχρι στιγμής στο τρέχον έτος.

Συνολικά ο εκτιμώμενος τζίρος των ηλεκτρονικών σουπερ μάρκετ το 2024 ήταν σύμφωνα με την Convert Group 335 εκατ.

ευρώ, ενισχυμένος κατά 9% σε σύγκριση με το 2023. Στοιχείο που δείχνει αν μη τι άλλο ότι υπάρχουν ακόμη πολλά περιθώρια ανάπτυξης του ηλεκτρονικού καναλιού ειδών παντοπωλείου, προκειμένου αυτό να συμβάλει περισσότερο στις πωλήσεις και κυρίως να πάψει να είναι ζημιογόνο.

Μετά την απόφαση της efood πέρυσι το καλοκαίρι να διευρύνει τις συνεργασίες της και με άλλες αλυσίδες σουπερ μάρκετ, πλην της «Σκλαβενίτης», με την οποία είχε αποκλειστική συνεργασία από το

2020, πλέον από την εν λόγω πλατφόρμα εξυπηρετούνται οι αλυσίδες ΑΒ Βασιλόπουλος, Κρητικός, Bazaar, Carrefour με τελευταία προσθήκη αυτή της MyMarket. Υπενθυμίζεται ότι η τελευταία έχει και δική της υπηρεσία quick commerce, τη MyMarket Speedy με σταθερή χρέωση μεταφορικών 3 ευρώ και χωρίς ελάχιστο όριο παραγγελίας. Ωστόσο η υπηρεσία είναι διαθέσιμη σε 14 μόνο περιοχές. Ας σημειωθεί ότι η συνεργασία με την efood προβλέπει ελάχιστο όριο παραγγελίας τα 6 ευρώ (πρόκειται για το χαμηλότε-

ρο ελάχιστο όριο παραγγελίας που προβλέπεται μεταξύ των συνεργαζόμενων με την efood αλυσίδων) και χρέωση μεταφορικών 2,50 ευρώ. Η MyMarket είναι η μοναδική αλυσίδα σουπερ μάρκετ στην Ελλάδα που έχει και συνδρομητικό μοντέλο, το Saver Pass, το οποίο, όμως, μέχρι τώρα σημειώνει χαμηλές επιδόσεις. Σε περίπτωση μεμονωμένων διανομών η εταιρεία έχει διατηρήσει από πέρυσι ελάχιστο όριο παραγγελίας τα 40 ευρώ, ενώ έχει δωρεάν μεταφορικά αντί για 1,50-3 ευρώ που ήταν η χρέωση πέρυσι. Η MyMarket διαισρεί τη συνεργασία της με τη Wolt, στην οποία μάλιστα έχουν ενταχθεί και τα MyMarket Local, τα convenience stores της αλυσίδας, τα οποία, λόγω και του διευρυμένου ωραρίου λειτουργίας, της δίνουν συγκριτικό πλεονέκτημα.

Συνεργασία με τη Wolt και μάλιστα σε εκτεταμένη βάση ξεκινάει από την ερχόμενη Δευτέρα η «Σκλαβενίτης». Συγκεκριμένα, η αλυσίδα θα συνεργάζεται με τη Wolt όχι μόνο για την παράδοση των παραγγελιών, αλλά και για τη χρήση των dark stores της Wolt ως σημεία συλλογής των παραγγελιών. Υπενθυμίζεται ότι πρόσφατα η αλυσίδα έθεσε για τις παραγγελίες από το δικό της ηλεκτρονικό κατάστημα ελάχιστο όριο παραγγελίας (20 ευρώ), ενώ προέβη σε αλλαγές στις χρεώσεις των μεταφορικών. Η ΑΒ έχει ελάχιστο κόστος παραγγελίας για διανομή στο σπίτι τα 25 ευρώ και η «Μασούτης» 20 ευρώ.

Μειώθηκε κατά 7,6% ο τζίρος στην εστίαση

«Βουτιά» σημείωσε ο τζίρος στον κλάδο της εστίασης κατά το α' τρίμηνο του 2025, φαινόμενο που σύμφωνα με τους παράγοντες της αγοράς οφείλεται στη μείωση της εξόδου για φαγητό τόσο από τα νοικοκυριά στην Ελλάδα όσο και από τους ξένους επισκέπτες, οι οποίοι επιλέγουν την κατανάλωση των γευμάτων εντός των τουριστικών καταλυμάτων, ξενοδοχείων ή ενοικιαζόμενων δωματίων και καταλυμάτων τύπου Airbnb. Δεδομένου, μάλιστα, ότι η πλειονότητα των καταναλωτών χρησιμοποιεί ψηφιακά μέσα πληρωμών, το ενδεχόμενο υποεκτίμησης του πραγματικού τζίρου λόγω φοροδιαφυγής είναι περιορισμένο σε σύγκριση με προηγούμενα χρόνια.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που ανακοίνωσε η Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ), ο τζίρος των επιχειρήσεων εστίασης διαμορφώθηκε κατά το διάστημα Ιανουαρίου - Μαρτίου 2025 σε 1,84 δισ. έναντι 1,99 δισ. το διάστημα Ιανουαρίου - Μαρτίου 2024, καταγράφοντας μείωση 7,6%.

Για τις επιχειρήσεις του κλάδου εστίασης των περιφερειακών ενότητων με συνεισφορά στον συνολικό κύκλο εργασιών έτους 2024 μεγαλύτερη από 1%, η μεγαλύτερη μείωση στον κύκλο εργασιών το α' τρίμηνο 2025 σε σύγκριση με το α' τρίμηνο 2024 παρατηρήθηκε στη Σαντορίνη (36,1%) και η μικρότερη μείωση (1,7%) καταγράφηκε στην Περιφερειακή Ενότητα Κορινθίας. Η μεγαλύτερη αύξηση, 35,6%, καταγράφηκε στη Μύκονο. Στην Αττική, και παρά το γεγονός ότι η πρωτεύουσα δέχεται πλέον ξένους επισκέπτες καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, ο τζίρος στην εστίαση κατά το α' τρίμηνο 2025 έπεσε κάτω από το 1 δισ. ευρώ και διαμορφώθηκε σε 916,560 εκατ. ευρώ, καταγράφοντας μείωση 8,6% σε σύγκριση με το α' τρίμηνο 2024. Ενδεικτικό της καθίζησης του τζίρου είναι το ότι θετικό πρόσημο στον τζίρο καταγράφηκε μόνο σε επτά νομούς της χώρας.

Διαφορετική είναι η κατάσταση στον κλάδο της παροχής υπηρεσιών καταλυμάτων, καθώς κατά το α' τρίμηνο του 2025 καταγράφηκε αύξηση του τζίρου κατά 7,5%. Συγκεκριμένα, ο κύκλος εργασιών του εν λόγω κλάδου διαμορφώθηκε το διάστημα Ιανουαρίου - Μαρτίου 2025 σε 488,40 εκατ. ευρώ έναντι 454,47 εκατ. ευρώ.

Η ΜΠΥΡΑ **ΚΕΟ** ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ ΤΗΝ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙΟΥ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΚΩΜΩΔΙΑΣ

ΤΟΥ ΘΟΔΩΡΗ ΑΘΕΡΙΔΗ

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ
12 – 15 ΙΟΥΝΙΟΥ

ΠΑΤΤΙΧΕΙΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ
ΛΕΜΕΣΟΥ
16 – 18 ΙΟΥΝΙΟΥ

ΜΑΡΚΙΔΕΙΟ ΘΕΑΤΡΟ ΠΑΦΟΥ
19 – 20 ΙΟΥΝΙΟΥ

ΑΜΦΙΘΕΑΤΡΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
UCLAN - ΠΥΛΑ
21 – 22 ΙΟΥΝΙΟΥ

ΘΟΔΩΡΗΣ **ΑΘΕΡΙΔΗΣ**

ΖΕΤΑ **ΜΑΚΡΥΠΟΥΛΙΑ**

ΗΛΙΑΣ **ΒΑΛΑΣΗΣ**

ΛΕΥΤΕΡΗΣ **ΖΑΜΠΕΤΑΚΗΣ**

ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ **ΤΣΙΛΙΜΠΙΟΥ**

ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ

ΘΟΔΩΡΗΣ **ΑΘΕΡΙΔΗΣ**

ΜΕΡΟΣ ΤΩΝ ΚΑΘΑΡΩΝ ΕΣΟΔΩΝ
ΘΑ ΔΟΘΟΥΝ ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΗΡΙΞΗ ΤΟΥ

ΕΙΣΙΤΗΡΙΑ:

ticketmaster.cy | **ACS** | 7777 7040

ΜΕΓΑΛΟΙ ΧΟΡΗΓΟΙ:

ΧΟΡΗΓΟΙ:

ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΕΣ:

ΟΙ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ ΓΙΝΟΝΤΑΙ
ΜΕ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ ΤΗΣ

ΧΟΡΗΓΟΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ:

Αλήθειες και ψέματα

Του **ΑΝΔΡΕΑ Γ. ΔΡΥΜΙΩΤΗ**

«**Ε**ίναι πραγματικά τρελό, το γεγονός ότι τόσο πολλοί άνθρωποι δεν απαιτούν καμία απολύτως απόδειξη για να πιστέψουν ένα ψέμα, ενώ αντίθετα ζητούν άπειρες αποδείξεις για να πιστέψουν την αλήθεια»!

Δυστυχώς, το παραπάνω απόφθεγμα δεν είναι δικό μου. Δεν θυμάμαι πού το βρήκα, αλλά το φύλαξα στο αρχείο μου και το υποθετώ πλήρως. Ειδικά στην περίπτωση του τραγικού δυστυχήματος των Τεμπών βρήκε την απόλυτη εφαρμογή του. Για δύο ολόκληρα χρόνια κυκλοφορούσαν τόσα ψέματα χωρίς καμία απόδειξη και όταν πλέον βγήκαν μερικά τεκμηριωμένα πορίσματα, είναι πολλοί που τα αμφισβητούν.

Πολιτικοί, δημοσιογράφοι και άλλοι εμπλεκόμενοι, που για δύο χρόνια προσπαθούσαν να πείσουν τον κόσμο, και που τελικά το κατάφεραν, ότι η εμπορική αμαξοστοιχία κουβαλούσε λαθραίο φορτίο το οποίο προκάλεσε την πυρόσφαιρα, τώρα που βλέπουν την αλήθεια προσπαθούν να απαξιώσουν τα επισημονικά πορίσματα.

Δεν θα σας κουράσω με λεπτομέρειες. Θα σας δώσω μόνο ένα παράδειγμα, από σοβαρή απογευματινή εφημερίδα της 20ής Μαΐου 2025. Τίτλος: «**Ποιους διαψεύδει και γιατί ο μετασχηματιστής στο Κουλούρι**». Υπότιτλος: «**Νέες αντιδράσεις για το πόρισμα Καρώνη και αποκαλυπτικές μελέτες στην έρευνα για τη φονική πυρόσφαιρα**». Ειλικρινά, έχω εντυπωσιαστεί με την παραπλανητική χρήση των λέξεων! Παρακαλώ την προσοχή σας στις λέξεις κλειδιά: «**Διαψεύδει**», «**αντιδράσεις για το πόρισμα Καρώνη**», «**αποκαλυπτικές μελέτες**» και «**φονική πυρόσφαιρα**». Το κείμενο έχει δύο «κτυπήματα»: «**Το πόρισμα διαψεύδει και τις 16 μελέτες**», αλλά «**Αμφισβητείται από 15 επιστήμονες**». Περιτό να σας πω ότι πουθενά δεν αναφέρονται τα ονόματα των μελετητών ούτε και τα ονόματα των επιστημόνων. Αντίθετα, το πόρισμα **Καρώνη** φέρει την υπογραφή ενός καταξιωμένου καθηγητή και τη σφραγίδα του **Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου**, που είναι το καμάρι μας.

Πριν πάω στο κείμενο, κάνω μια παρένθεση. Στην τραγωδία σκοτώθηκαν 57 νέοι άνθρωποι. Οι 50 σκοτώθηκαν από τη

σύγκρουση και οι 7 πιθανότατα από φωτιά. Πόσο αντικειμενικό είναι να μιλάμε για «**φονική πυρόσφαιρα**» και όχι για «**φονική σύγκρουση**». Βλέπετε πώς διαμορφώνεται η κοινή γνώμη;

Στο κείμενο ο συντάκτης προσπαθεί να αποδομήσει το πόρισμα **Καρώνη** με το ακόλουθο επιχείρημα: «[...] Τα περαιτέρω όμως στοιχεία και τεχνικά δεδομένα όπως παρουσιάζονται από ειδικούς τεχνικούς αναλυτές (σημ. και άλλοι ανώνυμοι), ουσιαστικά διαψεύδουν αυτή τη θεωρία, καθώς ο “διαρρηγμένος”, “κατεστραμμένος” μετασχηματιστής που θεωρήθηκε ύποπτος για τη γιγαντιαία ανάφλεξη λόγω του “ηλεκτρικού τόξου” που δημιουργήθηκε, δεν έχει όπως φαίνεται στη φωτογραφία, ... αντίστοιχες ζημιές ενώ δεν εξηγείται περί ποίου “ηλεκτρικού τόξου” πρόκειται.[...]».

Με απλά λόγια ισχυρίζεται ότι αποκλείεται η πυρόσφαιρα να προήλθε από τον μετασχηματιστή γιατί αυτός δεν παρουσιάζει σημαντικές ζημιές. Κόντεψε να με πείσει και εμένα, αλλά προχωρώντας στο κείμενο των

Το πόρισμα του καθηγητή του ΕΜΠ Πέτρου Τσακριδιδά αναφέρει ότι «τα κομμάτια του πιλοτηρίου και τα πλαίσια της ηλεκτρομηχανής που εξετάστηκαν δεν είναι καμένα, δεν δηλώνουν δηλαδή έκρηξη, αλλά φέρουν μόνον παραμορφώσεις από κτυπήματα που προκλήθηκαν από τη σύγκρουση των τρένων».

δηλώνουν δηλαδή έκρηξη, αλλά φέρουν μόνον παραμορφώσεις από κτυπήματα που προκλήθηκαν από τη σύγκρουση των τρένων». Είναι ευνόητο ότι ο καθηγητής μιλάει για τη μηχανή της εμπορικής αμαξοστοιχίας. Το πόρισμα του κ. **Τσακριδιδά** βασίστηκε και αυτό σε αυτοψία που έγινε στο Κουλούρι, αλλά χαλάει το αφήγημα: «**Ποιους διαψεύδει και γιατί ο μετασχηματιστής στο Κουλούρι**». Υπότιτλος: «**Νέες αντιδράσεις για το πόρισμα Καρώνη και αποκαλυπτικές μελέτες στην έρευνα για τη φονική πυρόσφαιρα**».

Είμαι βέβαιος ότι τώρα **έχετε τη σωστή εικόνα**. Έχουμε ένα γεγονός: Αυτοψία στη μηχανή της εμπορικής αμαξοστοιχίας και δύο περιγραφές: μία από έναν φορτισμένο δημοσιογράφο και μία από έναν καταξιωμένο καθηγητή, η οποία μάλιστα είναι και μέρος της δικογραφίας γιατί είναι παραγγελία του ανακριτή. Βλέπετε πόσο έντεχνα διαμορφώνεται η κοινή γνώμη;

Πάμε τώρα σε μια σοβαρότερη ασυμμετρία. Πολλές μανδές έχασαν τα παιδιά τους στο δυστύχημα. Δύο όμως ξεχωρίζουν. Η μία είναι η μάννα του μηχανοδηγού της εμπορικής αμαξοστοιχίας, που δεν είναι βέβαιος πόσοι γνωρίζουν τον

όνομά της, και η άλλη είναι η χαροκαμένη μάννα των Τεμπών που όλοι γνωρίζουμε.

Η μάννα του μηχανοδηγού από την πρώτη στιγμή προσπαθεί να σώσει την τιμή του παιδιού της, ισχυριζόμενη ότι το παιδί της δεν ήταν λαθρέμπορος. Με το πόρισμα **Τσακριδιδά** ουσιαστικά δικαιώθηκε και εκφράζει τον δικαιολογημένο πόνο της: «[...] Όλα τα στοιχεία είναι στη δικογραφία. Όλα τα πορίσματα, τα ευρήματα, οι αυτοψίες, οι μαρτυρικές καταθέσεις, οι φωτογραφίες, τα πάντα. Όλα μαζί συνθέτουν την εικόνα και δίνουν τις απαντήσεις. Εμένα το παιδί μου, [...] βρέθηκε ακέραιο, άκαυτο, η σορός του ήταν αναγνωρίσιμη. Πώς μπορούσε να συμβεί αυτό αν μετέφεραν παράνομο φορτίο που οδήγησε στην πυρόσφαιρα; Από την αρχή η εμπορική αμαξοστοιχία ήταν εκτός κάδρου. Χάσαμε τα παιδιά μας και ακούμε διάφορα [...]».

Η άλλη χαροκαμένη μάννα αναφερόμενη στο πόρισμα Καρώνη έγραψε στο Facebook τα ακόλουθα: «Για ακόμα μια φορά ντροπή, θυμός και αποστραφή από τη σήψη μετά τη δημοσίευση του περίφημου “πορίσματος Καρώνη”! Έτσι θα μείνει στην ιστορία το φιάσκο ενός πορίσματος που περίμενε ΟΛΗ η κοινωνία για περισσότερο από ένα χρόνο. [...]».

Και για όσα υποθετικά και αόριστα δηλώνει, παραπέμπει στα αμφιβόλου γνησιότητα, τουλάχιστον ως προς την ημερομηνία της 28.02.2023 βίντεο Καπερνάρου, για να μας εξηγήσει ότι δεν είδε παράνομο φορτίο στα **βίντεο** ... αυτά που βρέθηκαν δύο χρόνια μετά στον κάδο σκουπιδιών υπολογιστή! ... απλά τραγικό!!!

Θα επιδιώξουμε να σταλεί αυτό το πόρισμα του κ. Καρώνη σε όλη τη διεθνή επιστημονική κοινότητα, καθώς τολμά αδίστακτα με υποθετικές αναφορές να διαψεύδει πολλούς συναδέλφους του.

Θα το τολμούσε άραγε να το κάνει ο ίδιος ή ξέρει καλά ότι θα γελοιοποιηθεί;

Πόρισμα Καρώνη: Η ζοφερή πραγματικότητα του ότι υπάρχουν άνθρωποι αδίστακτοι, σκοτεινοί και πρόθυμοι, με κίνητρα που θα ερευνηθούν, να τοποθετούν εμπόδια στο καλό.

Ο κύριος Καρώνης [...] θα συνεχίσει να κυκλοφορεί περήφανα όπως και ο κύριος Καραμανλής, ο κύριος Τριαντόπουλος, ο κύριος Τασούλας, η κυρία Αδειλίνη, ο κύριος Μπακαΐμης, τα στελέχη της ΔΕΕ και άλλοι πόσοι...

Και **α** έχει τιμή η γραφή και η υπογραφή του. Οχι την καλή **TIMH**, αυτή της αξιοσύνης, που εμπνέει το μέσα σου ... την άλλη, τη φτηνή ... Είναι δε τόσο αδίστακτος ο κ.

Καρώνης, που διαπράττει τη ΜΕΓΙΣΤΗΝ ΥΒΡΙΝ! ΤΟΛΜΑ να αφιερώνει ΑΥΤΟ το “έκτρομα” στους νεκρούς μας. [...]».

Η ανάρτηση είναι πολύ μεγαλύτερη αλλά κράτησα μόνο μερικά ενδεικτικά σημεία. Αμφισβητεί τέσσερις θεσμούς: Τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας, το ΕΜΠ, την Αστυνομία η οποία πιστοποιήσε τα **βίντεο** και τον ανακριτή Μπακαΐμη. Με αυτή τη λογική, αν η Δικαιοσύνη καταλήξει σε συμπεράσματα που δεν αρέσουν, τότε θα αμφισβητήσουμε και τη Δικαιοσύνη; Παρά τις φωνές και τα συνθήματα, μήπως δεν θέλουμε πραγματική δικαιοσύνη, αλλά τη δική μας δικαιοσύνη;

Για το θέμα αυτό έχω γράψει αρκετά σημειώματα. Από την αρχή υποστήριξα ότι το θέμα του λαθραίου φορτίου δεν στέκει σε καμία λογική. Υπάρχει όμως ένα αδιαμφισβήτητο γεγονός, το οποίο δεν έτυχε ευρείας δημοσιότητας, γιατί φαίνεται ότι καλώς το αφήγημα πάνω στο οποίο χτίζονται νέες καριέρες. Στο πόρισμα του **ΕΟΔΑΣΑΑΜ** περιγράφεται **ένα γεγονός το οποίο έχει αποτυπωθεί σε βίντεο**:

«**148. Περίπου 2 δευτερόλεπτα μετά την αρχική ανάφλεξη**, ξεκινά η **δεύτερη φάση**, κατά την οποία εμφανίζεται **μία νέα στήλη φωτιάς, που κινείται βόρεια**, απομακρυνόμενη από την **αρχική πύρινη σφαίρα της πρώτης φάσης**. Αυτή η νέα στήλη φωτιάς **τροφοδοτεί την αρχική πύρινη σφαίρα**, με αποτέλεσμα να **διπλασιαστεί σχεδόν το μέγεθός της**, φτάνοντας σε **διάμετρο 80 μέτρων, περίπου 4 δευτερόλεπτα μετά την ανάφλεξη...**».

Σύμφωνα με του νόμους της Φυσικής, αφού η πυρόσφαιρα **ταξιδεύει βόρεια**, σημαίνει ότι έχει την κατεύθυνση της **επιβατικής αμαξοστοιχίας** η οποία ταξίδευε **προς Βορρά**! Σε μια μετωπική σύγκρουση όλα τα κινητά αντικείμενα εκτοξεύονται (λόγω αδρανείας) προς τη φορά της κίνησης. Άρα και τα υγρά που προκάλεσαν τη φωτιά πρέπει να βρίσκονταν στην επιβατική αμαξοστοιχία.

Αυτά είναι στοιχειώδης Φυσική και τεκμηριώνει πέραν πάσης λογικής αμφιβολίας ότι η φωτιά ξεκίνησε από το επιβατικό τρένο. Οπερ έδει δείξει!

Ο κ. Ανδρέας Γ. Δρυμιώτης είναι σύμβουλος επιχειρήσεων.

Λάθος αξιολόγηση

Του **ΚΩΣΤΑ Σ. ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ**

Η δημόσια συζήτηση για την αξιολόγηση δεν οδηγεί πουθενά γιατί εστιάζει στα λάθος ζητήματα. Ο νόμος 4369/2016, που καθορίζει τα της αξιολόγησης των εργαζομένων στο ευρύτερο Δημόσιο, έχει οδηγήσει σε πολύπλοκες και αναποτελεσματικές διαδικασίες χωρίς ευρύτερη αποδοχή. Και ενώ η ευρωπαϊκή εμπειρία αξιολόγησης, τόσο στον ιδιωτικό όσο και τον δημόσιο τομέα είναι πλούσια, στην Ελλάδα έχει αναχθεί η μονιμότητα στον κρίσιμο παράγοντα. Θεωρητικά, η μονιμότητα χωρίς πολιτικές παρεμβάσεις προστατεύει ένα πολύ μικρό υποσύνολο εργαζομένων, των οποίων οι δεξιότητες και τα συμπεριφορικά χαρακτηριστικά είναι πολύ χαμηλού επιπέδου ή ασύμβατα προς την οργάνωση που υπηρετούν και οι οποίοι δεν θα έπρεπε κατ' αρχάς να είχαν προσληφθεί. Σε ένα ισχυρά πολιτικοποιημένο περιβάλλον απλώς διαβρώνει την αξιολόγηση.

Σκοπός της αξιολόγησης είναι η διαρκής αναβάθμιση της συνολικής παραγωγικότητας και αποτελεσματικότητας μιας οργάνωσης, μέσα από την αυτοβελτίωση των εργαζομένων, την ενίσχυση της συναντιληψής για το πλαίσιο αναφοράς των προσπαθειών τους και τη συνεισφορά τους

στους στόχους της. Ένας εργαζόμενος μπορεί να αξιολογηθεί μόνο σε σχέση με την αποστολή και τους συγκεκριμένους στόχους της οργάνωσης την οποία υπηρετεί και όχι γενικά. Η αξιολόγησή του καλύπτει δύο ενότητες: πόσο ταιριάζει στον ρόλο που του έχει ανατεθεί και πόσο αποτελεσματικά τον επιτελεί. Για να μπορέσει να διαμορφωθεί άποψη γι' αυτά, εξετάζονται

Σκοπός της αξιολόγησης είναι η διαρκής αναβάθμιση της συνολικής παραγωγικότητας και αποτελεσματικότητας μιας οργάνωσης.

η εφαρμογή των δεξιοτήτων του στην πράξη, ο βαθμός συμβατότητας των συμπεριφορικών χαρακτηριστικών του με τον ρόλο του, οι δυνατότητες εξέλιξης σε θέσεις μεγαλύτερης ευθύνης και τέλος η μετρήσιμη συνεισφορά του στην επιτυχία των στόχων της οργάνωσης.

Η σωστή αξιολόγηση δεν απαιτεί νόμους, σκληρά συστήματα ή τεχνητή νοημοσύνη,

Ένας εργαζόμενος μπορεί να αξιολογηθεί μόνο σε σχέση με την αποστολή και τους συγκεκριμένους στόχους της οργάνωσης την οποία υπηρετεί και όχι γενικά.

αλλά ανεπηρεάστη κρίση μια αυστηρή πολυεπίπεδη διαδικασία προσαρμοσμένη στις ανάγκες κάθε οργάνωσης. Είναι προφανές ότι το βάθος και

το περιεχόμενο της θα διαφέρουν ανάλογα με το επίπεδο ευθύνης. Σε θέσεις υψηλής ευθύνης, ο εργαζόμενος μπορεί να κρίνεται και από τους υφιστα-

μένους, από τους συναδέλφους στο ίδιο επίπεδο και από αυτούς στους οποίους αναφέρεται, ώστε να διαμορφώνεται μια συνολική εικόνα. Γι' αυτές τις θέσεις η αξιολόγηση θα πρέπει να επιβεβαιώνεται και από ομάδα εμπειρών και ανεξάρτητων από την οργάνωση προσώπων, όπως για παράδειγμα μια Επιτροπή Αμοιβών και Ανθρώπινου Δυναμικού, ώστε να μην αντανakλά ατελείς, μονομερείς ή πολιτικές απόψεις των αξιολογούντων.

Για να αποτελέσει η αξιολόγηση πραγματικό εργαλείο διαχείρισης των ανθρώπινων πόρων και βελτίωσης μιας οργάνωσης στον δημόσιο τομέα πρέπει να ικανοποιούνται τέσσερις προϋποθέσεις. Πρώτον, η αποστολή της οργάνωσης να είναι ξεκάθαρη με σαφείς ποσοτικούς στόχους για την επιτυχία της. Δεύτερον, οι ευθύνες της κάθε οργανωτικής θέσης να είναι περιγεγραμμένες με σαφήνεια. Τρίτον, να επιτρέπεται η μετακίνηση ενός εργαζομένου μέσα στην οργάνωση ή προς άλλες οργανώσεις. Τέταρτον, να μην ασκούνται άμεσες ή έμμεσες πολιτικές παρεμβάσεις στη λειτουργία της οργάνωσης. Επιπλέον, τα αποτελέσματα της αξιολόγησης όλου του προσωπικού πρέπει να αναλύονται στα-

τιστικά, τόσο χρονιά με τη χρονιά όσο και σε σχέση με άλλες οργανώσεις, ώστε η διαδικασία να εμπλουτίζεται συστηματικά για να εξυπηρετεί καλύτερα τις προσδοκίες της οργάνωσης από το προσωπικό της. Αυτή η συνεχής παρακολούθηση και αξιολόγηση της αξιολόγησης είναι ο ουσιώδης μηχανισμός βελτίωσης των δυνατοτήτων μιας οργάνωσης και της ενίσχυσης της αξιακής συμπίεσης των εργαζομένων με αυτήν.

Κλείνοντας, η αποτελεσματικότητα της αξιολόγησης των εργαζομένων στο Δημόσιο ελάχιστη σχέση έχει με τη μονιμότητα, ενώ αντίθετα εξαρτάται σχεδόν απόλυτα από την οργανωτική καθαρότητα, τη σαφήνεια και σταθερότητα των στόχων κάθε οργάνωσης, από την ποιότητα με την οποία επιτελείται η αξιολόγηση και από την απουσία πολιτικής παρεμβατικότητας. Αντί για ακρείαστες συνταγματικές μεταρρυθμίσεις, ας περιορίσουμε την κρατούσα πρακτική της πολιτικής εμπλοκής στη λειτουργία των οργανισμών του Δημοσίου και ας εστιάσουμε στη σωστή εφαρμογή εμπειριών πρακτικών.

Ο κ. Κώστας Σ. Μητρόπουλος είναι σύμβουλος επιχειρήσεων.

Μεγάλη έλλειψη εργαζομένων στην αμυντική βιομηχανία της Ε.Ε.

Οι εταιρείες αυξάνουν μισθούς και αναζητούν συνεχώς υπαλλήλους

Αντιμέτωπη με δραματική έλλειψη εργατικού δυναμικού βρίσκεται η αμυντική βιομηχανία της Ευρώπης, παρά το γεγονός ότι γνωρίζει εντυπωσιακή άνθηση για πρώτη φορά εδώ και δεκαετίες. Τα νέα σχέδια για την ενίσχυση της αμυντικής βιομηχανίας και την αύξηση των στρατιωτικών δυνατοτήτων της Ε.Ε., ύψους 800 δισ. ευρώ, αναμένεται να δημιουργήσουν εκατοντάδες χιλιάδες θέσεις εργασίας μέσα στην επόμενη δεκαετία, οι «εγκέφαλοι» του κλάδου, ωστόσο –όπως οι ειδικά εκπαιδευμένοι μηχανικοί τεχνικής νοσημοσύνης, οι επιστήμονες δεδομένων και οι συγκολλητές– δεν αρκούν για να καλύψουν τις αυξανόμενες ανάγκες.

Ο Πάβελ Τσέχαλ είναι αντιπρόεδρος επιχειρήσεων στον τσεχικό όμιλο PBS, που απασχολεί 800 άτομα και κατασκευάζει πυραύλους και κινητήρες για drones. Θεωρεί ότι αν μπορούσε να βρει το κατάλληλο προσωπικό θα μπορούσε να εκτοξεύσει τον τζιρο και να διπλασιάσει το εργατικό δυναμικό του. Η εταιρεία έχει αυξήσει τους μισθούς κατά 8% σε σχέση με πέρυσι και σχεδιάζει νέα αύξηση 10% το 2025 για να προσελκύσει νέα ταλέντα. «Κάνουμε προσλήψεις σε όλα τα επίπεδα. Αν υπήρχαν διαθέσιμα ταλέντα

στην αγορά εργασίας θα τα προσλαμβάναμε αμέσως», τονίζει. Το πρόβλημα είναι κοινό σε πολλές μεγάλες αμυντικές εταιρείες στην Ευρώπη, όπου οι κυβερνήσεις αυξάνουν τις δαπάνες για πυρομαχικά, άρματα μάχης και

Τα σχέδια για αύξηση των στρατιωτικών δυνατοτήτων της Ε.Ε., ύψους 800 δισ. ευρώ, αναμένεται να δημιουργήσουν εκατοντάδες χιλιάδες θέσεις εργασίας μέσα στην επόμενη δεκαετία.

άλλα οπικά συστήματα, μετά την προειδοποίηση του Αμερικανού προέδρου Ντόναλντ Τραμπ ότι οι «27» δεν θα πρέπει να βασίζονται πλέον τόσο πολύ στην Ουάσινγκτον. Σύμφωνα με το Reuters, οι κατασκευαστές όπλων αναγκάζονται, όχι μόνο να αυξήσουν τους μισθούς και τις παροχές, αλλά και να αναζητήσουν υπαλλήλους από άλλους τομείς, ακόμη και να στρατολογήσουν φοιτητές. Ο όμιλος

Η γερμανική Rheinmetall σχεδιάζει να αυξήσει το εργατικό δυναμικό της κατά περίπου 29% ή έως και 9.000 άτομα έως το 2028, κυρίως με κατασκευαστές προϊόντων, μηχανικούς, συγκολλητές και εργαζομένους ηλεκτρονικών συστημάτων.

PBS έχει κάνει ένα βήμα παραπέρα, εγκαινιάζοντας τη δική του σχολή εκπαίδευσης κατάρτιζοντας τους μελλοντικούς του υπαλλήλους. Από την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία το 2022, το 78% των δαπανών της Ε.Ε. για στρατιωτικές προμήθειες έχει διατεθεί εκτός Ε.Ε., με τις ΗΠΑ μόνο να εξασφαλίζουν το 63%, όπως δείχνουν τα στοιχεία της Κομισιόν, εν μέρει επειδή ο αμυντικός τομέας της Ευρώπης είναι κατακερματισμένος μεταξύ των κρατών. Η Ε.Ε. σχεδιάζει να μεταφέρει μεγάλο μέρος αυτών των προμηθειών στην Ευρώπη και ελπίζει ότι η Ενώση Δεξιοτήτων, η νέα στρατηγική της για την εκπαίδευση και τις προσλήψεις, θα βοηθήσει στην κάλυψη του κενού στον τομέα της άμυνας. Η γαλλογερμανική εταιρεία KNDS, η οποία κατασκευά-

ζει το αυτοκινούμενο οβιδοβόλο Caesar, που χρησιμοποιείται στην Ουκρανία, έχει επεκτείνει τις βάρδιες στην κύρια μονάδα παραγωγής της στο Μπουρζ στην κεντρική Γαλλία και αυξάνει τις προσλήψεις κατά 50% ετησίως. Οι προσλήψεις παραμένουν βασικό ζήτημα, λέει ο διευθύνων σύμβουλος της εταιρείας, Νικόλα Σαμουσί προσθέτοντας ότι υπάρχει όριο στο πόσο θα μπορούσαν να αυξηθούν οι μισθοί. «Βρισκόμαστε σε πολεμική οικονομία, αλλά βρισκόμαστε επίσης σε έναν οικονομικό πόλεμο. Εάν οι μισθοί αυξηθούν ανεξέλεγκτα θα είμαστε λιγότερο ανταγωνιστικοί», διευκρινίζει.

Οι ειδικοί στην τεχνητή νοημοσύνη, που μπορούν να αναπτύξουν αυτόνομα οπικά συστήματα, καθώς και άτομα με εμπειρία σε προϊόντα που κατασκευάζονται σε μικρούς όγκους,

έχουν ιδιαίτερη ζήτηση, λένε οι ειδικοί. Μια αύξηση των αμυντικών δαπανών στο 3% του ΑΕΠ από τον τρέχοντα στόχο του NATO του 2% θα απαιτούσε έως και 760.000 νέους εξειδικευμένους εργαζομένους στην Ευρώπη, ανέφερε σε πρόσφατη έκθεση η εταιρεία συμβούλων διαχείρισης Kearney. «Η ανεξαρτησία της αμυντικής πολιτικής στην Ευρώπη θα ήταν δυνατή μόνο εάν το τοπικό μερίδιο των αμυντικών δαπανών αυξηθεί δραματικά, κάτι που με τη σειρά του θα μπορούσε να επιδεινώσει περαιτέρω τις ελλείψεις προσωπικού», διαπίστωσε. Η Rheinmetall, ο μεγαλύτερος κατασκευαστής πυρομαχικών της Ευρώπης, σχεδιάζει να αυξήσει το εργατικό δυναμικό της κατά περίπου 29% ή έως και 9.000 έως το 2028, κυρίως με κατασκευαστές προϊόντων, μηχανικούς, συ-

γκολλητές και εργαζομένους ηλεκτρονικών συστημάτων. Η εταιρεία κατασκευής υποβρυχίων και φρεγατών Thyssenkrupp Marine Systems αναζητεί έως και 1.500 εργαζομένους για το ναυπηγείο της στο Βίσμαρ στη βόρεια Γερμανία. «Σκαλίζει» τις εμπορικές εκθέσεις, αλλά λέει ότι η έλλειψη σε πτυχιούχους που έχουν εκπαιδευτεί στα μαθηματικά, στην πληροφορική ή στις επιστήμες (STEM) αποτελεί πρόκληση, άποψη που συμμερίζεται ο ιταλικός κολοσσός Leonardo. «Στο παρελθόν, το γεγονός ότι προσφέραμε ασφαλείς, ποιοτικές συμβάσεις ήταν αρκετό για να εγγυηθεί την ηγετική μας θέση, αλλά σήμερα οι νέοι προτιμούν άλλους τομείς», δήλωσαν οι υπεύθυνοι της εταιρείας αεροδιαστημικής και άμυνας, η οποία στρέφεται σε πανεπιστήμια και τεχνικές σχολές.

RYUNOSUKE KAMIKI

MINAMI HAMABE

YUKI YAMADA

MUNETAKA AOKI

HIROKATA YOSHIOKA

SAKURA ANDO

KURANOSUKE SASAKI

ゴジラ 戦後、日本。 無から自へ。

GODZILLA MINUS ONE

TAKASHI YAMAZAKI

NAOKI SATO

SUNDAY NIGHT MOVIE

MOVIES BEST HD

THE HOME OF MOVIES!

ΚΥΡΙΑΚΗ 1 ΙΟΥΝΙΟΥ 21:00

GODZILLA MINUS ONE

ΤΑΙΝΙΑ ΔΡΑΣΗΣ

Στη μεταπολεμική Ιαπωνία, οι επιζώντες συσπειρώνονται για να αντιμετωπίσουν τον Γκοντζίλα, ένα τεράστιο τέρας που γεννήθηκε μέσα από πυρηνικές δοκιμές.

Το Κανάλι Διατίθεται:

Θέση: 101

Θέση: 49

www.mesimvria.com

ΑΘΛΗΤΙΚΑ ΜΕ ΑΠΟΨΗ

ΑΥΤΟ ΑΚΟΥΣ!

«Καμπανάκι» από Βρυξέλλες στις χώρες της Ε.Ε. για λειψυδρία

Θα ζητήσει μείωση της κατανάλωσης νερού κατά τουλάχιστον 10% έως το 2030

Τον **πικρότερο** κώδωνα κινδύνου για το σημαντικότερο κοινωνικό αγαθό, το νερό, και τη στατάλν του εν μέσω αυξανόμενων και πλέον παρατεταμένων περιόδων ξηρασίας αναμένεται να κρούσει η Κομισιόν εντός των ημερών. Εντός του Ιουνίου πρόκειται να ζητήσει από τα κράτη-μέλη να μειώσουν την κατανάλωση νερού κατά τουλάχιστον 10% μέχρι το 2030. Η κίνησή της αναμένεται να θορυβήσει, καθώς θα θέσει για πρώτη φορά θέμα επάρκειας του νερού και κινδύνου εξάντλησης των αποθεμάτων στη Γηραιά Ηπειρο.

Την αναμενόμενη κίνηση της Κομισιόν αναφέρουν οι Financial Times στους οποίους μίλησε η επίτροπος Περιβάλλοντος Τζέσικα Ρόσβαλ, τονίζοντας πως «πρέπει να δούμε πώς θα χρησιμοποιούμε το νερό πιο αποτελεσματικά». Η αναμενόμενη παρέμβαση της Κομισιόν μπορεί να είναι πρωτοφανής αλλά, όπως αναφέρουν οι FT, οι εντολές για μείωση της κατανάλωσης νερού με επιμέρους απαγορεύσεις για χρήση του σε πίνες δεν είναι πλέον κάτι σπάνιο στον ευρωπαϊκό Νότο. Η βρετανική εφημερίδα θυμίζει ότι ο Χάρνς Σαχίνς, διευθύνων σύμβουλος

της ΕΥΔΑΠ, έχει επανειλημμένως προειδοποιήσει πως αν δεν ληφθούν άμεσα μέτρα, η Αθήνα θα διψάσει μέσα στα επόμενα δύο χρόνια. Αναφερόμενη, άλλωστε, στην Κύπρο παραθέτει δήλωση της υπουργού Γεωργίας, Μαρίας Παναγιώτου, ότι το 2025 «είναι το

Σε έγγραφό της η Κομισιόν υπογραμμίζει πως πρέπει να επενδύονται κάθε χρόνο 23 δισ. ευρώ για να χρηματοδοτούνται επαρκώς οι υποδομές ύδρευσης.

τρίτο συναπτό έτος ξηρασίας και η όγδοη χειρότερη περίοδος των τελευταίων 50 ετών σε ό,τι αφορά τα αποθέματα νερού».

Ακόμη και στη Σουηδία, πατρίδα της κ. Ρόσβαλ και εκ των βορειότερων χωρών της Ευρώπης, σε ορισμένες περιοχές έχει απαγορευτεί το πότισμα των κήπων με λάστιχο. Στη Γαλλία και στην Ισπανία έχουν ξεσπάσει συγκρούσεις ανάμεσα στους

Στην έκκλησή της προς τα κράτη-μέλη η Κομισιόν θα παρουσιάζει γενικότερα το σχέδιό της για το πώς μπορεί να θωρακιστεί η Ε.Ε. έναντι ενδεχόμενης ανεπάρκειας νερού και θα καλεί πρωτίστως τα κράτη-μέλη να επενδύσουν περισσότερα στην κατασκευή αγωγών, αντλιών και μονάδων επεξεργασίας υδάτων.

αγρότες και στις περιβαλλοντικές οργανώσεις σχετικά πάντα με τα δικαιώματά τους στη χρήση νερού και τα σχέδια της χώρας για την ανέγερση φραγμάτων. Στη σχετική έκκλησή της προς τα κράτη-μέλη η Κομισιόν θα παρουσιάζει γενικότερα το σχέδιό της για το πώς μπορεί να θωρακιστεί η Ε.Ε. έναντι ενδεχόμενης ανεπάρκειας νερού, δηλαδή κρίσης στην οποία η ζήτηση θα υπερβαίνει την προσφορά νερού. Θα καλεί πρωτίστως τα κράτη-μέλη να επενδύσουν περισσότερα στην κατασκευή αγωγών, αντλιών και μονάδων επεξεργασίας υδάτων.

Όπως ανέφεραν στελέχη της Κομισιόν που έχουν γνώση του θέματος, στο σχετικό έγγραφό της η Κομισιόν υπογραμμίζει πως πρέπει να επενδύονται κάθε χρόνο 23 δισ. ευρώ για να χρηματοδοτούνται επαρκώς οι υποδομές

ύδρευσης. Παράλληλα, αναφέρει ότι η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων θα εγκαينιάσει πρόγραμμα δανείων και εγγυήσεων ύψους 15 δισ. ευρώ με σκοπό τη χρηματοδότηση των υποδομών νερού από το 2025 έως το 2027. Παράλληλα, παραθέτει στοιχεία σύμφωνα με τα οποία ανακυκλώνεται μόλις το 2,4% του νερού που καταναλώνεται ετησίως στην Ε.Ε. και καλεί τα κράτη-μέλη να αυξήσουν αυτό το ποσοστό. Όπως αναφέρει, πάντως, η βρετανική εφημερίδα, ο στόχος για μείωση της κατανάλωσης κατά 10% δεν θα είναι υποχρεωτικός και αντιθέτως η Κομισιόν θα ζητήσει από τα κράτη-μέλη να θέσουν τους δικούς τους εθνικούς στόχους, ενώ παράλληλα θα επιδιώξει να συγκεντρώσει περισσότερα στοιχεία για το θέμα που συχνά απουσιάζουν όταν πρόκειται για τον κλάδο της ύδρευσης.

Σημειώτουν ότι ορισμένες χώρες που αντιμετωπίζουν σοβαρότερο πρόβλημα ξηρασίας, όπως π.χ. η Ισπανία, έχουν ήδη θέσει δικούς τους στόχους για την κατανάλωση νερού. Παράλληλα, όμως, σε άλλη έκθεσή της για το κλίμα που έδωσε χθες στη δημοσιότητα, η Κομισιόν επισημαίνει πως ελάχιστες χώρες έχουν εξετάσει τη λήψη μέτρων για τη διασφάλιση αποθεμάτων νερού. Εκεί προηγηθεί πέρυσι προειδοποίηση της Κομισιόν για τον κίνδυνο να εκδηλωθούν συγκρούσεις και ανταγωνισμοί ανάμεσα στα κράτη-μέλη της Ε.Ε. σχετικά με τα δικαιώματά τους σε υδάτινους πόρους. Διαβλέποντας ενδεχομένως τον κίνδυνο αυτό, η επίτροπος Περιβάλλοντος τόνισε στους FT ότι όσον αφορά το θέμα του νερού τα κράτη-μέλη πρέπει να συνεργαστούν καθώς «το ζήτημα αυτό δεν γνωρίζει εθνι-

κά σύνορα». Οι περιβαλλοντικοί κίνδυνοι, όπως η ανεπάρκεια νερού, αναγνωρίζονται πλέον και από τις τράπεζες και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, που τους εντάσσουν στις κρίσιμες απειλές για τις δραστηριότητές τους. Την περασμένη εβδομάδα, άλλωστε, η ΕΚΤ τόνισε πως «και μόνον η ανεπάρκεια υδάτων στην επιφάνεια της γης μπορεί να θέσει σε κίνδυνο σχεδόν το 15% του ΑΕΠ της Ευρώζωνης». Δεν κρύβουν, άλλωστε, την ανησυχία τους για το ενδεχόμενο ανεπάρκειας νερού τόσο οι επιχειρήσεις όσο και οι αξιωματούχοι των χωρών της Ε.Ε. μολονότι φέτος οι κλιματικές συνθήκες στη νότια Ευρώπη ήταν καλύτερες σε σύγκριση με πέρυσι, καθώς μεσολάβησαν ισχυρές βροχοπτώσεις στη διάρκεια της άνοιξης και προς το παρόν γέμισαν τους ταμιευτήρες της Γηραιάς Ηπείρου.

Η ανάπτυξη επιβραδύνεται, ο πληθωρισμός «τρέχει», αλλά οι Ρώσοι νιώθουν πλούσιοι

Μπορεί η οικονομία της Ρωσίας να κάνει σταδιακά τη διαστημική ώθηση που της έδωσε ο πόλεμος στην Ουκρανία και μαζί με αυτήν να επιβραδύνονται οι μισθοί και γενικότερα τα εισοδήματα, όμως οι Ρώσοι εξακολουθούν να νιώθουν πλούσιοι. Οι εντυπωσιακές αυξήσεις στους μισθούς και οι συνεχείς προσλήψεις από βιομηχανίες κάθε είδους, με κυριότερες βέβαια τις αμυντικές, εξισορροπούν εδώ και χρόνια τον πληθωρισμό που αθροιστικά από την έναρξη του πολέμου το 2022 έχει φθάσει στο 30%. Το Κρεμλίνο έχει, έτσι, εξασφαλίσει τη στήριξη της κοινής γνώμης στον πόλεμο παρά τις όποιες επιπτώσεις τον συνοδεύουν, όπως οι κυρώσεις που επέβαλε η Δύση στην οικονομία της και το «πάγωμα» των περιουσιακών στοιχείων της στο εξωτερικό.

Ολα δείχνουν, όμως, πως η εικόνα της πολεμικής οικονομίας της Ρωσίας αρχίζει να θαμπώνει.

Ο ρυθμός ανάπτυξης επιβραδύνεται και μαζί του και η αύξηση των μισθών. Τους τελευταίους μήνες η αύξηση των μισθών είναι πολύ μικρότερη. Τους πρώ-

Οι πολίτες κατατάσσουν το 2023 ως το καλύτερο οικονομικό έτος των τελευταίων τουλάχιστον δέκα ετών στη Ρωσία.

τους τρεις μήνες του έτους οι μισθοί αυξήθηκαν κατά μέσον όρο περίπου 2,2%, ενώ τους τελευταίους τρεις μήνες του περασμένου έτους είχαν αυξηθεί κατά 4,2%. Το ίδιο ισχύει για τα γενικότερα εισοδήματα που μπορεί να προκύπτουν από ενοικιάσεις ακινήτων και άλλα περιουσιακά στοιχεία. Το πρώτο τρίμηνο του

Αθροιστικά από την έναρξη του πολέμου το 2022 ο πληθωρισμός στη Ρωσία έχει φθάσει στο 30%.

έτους τα γενικότερα εισοδήματα αυξήθηκαν κατά 7,1%, ποσοστό που παραμένει μεν σημαντικό, αλλά σαφώς προδίδει ότι η αύξηση επιβραδύνεται, δεδομένου ότι το τελευταίο τρίμηνο του περασμένου έτους η αντίστοιχη αύξηση ήταν 8,3%. Και όμως στις δημοσκοπήσεις αναδύεται μια εικόνα που προδίδει πως για πρώ-

τη φορά μετά από δέκα και πλέον χρόνια οι αισιόδοξοι Ρώσοι είναι σαφώς περισσότεροι από όσους δηλώνουν απαισιόδοξοι σε ό,τι αφορά τόσο την οικονομία γενικότερα όσο και τα δικά τους οικονομικά.

Το πιο εντυπωσιακό στοιχείο που προκύπτει από τις δημοσκοπήσεις, όπως τις ανέλυσε το Iv-

στιτούτο Αναδυόμενων Οικονομιών της Φινλανδίας, είναι ότι οι Ρώσοι κατατάσσουν το 2023 ως το καλύτερο οικονομικό έτος των τελευταίων τουλάχιστον δέκα ετών. «Όσο παράξενο κι αν φαίνεται, τα δύο αυτά στοιχεία δεν είναι ασύμβατα, δεν αποκλείουν το ένα το άλλο», σχολιάζει σχετικά ο Ρώσος οικονομολόγος Κονσταντίν Νασόνκοφ αναφερόμενος στις «πίσεις που υφίσταται η ρωσική οικονομία, ενώ παράλληλα ο κόσμος έχει περισσότερα χρήματα από πριν». Πριν από τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία και επί πολλά χρόνια η Μόσχα συγκέντρωνε τεράστια πλεονήματα από τις εξαγωγές πετρελαίου και φυσικού αερίου. Από τη στιγμή που ξεκίνησε ο πόλεμος, το Κρεμλίνο κατέφυγε στα τεράστια αυτά αποθέματά του και άρχισε να ρέει χρήμα στην οικονομία, που μετατρεπόταν με ραγδαίους ρυθμούς σε πολεμική οικονομία. Αυξήθηκαν κυρίως οι

μισθοί των στρατευμένων και των εργαζομένων στις αμυντικές βιομηχανίες, δόθηκαν δάνεια για να ενισχυθούν όσες βιομηχανίες σχετιζόνταν με τις ανάγκες του πολέμου και γενναίως δωρεές επιδοτήσεις στα στεγαστικά δάνεια των νοικοκυριών.

Ιδιαίτερο στοιχείο είναι πως τα μέγιστα οφέλη από την πολεμική οικονομία και τα μέτρα της Μόσχας τα έχουν προσπορίσει τα φτωχότερα στρώματα, καθώς πολλά από τα φτωχότερα νοικοκυριά εισπράττουν αποζημιώσεις για τον σύζυγο που βρίσκεται στο μέτωπο. Μία άλλη κατηγορία που έχει ωφεληθεί τα μέγιστα είναι οι εργαζόμενοι στις κλωστοϋφαντουργίες, καθώς μεγάλη μερίδα του πληθυσμού στράφηκε στις εγχώριες εταιρείες όταν αποχώρησαν οι δυτικές εταιρείες μετά την επιβολή των κυρώσεων. Αυξήθηκε, έτσι, η ζήτηση για εργατικά χέρια στον κλάδο και μαζί της αυξήθηκαν και οι μισθοί.

Στα μεταχειρισμένα είδη στρέφονται οι Αμερικανοί

Αυξημένοι είναι το ενδιαφέρον των καταναλωτών στις ΗΠΑ για μεταχειρισμένα προϊόντα, προσφέροντας μια ακόμα ένδειξη ότι επικρατεί ανησυχία για τις τιμές και το διαθέσιμο εισόδημα λόγω των δασμών. Οι αναζητήσεις αγαθών από δεύτερο χέρι –από ακουστικά μέχρι πλυντήρια και καναπέδες– δεκαπλασιάστηκαν σε σύγκριση με τα συνηθισμένα επίπεδα, σύμφωνα με στελέχη της πλατφόρμας μεταχειρισμένων OfferUp.

Όπως δήλωσε στο Investopedia ο Νέιθαν Γκάρνερ, υψηλόβαθμο στέλεχος της πλατφόρμας, τα στοιχεία «αποδεικνύουν ότι κάτι συμβαίνει. Πιθανώς να είμαστε στα πολύ αρχικά στάδια του πραγματικού αντικτύπου αυτών των δασμών στις πλατφόρμες επαναπώλησης και στους καταναλωτές που αρχίζουν να ψάχνουν εναλλακτικούς τρόπους εύρεσης των πραγμάτων που θέλουν».

Η αγορά μεταχειρισμένων στις

ΗΠΑ είχε έσοδα περίπου 53 δισ. δολαρίων το 2023, ενώ πέρυσι σχεδόν το ένα τρίτο των ρούχων που αγοράστηκε στη χώρα ήταν από δεύτερο χέρι.

Η πλειονότητα των ερωτηθέντων σε δημοσκόπηση της πλατφόρμας ThredUp εξέφρασε ανησυχία για άνοδο των τιμών λόγω

Ανησυχούν για άνοδο των τιμών και ελλείψεις προϊόντων λόγω των δασμών.

των εμπορικών μέτρων της αμερικανικής κυβέρνησης και οι περισσότεροι είπαν ότι θα αναζητήσουν άλλες επιλογές, όπως η αγορά μεταχειρισμένων, ώστε να αντιμετωπίσουν την ακρίβεια. «Περισσότεροι καταναλωτές στρέφονται στα μεταχειρισμέ-

να, ώστε να προστατευθούν έναντι των αυξήσεων των τιμών και των πιθανών ελλείψεων σε προϊόντα», δήλωσε ο Νιλ Σόντερς, αναλυτής και διευθυντής στην GlobalData Retail. «Όσο πλησιάζουμε σε κρίσιμες περιόδους για το λιανεμπόριο, όπως η επιστροφή στο σχολείο και οι γιορτές, τα μεταχειρισμένα είναι πιθανό να γίνουν ακόμα πιο δημοφιλή», συμπλήρωσε.

Η OfferUp, η οποία έχει πάνω από 40 εκατομμύρια χρήστες στις ΗΠΑ, είπε ότι οι αναζητήσεις για smartphones, συσκευές, τεχνολογικά γκάτζετ και ηλεκτρικά ποδήλατα εκτινάχθηκαν τον Μάιο. Μάλιστα, το προϊόν που είχε τη μεγαλύτερη αύξηση στις αναζητήσεις της πλατφόρμας ήταν τα παιδικά καροτσάκια. Εξάλλου, τα προϊόντα για μωρά είναι ιδιαίτερα ευαίσθητα στους δασμούς, καθώς η πλειονότητα των αγαθών αυτής της κατηγορίας που πωλούνται

στις ΗΠΑ είναι εισαγόμενα και δη από την Κίνα.

Σύμφωνα με τον Γκάρνερ, η επίγνωση των ελλείψεων ή των αυξανόμενων τιμών –ή ακόμα και της πιθανότητας να συμβούν– τείνει να τονώνει το ενδιαφέρον σε ορισμένες κατηγορίες προϊόντων. Αυτό ενδεχομένως εξηγεί και την αύξηση των αναζητήσεων για iPhones, δεδομένου ότι ο Αμερικανός πρόεδρος έκανε πρόσφατα λόγο για δασμούς στα smartphones που κατασκευάζονται εκτός ΗΠΑ.

Πλέον, πάνω από το 40% των προϊόντων που πωλούνται στην πλατφόρμα eBay είναι από δεύτερο χέρι ή επιδιορθωμένα, γεγονός το οποίο ο οικονομικός διευθυντής Στιβ Πριστ χαρακτήρισε πρόσφατα «ανταγωνιστικό πλεονέκτημα και δύναμη». «Οι καταναλωτές συνεχίζουν να αναζητούν αξία σε αυτό το περιβάλλον», τόνισε ο ίδιος.

Σύμφωνα με την πλατφόρμα μεταχειρισμένων OfferUp, οι αναζητήσεις για smartphones, συσκευές, τεχνολογικά γκάτζετ και ηλεκτρικά ποδήλατα εκτινάχθηκαν τον Μάιο. Μάλιστα, το προϊόν που είχε τη μεγαλύτερη αύξηση στις αναζητήσεις της πλατφόρμας ήταν τα παιδικά καροτσάκια.

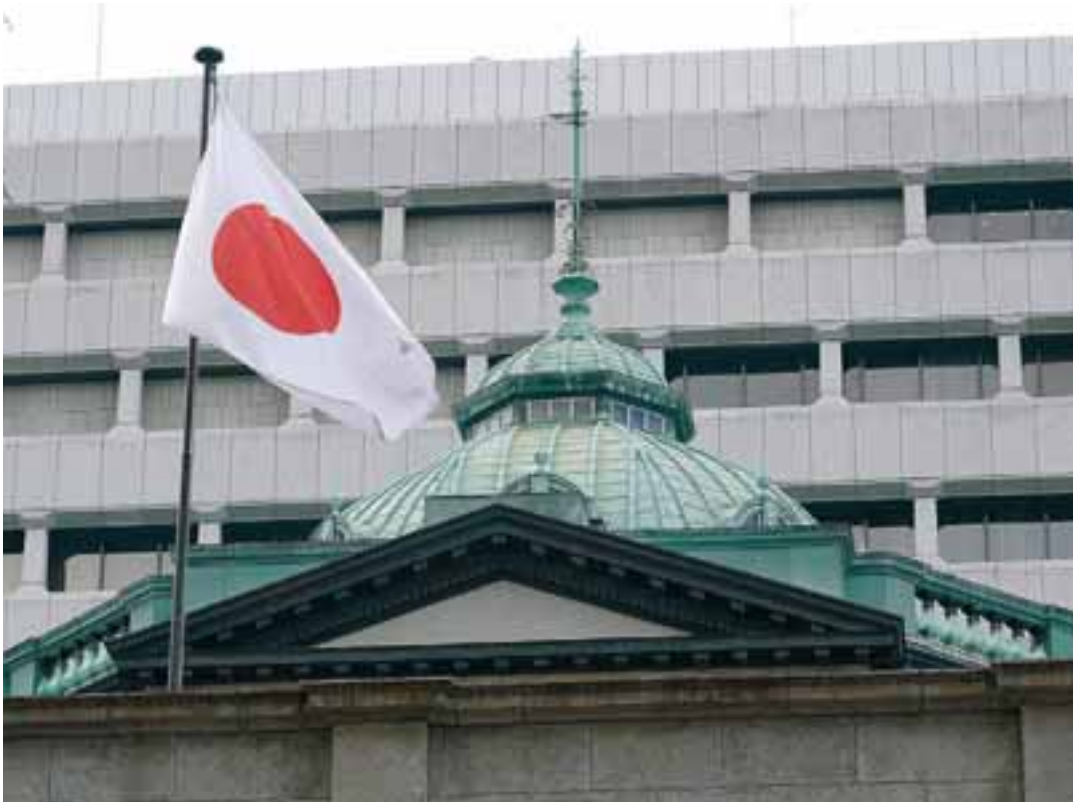
Ανησυχία για το αυξανόμενο κόστος δανεισμού της Ιαπωνίας

Ρεκόρ για τις αποδόσεις των 30ετών ομολόγων, ξεπέρασε το 200% του ΑΕΠ το χρέος

Έχει το μεγαλύτερο χρέος από τις κορυφαίες οικονομίες του κόσμου και μέχρι προσφάτως, όπως για παράδειγμα στη διάρκεια της πανδημίας, προσέφερε γενναιοδωρή στήριξη σε επιχειρήσεις και νοικοκυριά. Τελευταία, όμως, ανεβαίνει το κόστος δανεισμού της εν μέσω προεκλογικής περιόδου, με την κυβέρνηση να δέχεται πιέσεις από μικρές επιχειρήσεις που έχουν πληγεί από τους δασμούς του Τραμπ και τα νοικοκυριά που αντιμετωπίζουν την ακρίβεια. Και όλοι ζητούν τη στήριξη της κυβέρνησης, η οποία, όμως, distάζει να προχωρήσει σε νέο δανεισμό. Ο λόγος για την Ιαπωνία και το χρέος της που αγγίζει τα 9 τρις. δολ. και υπερβαίνει πλέον το 200% του ΑΕΠ.

Η Χώρα του Ανατέλλοντος Ηλίου βλέπει τελευταία τις αποδόσεις των 30ετών ομολόγων της να έχουν πάρει την ανιούσα και τις τελευταίες ημέρες σημείωσαν ιστορικά υψηλό ρεκόρ. Η άνοδος του κόστους δανεισμού της αντανάκλα μια εντεινόμενη ανησυχία των επενδυτών για τις δυνατότητες της Ιαπωνίας να αποπληρώσει το χρέος της. Εξίσου ενδεικτικό είναι, άλλωστε, το μειωμένο ενδιαφέρον που εκδήλωσαν την Τετάρτη οι επενδυτές όταν η Ιαπωνία εξέδωσε μακροπρόθεσμα ομόλογα 40 ετών. Σε πρόσφατη συνεδρίαση του υπουργικού συμβουλίου, ο πρωθυπουργός Σιγκέρου Ισίμπα δεν έκρυψε την ανησυχία του για τον «τρόμο» των υψηλών αποδόσεων και έφθασε στο σημείο να παραλληλίσσει τη χώρα του με την Ελλάδα και την κρίση χρέους του 2009. Οι περισσότεροι οικονομολόγοι συμφωνούν ότι η Ιαπωνία δεν αντιμετωπίζει κίνδυνο χρηματοπιστωτικής κρίσης. Το μεγαλύτερο μέρος του χρέους της βρίσκεται στα χέρια της Τράπεζας της Ιαπωνίας ή στα χαρτοφυλάκια εγχώριων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, το οποίο σημαίνει ότι δεν είναι τόσο πιθανό να σημειωθούν απότομες μαζικές εκροές κεφαλαίων από τη χώρα. Επικρατεί, ωστόσο, ανησυχία ως προς το πόσο καιρό ακόμη θα μπορεί η χώρα να διατηρήσει το ίδιο υψηλό επίπεδο δημοσίων δαπανών.

Οι επικείμενες εκλογές στην Ανω Βουλή θα δοκιμάσουν τις αντοχές του κυβερνώντος Φιλελεύθερου Δημοκρατικού Κόμματος που έχει παραμείνει στην εξουσία επί 70 χρόνια. Η αντοχή του κυβερνώντος κόμματος οφείλεται εν μέρει κατά ορισμένους αναλυτές στη δυνατότητά του να αυξάνει τις δαπάνες ώστε να αποδυναμώνει την αντιπολίτευση. Υπάρχουν, ωστόσο, πάντα εστίες πιθανής έντασης. Η γήρανση του πληθυσμού ασκεί πιέσεις στους προϋπολογισμούς ασφαλιστικών και συνταξιοδοτικών ταμείων, ενώ οι αγροτικές περιοχές αντιμετωπίζουν οικονομικά δυσχέρεια. Προκειμένου να στηρίξει τις τοπικές βιομηχανίες και να διασφαλίσει τις υποδομές και την παιδεία της χώρας, η κυβέρνηση εξακολουθεί να χρηματοδοτεί τα συνταξιοδοτικά ταμεία και να χορηγεί επιδοτήσεις. Και στο μεταξύ, τελευταία η Ιαπωνία αντιμετωπίζει τον λαϊκισμό ορισμένων πολι-

Το μεγαλύτερο μέρος του χρέους της Ιαπωνίας βρίσκεται στα χέρια της κεντρικής τράπεζάς της ή στα χαρτοφυλάκια εγχώριων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, το οποίο σημαίνει ότι δεν είναι τόσο πιθανό να σημειωθούν απότομες μαζικές εκροές κεφαλαίων από τη χώρα. Επικρατεί, ωστόσο, ανησυχία ως προς το πόσο καιρό ακόμη θα μπορεί η χώρα να διατηρήσει το ίδιο υψηλό επίπεδο δημοσίων δαπανών.

Ο Ιάπωνας πρωθυπουργός έφθασε στο σημείο να παραλληλίσσει τη χώρα του με την Ελλάδα και την κρίση χρέους του 2009.

κίων δυνάμεων που έχει εκδηλωθεί και σε άλλες χώρες. Τον τροφοδοτεί ο πληθωρισμός που μετά από χρόνια στασιμότητας κινείται ανοδικά και συμπιέζει τις οικονομικές δυνατότητες των καταναλωτών και ιδιαίτερα των μάλλον κακοπληρωμένων εργαζομένων μερικής απασχόλησης ή άλλων ανασφαλών μορφών απασχόλησης. Όπως τονίζει ο Τομπιάς Χάρις, ιδρυτής της συμβουλευτικής επί θεμάτων πολιτικού ρίσκου Japan Foresight, σε αντίθεση με όσα συμβαίνουν στην Ευρώπη και στη Βόρεια Αμερική, στην Ιαπωνία ο λαϊκισμός είναι μάλλον ένα φαινόμενο των αστικών κέντρων. Μέσα στο τελευταίο έτος έχουν οργανωθεί πορείες διαμαρτυρίας μπροστά στο υπουργείο Οικονομικών στο κέντρο του Τόκιο και κάποιες φορές έφθασαν στα 1.000 άτομα, ένας αριθμός πολύ μικρός για τα δεδομένα των ευρωπαϊκών χωρών, αλλά μεγάλος για τα δεδομένα μιας χώρας που δεν έχει συνηθίσει σε εκδηλώσεις λαϊκής δυσανεκτικότητας. Το αίτημα των διαδηλωτών ήταν να καταργηθούν οι φόροι κατανάλωσης και να διαλυθεί το υπουργείο Οικονομίας που βρίσκεται πίσω από

τις προσπάθειες για δημοσιονομική εξυγίανση της χώρας. Ο πρωθυπουργός δηλώνει αντίθετος με την κατάργηση του φόρου κατανάλωσης. Αντιμετωπίζει, όμως, ισχυρές αντιδράσεις από το εσωτερικό του κόμματός του και ιδιαίτερα από τη μερίδα όσων υποστηρίζουν τη δημοσιονομική επέκταση και επιμένουν πως τα δημοσιονομικά ελλείμματα δεν έχουν επιπτώσεις για όποια χώρα έχει τη δυνατότητα να αυτοχρηματοδοτείται μέσω της κεντρικής τράπεζάς της. Ο Λέιφ Εσκεσεν, επικεφαλής των οικονομολόγων του επενδυτικού ομίλου CLSA, θεωρεί αδύνατον να αντιμετωπίσει η Ιαπωνία «μια κατάσταση σαν της Ελλάδας» στο εγγύς μέλλον. Αναγνωρίζει, άλλωστε, πως η συγκυρία δεν ευνοεί τη μείωση των δαπανών από την κυβέρνηση εξαιτίας των δασμών του Τραμπ. Τονίζει, ωστόσο, πως η οικονομική ανάπτυξη της Ιαπωνίας θα παραμείνει αναμικτή, το κόστος των συντάξεων και της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης θα εξακολουθήσει να ανεβαίνει, και οι υψηλές αποδόσεις για μαγνήτες σπάνιων γαιών που θα αποσταλούν στις ΗΠΑ

THE NEW YORK TIMES

ΑΝΑΛΥΣΗ

ΗΠΑ και Κίνα υπονομεύουν την εκχειρία στους δασμούς

Του ΚΙΘ ΜΠΡΑΝΤΣΕΡ / NEW YORK TIMES

Αφού υπαναχώρησαν αυτόν τον μήνα από έναν κλιμακούμενο και επικίνδυνο πόλεμο δασμών, οι ΗΠΑ και η Κίνα απειλούν τώρα να υπονομεύσουν την εύθραυστη εκχειρία τους. Στις 12 Μαΐου ανακοίνωσαν ότι θα αναστείλουν τους περισσότερους από τους πρόσφατα επιβληθέντες δασμούς. Εκτοτε, ωστόσο, και οι δύο χώρες δείχνουν ότι παραμένουν έτοιμες να ασκήσουν ελέγχους σε κρίσιμες εξαγωγές ως «όπλο» η μία εναντίον της άλλης, με κινήσεις δυνητικά πιο επιζήμιες για το εμπόριο και τις παγκόσμιες αλυσίδες εφοδιασμού. Η Κίνα έχει περιορίσει τις εξαγωγές μαγνητών σπάνιων γαιών, οι οποίοι είναι κρίσιμοι για αυτοκίνητα, ημιαγωγούς, αεροσκάφη και πολλές άλλες εφαρμογές. Σχεδόν το 90% των σπάνιων γαιών παγκοσμίως, συμπεριλαμβανομένων των μαγνητών, παράγεται στην Κίνα. Και οι ΗΠΑ στις 13 Μαΐου απαγόρευσαν τους τε-

και στην Ευρώπη. Ωστόσο, πολλά ακόμη εργοστάσια και στις δύο χώρες θα αναγκαστούν να κλείσουν τις επόμενες ημέρες και εβδομάδες εάν η Κίνα δεν επαναλάβει πλήρως τις εξαγωγές σπάνιων γαιών, δήλωσαν στελέχη εταιρειών και επιχειρηματικοί γέγτες. «Εκατοντάδες εταιρείες της Ε.Ε. επηρεάζονται και αναμένουμε ότι αυτό μπορεί να οδηγήσει σε διακοπές παραγωγής ήδη από αυτήν την εβδομάδα για ορισμένες εταιρείες», δήλωσε ο Γενς Εσκελουντ, πρόεδρος του Εμπορικού Επιμελητηρίου της Ε.Ε. στην Κίνα.

Οι αμερικανικές εταιρείες αισθάνονται την επίδραση ακόμη περισσότερο. Αρκετές εταιρείες στην Ευρώπη, συμπεριλαμβανομένης της Volkswagen, έλαβαν άδεια από το Πεκίνο να συνεχίσουν να προμηθεύονται μαγνήτες σπάνιων γαιών, αφού η Κίνα άρχισε να επιβάλλει ελέγχους εξαγωγών σε αυτές τον Απρίλιο. Οι αμερικανικές εταιρείες έχουν ισορροπήσει τα χρονοδιαγράμματα των εργοστασίων τους, αναδιανέμοντας τα μειούμενα αποθέματα μαγνητών τους για να συνεχίσουν να παράγουν τα πιο κερδοφόρα προϊόντα τους. Η συμφωνία της Γενεύης μεταξύ Αμερικανών και Κινέζων χαιρέτιστηκε από τους επενδυτές. Οι δύο πλευρές δήλωσαν ότι θα κάνουν μια παύση 90 ημερών από τους δασμούς και θα συστήσουν ομάδες εργασίας για να προσπαθήσουν να καταλήξουν σε εμπορικές συμφωνίες. Οι ΗΠΑ αυστηροποιούν σταδιακά τις εξαγωγές ημιαγωγών εδώ και μια δεκαετία, υποστηρίζοντας ότι η Κίνα έχει χρησιμοποιήσει την αμερικανική τεχνολογία τσιπ υπολογιστών για να βελτιώσει ένα ευρύ φάσμα στρατιωτικού υλικού. Κινέζοι κυβερνητικοί αξιωματούχοι και στελέχη της βιομηχανίας το έχουν αρνηθεί αυτό και υποστηρίζουν ότι οι ΗΠΑ προσπαθούν αντ' αυτού να περιορίσουν την οικονομική ανάπτυξη της Κίνας. Εάν η Κίνα διατηρήσει τους ελέγχους εξαγωγών σε σπάνιες γαίες, πολλές πολυεθνικές εταιρείες μπορεί να καταλήξουν στο συμπέρασμα ότι οι αλυσίδες εφοδιασμού τους εξαρτώνται υπερβολικά από την Κίνα, δήλωσε ο Εσκελουντ. Το ερώτημα τώρα είναι για πόσο καιρό ακόμη και οι δύο πλευρές θα διατηρήσουν τους ελέγχους των εξαγωγών τους.

Και οι δύο χώρες ασκούν ελέγχους σε κρίσιμες εξαγωγές προϊόντων ως «όπλο» η μία εναντίον της άλλης.

λευταίους ημιαγωγούς από τον κινεζικό γίγαντα ηλεκτρονικών ειδών Huawei. Στη συνέχεια, ο πρόεδρος Τραμπ ανέστειλε την αποστολή αμερικανικών ημιαγωγών και αεροδιαστημικού εξοπλισμού που απαιτείται για το εμπορικό αεροσκάφος της Κίνας, το C919, ένα έργο-σύμβολο στην προσπάθεια της Κίνας προς την οικονομική αυτονομία.

Οι αυξανόμενοι έλεγχοι και από τις δύο χώρες ισοδυναμούν με πόλεμο στην εφοδιαστική αλυσίδα, διακόπτοντας τη ροή βασικών στοιχείων και διαταράσσοντας τεράστιες βιομηχανίες που απασχολούν μεγάλο αριθμό εργαζομένων. Την περασμένη εβδομάδα, η Ford Motor έκλεισε προσωρινά ένα εργοστάσιο στο Σικάγο που κατασκευάζει τα SUV Ford Explorer, αφού ένας από τους προμηθευτές της ξέμεινε από μαγνήτες. Και τη Δευτέρα, η Κίνα χορήγησε ορισμένες άδειες εξαγωγής για μαγνήτες σπάνιων γαιών που θα αποσταλούν στις ΗΠΑ

Η Γερμανία, μεγαλύτερη πιστώτρια χώρα στον κόσμο

Για πρώτη φορά έπεται από 34 χρόνια, η Ιαπωνία δεν είναι πια ο μεγαλύτερος πιστωτής του κόσμου, παρότι τα περιουσιακά της στοιχεία στο εξωτερικό άγγιξαν επίπεδο-ρεκόρ.

Ειδικότερα, η αξία τους δι-αμορφώθηκε στα 533,05 τρις. γιεν (3,7 τρις. δολάρια) στο τέλος του 2024, καταγράφοντας αύξηση περίπου 13% σε σύγκριση με ένα χρόνο νωρίτερα. Παρότι πρόκειται για ιστορικό υψηλό, το ποσό αυτό ξεπέρασε η Γερμανία, της οποίας τα περιουσιακά στοιχεία στο εξωτερικό αποτιμώνται στα 3,97 τρις. δολάρια (569,7 τρις. γιεν). Η Ιαπωνία διατηρούσε την παγκόσμια κορυφή στις άμεσες ξένες επενδύσεις από το 1991.

Η άνοδος της Γερμανίας στην κατάταξη αντανάκλα το μεγάλο πλεόνασμα τρεχουσών συναλλαγών, το οποίο έφτασε τα 248,7 δισ. ευρώ το 2024, ιδίως χάρη στην ισχυρή της επίδοση στο εμπόριο. Το διεθνές επενδυτικό πλεόνασμα της Ιαπωνίας, από την άλλη πλευρά, ήταν περίπου 180 δισ. ευρώ. Πέρυσι, η ισοτιμία ευρώ - γιεν ανέβηκε περίπου 5%, ενισχύοντας την αύξηση

Τα περιουσιακά στοιχεία της Γερμανίας στο εξωτερικό στα τέλη του 2024 αποτιμώνται στα 3,97 τρις. δολάρια.

των γερμανικών assets έναντι των ιαπωνικών σε όρους γιεν. Ο υπουργός Οικονομικών της Ιαπωνίας, Κατσουνόμπου Κάτο, δήλωσε ότι αυτή η εξέλιξη δεν τον εξέπληξε. «Δεδομένου ότι οι επενδύσεις της Ιαπωνίας στο εξωτερικό αυξάνονται σταθερά,

η κατάταξη από μόνη της δεν θα πρέπει να θεωρηθεί σημάδι ότι η θέση της Ιαπωνίας έχει αλλάξει σημαντικά», δήλωσε ο Κάτο. Πράγματι, η εξασθένιση του γιεν συνέβαλε στην αύξηση των ξένων περιουσιακών στοιχείων στη χώρα και στις ζημιές. Στο

μεταξύ, όμως, τα περιουσιακά στοιχεία της Ιαπωνίας στο εξωτερικό αυξήθηκαν με ταχύτερο ρυθμό, εν μέρει χάρη στην επέκταση των επενδύσεων από ιαπωνικές επιχειρήσεις.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσίευσε η αρμόδια αρχή της Ιαπωνίας, οι εταιρείες συνέχισαν να δείχνουν έντονη διάθεση για άμεσες ξένες επενδύσεις το 2024, ιδίως στις ΗΠΑ και στη Βρετανία. Ο χρηματοπιστωτικός τομέας και το λιανικό εμπόριο ήταν ανάμεσα στους κλάδους που προσείλκυαν σημαντικά κεφάλαια από Ιάπωνες επενδυτές.

Μελλοντικά, η πορεία των επενδύσεων στο εξωτερικό είναι πιθανό να εξαρτηθεί από τη διάθεση των επιχειρήσεων για αύξηση των δαπανών τους εκτός των ιαπωνικών συνόρων και κατά κύριο λόγο στις ΗΠΑ.

Λαμβάνοντας υπ' όψιν τις εμπορικές πολιτικές του Ντόναλντ Τραμπ, ορισμένες επιχειρήσεις ίσως θελήσουν να μεταφέρουν την παραγωγή τους ή κάποια περιουσιακά στοιχεία στις ΗΠΑ, ώστε να μειώσουν τους κινδύνους στο εμπόριο.

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΠΛΕΙΣΤΗΡΙΑΣΜΟΣ

Την Τετάρτη 11 Ιουνίου, 2025 στις 9:00πμ στη Δημοσιογραφική Εστία (δίπλα από Αρχηγείο Αστυνομίας) στη Λευκωσία θα πωληθούν σε Πλειστηριασμό 75 οχήματα της Αστυνομίας. Περιλαμβάνουν 63 αυτοκίνητα όπως ΜΙΤΣΟΥΜΠΙΣΙ Παντζέρο, BMW 525i, Χόντα CR-V, Βολκσβάγκεν, ΤΟΓΙΟΤΑ Λάντκρουζερ, Φορτ, ΚΙΑ, ΣΕΑΤ, Χιούνται καθώς και 12 μοτοσυκλέτες όπως Χόντα CBRI000RR, Σουζούκι DL1000K3 και διάφορα άλλα.

Όλα τα οχήματα βρίσκονται στον περιφραγμένο χώρο πίσω από την Αστυνομική Ακαδημία στη Λευκωσία.

Οι ενδιαφερόμενοι αγοραστές μπορούν επιθεωρήσουν τα οχήματα από την Τετάρτη 4/6/2025 μέχρι και την Τρίτη 10/6/2025 (εκτός Σάββατο/Κυριακή και Δευτέρα-Αργία Κατακλυσμού) μεταξύ 8:00πμ-12:00πμ και το πρώτο του Πλειστηριασμού μεταξύ 7:30-8:30πμ.

Για περισσότερες πληροφορίες και καταλόγους απευθύνεστε στους Δημοπράτες: ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ ΛΤΔ Τ. Παπαδόπουλου 6, Άγιος Δομέτιος, Λευκωσία ΤΗΛ.: 99639733, 22778751

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Η No1 ενημερωτική εφαρμογή στην Κύπρο

Κατεβάστε την εφαρμογή της Καθημερινής Κύπρου στο κινητό σας

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΣΑΝΟΓΛΟΥ**

Σε «κινητήριο μοχλό» της επενδυτικής δραστηριότητας από το εξωτερικό για την απόκτηση ακινήτων στην Ελλάδα εξελίσσονται οι αγοραστές από την Ε.Ε. Η τάση αυτή είχε διαφανεί ήδη από το 2024, παρά το δυσμενές μακροοικονομικό περιβάλλον και την αύξηση των επιτοκίων, αλλά φέτος, χάρις και στην τροχιά χαλάρωσης της νομισματικής πολιτικής, αποκτά ακόμα μεγαλύτερη διάσταση.

Σε ανάλυσή της, η Elxis-At Home in Greece, η οποία ειδικεύεται στην προώθηση εξοχικών κατοικιών σε αγοραστές του εξωτερικού, επισημαίνει ότι κατά το φετινό πρώτο τετράμηνο του έτους καταγράφει κατακόρυφη αύξηση των πωλήσεων προς ξένους, σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο του 2024.

«Μετά τη συλλογή των στοιχείων και του μηνός Απριλίου, διαπιστώνουμε ότι έχουμε σημειώσει αύξηση των πωλήσεων προς Ολλανδούς αγοραστές κατά 91%, προς Βέλγους κατά 103% και προς Γερμανούς (στους οποίους περιλαμβάνονται ασφαλώς και Έλληνες ομογενείς) κατά 64%», αναφέρει ο κ. Γιώργος Γαβριηλίδης, διευθύν-

Η αγορά μιας βίλας στην Κρήτη κοστίζει 350.000 ευρώ όταν για ένα διαμέρισμα στο Αμστερνταμ απαιτούνται 800.000 ευρώ.

νων σύμβουλος της Elxis. Με βάση την ανάλυση της ελληνικής εταιρείας που εδρεύει στην Ολλανδία (Ουτρέχτη), οι περισσότεροι αγοραστές αναζητούν εξοχικές κατοικίες με κόστος αγοράς από

250.000-600.000 ευρώ, με την κύρια «μάζα» αυτών να κινείται μεταξύ 350.000 και 450.000 ευρώ. Οι πιο δραστήριοι επενδυτικά είναι οι Ολλανδοί και δευτερευόντως οι Βέλγοι. Περίπου το 50% των αγο-

ραστών από τις χώρες αυτές έχουν επενδυτικό προσανατολισμό και επιλέγουν την εκμετάλλευση του εξοχικού τους για το διάστημα που δεν το χρησιμοποιούν οι ίδιοι. Αντιθέτως, οι αγοραστές από χώρες,

όπως η Γερμανία και η Γαλλία, κινούνται περισσότερο με γνώμονα την ίδια χρήση, αλλά κάποιοι εξ αυτών έχουν ως στόχο και την εκμίσθωση μέσω βραχυχρόνιας μίσθωσης.

Οι αγοραστές από τη Βορειοδυτική Ευρώπη (π.χ. Ολλανδοί, Βέλγοι, Γερμανοί, Ελβετοί και Γάλλοι) προτιμούν την απόκτηση εξοχικού στην Κρήτη, στα Ιόνια Νησιά, στην Πελοπόννησο και στη Ρόδο. Ορι-

σμένοι εξ αυτών επιλέγουν και κάποια από τα νησιά των Κυκλάδων, όπου μπορούν να βρουν καλές ευκαιρίες επένδυσης.

Υπενθυμίζεται ότι με βάση και τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος (ΤτΕ) για το 2024, οι αγοραστές από χώρες της Ε.Ε. δαπάνησαν 1 δισ. ευρώ για την απόκτηση ακινήτων στην Ελλάδα, μέγεθος που ήταν κατά 52,5% υψηλότερο έναντι του 2023. Από τις επιμέρους χώρες, η μεγαλύτερη αγορά είναι εκείνη της Γερμανίας με αγοράς 162 εκατ. ευρώ (+16%), ενώ οι αγοραστές από την Ολλανδία τοποθέτησαν 96 εκατ. ευρώ, μια αύξηση κατά 100% σε σχέση με το 2023. Μεγάλη άνοδος κατά 79% σημειώθηκε και σε ό,τι αφορά τις επενδύσεις από Γάλλους αγοραστές ακινήτων στην Ελλάδα, που δαπάνησαν συνολικά 77 εκατ. ευρώ.

Σύμφωνα με τον κ. Γαβριηλίδη, η φετινή εξέλιξη επιβεβαιώνει την εκτίμηση της Elxis πριν από μερικούς μήνες, ότι δηλαδή η ανάκαμψη των τιμών πώλησης κατοικιών στην ευρωπαϊκή αγορά ακινήτων, ιδίως όμως σε χώρες όπως η Ολλανδία και το Βέλγιο, θα λειτουργούσε υπέρ της ελληνικής αγοράς εξοχικών κατοικιών. «Η σύγκριση των τιμών στην Ελλάδα με εκείνες του εξωτερικού είναι συντριπτική υπέρ της χώρας μας», τονίζει.

Σύμφωνα με τον ίδιο, η αγορά μιας νεόδμητης βίλας τριών υπνοδωματίων στην Κρήτη, με υψηλή ενεργειακή απόδοση, κήπο και πισίνα, κοστίζει περίπου 350.000 ευρώ, τη στιγμή που στην Ολλανδία απαιτούνται πάνω από τα διπλά χρήματα (700.000-800.000 ευρώ) για ένα διαμέρισμα 100 τ.μ. στο Αμστερνταμ», σημειώνει χαρακτηριστικά ο διευθύνων σύμβουλος της Elxis. Υπενθυμίζεται ότι το 2024 εξελίχθηκε σε έτος-ρεκόρ, αναφορικά με τις επενδύσεις ξένων στην αγορά ακινήτων, καθώς ανήλθαν σε 2,75 δισ. ευρώ.

Απαλλαγή φόρου μεταβίβασης για α' κατοικία

Ποιοι γλιτώνουν την επιβάρυνση, πόσο είναι το αφορολόγητο όριο για άγαμους και έγγαμους και τι ισχύει για τα οικοπέδα

Του **ΠΡΟΚΟΠΗ ΚΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ**

Η αγορά ακινήτων βρίσκεται στο επίκεντρο τα τελευταία χρόνια, όχι μόνο λόγω της μεγάλης ζήτησης που καταγράφεται, αλλά και συνεπεία των αλλαγών που διευκολύνουν σημαντικά όσους επιθυμούν να αγοράσουν σπίτι.

Τι ισχύει όμως για την πρώτη κατοικία; Ποιοι απαλλάσσονται από τον φόρο μεταβίβασης; Και πόσο είναι το αφορολόγητο όριο για άγαμους και έγγαμους; Παρακάτω παρατίθενται οδηγίες για όσους σκοπεύουν να αγοράσουν ακίνητο και τι τελικά θα πληρώσουν στην εφορία.

Σύμφωνα με τη νομοθεσία, η απαλλαγή από τον φόρο μεταβίβασης ακινήτων (ΦΜΑ) για αγορά πρώτης κατοικίας παρέχεται μόνο σε φυσικά πρόσωπα, ενήλικα έγγαμα ή άγαμα ή σε όσους έχουν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης, εφόσον κατοικούν μόνιμα στην Ελλάδα ή προτίθενται να εγκατασταθούν (σε αυτή) το αργότερο εντός δύο ετών από την αγορά.

Η απαλλαγή του άγαμου παρέχεται και στον σύζυγο που βρίσκεται σε διάσταση, υπό τον όρο ότι έχει κατατεθεί αίτηση ή αγωγή διαζυγίου, τουλάχιστον έξι μήνες πριν από την αγορά του ακινήτου και με την προϋπόθεση ότι ο γάμος θα λυθεί μέσα σε πέντε έτη από την αγορά. Ειδικότερα, απαλλαγή από τον φόρο μεταβίβασης ακινήτου για αγορά πρώτης κατοικίας δικαιούνται:

- Έλληνες.
- Ομογενείς από Αλβανία, Τουρκία και χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης.
- Οι πολίτες των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου.
- Αναγνωρισμένοι πρόσφυγες. Αφορολόγητα όρια

- Για αγορά κατοικίας: από άγαμο μέχρι του ποσού των 200.000 ευρώ, από άγαμο που παρουσιάζει αναπηρία τουλάχιστον 67% από διανοητική καθυστέρηση ή φυσική αναπηρία, μέχρι ποσού 250.000 ευρώ, από έγγαμο μέχρι ποσού 250.000 ευρώ, ενώ από έγγαμο που παρουσιάζει αναπηρία τουλάχιστον 67% από διανοητική καθυστέρηση ή φυσική αναπηρία, μέχρι ποσού 275.000 ευρώ. Το ποσό αυτό προσαυξάνεται κατά 25.000 ευρώ για καθένα από τα δύο πρώτα παιδιά και κατά 30.000 ευρώ για το τρίτο και καθένα από τα επόμενα τέκνα.
- Για αγορά οικοπέδου: από άγαμο μέχρι ποσού 50.000 ευρώ,

Οι δηλώσεις μεταβίβασης ακινήτων υποβάλλονται ψηφιακά στην εφαρμογή myPROPERTY.

από έγγαμο μέχρι ποσού 100.000 ευρώ. Το ποσό αυτό προσαυξάνεται κατά 10.000 ευρώ για καθένα από τα δύο πρώτα παιδιά και κατά 15.000 ευρώ για το τρίτο και καθένα από τα επόμενα τέκνα. Αν η αξία του ακινήτου υπερβαίνει τα παραπάνω αφορολόγητα όρια, η απαλλαγή χορηγείται μέχρι του

αντίστοιχου αφορολογήτου ποσού και για την επιπλέον αξία οφείλεται ΦΜΑ.

Σε περίπτωση αγοράς κατοικίας, στο ποσό της απαλλαγής περιλαμβάνεται και η αξία μιας θέσης στάθμευσης και ενός αποθηκευτικού χώρου (είτε είναι αυτοτελείς ορίζοντες ιδιοκτησίες είτε παρακολουθήματα της μεταβιβαζόμενης κατοικίας), για επιφάνεια εκάστου έως 20 τ.μ., εφόσον βρίσκονται στο ίδιο ακίνητο και αποκτώνται ταυτόχρονα με το ίδιο συμβόλαιο αγοράς.

Σημειώνεται ότι σε κάθε μεταβίβαση ακινήτου επιβάλλεται φόρος μεταβίβασης ακινήτων που ανέρχεται σε 3% επί της αξίας που ανα-

γράφεται στο συμβόλαιο και υποχρεos για την καταβολή του είναι ο αγοραστής. Φυσικά, όπως προαναφέρθηκε, απαλλάσσονται από τον ΦΜΑ για πρώτη κατοικία όσοι πληρούν τα ανωτέρω κριτήρια. Με τις αλλαγές που έχουν γίνει οι δηλώσεις μεταβίβασης υποβάλλονται ψηφιακά στην εφαρμογή myPROPERTY. Συγκεκριμένα υποβάλλονται:

- Αρχικές δηλώσεις φόρου μεταβίβασης ακινήτων σε περιοχές εντός αντικειμενικού συστήματος (ΑΠΑΑ), εφόσον:
- Αφορούν τη σύσταση, τροποποίηση ή κατάργηση σύστασης οριζόντιων και κάθετων ιδιοκτησιών, με ή χωρίς κτίσματα.

- Πραγματοποιείται μεταβίβαση εμπράγματου δικαιώματος, διανομή, ανταλλαγή, συνένωση ακινήτων.
- Προκύπτει υποχρέωση καταβολής φόρου.

β) Αρχικές δηλώσεις φόρου μεταβίβασης ακινήτων, οι οποίες αφορούν τη σύσταση ή τροποποίηση σύστασης ή κατάργηση σύστασης οριζόντιων ή κάθετων ιδιοκτησιών με ή χωρίς κτίσματα, για ακίνητα εκτός συστήματος αντικειμενικών αξιών, ανεξάρτητα από την υποχρέωση καταβολής φόρου.

γ) Οι δηλώσεις για τη μεταίωση σύνταξης της συμβολαιογραφικής πράξης σύστασης, ή τροποποίησης σύστασης ή κατάργησης σύστασης οριζόντιων ή κάθετων ιδιοκτησιών, εφόσον οι αρχικές έχουν υποβληθεί μέσω της ψηφιακής εφαρμογής «Δήλωση φόρου μεταβίβασης ακινήτων μέσω ΔΟΥ - ΚΕΦΟΚ».

Σε περίπτωση που δεν υπάρχει δυνατότητα ψηφιακής υποβολής των δηλώσεων ΦΜΑ λόγω αποδεδειγμένης τεχνικής αδυναμίας, η δήλωση υποβάλλεται σε έντυπη μορφή στην αρμόδια ΔΟΥ - ΚΕΦΟΚ μέσω της εφαρμογής «Τα αιτήματά μου».

Προς το παρόν, τροποποιητικές δηλώσεις, εφόσον οι αρχικές δηλώσεις έχουν υποβληθεί μέσω της εφαρμογής myPROPERTY, υποβάλλονται στη ΔΟΥ - ΚΕΦΟΚ όπου έχει υποβληθεί η αρχική δήλωση, μέσα από τις ψηφιακές υπηρεσίες myAADE «Τα αιτήματά μου».

Σημειώνεται ότι η δήλωση συμπληρώνεται από τον πιστοποιημένο συμβολαιογράφο που θα καρταρίσει τη συμβολαιογραφική πράξη και υποβάλλεται από τον υπόχρεο ή τον νόμιμο εκπρόσωπο αυτού με τη χρήση των προσωπικών τους κωδικών TAXIS.

Σύμφωνα με τη νομοθεσία, η απαλλαγή από τον φόρο μεταβίβασης ακινήτων για αγορά πρώτης κατοικίας παρέχεται μόνο σε φυσικά πρόσωπα, ενήλικα έγγαμα ή άγαμα ή σε όσους έχουν συνάψει σύμφωνο συμβίωσης, εφόσον κατοικούν μόνιμα στην Ελλάδα ή προτίθενται να εγκατασταθούν στη χώρα το αργότερο εντός δύο ετών από την αγορά.

Κυριακή 1 Ιουνίου 2025

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Τέχνες & γράμματα

ATHENS
EPIDAUROS
FESTIVAL

ΣΤΥΛΟΣΤΙΛΛΩΝ - ALEXANDRA GRACE EDITIONS

«Ορέστεια» του Αισχύλου, σε σκηνοθεσία Σπύρου Ευαγγελάτου, στο Αρχαίο Θέατρο της Επιδαύρου το 1990. Ο δεσμός της Κατερίνας Ευαγγελάτου με τον θεσμό άρχισε να υφαίνεται πριν καν γεννηθεί.

Συνέντευξη στη ΜΑΡΩ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ

Η είσοδος των γραφείων του Φεστιβάλ Αθηνών - Επιδαύρου βρίσκεται στην οδό Αλκμήνης, στη γειτονιά του Κεραμεικού, δυο βήματα από την Πειραιώς, την αντιπροσωπευτικότερη λεωφόρο του νεοελληνικού πολιτισμικού γίγνεσθαι: συνεργεία, μουσεία και ίχνη της βιομηχανικής Αθήνας του 1900, λαϊκές πίστες, θέατρα τύπου off Broadway, η Σχολή Καλών Τεχνών και το παλαιό συγκρότημα της Πειραιώς 260, που από το 2006 ανανέωσε την ταυτότητα των φεστιβαλικών χώρων της Αθήνας.

Το προσωπικό γραφείο της Κατερίνας Ευαγγελάτου –εξαιρετικά μοντέρνο, ευρύχωρο, φωτεινό, φιλόξενο, γεμάτο χρώμα και κομψά αντικείμενα– έχει μεγάλα παράθυρα που «βλέπουν» στις μικρές οδούς Σφηπτιίων και Κεκριάδων. «Ήταν δύο δήμοι της αρχαίας Αθήνας», λέει, εξηγώντας ότι πάντοτε ψάχνει τη γενεαλογία των οδών όπου κατοικεί.

Συναντιόμαστε παραμονές της έναρξης του φετινού φεστιβάλ, που γιορτάζει 70 χρόνια ζωής, ένα επετειακό έτος που είναι παράλληλα το τελευταίο της δικής της εξεστους θητείας ως επικεφαλής του θεσμού. Τον Σεπτέμβριο του 2019 διορίστηκε καλλιτεχνική διευθύντρια και πολύ σύντομα κλήθηκε να διαχειριστεί τα επακόλουθα της πανδημίας στον πολιτισμό. «Ήμουν περισσότερο crisis manager και λιγότερο καλλιτεχνική διευθύντρια», έχει επισημάνει η ίδια στην «Κ», σε παλαιότερη συνέντευξη. Η δεύτερη ευκαιρία ήρθε με μια δεύτερη θητεία, η οποία λήγει στις 31 Αυγούστου. «Νιώθω ότι παραδίδω ένα φεστιβάλ εύρωστο, πιο διεθνές, με καινούργιες πλατφόρμες που το έχουν διευρύνει, με ανανεωμένη φυσιογνωμία για την κοινωνία και ευρύτερο αποτύπωμα», σχολιάζει όταν ζητώ μια σύντομη πρώτη αποτίμηση των πεπραγμένων.

«Και μετά;» ρωτάω. «Έχω ανάγκη από μια περίοδο ηρεμίας», απαντά, αν και ήδη με έχει πληροφορήσει για το προσεχές σκηνοθετικό της εγχείρημα, μια παράσταση της «Λυσιστράτης» στο Χονγκ Κονγκ με Κινέζους ηθοποι-

ούς, πρόσκληση που ακολούθησε την ενθουσιώδη υποδοχή του «Ιππόλυτου» στο 53ο Hong Kong Arts Festival.

Δεν τεμπελιάζει ποτέ, νομίζω, και μάλλον αυτό αποτελεί κομμάτι μιας κληρονομιάς που έλαβε από τους γονείς της, τον σκηνοθέτη, δάσκαλο και ακαδημαϊκό Σπύρο Α. Ευαγγελάτο και την ηθοποιό Λήδα Τασοπούλου. Από μωρό, με τον παππού και τη γιαγιά, τον Θάνο και την Καίτη Τασοπούλου, ακολουθούσε τους γονείς της στην Επιδαύρο, παρέα με τον αδελφό της. Η πρώτη επίσημη κάθοδος του Αμφι-θεάτρου στην Επιδαύρο ήταν το 1980, με τους «Επιτρέποντες» του Μετάνδρου. Η Λήδα Τασοπούλου, σε έναν βουβό ρόλο, διέσχιζε τη σκηνή ως επικεφαλής ενός θεατρικού μπουλουκιού, σέρνοντας ένα κάρο και μαζί την ιστορία της θεατρικής τέχνης.

«Μέναμε στο Ξενία, όπου τότε φιλοξενούνταν τα θεατρικά σχήματα», θυμάται η Κατερίνα Ευαγγελάτου. «Όταν μεγαλώσαμε με τον αδελφό μου μέναμε με τη γιαγιά και τον παππού μας στο Λυγουριό και το Ξενία έκλεισε. Κάποιες φορές πηγαίναμε στην

Κατερίνα Ευαγγελάτου

Καλλιτεχνική διευθύντρια του Φεστιβάλ Αθηνών - Επιδαύρου

Η Επίδαυρος σε υποχρεώνει να τη σεβαστείς

Παρεμβάσεις, καινοτομίες και τα συναισθήματα που μένουν έπειτα από έξι χρόνια σκληρής δουλειάς στο τιμόνι του σημαντικότερου πολιτιστικού θεσμού της χώρας

ELIZABET MORAN

Η Κατερίνα Ευαγγελάτου ετοιμάζεται για την τελευταία πράξη της δικής της «παράστασης».

Επίδαυρο μόνο για λίγες ημέρες, άλλες μέναμε με τους γονείς μου όλη τη βδομάδα. Εκεί ήταν οι πρόβες, οι παραστάσεις, τα παιχνίδια με παιδιά καλλιτεχνών. Κάναμε παρέα με τη Σεσίλ Μικρούτσικου, όταν ο Θάνος έγραφε τη μουσική για παραστάσεις του Αμφι-θεάτρου, με την οικογένεια Γαϊτάνου, του Κωστή και της Μπέτυς, των σπουδαιών μουσικών που είχαν στενή σχέση με τους γονείς μου».

– Υποθέτω ότι πηγαίνατε και για μπάνιο στη θάλασσα.

– Οχι. Και ακόμη δεν πάω ποτέ για μπάνιο στην Επιδαύρο. Είναι ο προγραμματισμός του νου μου διαφορετικός όταν βρίσκομαι εκεί. Ειδικά τώρα, με τίποτα. Επίσης όταν κατεβαίνω για δική μου παράσταση, καμία όρεξη δεν έχω να πάω στην παραλία. Είμαστε στο θέατρο για φωτισμούς μέχρι τις 6 το πρωί. Κοιμάμαι έως τις 12. Ξυπνάω και ξαναπηγαίνω στο θέατρο. Και όταν βρίσκομαι εκεί για να δω παραστάσεις άλλων σκηνοθετών, βλέπω, κοιμάμαι, φεύγω.

– Το θέατρο συνεπώς είναι για εσάς μια προσωπικά βιωμένη πολυετής εμπειρία.

– Φυσικά και αυτό μπορεί να είναι δύσκολο, διότι μεγαλώνοντας με έναν τέτοιο τρόπο, δεν αποστασιοποιείσαι. Όμως ταυτόχρονα αποκτάς ένα ένστικτο. Θυμάμαι ότι από την εφηβεία μου και μετά, στα χρόνια των σπουδών μου, άρχισε να διαμορφώνεται σταδιακά η δική μου άποψη για το θέατρο. Μεγαλώνοντας είχαμε πολύ ενδιαφέρουσες συζητήσεις με τον μπαμπά μου. Και διαφωνίες πολλές φορές.

– Ως σκηνοθέτης πρωτομπήκατε στην Επίδαυρο το 2017, με την «Αλκίονη» του Ευριπίδη, προσκεκλημένη του Εθνικού Θεάτρου. Η Επίδαυρος είναι πάντοτε πρόκληση;

– Ναι, όσες φορές και να σκηνοθετήσεις εκεί, η Επίδαυρος σε υποχρεώνει να τη νιώσεις, να τη σεβαστείς. Αλλά αν είσαι έμπειρος σκηνοθέτης, ο σεβασμός δεν σου κόβει τα πόδια. Αφουγκράζεσαι τον χώρο, την κλίμακα και την αισθητική που φέρει. Ισως επιθυμείς να πας κόντρα σε αυτό, αλλά πάντως οφείλεις να έχεις μελετήσει η γεωμετρία και τη γενικότερη ατμόσφαιρα του χώρου. Επίσης, θα πρέπει να σκεφτείς και πρακτικά ζητήματα, τη ροή του κοινού, τη συμπεριφορά του, να λάβεις υπόψη σου ότι τους έχει πάρει δυόμισι ώρες να φτάσουν εκεί – οι περισσότεροι την ίδια ημέρα. Ακόμη και το ότι δεν μπορούν να ακουμπήσουν την πλάτη τους στο κάθισμα, πρέπει να σκεφτείς.

– Γίνεται ποτέ ένας εσωτερικός διάλογος ανάμεσα σε εσάς και στον πατέρα σας, είτε ως σκηνοθέτιδα είτε ως καλλιτεχνική διευθύντρια του φεστιβάλ;

– Με τον μπαμπά και τη μαμά μου. Όταν η ζωή μου έφερε αυτή τη θέση χωρίς να τη διεκδικώ, ως μια μεγάλη έκπληξη, ήταν σαν όλη μου η οικογένεια, τρεις γενιές, να είχε προετοιμάσει τη δική μου μοίρα σε ένα θεσμό που συνδέθηκε μαζί μας επί πολλά χρόνια. Και έδωσε στους γονείς μου μεγάλες χαρές, αλλά και μεγάλες πίκρες.

Πεπρωμένο
Όταν η ζωή μου έφερε αυτή τη θέση, ήταν σαν όλη μου η οικογένεια να είχε προετοιμάσει τη δική μου μοίρα σε ένα θεσμό που έδωσε στους γονείς μου μεγάλες χαρές, αλλά και μεγάλες πίκρες.

Συνέχεια στη σελ. 2

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΕΥΑΓΓΕΛΑΤΟΥ

Το αρχαίο δράμα είναι μέσα μας

“

Τα έργα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας είναι πολύ πιο σύγχρονα, πιο τολμηρά απ’ ό,τι υποψιάζονται όλοι εκείνοι που στιλιτεύουν τα μοντέρνα ανεβάσματα τους. Είτε είναι ημιμαθείς είτε το κάνουν επειδή φοβούνται.

Η εμπειρία της Πειραιώς 260 έγινε πιο συνολική. Παρουσιάζουμε δωρεάν στο κοινό τους μουσικούς του μέλλοντος. Υπάρχουν άνθρωποι που έρχονται μόνο για να ακούσουν μουσική γεμίζοντας την «πλατεία», και αυτό ήταν εξαρχής όνειρό μου.

Από τη μετεμφυλιακή Ελλάδα στην Μεταπολίτευση

Επιμέλεια: ΕΛΕΝΗ ΣΑΜΠΑΝΗ

• Συνέχεια από την πρώτη σελίδα

Συζητάμε για τη θητεία της διπλά στους γονείς της, δυο ανθρώπους για τους οποίους το αρχαίο δράμα στεκόταν σε υψηλό βάθρο καλλιτεχνικά και το αντιμετώπιζαν όχι με δέος, αλλά υπερασπιζόμενοι την ανάγκη της διερεύνησης και του επαναπροσδιορισμού του. Μιλάμε και για τη «θνησιγενή τέχνη του θεάτρου», ιδίως στην Ελλάδα η οποία επιμένει να έχει κοντή μνήμη και να αδιαφορεί για αρχαία και συγκροτημένες μελέτες. Λέει, «μπορεί οι σημερινοί εικοσάρηδες να το αγνοούν, αλλά οι γονείς μου “έσπασαν πολλά αυγά” με τις προσεγγίσεις τους στο αρχαίο δράμα και με την αισθητική τους».

Και εκείνη πάντως «έσπασε αυγά» στο αρχαίο θέατρο της Επιδαύρου, επιλέγοντας από νωρίς να συμπεριλάβει στο πρόγραμμά της παραστάσεις σύγχρονων διεθνών σκηνοθετών που βλέπουν το αρχαίο δράμα και κάπως αλλιώς.

– **Ήταν η ανανέωση της κληρονομιάς των Επιδaurιών ένας από τους βασικούς άξονες της θητείας σας στην καλλιτεχνική διεύθυνση του φεστιβάλ;**

– Ναι, η μετεξέλιξη αυτής της κληρονομιάς. Από την αρχή ένιωθα τη σιγουριά να το κάνω επειδή από μικρή διαβάζω, ακούω και βλέπω τη σοβαρή μελέτη και τα αποτελέσματα της έρευνας κορυφαίων θεατρανθρώπων πάνω στο είδος. Επειδή επίσης η ίδια αγαπώ το αρχαίο δράμα, με έχει απασχολήσει και εξακολουθεί να με απασχολεί. Αρα ως καλλιτεχνική διευθύντρια ένιωσα ότι πατάω πολύ γερά στα πόδια μου όταν πρότεινα ένα ολόκληρο σύστημα αντιμετώπισης του ζητήματος. Η τραγωδία, εκτός από κάποιες εξαιρέσεις, στην Ελλάδα αποτελεί ένα είδος μουσειακό. Ειδικά τα τελευταία χρόνια δεν υπήρχε ένας συστηματικός τρόπος προσέγγισης. Μεμονωμένες φωνές δημιουργών προσπαθούσαν να βρουν κάτι δικό τους – και βάζω επίσης τον εαυτό μου μέσα σε αυτό. Εντόπισα το πρόβλημα κυρίως στη δραματολογία, δηλαδή πιστεύω ότι τα έργα αυτά δεν μπορούν να ανεβαίνουν όπως ακριβώς γράφτηκαν τότε. Όχι επειδή δεν είναι καλά έργα, αλλά επειδή το θέατρο είναι η τέχνη της εποχής του. Αναπνέει στην εποχή του. Δεν είναι τυχαίο πως, όταν ανεβαίνουν στο εξωτερικό, κυρίως στη Δυτική Ευρώπη, οι σκηνοθέτες μπολιάζουν το αρχικό υλικό με διακειμενικές αναφορές και δάνεια ή ξαναγράφουν τα έργα. Υπάρχουν πιο ελεύθερες προσεγγίσεις. Το υλικό που μας προσφέρουν τα έργα αυτά κρύβει κάτι πολύ πιο ευρύ και ακραίο από αυτό που υποψιαζόμαστε.

– **Πώς επιλέξατε να αντιμετωπίσετε το θέμα του αρχαίου δράματος;**

– Προσπάθησα εξαρχής να οργανωθώ σε πολλά μέτωπα, αλλά το κεντρικό ήταν η δραματολογία. Αναρωτήθηκα πώς μπορώ να ανανεώσω τον τρόπο που οι δραματογράφοι, οι συγγραφείς και φυσικά οι σκηνοθέτες βλέπουν αυτά τα έργα σήμερα. Έτσι κάναμε κάτι το οποίο θεωρώ ότι σιγά σιγά δίνει καρπούς και αν συνεχιστεί θα δώσει ακόμη περισσότερους. Πρώτον, ένα ερευνητικό πρόγραμμα με τον τίτλο «Πάροδος», που ξεκινάει στην Αθήνα και συνεχίζει in situ στη Μικρή Επίδαυρο. Αποσκοπεί στην ανανέωση της δραματολογίας, είναι ένα εργαστήριο που μελετά το αρχαίο δράμα από εντελώς διαφορετικές οπτικές γωνίες. Κάθε χρόνο το αναλαμβάνει άλλος σκηνοθέτης, που αντιμετωπίζει αυτό το θέμα με τον δικό του τρόπο σε συνεργασία με μια ολιγομελή ομάδα.

Δεύτερον, δημιουργήθηκε ο κύκλος Contemporary Ancients, εντός του οποίου ανατίθεται η συγγραφή και στη συνέχεια η παραγωγή νέων έργων και παραστάσεων βασισμένων στο αρχαίο δράμα εντελώς ελεύθερα. Αριθμούμε περί τους 20 τίτλους πια στον 5ο χρόνο αυτού του κύκλου – φτιάξαμε μια υπέροχη θεατρική σειρά εκδόσεων και έχουμε δει παραστάσεις στη Μικρή αλλά και στη Μεγάλη Επίδαυρο, Ελλήνων και ξένων συγγραφέων και σκηνοθετών, σαν τον «Οιδίποδα» της Μάγια Τσάντε σε σκηνοθεσία Τόμας Οστερμάγιερ, το έργο «Εκάβη, όχι Εκάβη» του Τιάγκο Ροντρίγκες, που παρουσίασε ο θίασος της Comédie Française, και φέτος τον «Ορκο της Ευρώπης» του Ουαζντί Μουαουάντ με τη Ζιλιέτ Μπινός.

Επιπλέον μέσω του χειμερινού μας προγράμματος Open Plan, ο χορός, η μόδα και οι εφαρμοσμένες τέχνες συναντούν το αρχαίο δράμα. Το αρχαίο δράμα είναι διπλά μας, είναι μέσα μας, δεν πρέπει να το φοβόμαστε. Είναι κάτι το οποίο δεν μπαίνει σε μια προθήκη, αποτελεί υλικό έμπνευσης. Μπορείς να το κάνεις γλυπτό, μπορείς να το κάνεις πιάτο, μπορεί να μελετήσεις ποιος είναι ο Ιππόλυτος και να τον φτιάξεις μπλουζάκι, δαχτυλίδι, παλτό. Μπορεί να τον σκέφτεσαι καθώς κοιμάσαι με ένα υπέροχο print πάνω στο σεντόνι σου. Αυτά όλα δεν είναι κινήσεις μάρκετινγκ. Είναι μια συνολική ματιά και μια ανάγκη. Και έχουν ενθουσιάζει τον κόσμο που τα παρακολουθεί.

– **Νομίζετε ότι το περιβάλλον ήταν έτοιμο για αυτά;**

– Κάποιοι ναι, κάποιοι όχι. Απλώς αυτοί που μιλούν πιο δυνατά, αγνοούν ορισμένα βασικά πράγματα. Πρώτον, τις εξελίξεις σε σχέση με τον τομέα των παραστατικών τεχνών σήμερα. Τι είναι το θέατρο, ο χορός και η performance σήμερα; Πού έχει πάει η υποκριτική με τη μεσολάβηση του

Το εικονίδιο, όπως και όλη η σειρά, είναι μέρος της καμπάνιας του Φεστιβάλ που σχεδίασε η ομάδα Beetroot Studio.

κινηματογράφου, της τηλεόρασης, των πολυμέσων; Πού τα εικαστικά;

Δεύτερον, στην Ελλάδα υπάρχει μια τεράστια ανάγκη να κατασκευάζουμε εθνικά ιδεώδη και να μην «γκρεμίσει» κανείς τα αγάλματα των αρχαίων ημών προγόνων. Υπάρχει μια βαθιά ψυχία, σχεδόν χαύνωση πάνω σε αυτό το θέμα. Ωστόσο, τα έργα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας είναι πολύ πιο σύγχρονα, πιο τολμηρά απ’ ό,τι υποψιάζονται όλοι εκείνοι που στιλιτεύουν τα μοντέρνα ανεβάσματα τους. Είτε είναι ημιμαθείς είτε το κάνουν επειδή φοβούνται είναι εκπρόσωποι της συντήρησης, που επιδιώκει να μην αλλάξει τίποτε.

Θέλω να πιστεύω ότι με αυτή τη συστηματική, σεμνή, αλλά ουσιαστική και επίμονη προσπάθεια, χωρίς να λυγίσουμε σε πιέσεις διαφόρων κύκλων που θα ήθελαν να μη βλέπουν μια σύνθεση από πιαστικά μπουκάλια –βλέπε Κάστορφ– ή άλλα σκηνικά που δεν καταλαβαίνουν στην Επίδαυρο, καταφέραμε να μετακινήσουμε λίγο την παγωμένη αντίληψη των πραγμάτων. Αυτό αντικατοπτρίζεται και στα νούμερα των επισκεπτών, αλλά κυρίως φαίνεται στις αντιδράσεις του κοινού: στο πώς έρχεται να μας μιλήσει και στο πώς αμέσως ενδιαφέρεται για καινούργιες προσεγγίσεις. Είναι σημαντικό ωστόσο να αναφέρουμε ότι κάθε χρονιά στο πρόγραμμα υπάρχει κάτι για όλους, δηλαδή και πιο κλασικότροπα ανεβάσματα, αλλά και πιο ριζοσπαστικές δραματολογικές και σκηνοθετικές προσεγγίσεις.

– **Τι χαρακτήρα έχει το φεστιβάλ που παραδίδετε στον επόμενο καλλιτεχνικό διευθυντή;**

– Για μένα το Φεστιβάλ Αθηνών -Επιδαύρου δεν είναι ένα κλειστό σύστημα. Η αναζωογόνηση της φυσιογνωμίας του μας τοποθέτησε στον πανευρωπαϊκό αλλά και παγκόσμιο χώρο του πολιτισμού σε ισχυρότερη θέση, άνοιξε συ-

«Θέλω να πιστεύω ότι με συστηματική, σεμνή, αλλά ουσιαστική και επίμονη προσπάθεια, χωρίς να λυγίσουμε σε πιέσεις διαφόρων κύκλων που θα ήθελαν να μη βλέπουν μια σύνθεση από πιαστικά μπουκάλια –βλέπε Κάστορφ– ή άλλα σκηνικά που δεν καταλαβαίνουν στην Επίδαυρο, καταφέραμε να μετακινήσουμε λίγο την παγωμένη αντίληψη των πραγμάτων», αναφέρει η Κατερίνα Ευαγγελάτου κάνοντας ένα σύντομο απολογισμό της θητείας της.

ζητήσεις μέσα στην κοινωνία και υιοθέτησε δράσεις με ευρύτερο αποτύπωμα σε πολιτικό και επιχειρηματικό επίπεδο. Παραδίδω ένα φεστιβάλ εξωστρεφές, χάρη στις συμπαράγωγές μας όπως και στις παγκόσμιες προεμίρες μας σε συνεργασία με κορυφαίους θεατρικούς φορείς της Ευρώπης, αλλά και χάρη στις τεράστιες ορχήστρες που φέραμε στο Ηρώδειο συνταιριάζοντας τα μεγαλύτερα ονόματα της σύγχρονης πρωτοπορίας με τα κλασικά. Επίσης είναι ένα φεστιβάλ ενδυναμωμένο ως προς την αποστολή του να υποστηρίξει τα ελληνικά καλλιτεχνικά σχήματα, χάρη στην ίδρυση του grape –ακρωνύμιο του Greek Agora of Performance– που φέτος πραγματοποιείται για τρίτη χρονιά, δίνοντας την ευκαιρία στους δημιουργούς του θεάτρου και του χορού να παρουσιάσουν τα έργα τους σε εκπροσώπους διεθνών φεστιβάλ και πολιτιστικών φορέων μέσα σε ένα συμπτυκνωμένο πενήνήμερο, προκειμένου να τα προσκαλέσουν στις διοργανώσεις τους. Ήδη τα έργα μας παρουσιάστηκαν σε περισσότερες από σαράντα πόλεις του εξωτερικού, σε Αμερική, Ασία, Ευρώπη. Σημαντική επιτυχία.

Παραδίδουμε και ένα πιο σύγχρονο φεστιβάλ. Χάρη στην ευρύτητα των ειδών που αγκαλιάσαμε, φέραμε στο φεστιβάλ, με τη συνδρομή όλης της καλλιτεχνικής του ομάδας, είδη που προηγουμένως δεν θεωρούνταν φεστιβαλικά ή υποτίθεται ότι ταιριάζουν σε μικρότερες διοργανώσεις. Καταφέραμε αυτά τα είδη να ανοίξουν και σε ευρύτερο κοινό, γι’ αυτό υπάρχει εκτόξευση των εισιτηρίων. Παρουσιάζουμε σύγχρονη ηλεκτρονική μουσική στο Ωδείο Αθηνών στο Subset Festival, συμμετέχουμε σε τέσσερις κινηματογραφικές ταινίες, υπάρχει τεράστια άνθηση των εκδόσεων. Οι χειμερινές δράσεις έφεραν κοντά μας έναν μεγάλο κοινό, που ίσως δεν είχε ξανακούσει για εμάς. Επιπλέον η εμπειρία της Πειραιώς 260 έγινε πιο συνολική. Δεν έχουμε απλώς πολύ νεότερους επισκέπτες, αλλά παρουσιάζουμε δωρεάν στο κοινό τους μουσικούς του μέλλοντος. Υπάρχουν άνθρωποι που έρχονται μόνο για να ακούσουν μουσική γεμίζοντας την «πλατεία», και αυτό ήταν εξαρχής όνειρό μου.

Τέλος, παραδίδουμε έναν ισχυρότατο οργανισμό οικονομικά, για παράδειγμα τα έσοδα από χορηγίες και δωρεές, από 80.000 που βρήκαμε το 2019 ανέρχονται σε περίπου 3,3 εκατομμύρια φέτος.

– **Αλλάξε η προσωπική σας ζωή αυτά τα έξι χρόνια;**

– Προφανώς. Σχεδόν εξαφανίστηκε, επειδή όταν δουλεύω για κάτι, πέφτω με τα μούτρα. Κι εδώ έδωσα όλο μου το είναι. Ευτυχώς έχω έναν υπέροχο, πολύ υπομονετικό σύντροφο και φίλους αγαπημένους, που μετράμε μαζί πολλές δεκαετίες. Οι άνθρωποι αυτοί ανέχτηκαν την απουσία μου και τη δυσθυμία μου πολλές φορές όταν αντιμετώπιζα δύσκολες περιόδους. Όσα καλά έγιναν, δεν πιστώνονται μόνο σε εμένα αλλά και σε εκείνους που με στήριξαν, στο εξαιρετικό μας διοικητικό συμβούλιο, όπως και σε όλους τους ανθρώπους του φεστιβάλ που είναι πολύ έμπειροι. Η καλλιτεχνική διεύθυνση θέλει γερά νεύρα και για μένα είναι σημαντικό ασχέτως του ποιος κατέχει μια θέση, να υπάρχει συνέχεια στον οργανισμό. Ήδη έχουμε μια ωραία συνεργασία με τον Μιχαήλ Μαρμαρινό, ώστε να γίνουν όλα προς όφελος του θεσμού. Αλλωστε μεταξύ μας υπάρχει σχέση ετών στο θέατρο, από την πρώτη μου επαγγελματική εμφάνιση στην Επίδαυρο το 2001, ως μέλος του Χορού, μέχρι σήμερα, παρακολουθώντας ο ένας τις παραστάσεις του άλλου.

1955

1956

1957

1958

1959

Καθιερώνεται από τον τότε αρμόδιο υπουργό Γεώργιο Ράλλη το Φεστιβάλ Αθηνών, αναθέτοντας στον σκηνοθέτη Ντίνο Γιαννόπουλο τη διοργάνωση, κορωνίδα της οποίας υπήρξε η παρουσία του Δημήτρη Μπτρόπουλου με τη Φιλαρμονική Ορχήστρα της Νέας Υόρκης στο Ηρώδειο.

Η Άννα Συνοδινού πραγματοποιεί το πρωταγωνιστικό ντεμπούτο της στην Επίδαυρο, στον ρόλο της Αντιγόνης σε σκηνοθεσία του Αλέξη Μινωτή. Η Τζίνα Μπαχάουερ συμμετέχει για πρώτη φορά στο Φεστιβάλ Αθηνών, δίνοντας ρεσιτάλ πιάνου στο κατάμεστο Ηρώδειο.

Ο Αλέξης Σολομός παρουσιάζει τη «Λυσιστράτη» στο αρχαίο θέατρο, σε μουσική του Μάνου Χατζιδάκι. Η Μαρία Κάλλας εμφανίζεται για πρώτη φορά στο Ηρώδειο, ερμηνεύοντας την Κάρμεν του Μπιζέ. Η Όπερα του Βελιγραδίου παρουσιάζει τη «Λίμνη των κύκνων».

Η Συμφωνική Ορχήστρα της Βιέννης εμφανίζεται τον Σεπτέμβριο στο Ηρώδειο, σε μια μεγαλειώδη συναυλία, όπου παρουσίασε έργα των Μπετόβεν, Στράους, Μπραχς και Μπαχ. Ήταν η μία από τις δύο εκδηλώσεις που πραγματοποιήθηκαν εκείνη τη χρονιά.

Οι «Ορνίθες» του Κουν προκάλεσαν τεράστια αναταραχή όσο καμία άλλη παράσταση στην Ελλάδα, με τον Κωνσταντίνου Τσάτσο να αποχωρεί από το θέατρο και να ακυρώνονται οι επόμενες προγραμματισμένες παραστάσεις.

Η **Εικόνα** των χώρων του Φεστιβάλ στις εγκαταστάσεις της οδού Πειραιώς 260, το 2019, αποδεικνύει ότι η σπορά του Γιώργου Λούκου «έπιασε» και συνεχίζει να δίνει καρπούς. «Νέα παιδιά, που δεν είχαν πάει ποτέ πριν στο Φεστιβάλ, με σταματούσαν και μου ζητούσαν με πάθος αν υπήρχε τρόπος να δουν μια παράσταση στην οποία δεν είχαν βρει θέση», θυμάται ο ίδιος.

Γιώργος Λούκος, πρώην πρόεδρος και διευθυντής του Φεστιβάλ Αθηνών - Επιδαύρου

Εκσυγχρονισμός με ταυτότητα

Προσέδωσε στον θεσμό υπόσταση και αξιοπιστία και τον συνέδεσε με τη διεθνή καλλιτεχνική παραγωγή

Συνέντευξη στη **ΜΑΡΙΑ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ**

«**Τα φεστιβάλ** είναι η ζωή μου, εδώ ή αλλού», είχε πει το 2012, σε μια περίοδο πολύ δύσκολη για τη χώρα, και, αναπόφευκτα, για τον θεσμό. Και είχε δίκιο. «Τίποτα δεν κατοχυρώνεται, δεν θεωρείται κεκτημένο», είχε πει το 2007, διανύοντας τον δεύτερο χρόνο του ως καλλιτεχνικού διευθυντή. Και είχε άδικο.

Γιατί στον Γιώργο Λούκο οφείλεται το Φεστιβάλ Αθηνών - Επιδαύρου του 21ου αιώνα, επί της ουσίας. Προσγειώθηκε στην ελληνική πραγματικότητα ο άγνωστός μας, διεθνής παρ' όλα αυτά, κύριος Λούκος, ύστερα από πρόσκληση του Κώστα Καραμανλή το 2005, για να αναλάβει το φεστιβάλ. Ελείπε από τη χώρα πάνω από 30 χρόνια. Ήταν στην Όπερα της Λυών, καλλιτεχνικός διευθυντής του Μπαλέτου, θέση που διατήρησε. Στην αρχή της δεκαετούς ηγεσίας του, το 2006, απέκτησε τη στέγη της Πειραιώς 260. Όπως συνήθιζε να λέει: «Θεωρώ την επιλογή αυτή ένα από τα σημαντικότερα επιτεύγματα της θητείας μου».

Εκτός από την κατεξοχήν στέγη του, όμως, το φεστιβάλ απέκτησε υπόσταση, αξιοπιστία και σύνδεση με τη σύγχρονη, διεθνή καλλιτεχνική παραγωγή. Σύστησε στο κοινό σχήματα από το εξωτερικό, ανέδειξε Έλληνες δημιουργούς, αλλάξε το βλέμμα μας και την πόλη.

Γράφαμε τότε («Κ», 13/8/2006): «Μια «άλλη» πόλη αναδύθηκε μέσα από το φετινό φεστιβάλ. Μια πόλη ζωντανή, ανήσυχη, πρόθυμη να συναντηθεί με το καινούργιο. Μια πόλη που διψούσε για νέες προτάσεις, άλλες «γλώσσες», πρωτοποριακά θέατρα. Μια πόλη που απορροφούσε, όπως η άνυδρη γη, τις «σταγόνες» παραδοξότητας ή μεταμοντέρνας ματιάς πάνω στις ανθρώπινες επιθυμίες, φαντασιώσεις και αναστολές.

Η καθάρση άργησε 8 χρόνια

Ο εμπνευστής και εμπυκωτής αυτής της τεκτονικής αλλαγής έφυγε, κακόν κακώς, από την Ελλάδα το 2015, αφού η τότε πολιτική ηγεσία τον έσυρε σε μια αδιανόητη περιπέτεια. Είχε άδικα κατηγορηθεί για διασπάθιση δημοσίου χρήματος. Η περιπέτεια αυτή τον στοίχισε οκτώ χρόνια

εμπλοκής με την ελληνική Δικαιοσύνη, πολλά έξοδα και μεγάλη ψυχική φθορά, μέχρι να κηρυχθεί πανηγυρικά αθώος από το Τριμελές Εφετείο Κακουρηγημάτων Αθηνών, το 2023. Ο Δήμος Αθηναίων τον Σεπτέμβριο της ίδιας χρονιάς του απένειμε το Μετάλλιο του Δήμου ως ελάχιστη οφειλόμενη τιμή στον άνθρωπο που «άνοιξε τη σύγχρονη τέχνη στους πολλούς και αναμόρφωσε το Φεστιβάλ Αθηνών και Επιδαύρου», όπως είχε υπογράμμισει ο Κώστας Μπακογιάννης. «Αδειασες έναν κόσμο επάνω μας και εμείς αδειάσαμε όλη την Ελλάδα επάνω σου», υπογράμμισαν οι ομιλητές, εκλεκτοί καλλιτέχνες και φίλοι του, εκφράζοντας το κοινό αίσθημα.

Διαγράφονται άραγε η ταλαιπωρία και η πικρία από την αποθεωτική πορεία μιας δεκαετίας; Να συγκρατήσουμε τα χειροκροτήματα και την ευφορία από την Αριάν Μνουςκιν, τον Οστερμάγιερ και τη Σαουμπίνε, τη Σιλβί Γκιλέμ, τον Μιχαήλ Μπαρίονικοφ, την Πίνα Μπάους, τον Μπομπ Γουίλσον, τη Φιόνα Σο, τον Ρομέο Καστελούτσι, τον Κέβιν Σπέισι, τον Λευτέρη Βογιατζή, τον Δημήτρη Παπαϊωάννου, τον Μιχαήλ Μαργαρινό, τον Θόδωρο Κουρεντζή (ατέλειωτη η λίστα) ή να γείρει η πλάστιγγα στην ηθική και ψυχική κακοποίηση που υπέστη;

Όταν επικοινωνήσαμε μαζί του τηλεφωνικά πριν από λίγες ημέρες, ύστερα από πολλές προσπάθειες, από τη Λυών όπου κατοικεί, ήταν λιγομίλητος. Όμως ο εορ-

τασμός των 70 χρόνων ενός θεσμού, στον οποίο έπαιξε καθοριστικό ρόλο, θα ήταν ελλιπής χωρίς τη δική του φωνή.

«Είναι ανάμεικτα τα συναισθήματά μου...», λέει κομπάζοντας. «Όπως ξέρεις με έδιωξαν από το φεστιβάλ, δεν έφυγα... Όταν το ανέλαβα ήταν ένα φεστιβάλ που λειτουργούσε, ως ένα βαθμό, με εξυπηρετήσεις. Ο τάδε που είναι γνωστός του δείνα βουλευτή κ.ο.κ. Πρώτη μου κίνηση ήταν να ενεργοποιήσω ένα δίκτυο καλλιτεχνών, διεθνώς, που γνώριζα ήδη, και να τους φέρω στην Ελλάδα».

— **Τι κρατάτε από τη δεκαετή θητεία σας;**

— Οτι είχα πολύ καλή σχέση με τους Έλληνες καλλιτέχνες που συνεργάστηκαν μαζί μου και ήταν πολύ υποστηρικτικοί. Καλλιτέχνες που δεν είχαν ούτε επικροτήσεις ούτε τίποτα. Και λίγο λίγο τους παρακολουθούσα να αλλάζουν και να αλλάζουν και τη χώρα. Ύστερα είχα μια σχέση με το εξωτερικό, πήερα τον «χάρτη» των γεγονότων, τι παιζόταν και πού, αν είχε επιτυχία, και το έφερνα στην Ελλάδα.

— **Μέσα σε αυτήν τη δεκαετία, είδατε να μεταμορφώνεται ένας θεσμός και μαζί του η πόλη. Ποιος ήταν ο καταλύτης;**

— Η αντίδραση του κοινού. Που έγινε φανατικός θεατής του φεστιβάλ. Ήταν ένας κόσμος που ζούσε στον παλμό του και τον τροφοδοτούσε. Και κυρίως νέα παιδιά, που δεν είχαν πάει ποτέ πριν στο φε-

στιβάλ, με σταματούσαν και μου ζητούσαν με πάθος αν υπήρχε τρόπος να δουν μια παράσταση στην οποία δεν είχαν βρει θέση. Και σκεφτείτε ότι με είχαν αποθαρρύνει για τη στέγη της Πειραιώς. «Δεν θα πατήσει κανείς εκεί», μου έλεγαν.

— **Προσωπικά, τι σας έδωσε το φεστιβάλ;**

— Το φεστιβάλ μου έδωσε κυρίως αγάπη και γνώση για την Ελλάδα. Αλλάξε τη σχέση μου με την Ελλάδα.

— **Παραμένει ζωντανή μέσα σας, ακόμα, η σχέση αυτή;**

— Ναι. Μεγάλωσα και εγώ, μεγάλωσε και η Ελλάδα.

— **Η πιο θετική εικόνα στην οποία ανατρέχετε;**

— Ήταν πολλά τα θετικά γιατί ερχόμουν σε επαφή με νέους δημιουργούς, που ήταν open minded. Όπως ο Μιχαήλ Μαργαρινός, που θα είναι ο νέος διευθυντής του φεστιβάλ. Όταν πρωτοσυναντηθήκαμε ήταν ακόμη νέος και όχι το ίδιο γνωστός. Αναγνώρισα την αξία του, του έδωσα χώρο. Χαίρομαι πάρα πολύ που αναλαμβάνει το φεστιβάλ, ήταν ένας άνθρωπος ανοιχτής πλεύσης και οριζόντων.

Η σχέση του με την Ελλάδα

Ύστερα, η κουβέντα ξεστράτισε σε άλλα. Λιγομίλητος κι εδώ. Ίσως έρθει αρχές καλοκαιριού στην Ελλάδα, «μου αρέσει πάντα να περπατάω στους δρόμους της Αθήνας και να σκέφτομαι», το-

νίζει. Θέλει να συναντήσει και τους φίλους του, «είναι πολλοί οι καλλιτέχνες που αγαπώ και με αγαπούν». Και είναι αλήθεια. Ήδη από το 2007, στο ερώτημά μας «ποια είναι η σχέση σας με την Ελλάδα» («Κ», 26/8) είχε απαντήσει: «Αισθάνομαι πιο οικεία. Έχω γνωρίσει τον καλλιτεχνικό κόσμο, δημιουργώντας δεσμούς φιλικούς. Τους νιώθω τώρα σαν μια μεγάλη οικογένεια». Βέβαια, η «οικογένειά» του ήταν και παραμένει διεθνής. Στο μεγαλύτερο μέρος της 75χρονης ζωής του (γενν. το 1950) μετακινείτο διαρκώς, για επαγγελματικούς λόγους. Και όταν ζούσε στην Ελλάδα, μοίραζε ένα μέρος του χρόνου του ταξιδεύοντας στη Λυών. «Η Ελλάδα είναι μια καταπληκτική αγκαλιά, αλλά μπορεί να σε σφίξει τόσο πολύ που να σε πνίξει. Ετσι έχω μεν την αγκαλιά, αλλά μπορώ και να γλιστρώ, να φεύγω και να επιστρέψω», μας είχε πει το 2007. Λόγια που, εκ των υστέρων, φαίνονται προφητικά.

Άλλο θέατρο, άλλοι θεατές

Πώς να αποτιμήσουμε, ως σταθεροί θεατές, τη δεκαετία του Γιώργου Λούκου στο φεστιβάλ; Να πούμε ότι μας έκανε πιο πλούσιους; Κάπως κοινότοπο και επαναλαμβανόμενο. Αδιαμφισβήτητο είναι το γεγονός ότι οι θεατές πολλαπλασιάστηκαν τα ερεθίσματα μεταβολίστηκαν οξύνοντας το κριτήριο των Ελλήνων δημιουργών και του κοινού· αλλάξαμε κι εμείς μαζί με τον θεσμό· άλλαξε και το ελληνικό θέατρο.

Συμμεριζόμαστε και σήμερα αν όχι τον ίδιο φανατικό ενθουσιασμό, την αδημονία να ξαναβρεθούμε στην Πειραιώς 260. Το φεστιβάλ παραμένει δραστήριο πάνω στις ράγες που τοποθέτησε ο Γιώργος Λούκος. Εξακολουθούσε και ευτύχησε στη συνέχεια του (με τον Βαγγέλη Θεοδωρόπουλο και την Κατερίνα Ευαγγελάτου) να επανοεί τρόπους για να κεντρίζει και να ανανεώνει το ενδιαφέρον. Και φέτος, ήδη, αρκετές παραστάσεις στην Πειραιώς 260 είναι sold out.

Οφείλουμε πολλά στον Γιώργο Λούκο. Για την ευρυχωρία που μας πρόσφερε. Ανοίξε τα μάτια μας για να αντιληφθούμε με διαφορετικό τρόπο την καλλιτεχνική δημιουργία, την πόλη, την κοινωνία, τον ίδιο μας τον εαυτό.

Ασφυκτική αγκαλιά

Η Ελλάδα είναι μια καταπληκτική αγκαλιά, αλλά μπορεί να σε σφίξει τόσο πολύ που να σε πνίξει. Ετσι έχω μεν την αγκαλιά, αλλά μπορώ και να γλιστρώ, να φεύγω και να επιστρέψω.

1960

Η Μαρία Κάλλας εμφανίζεται ως Νόρμα, του Βιντσέντζο Μπελίνι, στην Επίδαυρο. Την επόμενη χρονιά ενσάρκωσε, ξανά στην Επίδαυρο, τη Μήδεια από το έργο του Λουίτζι Κερουμπίνι.

1961

Ο Αϊζακ Στερν και ο Γιουτζίν Ιστομιν παρουσιάζουν για πρώτη φορά στο φεστιβάλ ένα ρεσιτάλ βιολιού και πιάνου, με έργα του Μπετόβεν, στο Ηρώδειο.

1962

Ο θίασος Old Vic του Λονδίνου ανεβάσει, στο Ηρώδειο, την παράσταση της «Αγίας Ιωάννας» του Τζορτζ Μπέρναρντ Σο. Η πρώτη σημαντική ξένη συμμετοχή στο φεστιβάλ.

1963

Εμφανίζεται στο Ηρώδειο μία από τις σημαντικότερες μπαλαρίνες του 20ού αιώνα, η Μαργκότ Φοντέν, μαζί με τον μόλις 25 ετών τότε Ρούντολφ Νουρέγεφ, ο οποίος πραγματοποιήσε ένα εντυπωσιακό άλμα στο έργο «Ο Κουράρος», που έμεινε στην Ιστορία.

1964

Ακυρώνεται η συναυλία του Μίκη Θεοδωράκη στο Ηρώδειο, όπου θα παρουσίαζε το «Αξιον Εστί», του Οδυσσέα Ελύτη, μαζί με τα «Επιφάνια» του Γιώργου Σεφέρη. Η παρουσίασή του έγινε ένα μήνα αργότερα στο Ρεξ. Ο Μορίς Μνεζάρ συμμετέχει με τα μπαλέτα του στο φεστιβάλ.

1965

Εγκαινιάζεται το θέατρο του Λυκαβηττού, με χρηματοδότηση της Αννας Συνωδινού.

Η **Κατίνα Παξινού** ξεκουράζεται σε ένα διάλειμμα από τις πρόβες.

Η Επίδαυρος τότε και τώρα

Παραστάσεις που σημάδεψαν τα τελευταία 40 χρόνια, ερμηνείες που μάγεψαν, εμφανίσεις που σόκαραν, σκηνοθέτες που προκάλεσαν, χειροκροτήματα, αποδοκιμασίες και κέρματα, και –κοινός παρονομαστής– το γκραν φινάλε στον ιστορικό «Λεωνίδα», στο Λυγουριό

Της **ΓΙΩΤΑΣ ΣΥΚΚΑ**

Το φεγγάρι φώτιζε τη βραδιά, ο γκιώνης ακουγόταν στο βάθος, το αρχαίο θέατρο δεν ήταν γεμάτο, αλλά αυτό δεν είχε καμία σημασία. Τη στιγμή που ηκούσε η τελετουργική εισόδος των μελών του Χορού στο διάβα τους προς την ορχήστρα, όλα γίνονταν για άλλη μια φορά μαγικά.

Δεκαετία του '80, Σάββατο βράδυ στην Επίδαυρο, άγουροι πολιτιστικοί συντάκτες μακαρίζαμε την τύχη μας να βιώνουμε εκείνο τον πολιτισμό που μπορούσε να είναι αρχαίος και σημερινός μαζί.

Από τον Κάρολο Κουν και τον Σπύρο Ευαγγελάτο έως τον Λεωτέρη Βογιατζή, και από τον Αλέξη Μινωτή έως τη Μάγια Λυμπεροπούλου και την Καρυοφυλλιά Καραμπέτη, πόσοι ακόμη σφράγισαν τα ρεπορτάζ μας. Και μαζί μ' αυτά, τις προσδοκίες και κάποτε τις απογοητεύσεις μας. Υπήρξαν θεατές που δάκρυσαν στην Επίδαυρο. Μα και κάποιοι που φώναξαν «αίσχος» σε ορισμένους σκηνοθέτες.

Δεκαετίες πριν αρχίσει η «αποδόμηση», οι παραστάσεις της νεότητας μου λειτουργούσαν σαν ταχύρρυθμα μαθήματα στην τέχνη του θεάτρου, σαν μύηση στην προσπάθεια και στην αγωνία του σκηνοθέτη και του ηθοποιού. Παράλληλα, παρακολουθούσαμε τις αλλαγές στη συμπεριφορά του κοινού, τους τρόπους ανάγνωσης της τραγωδίας κάθε εποχή, τις νέες γενιές των ηθοποιών που μοιάζονται με μεγαλύτερη εφόδια,

την κόντρα ανάμεσα στις κλασικότητες και νεωτερίζουσες εκδοχές.

Όταν οι παραστάσεις μεταφέρθηκαν σε Παρασκευή και Σάββατο, οι ανταποκρίσεις έπρεπε να δίνονται αυθημερόν. Και ήταν ο Γιώργος Τσιπλάκος, πάντα φιλότιμος και φιλικός, που φρόντιζε στο τέλος της παράστασης να υπάρχει διαθέσιμο τηλέφωνο για τους δημοσιογράφους. Τρέχαμε στην αποθήκη δίπλα στο «Ξενία» να

Στις αριστοφανικές κωμωδίες επιθεωρησιακής αισθητικής, άνοιγαν τα οικογενειακά τάπερ με κεφτεδάκια που κουβαλούσαν οι γονείς για να μπουκώσουν τα πιτσιρίκια που ρωπούσαν «έχει πολύ ακόμη;».

στείλουμε κείμενο το ίδιο βράδυ.

Δεν υπήρχαν κινητά, αλλά σχεδόν όλοι είχαν αναπτήρες γιατί κάπνιζαν αρειμάνιως, σβήνοντας τα αποσιγάρα με το σανδάλι πάνω στα αρχιτεκτονικά μέλη. Ναι, εκεί ακριβώς όπου κολλούσε το κοινό και τις τσίχλες, κιλά ολόκληρα τόσα χρόνια.

Στις αριστοφανικές κωμωδίες επιθεωρησιακής αισθητικής, άνοιγαν τα οικογενειακά τάπερ με κεφτεδάκια και λικουδιές

που κουβαλούσαν οι γονείς για να μπουκώσουν τα κουρασμένα πιτσιρίκια, που ρωτούσαν «έχει πολύ ακόμη;». Τις βραδιές που δεν είχαν πολλούς θεατές, κάποιοι ανέβαιναν στις τελευταίες κερκίδες για να απολαύσουν την παράσταση ξαπλωμένοι κάτω από τα αστέρια. Και όταν ξεχώριζαν οι σκηνοθεσίες και οι ερμηνείες, παραδίδονταν στη διαχρονική μαγεία του αρχαίου δράματος.

Θέατρο και γαστρονομία

Το «πρωτόκολλο» απαιτούσε οπωσδήποτε πέρασμα από του «Λεωνίδα» στο Λυγουριό ή τη «Μουριά» στην Παλαιά Επίδαυρο για φαγητό. Συζήτηση, κλεφτές ματιές όσων μοιράζονταν τη καρδιά για την επιτυχία της βραδιάς ή αναζητούσαν λόγια παρηγοριάς. Ο Λεωνίδας Διακόπουλος ήδη από τη γενική δοκιμή γνώριζε αν «αξιζει τον κόπο» η παράσταση, πήγαινε άλλωστε από παιδί στις πρόβες. Δεν αποκάλυπτε τίποτε στη στάση για καφέ πριν φτάσουμε στο θέατρο, όσο και αν προσπαθούσαμε. Από το γαλάζιο βλέμμα του ή το γεμάτο χαμόγελο, όμως, ένιωθες αν σε περίμενε κάτι ξεχωριστό.

Η αυλή κάτω από την κληματαριά έχει δει και ακούσει πολλά. Χαρές, συγκινήσεις, καβγάδες, κόντρες, καθώς και καλοπιάσματα δημοφιλών πρωταγωνιστών σε φίλους τους κριτικούς που είχαν ενδιασμούς. Ένα τέτοιο βράδυ του 1985, το ζεύγος Καρέζη - Καζάκου μιλούσε για τα ανυπέρβλητα εμπόδια που αντιμετώπισαν στη «Μήδεια», προσπαθώντας να

Η **γωνία** του Μινωτή. Πρώτος κάρφωσε ο ίδιος τη φωτογραφία του και της Παξινού και έπειτα γέμισε ο τοίχος.

μαλακώσουν τις επιφυλάξεις του Κώστα Γεωργουσόπουλου.

Τρία χρόνια νωρίτερα, το κοινό είχε μείνει άναυδο με τον Ανδρέα Βουτσινά και την παράσταση της «Ελένης» του Ευριπίδη με την Αλεξάνδρα Λαδικού και τη Λυδία Φωτοπούλου που εμφανίστηκε γυμνόστηνη. Άλλοι ενοχλήθηκαν με τα βεγγαλικά, πόσο μάλλον όταν ο εκκεντρικός σκηνοθέτης υποκλήθηκε έχοντας στην αγκαλιά του τη Μίκα, τη σκυλίτσα του.

Πολλοί θύμωναν με ό,τι δεν είχαν ξαναδεί και το αμφισβητούσαν. Όπως το 1984, που ο Γιώργος Ρεμούνδος έβαλε τη Μαρία Σκούντζου να σέρνει βαριές αλυσίδες ως Αντιγόνη. Το ίδιο ενόχλησε και η λοξή ματιά του Γιάννη Χουβαρδά στην «Αλκίστη» με τη Φιλαρέτη Κομνηνού. Διαμαρτυρίες αλλά και «μπράβο» ακούγονταν μαζί, τόσο που η παράσταση σταμάτησε μέχρι να ηρεμήσουν τα πνεύματα. Μπροστάρισσα στις αποδοκιμασίες η Άννα Συνοδινού, η οποία φώναξε «αίσχος, βέβηλοι» και αποκώρησε επιδεικτικά. Σε άρθρο της στην «Ακρόπολη» έγραψε ότι το θέατρο μεταβλήθηκε σε οίκο ανοχής, επειδή είδε ηθοποιούς να αναπαριστούν «ερωτική συνουσία».

Ύστερα απ' αυτά τα τρομερά, η Επίδαυρος υποδέχτηκε την Αλίκη Βουγιουκλάκη με τη «Λυσιπείδα» σε σκηνοθεσία Αλέξη Σολομού και μουσική του Μάνου Χατζιδάκι, και έφτασαν ως εκεί, χιλιάδες με πούλμαν, Ι.Χ., κότσα, ακόμη και τρακτέρ. Όμως το 1990 που ξαναπήγε στο θέατρο

του Πολυκλείτου φιλοδοξώντας να αποχωριστεί πια τον τίτλο της «εθνικής γατούλας», δεν της χάριστηκαν και ως σκηνοθέτησε την «Αντιγόνη» ο Μίνως Βολανάκης και ο Μίκης Θεοδωράκης επιστρατεύτηκε για να γράψει τη μουσική της παράστασης. Το θέατρο γέμισε και πάλι, αλλά οι κριτικές τη ζεμάτισαν: «Νιάου, νιάου η Αντιγονούλα» έγραψε ο Θόδωρος Κρητικός και η Ελένη Βαροπούλου «Το “πακέτο Αλίκη” αποδείχθηκε στην Επίδαυρο ένα τρομερό καλλιτεχνικό φιάσκο...».

Τσιγάρο και γυμνό

Το κοινό συνήθως αποδοκίμαζε ότι δεν ενέκρινε. Σήμερα πάλι, συχνά θεωρεί πρωτοποριακό ό,τι δεν κατανεί. Το τι άκουσε η Άννα Μακράκη παίζοντας τον Εζάγγελο για το τσιγάρο που άναψε με τις οδηγίες του Ρόμπερτ Στούρουα στον «Οιδίποδα Τύραννο» που παρουσίασε ο Θιάσος Καρέζη - Καζάκου το 1989 δεν περιγράφεται. «Εξω οι Ρώσοι!», φώναζαν κάποιοι από τις κερκίδες για τον Γεωργιανό σκηνοθέτη που «μαγάρισε» το αρχαίο θέατρο, την ίδια που οι ίδιοι ντουμάνιζαν στο κοίλον. Τη δεύτερη βραδιά, η επίμαχη σκηνή κόπηκε.

Νομίζω ότι πέρασαν οκτώ χρόνια για νέες έντονες αντιδράσεις. Ο Μάτιος Λάνγκκοφ στις «Βάκχες» του Ευριπίδη έστρεψε για σκηνικό ένα σφαγείο. Τα σφαγείδια και ο Μηνάς Χατζησάββας γυμνός ήταν αρκετά για να ανάψουν πάλι τα αίματα, αυτή τη φορά για τον Γερμανό σκηνοθέτη. «Κίτς κεμπάπ» έγραψε ο Γεωρ-

1966	1967	1968	1969	1971	1972
Η ΕΛΣ ανεβάζει στο Ηρώδειο την όπερα «Ντον Κάρλο», του Τζουζέπε Βέρντι, σε σκηνοθεσία της Μαργκερίτα Βάλμαν, με πρωταγωνιστή τον Αντζέλο Λο Φορέζε και Φίλιππο Β' τον Νίκο Ζαχαρίου.	Η Στοά του Αττάλου αξιοποιείται για πρώτη φορά ως χώρος του φεστιβάλ, με το κουαρτέτο του Σταν Γκετς να ερμηνεύει τζαζ και κομμάτια από μιούζικαλ. Στο θέατρο της Δόρας Στράτου αρχίζουν να παρουσιάζονται παραδοσιακοί χοροί.	Οι συμμετοχές των συντελεστών περιορίζονται σημαντικά στις δύο κρατικές σκηνές (Εθνικό Θέατρο και ΚΘΒΕ).	Η ΕΛΣ παρουσιάζει τον «Μακμπέθ», στο Ηρώδειο, με πρωταγωνιστές τον Κώστα Πασχάλη και την Ιγκνη Μπορκ.	Η Ορχήστρα Μοσαρτέουμ του Σάλτσμπουργκ παρουσιάζει έργα Μόσαρτ, Σούμπερτ και Σκαλκώτα υπό τη διεύθυνση του Λ. Χάγκερ.	Ο Σπύρος Ευαγγελάτος ανεβάζει, με το Εθνικό Θέατρο, για πρώτη φορά στο φεστιβάλ, την «Ηλέκτρα» του Σοφοκλή.

ΝΙΚΟΣ ΠΗΛΟΣ

Ο Λεωνίδας Λιακόπουλος (αριστερά) περιμένει να πάρει παραγγελία από τον Ανδρέα Βουτσινά, τον Γιάννη Τσαρούχη και την παρέα τους. Ο Τσαρούχης, παρότι είχε σάκχαρο, ήταν αμετανόητος λάτρης των γλυκών.

Ο Σπύρος Ευαγγελάτος επί το έργον. Η συγκεκριμένη φωτογραφία, όπως μαρτυράει η αφιέρωση, είναι από τον «Λεωνίδα», όπου ο σκηνοθέτης κεραυνοβολήθηκε από τον φτερωτό θεό όταν συνάντησε τη Λήδα Τασοπούλου.

Αφιέρωση της Νόνικας Γαληνέα στον Λεωνίδα και στην Κάκια «που γράφουν τη δική τους ιστορία στην Επίδαυρο». Η φωτογραφία βρήκε τη θέση της στον τοίχο του εστιατορίου μετά την παράσταση της «Ιοκάστης», το 2005.

γουςόπουλος, ενώ οι υπηρεσίες του ΥΠΠΟ είχαν ανατριχιάσει με το σφαγείο στην ορχήστρα του αρχαίου θεάτρου. Κάποιοι θερμόαιμοι φώναζαν: «Σήκω, Μινωτή!».

Στην «Ηλέκτρα» με την Αμαλία Μουτούση και τη Νόνικα Γαληνέα ως Κλυταιμνήστρα, που σκηνοθέτησε το 1998 ο Μιχαήλ Μαρμαρινός, ορισμένοι ενοχλήθηκαν για τα δεμένα με ιμάντες πόδια της Μουτούση. Εκείνη πάντως καθήλωσε την πλειονότητα του κοινού με την ερμηνεία της. Ομως το 2008 πολλοί εξοργίστηκαν με τη «Μήδεια» που σκηνοθέτησε ο Ανατόλι Βασίλιεφ για το ΔΗΠΕΘΕ Πάτρας και as έπαιζε η Λυδία Κονιόρδου. Μέχρι κέρματα πέταξαν στην ορχήστρα.

«Φύγε από τη θυμέλη, ρε»

Στο κοινό πάντα υπάρχουν και αρχαιοπλήκτοι θεατές που θυμώνουν αν κάποιος ηθοποιός πατήσει τη θυμέλη. Οπως έγινε με τους «Πέρσες», που σκηνοθέτησε ο Ντίμιτρ Γκότσεφ. «Φύγε από τη θυμέλη, ρε» ακούστηκαν ανάμεσα στις αποδοκιμασίες. Ο Βούλγαρος σκηνοθέτης γιουχαίστηκε στο τέλος, ενώ οι ηθοποιοί χειροκροτήθηκαν. Πάντως για την αρχαία κωμωδία οι θεατές ήταν συνήθως πιο ανεκτικοί.

Τις προηγούμενες δεκαετίες, οι διαφωνίες και τα «πυρά» εκτοξεύονταν σε επιστολές που έστελναν οι θιγόμενοι στις εφημερίδες. Την τελευταία 15ετία, οι καβγάδες ανάβουν στα κοινωνικά δίκτυα με όλο το ανθρωποφαγικό μένος που τις συνοδεύει. Οπως έγινε με την «Ορέστεια» που σκηνοθέτησε ο

Γιάννης Χουβαρδός, σε μετάφραση Δημήτρη Δημητριάδη. Τώρα πια στο ξεκατίνιασμα παίρνουν μέρος και οι κουτσομπολίστικες εκπομπές.

Αυτά τα χρόνια ωστόσο απολαύσαμε και πολύ καλές παραστάσεις, όπως η «Αντιγόνη» που σκηνοθέτησε ο Α. Βογιατζής, η «Ριχάρδος Γ'», με τον Κέβιν Σπέισι σε σκηνοθεσία Σαμ Μέντες, η «Σαμία» του Μενάνδρου από τον Εύη Γαβριλίδη με τον Αλκίνοο Ιωαννίδη μόλις είχε βγάλει τη δραματική σχολή. Συγκινήθηκαν με τον Θανάση Βέγγο στο ρόλο του Τρυγαίου που σκηνοθέτησε ο Γιώργος Μιχαηλίδης και το κοινό χειροκροτούσε 15 λεπτά όρθιο στην «Ειρήνη», επίσης με τη «Μήδεια» του Πέτερ Στάν από τη Μανταλένα Κρίπα το 2005, δύο χρόνια μετά τις «Ευτυχισμένες μέρες» του Μπέκετ σε σκηνοθεσία Ντέμπορα Ουόρνερ με τη Φιόνα Σο, το «Χειμωνιάτικο παραμύθι» σε σκηνοθεσία Σαμ Μέντες, τον «Οθέλλο» της Σαουμπίνε, την «Γκόλφω» του Νίκου Καραθάνου, πέρυσι την πρόταση του Θ. Τερζόπουλου πάνω στην «Ορέστεια», την «Εκάβη» του Πορτογάλου Τιάγκο Ροντρίγκες και άλλες πολλές. Με το πέρασμα των χρόνων εκπαιδευτήκαμε, αλλά χάσαμε κάτι από την ψυχία των πρώτων δεκαετιών. Οι ενοχλητικές «ψείρες», τα μικροσκοπικά μικρόφωνα, έγιναν μόνιμες πια για να τονώσουν τον ήχο ενός θεάτρου διάσημου ήδη για την ακουστική του...

Κάθε ένταση, διαφωνία, κακότροπη συμπεριφορά, μοιάζει να έσβηνε μετά το φαγητό της Κάκίας στο Λυγουριό, τις βόλτες στην παραλία της Παλαιάς Επιδαύρου δίπλα σε κάποια μεγάλη σκάφη του Σαββατοκύριακου και στα λιτά ντόπια καϊκια και, τα ξημερώματα, τον χορό στο Γιάλασι. Από το 1981 στέκει ακόμη το «Καπάκι», η θερινή ντίσκο μέσα στον πορτοκαλέωνα. Η λέξη «ντίσκο» προκαλεί γέλια στα παιδιά μου και στους φίλους τους, αφού στο λεξιλόγιο της γενιάς οι αντίστοιχες λέξεις είναι «club» και «after». Για εμάς, πάντως, ήταν απλώς το «Καπάκι». Εδώ ο χορός ήταν ξέφρενος για τους ηθοποιούς μετά την αγωνία της πρεμιέρας, παρασύροντας στην ένταση του ρυθμού θεατρόφιλους, ταξιδιώτες και τους λιγοστούς ντόπιους. Φωτορυθμικά, χορός, αλκοόλ, κέφι, πειράγματα, κεράσματα, φλερτ, έρωτες που άναψαν κάτω από τα δέντρα.

Ροκ, ελληνικά, ακόμη και τσάμικο θυμούνται κάποιοι ότι κάποτε χόρευε ο Μίμης Κουγιουμτζής και άλλοι μιλούν για το βαλς της ντελικάτης Καρυοφυλλιάς Καραμπέτη. Η Νόνικα Γαληνέα ένα βράδυ, στην ένταση του χορού, αστειευόμενη, άνοιξε το ποκαμίσο νεαρού συναδέλφου της, με τα κουμπιά να εκτοξεύονται σαν πυρά στα πρώτα τραπέζια. Πολλά ξέφρε-

να ξημερώματα παλιότερα με τη Λάσκαρη, τον Κούρκουλο, τον Παπαμικαήλ, που άλλοτε τσακώθηκε μπροστά σε όλους με τη Βουγιουκλάκη, μπροστά στον «Λεωνίδα».

Ομως η πιο ωραία στιγμή ακόμη και σήμερα είναι το πρωινό της επόμενης ημέρας στον Νίκο και στον Γιώργο Λιακόπουλο, που υποδέχονται πάντα τους θεατρόφιλους. Μαζί με τα βουτυρόμελα και τους αμέτρητους καφέδες, ιστορίες από τα παλιά περνούν από στόμα σε στόμα.

Όσο και αν μας τρώμαζε η αυστηρότητα του Μινωτή τα άβγαλα χρόνια του '80, μας κέ-

ντριζαν οι ιστορίες που τον αφορούσαν. Οπως όταν έριξε το αυτοκίνητο του Εθνικού θεάτρου από ένα γεφυράκι της περιοχής. Πήγε για μπάνιο με κορίτσια που συμμετείχαν στον χορό της παράστασης, αλλά του ξέφυγε... Όταν γύρισε, του τα έβαλε για τα καλά η Κατίνα Παξινού. Από τότε όλοι γνωρίζουν πού είναι το «γεφυράκι του Μινωτή».

Η μεγάλη τραγωδός ήταν προσηνής και ανοικτοχέρα, εναντιθέσει με τον σύζυγό της, που όταν έφτανε ο λογαριασμός τον τρογγύλευε πάντα προς τα κάτω, και καθόταν στο ίδιο τραπέζι μακριά από τον Κάρολο

Κουν. Η αυστηρότητα του τελευταίου εξαντλούνταν στους μαθητές του.

Από το ιστορικό θέατρο της Επιδαύρου και τις ταβέρνες της περιοχής πέρασαν και πολλοί ξένοι επισκέπτες. Ο Φρανσουά Μιτεράν είχε αδυναμία στα γλυκά. Αμετανόητος παρότι είχε σάκχαρο ήταν και ο Γιάννης Τσαρούχης. Η αδυναμία της Μελίνας Μερκούρη ήταν το «σκέτη από γιομβέτσι» που παράγγελλε στην κυρία Κάκια, ενώ ο Αρμάνι είχε να λείει για το μαγειρεμένο της κοτόπουλο.

Μεγάλοι έρωτες

Στο Λυγουριό ερωτεύθηκαν ο Νίκος Κούρκουλος με τη Μαριάννα Λάτση, προσκεκλημένοι του Κώστα Καρρά, στου «Λεωνίδα» ερωτοχτυπήθηκε και ο Σπύρος Ευαγγελάτος με τη Λήδα Τασοπούλου.

Ο Μινωτής το 1986 αποφάσισε ο ίδιος πού θα μπει η φωτογραφία του στον τοίχο. Πήρε σφυρί, καρφιά και την κρέμασε μαζί με της Παξινού. Η Νόνικα Γαληνέα πήγε τη δική της με αφιέρωση. Καθώς περνούν τα χρόνια, είναι πια δεκάδες οι φωτογραφίες των πρωταγωνιστών στους τοίχους της ταβέρνας. Λίγος είναι ο ελεύθερος χώρος. Μα, όσο και αν πολλοί νέοι βλέπουν τα πράγματα αλλιώς, η συγκίνηση είναι πολλή.

Η Λυδία Κονιόρδου σέρνει τον χορό σε γλέντι με νταούλι και κλαρίνο στον «Λεωνίδα».

1973	1974	1975	1976	1977	1979
Ο σπουδαίος σολίστ Π. Μπαντούρας κόνιτα συμπτύγει με την Κρατική Ορχήστρα Αθηνών σε έργα Μπετόβεν υπό τη διεύθυνση του Α. Παρίδη.	Τα Επιδαύρια διακόπτονται λόγω της τουρκικής εισβολής στην Κύπρο και της συνακόλουθης επιστράτευσης. Την επόμενη χρονιά, όμως, ανοίγουν οι πόρτες και για άλλα θέατρα εκτός από το Εθνικό.	Μετά την αναγνώριση και τις διθυραμβικές κριτικές που έλαβαν οι «Ορνίθες» του Κουν στο εξωτερικό από το 1962 και έπειτα, ανεβαίνουν για πρώτη φορά στην Επίδαυρο, έχοντας λάβει την τελική μορφή τους. Έτσι το θέατρο Τέχνης αποκτά, σταδιακά, σταθερή θέση στο αρχαίο θέατρο.	Πεθαίνει η Τζίνα Μπαχάουερ λίγες ώρες πριν από την προγραμματισμένη εμφάνισή της στο Ηρώδειο.	Στον Λυκαβηττό, από εκεί που παρουσιάζονταν κατά κύριο λόγο την περίοδο της δικτατορίας μόνο προγράμματα κλασικής μουσικής, διοργανώθηκε ένας ολόκληρος μήνας με έργα του Μίκη Θεοδωράκη.	Το Πειραματικό Μπαλέτο Αθηνών δίνει μια παράσταση-γεγονός στο Ηρώδειο, σε χορογραφία του Γιάννη Μέτση, που αποτέλεσε και τη μόνιμη μεγάλη σκηνή του ιδιωτικού ελληνικού μπαλέτου στο φεστιβάλ. Το πρώτο μέρος της παράστασης ήταν αφιερωμένο στον Νίκο Σκαλκώτα.

1955

ATHENS
EPIDAUROS
FESTIVAL

2025

1955

Το πρόγραμμα του φεστιβάλ το οποίο επιμελήθηκε ο Γιώργος Ανεμογιάννης.

1963

Ο Μιχάλης Κατζουράκης ενέταξε στο εξώφυλλο του προγράμματος την ασπρόμαυρη φωτογραφία του κοχλία ενός βιολιού, ο οποίος «θυμίζει» κιονόκρανο ιωνικού ρυθμού.

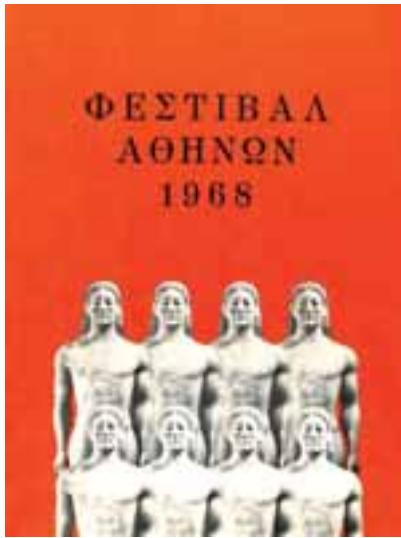

1961

Εξώφυλλο του προγράμματος, από τον Γιάννη Τσαρούχη.

1964 ▶

Το εξώφυλλο του προγράμματος του φεστιβάλ διά χειρός Φρέντυ Κάρामποτ.

1968

Ο Μιχάλης Κατζουράκης επέλεξε να χρησιμοποιήσει τους Κούρους για το εξώφυλλο του προγράμματος.

1994 ▶

Το εξώφυλλο του προγράμματος με την υπογραφή του Takis (Παναγιώτης Βασιλάκης).

Του ΔΗΜΗΤΡΗ ΚΑΡΑΪΣΚΟΥ

Όταν το Φεστιβάλ Αθηνών - Επιδαύρου γεννήθηκε το καλοκαίρι του 1955, φρόντισε αμέσως την εικόνα του. Την εμπιστεύθηκε στα χέρια μερικών από τα μεγαλύτερα ονόματα των εγχώριων γραφικών και εικαστικών τεχνών, και το μήνυμα ήταν σαφές: Μια τέτοια «γιορτή των Τεχνών του υψηλού» δεν θα μπορούσε παρά να έχει ένα προσεγμένο, κομψό και γοητευτικό δημόσιο πρόσωπο.

Η πρώτη αφίσα του θεσμού φιλοτεχνήθηκε από τον μεγάλο σκηνογράφο μας Γιώργο Ανεμογιάννη, ο οποίος με τρόπο απόλυτα δωρικό χρησιμοποίησε μια ασπρόμαυρη φωτογραφία τμήματος του αρχαίου θεάτρου της Επιδαύρου, εντάσσοντας πάνω του με παχιά άσπρα αρχαϊκά γράμματα τις λέξεις «Φεστιβάλ Αθηνών». Ο ίδιος σχεδίασε και μια εκπληκτική αφίσα για τη διοργάνωση του 1957, ένα έργο στο μεταίχμιο μεταξύ σκηνογραφίας, ζωγραφικής και γραφιστικής.

Ανεμογιάννης, Κάρामποτ, Κατζουράκης και πολλοί ακόμη σημαντικοί καλλιτέχνες των εγχώριων γραφικών και εικαστικών τεχνών φιλοτέχνησαν την «εικόνα» του ελληνικού φεστιβάλ.

Ηταν όμως στις αρχές του '60, που ο μοντερνισμός των Μιχάλη Κατζουράκη και Φρέντι Κάρामποτ έφερε μια νέα πνοή.

Εχοντας ιδρύσει στις αρχές της δεκαετίας το πρωτοποριακό δημιουργικό γραφείο τους «Κ&Κ Διαφημιστικό Κέντρο Αθηνών», επιστράτευσαν έντονα πλακάτα χρώματα, μοντέρνα τυπογραφία και αφαίρεση: θαυμάζουμε τη δύναμη που έχει η καμπάνια του 1963, όπου ο Μ. Κατζουράκης έχει εντάξει τον κοχλία ενός βιολιού, ξεγυρισμένο από μια ασπρόμαυρη φωτογραφία, πάνω σε ένα κατακόκκινο φόντο. Στην καμπάνια του '64—διά χειρός του ανεπανάληπτου Φρέντι Κάρामποτ— το Ωδείο του Ηρώδου του Αττικού ξεγυρίζεται και βάφεται με ένα έντονο γαλάζιο φίλτρο, κάνοντας το χαρτί να μοιάζει αυτόφωτο και τη σύνθεση να θυμίζει κάτι που έρχεται από το μέλλον. Τα μοντέρνα sans serif γράμματα των τίτλων, και στις δύο περιπτώσεις, υποστήριζαν το νέο, μο-

ντέρνο ύφος. Όπως είχε εξηγήσει ο ίδιος ο Μ. Κ., «η προσπάδιά μας ήταν η αφίσα να ξεφύγει από τη λεπτομερή εικονογράφηση και να αποκτήσει καίρια εικαστική λειτουργία με την άμεση σύνδεση ενός λιτού εικαστικού στοιχείου και του καθαρού μηνύματος. Η απλοποίηση δηλαδή των δύο στοιχείων (εικόνα-γραπτό μήνυμα), έτσι ώστε να προκληθεί η επικοινωνιακή αντίληψη και να επιτευχθεί η άμεση οπτική επικοινωνία».

Είναι αυτό που ο καθηγητής της Ιστορίας της Τέχνης στο Πολυτεχνείο Αγγελος Προκοπίου είχε αποκαλέσει «εύρημα, ψυχή της διαφημιστικής ζωγραφικής» και, που, όπως συμπλήρωνε ο σχεδιαστής Σπύρος Καραχρήστος στο κείμενό του για τη μεγάλη αναδρομική των «Κ&Κ» στο Μουσείο Μπενάκη το 2008, «είναι αυτό που αργότερα παγιώθηκε στη διαφημιστική αργκό σαν concept (ιδέα)».

Η «χειροπιαστή» κλίμακα

Καλοσχεδιασμένες, συγκινητικές αφίσες δρόμου, λοιπόν, σμιλεμένες από τα χέρια «γιγάντων», αποτέλεσαν την πρώτη εικόνα, την πρώτη γνωριμία του φεστιβάλ με το φιλότεχνο κοινό. Λιγότερο γνωστός, πάντως, παρέμεινε ο σχεδιασμός των φυλλαδίων και των προγραμμάτων του. Κρατώντας στα χέρια μας ένα σπάνιο έντυπο πρόγραμμα του φεστιβάλ του 1960, ξεκινάμε μια μικρή περιπέτεια αναζήτησης της εικόνας και του παλμού του μεγάλου πολιτιστικού οργανισμού στη μικρή χειροπιαστή κλίμακα.

Το «concept» που ταξίδεψε την Ελλάδα

Η γραφιστική του φεστιβάλ και τα μηνύματα που εξέπεμπε για τον πολιτισμό και τη χώρα

Το εξώφυλλο του εν λόγω εντύπου είναι από βαρύ, πολυτελές χαρτί, βαμμένο με ένα ατόφιο, χορταστικό στο μάτι, κεραμιδί χρώμα. Ογδόντα τέσσερις σελίδες βιβλιοδετημένες με καρφίτσα, μέγεθος λίγο πιο «κοντό» από το γνωστό Α4 (21 επί 28 εκατοστά— μια αναλογία ασυνήθιστη, που δίνει στο έντυπο μιαν αίσθηση «λευκώματος») και οι λέξεις «Φεστιβάλ Αθηνών 1960» γραμμένες με μια χειρόγραφη γραμματοσειρά τύπου Didot συνδυάζονται με την κομψή εικονογράφηση μιας μέλισσας.

Αναζητώντας τον σχεδιαστή του εξωφύλλου, βρίσκουμε ότι δεν είναι άλλος από τον Γιάννη Τσαρούχη, που, ενώ το όνομά του έχει συνδεθεί με τα σκηνικά που σχεδίασε για εκδηλώσεις του φεστιβάλ (ανάμεσά τους και εκείνα για την ιστορική παράσταση της «Νόρμα» του Μπελίνι με πρωταγωνίστρια τη Μαρία Κάλλας στην Επίδαυρο, την ίδια χρονιά), ελάχιστα γνωρίζουμε πως είχε επιμεληθεί και κάποια έντυπα. Ανατρέχοντας, μάλιστα, στα αρχεία του ΕΟΤ, ανακαλύπτουμε ότι είχε σχεδιάσει και το πρόγραμμα της επόμενης χρονιάς.

Ξεφυλλίζοντας το βαρύ χαρτί της έκδοσης, καταλαβαίνουμε πως κρατάμε στα χέρια μας μια χρονοκάφουλα που μας γυρίζει πίσω στο 1960, προσφέροντας αφειδώς μια γεύση του «πνεύματος της εποχής»: το δεύτερο «σαλόνι» γεμίζει την αριστερή του σελίδα με ένα ασπρόμαυρο πορτρέτο της μεγάλης μας λυρικής τραγουδίστριας, με τη φράση «Η Μαρία Κάλλας

στην Επίδαυρο» να τη συνοδεύει, ενώ στη δεξιά σελίδα ανακοινώνονται με αρχαϊκά κεφαλαία γράμματα οι σπουδαιότεροι καλεσμένοι του Ηρώδειου, από τον γαλλικό θίασο Marie Bell έως το American Ballet Theatre.

Από το δισέλιδο αναδύονται εθνική υπερηφάνεια και αισιοδοξία, μια νέα δύναμη και ελπίδα, αντικατοπτρίζοντας μια χώρα που επιτέλους έβγαίνει από το σκοτάδι των πολέμων και δημιουργούσε σε όλη τη βεντάλια των τεχνών αυτό που μετέπειτα ονομάστηκε «Ελληνική Ανοιξη». Πρόκειται για ένα κλίμα ακμής που αποτυπώνεται και στις διαφημιστικές καταχωρήσεις που εμφανίζονται εδώ και εκεί στις σελίδες, ανάμεσά τους και μία του Τεχνικού Γραφείου Δοξιάδη και της Ολυμπιακής Αεροπορίας, που διατυμπανίζει «καθημερινά δρομολόγια με Comet 4B».

Η αναπάντεχη εμφάνιση μιας απολαυστικής γελοιογραφίας του Μποστ—ένα μικρό «άγνωστο αριστούργημα» και αυτή— προδίδει τη γιγάντωση της νέας «τσιμεντένιας» πρωτεύουσας της αντιπαροχής, με έναν εύσωμο, γυμνασμένο αρχαίο ήρωα να ξεκουράζεται σε ένα τραπέζι καφενείου πίνοντας ελληνικό καφέ, ενώ πάνω του υψώνονται πολυκατοικίες με επιγραφές που αναγράφουν «Τσιμέντα Ηρακλής».

Ανάμεσα στα αρχειακά μας ευρήματα είναι και μια δουλειά του εικονογράφου και σκηνογράφου Δημήτρη Ρικάκη, ο οποίος σχεδίασε σκηνικά παραστάσεων στη Βιέννη από το 1955 έως το 1958

και διετέλεσε καλλιτεχνικός σύμβουλος του ΕΟΤ στη Φρανκφούρτη μεταξύ 1959-1963. Πρόκειται για σχέδιό του σε εξώφυλλο τρίπτυχου φυλλαδίου του φεστιβάλ για το 1965, το οποίο έχει την αίσθηση της σκηνογραφίας—όπως και εκείνο του Ανεμογιάννη για το 1957. Μια εικονογράφηση εκπληκτική, που φανερώνει το μεγάλο ταλέντο του «φευγαλέου» Δ. Ρικάκη και που μας «αναγκάζει» να επανέλθουμε σε αυτόν σε επόμενο τεύχος του «Τέχνες» με μια αναδρομική παρουσίαση του έως τώρα ακυκλωφόρου έργου του.

1955-2025: 70 χρόνια μετά

«Το φεστιβάλ είναι οι άνθρωποι του. Δημιουργοί, συντελεστές και κοινό. Μια ζωντανή συνάθροιση από λάτρεις του πολιτισμού που δημιουργούν μαζί, κάθε φορά, την κοινή εμπειρία της τέχνης», ανακοινώνει στο προφίλ της στο Instagram η Beetroot, που για δεύτερη χρονιά φέτος σχεδιάζει την καλοκαιρινή καμπάνια του θεσμού.

«Το φεστιβάλ είναι οι άνθρωποι του. Δημιουργοί, συντελεστές και κοινό», ανακοινώνει στο προφίλ της στο Instagram η Beetroot, που σχεδιάζει την καλοκαιρινή καμπάνια του θεσμού.

θεσμού, αυτή τη φορά με βασικό του θεματικό άξονα μια σειρά από χειρόγραφα πορτρέτα— «ανάμεσα στους εμβληματικούς προσωπικότυπες, συγγραφείς, συνθέτες, δραματουργοί, ηθοποιοί, αλλά και μυθικά πλάσματα που απαρτίζουν την ιστορία, και την ουσία, του φεστιβάλ». Η «παρέλαση» από τις μορφές που εμφανίζονται με κατάμαυρες, χοντρές, «γρήγορες» πινελιές μέσα στα έντονα πλακάτα χρώματα του φόντου τους, επιχειρεί ένα «κλείσιμο του ματιού» στις σπουδαίες καμπάνιες του παρελθόντος, αλλά και μια σύνδεση με το παρόν.

Ορόσημο, ωστόσο, για την εικόνα του φεστιβάλ αποτέλεσε το rebranding που έγινε το 2021 από το δημιουργικό γραφείο DPS του Δημήτρη Παπαζογλου. Την επόμενη Κυριακή, μιλάμε εφ' όλης της ύλης μαζί του και ανακαλύπτουμε μια εις βάθος έρευνα μέσα στην ψυχή—θεατή και αθέατο— του μεγάλου πολιτιστικού θεσμού.

1980

Ο ΘΟΚ (Θεατρικός Οργανισμός Κύπρου) μπαίνει για πρώτη φορά στην Επίδαυρο με τις «ΙΚέτιδες» του Ευριπίδη, με την πρωτοποριακή σκηνοθεσία του Νίκου Χαλαλάπου, που δάχασε το κοινό.

1981

Ο Μάνος Χατζιδάκις διευθύνει την ΚΟΑ στην πρώτη για αυτήν εκτέλεση των δικών του έργων «Η εποχή της Μελισσάνθης» και «Αμωρόγος» σε ποίηση του Νίκου Γκάτσου.

1982

Το Εθνικό Θέατρο της Μεγάλης Βρετανίας ήταν ο πρώτος ξένος θίασος που εμφανίστηκε στην Επίδαυρο, παρουσιάζοντας την «Ορέστεια», σε σκηνοθεσία του Πίτερ Χολ.

1983

Εμφανίζεται για πρώτη και τελευταία φορά στην Επίδαυρο το «Λαϊκό Πειραματικό Θέατρο» του Λεωνίδα Τριβιζά, με την παράσταση «Φοινίσσες» του Ευριπίδη.

1984

Εμφανίζονται για πρώτη φορά στο Ηρώδειο η Νάνα Μούσχουρη και ο ταλαντούχος, 17χρονος τότε, Λεωνίδας Καβάκος.

1985

Η Φιλαρμονική Ορχήστρα της Νέας Υόρκης, υπό τη διεύθυνση του Ζούμπιν Μέτα, ερμηνεύει έργα Ντβόρζακ, Μότσαρτ, Μπαχ κ.ά.

Στιγμιότυπο από πρόβα των «Ορνίθων» του Κουν, το 1964. Όταν η παράσταση ανέβηκε για πρώτη φορά στο Ηρώδειο το 1959 προκάλεσε αντιδράσεις. Δεκαπέντε χρόνια αργότερα, η ίδια παράσταση, μετά τις διεθνείς διακρίσεις που έλαβε, παρουσιάστηκε στην Επίδαυρο. Δεξιά και αριστερά, τα σατυρικά σκίτσα της εποχής από τον Φωκίωνα Δημητριάδη.

Το σκάνδαλο με τους «Ορνιθες»

Τι έγραφε η «Κ» για την παράσταση του Καρόλου Κουν που προκάλεσε σάλο στην Ελλάδα του 1959

Της ΕΛΕΝΗΣ ΣΑΜΠΑΝΗ

«Καλλιτεχνικόν σκάνδαλον εις το Ηρώδειον – Η παράστασις των “Ορνίθων” προκάλεσε τας αποδοκιμασίας του κοινού», ήταν ο τίτλος ανυπόγραφου ρεπορτάζ στην «Καθημερινή», που δημοσιεύθηκε την Τρίτη 1η Σεπτεμβρίου 1959 και αναφερόταν στο πιο πολυσυζητημένο μέχρι και σήμερα, ίσως, έργο του Φεστιβάλ Αθηνών, το οποίο έκανε πρεμιέρα στις 29 Αυγούστου του ίδιου έτους.

Οι «Ορνιθες» του Αριστοφάνη, σαφώς και δεν παρουσιάζονταν για πρώτη φορά, αλλά σίγουρα ανέβαιναν για πρώτη φορά με αυτόν τον τρόπο, ταραζώντας τα νερά όχι μόνο του θεατρικού κόσμου της εποχής αλλά και του αρχαίου δράματος γενικότερα. Αλλωστε ο Κάρολος Κουν, ένας λόγιος του θεάτρου και σκηνοθέτης της παράστασης, με τη βαθιά και εύστοχη ματιά του, το ίδιο ακριβώς επιδίωκε και στο σύγχρονο θέατρο: να αποφύγει τη στείρα ακαδημαϊκή προσέγγιση των κειμένων, όπως ήταν σύνθησε σε κάποιες περιπτώσεις –με τους καλλιτέχνες να φοβούνται τη λογοκρισία– και να μεταμορφώσει τον θιάσό του σε καθρέφτη της κοινωνίας.

«Ευθύς εξαρχής, ο υψηλός τόνος της απαγγελίας των ηθοποιών, η ασυνήθης έντασις του ήχου της ορχήστρας, είχαν προδιαθέσει μάλλον δυσμενώς μερίδα των θεατών», συνεχίζει ο ανώνυμος ρεπόρτερ μιλώντας και για την –κλασική για σήμερα– μουσική του Μάνου Χατζιδάκι, που γράφτηκε ειδικά για την παράσταση, η οποία γέμισε εκείνο το βράδυ το Ηρώδειο. Την κακή κριτική δεν γλίτωσε ούτε το ίδιο το κείμενο –σε μετάφραση και διασκευή του Βασίλη Ρώτα– «εις την οποίαν εγένετο λόγος περί πυραύλων, αεροδρομίων, πολυκατοικιών, ιερών τόπων κ.λπ.», κάτι που «εξένιζε πολλούς», μεταξύ των οποίων και ομάδα σπουδαστών της Φιλολογίας του Κέμπριτζ, δείχνοντας ολόφανερα «την απορίαν των και την απογοήτευσίν των, διά τον τρόπον καθ’ ον εδίδετο το έργο».

Το δημοσίευμα της «Κ» κάνει λόγο για «καλλιτεχνικόν σκάνδαλον εις το Ηρώδειον».

Η παράσταση του Κουν, που συνοδεύθηκε από τα σκηνικά του Γιάννη Τσαρούχη, τη χορογραφία της Ραλλούς Μάνου και τη μουσική του Μάνου Χατζιδάκι, μυθικά ονόματα συντελεστών για εμάς σήμερα, θεωρήθηκε κατά κύριο λόγο θάμα αποτρόπαιο και προσβλητικό, από τον τότε υπουργό Προεδρίας της Κυβερνήσεως Καραμανλή, Κωνσταντίνο Τσάτσο, ο οποίος αποχώρησε από το θέατρο, επιπλήττοντας τους υπεύθυνους του Φεστιβάλ και δίνοντας εντολή για τη ματαίωση των υπόλοιπων παραστάσεων.

Ο ιερωμένος που σκανδάλισε

Η σκηνή, μάλιστα, που πυροδότησε την αντίδραση του Τσάτσου αλλά και μερίδας του κοινού, που φώναζε «αίσχος, σταιματίστε... ντροπή», ήταν όταν ο ηθοποιός Θόδωρος Κασαδράμης άρχισε, ντυμένος «με την απλήν περιβολήν των εθνομαρτύρων ιερωμένων μας», να

ψάλλει βυζαντινούς ύμνους σε τόνο εκκλησιαστικής ψαλμωδίας, λίγο πριν από τη θυσία ενός τράγου στους θεούς.

Σύμφωνα με το –ανυπόγραφο– ρεπορτάζ της «Κ», στις κερκίδες επικράτησε για ώρα οχλαγωγία με αρκετούς θεατές να ενθαρρύνουν τους ηθοποιούς να συνεχίσουν και άλλους να τους αποδοκιμάζουν με ανάρθρες κραυγές. Τελικά η παράσταση συνεχίστηκε, με τον πρωταγωνιστή Δημήτρη Χατζημάρκο να υψώνει τα χέρια του και να φωνάζει με όλη του τη δύναμη «πсуχίαν», τερματίζοντας ολόκληρη τη σκηνή αυτοσχεδιάζοντας.

Την επομένη, η ανακοίνωση της κυβέρνησης, όπως τη διαβάζουμε στο δημοσίευμα της «Κ» του 1959, ήταν ξεκάθαρη: «Το χθες εμφανισθέν έργο αντελέστατα προπαρασκευασμένον απετέλεσε παραμόρφωσιν του πνεύματος του κλασσικού κειμένου. Ωρισμένοι δε σκηνאי αυτού

παρουσιάσθησαν κατά τρόπον προβάλλοντα το θρησκευτικόν αίσθημα του λαού».

Στην πρεμιέρα όλοι εξεπλήγησαν, παρόλο που ο τρόπος παρουσίασης είχε εγκριθεί από τον ΕΟΤ, με αρμόδιους του Φεστιβάλ να έχουν παρακολουθήσει την παράσταση προτού κινήν φτάσει στο Ηρώδειο, όπως γινόταν για καθεμία από τις εκδηλώσεις.

«Εκπληκτος» ο Κουν

«Μένω εκπληκτος από την απόφασιν του κ. Τσάτσου. Ανέβασα τους “Ορνιθες” σύμφωνα με το πνεύμα του Αριστοφάνη και με έναν τρόπο ερμηνείας που τον ακολουθώ εδώ και 25 ολόκληρα χρόνια», είπε σε δήλωσή του ο Κάρολος Κουν και συνέχισε: «Οι υπεύθυνοι του Φεστιβάλ Αθηνών που είχαν από καιρό στα χέρια τους τη διασκευή των “Ορνίθων” και που παρηκολούθησαν τις δοκιμές του έργου, όφειλαν να γνωρίζουν τον τρόπο με τον

οποίον ανεβάζω την αττική κωμωδία και να κάνουν εγκαίρως τις παρατηρήσεις τους».

Όπως τόνισε μάλιστα, «πάντως είναι γεγονός πως και στην αρχαιότητα τα έργα του Αριστοφάνη όταν επιαιζέτο εσκανδάλιζαν τον λαό και προκαλούσαν ένα πλήθος αντιδράσεις», εξηγώντας μάλιστα ότι «όπου έπρεπε χρησιμοποιήσα νεώτερες λέξεις ή απέδωσα ένα πρόσωπο, όχι ακριβώς όπως αναφέρεται στο κείμενο, αλλά όπως το συναντάμε στην εποχή μας».

Αν κάποιος διατρέξει φευγαλέα το σχετικό δημοσίευμα της «Κ» με τη μικροσκοπική γραμματοσειρά και περικυκλωμένο από πολλά πυκνογραμμένα κείμενα, θα διαπιστώσει ότι το μάτι του σπερμινού αναγνωστή δεν μπορεί να προσπεράσει τον ειρωνικό μεσοτίτλο της εφημερίδας, «Ο διασκευαστής τα ευρίσκει όλα ωραία», που αναφέρεται στον Βασίλη Ρώτα και προηγείται της δήλωσής του. «Η εκτίμησή του έργου του Αριστοφάνη εστάθηκε μέτρο πολιτισμού για όλον τον πολιτισμένο κόσμο. Πώς τώρα έγινε και απαγορεύτηκε η ωραιότητα αυτή παράσταση, αυτό μου έκανε κατάπληξη και απορώ και εξίσταμαι, μη βρίσκοντας καμία δικαιολογία», ανέφερε ο ίδιος.

Παρ’ όλα αυτά η νίκη του Τσάτσου έναντι των «Ορνίθων» του Κουν ήταν προσωρινή, με το έργο να ανεβαίνει ήδη από το 1962 σε μεγάλα θέατρα και φεστιβάλ του εξωτερικού (τότε, έχοντας πάρει και την τελική του μορφή βραβεύθηκε στο παρισινό Φεστιβάλ των Εθνών) και τον ξένο Τύπο της εποχής να την περιγράφει ως «την καλύτερη παράσταση Αριστοφάνη που είδε ποτέ η Ευρώπη» και τον Κουν ως «τον σπουδαιότερο ερμηνευτή του».

Ιστορικός σταθμός του έργου ήταν και το 1975, με τον καλλιτεχνικό μαρασμό του φεστιβάλ εξαιτίας της δικτατορίας, να αρχίζει να υποχωρεί και με την Επίδαυρο να ανοίγει τις πόρτες του για το Θέατρο Τέχνης και κατ’ επέκταση για τους θρυλικούς «Ορνιθες».

Πύραυλοι και αεροδρόμια

«Ο διασκευαστής τα ευρίσκει όλα ωραία», ήταν το σχόλιο της «Κ» για τον Βασίλη Ρώτα, που υπέγραφε τη μετάφραση και διασκευή του έργου, «εις την οποίαν εγένετο λόγος περί πυραύλων, αεροδρομίων, πολυκατοικιών κ.λπ.».

Από τα χαρωπά ’80s στους Ολυμπιακούς Αγώνες

Το αμερικανικό Χοροθέατρο Αλβιν Είλι εμφανίζεται σε ένα πρόγραμμα πέντε παραστάσεων με χορογραφίες διαφόρων Αμερικανών χορογράφων.

Η Πίνα Μπάους εμφανίζεται για πρώτη φορά στο Ηρώδειο με χορογραφίες που εξήλθαν τους Έλληνες επαγγελματίες και το κοινό.

Το Αμφι-θέατρο του Σπύρου Ευαγγελιάτου ανεβάζει στην Επίδαυρο τις «Βάκχες» του Ευριπίδη. Στην παράσταση συμμετείχε, μεταξύ άλλων, η Λήδα Τασοπούλου, η οποία υπηρέτησε αδιάλειπτα το Αμφι-θέατρο από την πρώτη ημέρα, τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό.

Επετειακή συναυλία στο Ηρώδειο για τα 20 χρόνια της κατεχόμενης Κύπρου, στην οποία συμμετείχαν μεταξύ άλλων η Αλκισίης Πρωτοψάλτη και ο Γιώργος Νταλάρας, σε μουσική του Μιχάλη Χριστοδουλίδη.

Ο Ζημπίγκνιεφ Πράισνερ παρουσιάζει το μουσικό έργο «Ρέκβιεμ για τον φίλο μου», που συνέθεσε για τον Κριστόφ Κισλόφσκι.

1955

2025

ΒΑΣΙΛΗΣ ΣΤΥΡΟΥ/ΑΡΧΕΙΟ ΔΗΠΕΘΕ ΠΑΤΡΑΣ

Η Λυδία Κονιόρδου στη «Μήδεια», που σκηνοθέτησε το 2008 ο Ανατόλι Βασίλιεφ για το ΔΗΠΕΘΕ Πάτρας.

ΑΡΧΕΙΟ ΘΕΑΤΡΟΥ ΤΖΕΝΝΙ ΚΑΡΕΖΗ

Τζέννη Καρέζη - Κώστας Καζάκος στον «Οιδίποδα Τύραννο» που σκηνοθέτησε ο Ρόμπερτ Στούρουα το 1989. Ενα τσιγάρο που άναψε στην ορχήστρα έβαλε φωτιά στις κερκίδες.

Της **ΡΕΑΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ**

«**Πριν** από 20 χρόνια είχα προβλέψει πως η εμπλοκή της αναβίωσης του αρχαίου δράματος με την τουριστική μας βιομηχανία δεν θα μας έβγαине σε καλό. Πρέπει να ομολογήσω ότι ούτε στους χειρότερους εφιάλτες μου δεν μπορούσα να φανταστώ πού θα κατέληγε το πράγμα», έγραφε ο Θ. Κρητικός στις 4 Ιουλίου του 1990 στην «Ελευθεροτυπία».

Ο «χειρότερος εφιάλτης» του κριτικού της ιστορικής εφημερίδας ήταν η παράσταση της «Αντιγόνης» σε σκηνοθεσία Μίνω Βολανάκη και την Αλίκη Βουγιουκλάκη στον ομώνυμο ρόλο της σοφόκλειας τραγωδίας. Με τον σαρκαστικό τίτλο «Νιάου νιάου η Αντιγονούλα», απέρριψε όλο το εγχείρημα ως επικειρηματικό πρότζεκτ κερδοσκοπικού χαρακτήρα.

Βέβαια, η παράσταση έγινε sold out, η Βουγιουκλάκη δεν αποδοκιμάστηκε από το κοινό που συνέρρευσε μαζικά στην Επίδαυρο. Αλλωστε, κανένα λαϊκό είδωλο δεν απορρίφθηκε στην Επίδαυρο. Ούτε το ζεύγος Καρέζη - Καζάκου γιουχαίστηκε στο φινάλε του «Οιδίποδα Τυράννου» (1989) ακόμη και αν ενόχλησε η σκηνοθετική έμπνευση του Ρόμπερτ Στούρουα να ανάψει τσιγάρο επί σκηνής ο αγγελιαφόρος (Αννα Μακράκη), τρικ που δεν επαναλήφθηκε στις επόμενες παραστάσεις.

Θέατρο και τουρισμός

Η ευθυγράμμιση των Επιδαυρίων με την εγχώρια τουριστική ανάπτυξη είναι ένα σύνθετο καλλιτεχνικό ζητούμενο. Για λόγους ιστορικούς, είναι σημαντικό να συνδέσουμε το τρίπτυχο «αρχαίο δράμα-Φεστιβάλ Επιδαύρου-πολιτιστικός τουρισμός» με τον βραχύβιο θεσμό των Δελφικών Γιορτών που οργάνωσαν για πρώτη φορά το ζεύγος Εύας Πάλμερ και Αγγέλου Σικελιανού στο αρχαίο θέατρο των Δελφών το 1927 και επανέλαβαν το 1930. Οι δελφικές παραστάσεις («Προμηθέας Δεσμώτης», 1927, «Ικέτιδες», 1930) βρέθηκαν στο επίκεντρο του διεθνούς πολιτιστικού γίγνεσθαι προβάλλοντας ευρέως τη χώρα μας στο εξωτερικό.

Η ανάληψη της διεύθυνσης του Εθνικού Θεάτρου από τον Δημήτρη Ροντήρη, τον Δεκέμβριο του 1934, συνέβαλε αποφασιστικά στη διαμόρφωση της καλλιτεχνικής φυσιογνωμίας του Εθνικού Θεάτρου και στην επεξεργασία μιας ολοκληρωμένης πρότασης για την αξιοποίηση του αρχαίου δράματος στη σκηνή της Επιδαύρου. Παρά τον αισθητικό συντηρητισμό του, πέτυχε σε ένα βαθμό την ανανέωση της σκηνικής απόδοσης της αρχαίας τραγωδίας, υποστηρίζοντας συστηματικά ότι τα αρχαία δράματα πρέπει να παίζονται στα σωζόμενα υπαίθρια αρχαία θέατρα. Επέλεξε το Ηρώδειο για να παρουσιάσει το 1936 την πρώτη του σκηνοθεσία, την «Ηλέκτρα» του Σοφοκλή με την Κατίνα Παξινού και με την ίδια σκηνοθεσία εγκαίνιασε το 1938 το αρχαίο θέατρο της Επιδαύρου. Το 1954, με τον «Ιππόλυτο» του Ευριπίδη σε δική του σκηνοθεσία και πρωταγωνιστή τον Αλέκο Αλεξανδράκη,

Η μονοκρατορία του Εθνικού και η εθνική σταρ

Η εξέλιξη του φεστιβάλ, από τη μεταπολεμική αρχαιολατρία στις σύγχρονες διεθνείς παραγωγές με διάσημους καλλιτέχνες

ΑΡΧΕΙΟ ΚΘΕ

Ο Μηνάς Χατζησάββας, γυμνός, στο σφαγείο που έστησε ο Γερμανός σκηνοθέτης Μάτιας Λάνγκχοφ στην Επίδαυρο για τις «Βάκχες» του Ευριπίδη, το 1997. «Σήκω, Μινωτή», φώναζαν κάποιοι από τις κερκίδες.

αρχίζουν οι συστηματικές ετήσιες παραστάσεις του Εθνικού Θεάτρου στην Επίδαυρο.

Σταδιακά καλλιεργείται η αντίληψη ότι το αρχαίο δράμα είναι εθνική υπόθεση και διαμορφώνονται όροι μιας αρχαιοπρεπούς σκηνοθετικής αντίληψης, όπου το μοντέρνο δεν έχει θέση. Ο ορίζοντας προσδοκίας ενός ευρέος και ετερόκλητου μαζικού κοινού των θερινών παραστάσεων της Επιδαύρου που συρρικνώνεται και στο διάστημα της εικοσαετίας έως τη Μεταπολίτευση προσδιορίζεται από τα αυστηρά κριτήρια μιας κλασικίζουσας αντίληψης για το αρχαίο δράμα.

Η θεσμοθέτηση του Φεστιβάλ Αθηνών, το 1955, δημιουργησε ένα χώρο όπου μια μερίδα του κοινού θα μπορούσε να παρακολουθήσει σημαντικές παραστάσεις ξένων καλλιτεχνών. Αυτό δεν συνέβη τουλάχιστον σε όλη την πρώτη περίοδο, γιατί το Εθνικό Θέατρο μονοπωλεί τα Επιδαύρια.

Η Επίδαυρος ενισχύεται ιδιαίτερα ως πολιτιστικός προορισμός. Η συνεργασία του Εθνικού με τον

ΕΟΤ και την Περιηγητική Λέσχη πέτυχε την «προσέλευση» ξένων περιηγητών και την «τόνωση» του εσωτερικού τουρισμού» μέσω της «διοργανώσεως περιηγήσεων, εορτών και θεατρικών παραστάσεων». Τα δημοσιεύματα της εποχής σημειώνουν τη φρενίτιδα του θεατρικού κοινού τον πρώτο χρόνο της έναρξης του φεστιβάλ, υπογραμμίζοντας ότι εκτός από τους τουρίστες «ολόκληρα караβάνια κατέφθναν εις την Επιδαυρον από την Βόρειον Ελλάδα, από τα νησιά και με παντός είδους μεταφορικά μέσα. Άλλοι ήλθαν με λεωφορεία, με μοτοσυκλέττες, σουστές, άλλοι έφθναν εις το λιμάνάκι της Παλαιάς Επιδαύρου με καϊκια, άλλοι με υποζύγια και πολλοί έφθναν πεζή από τα χωριά ολόγυρα» («Εμπρός», 2.7.1955).

«Λαϊκό προσκύνημα»

Το 1956 στην «Αντιγόνη» (σκηνοθεσία Αλέξη Μινωτή, Άννα Συνοδινού στον πρωταγωνιστικό ρόλο), ο αρχαιολογικός χώρος μετατρέπεται σε «λαϊκό προσκύνημα». Την παράστα-

ση θα παρακολουθούσε ο πρωθυπουργός Κ. Καραμανλής. Οι υπεράριθμοι θεατές, που κατέλαβαν τις θέσεις των κατόχων εισιτηρίων, προκάλεσαν έκτροπα στις κερκίδες. Η κατάσταση ήταν εκτός ελέγχου, όπως φαίνεται και από ένα σημείωμα του υπουργού Προεδρίας Κωνσταντίνου Τσάτσου στο πίσω μέρος μιας φωτογραφίας από τον χώρο των κερκίδων: «Την ώρα που τα πλήθη ετοιμάζονται να μάς λιθοβολήσουν στην Επίδαυρο».

Το 1960, ο «ιερός χώρος», ο «αφιερωμένος εις την δραματικήν τέχνην» κινδυνεύει να «βεβηλωθεί» από την «νεήλυδα τέχνην με μελοδράματος». Ο γενικός διευθυντής της ΕΛΣ Κ. Μπαστιάς, διεκδίκησε την Επίδαυρο για τη Λυρική Σκηνή, προτείνοντας τη Μαρία Κάλλας. Ο Αιμ. Χουρμούζιος, γενικός διευθυντής του Εθνικού Θεάτρου, θορυβημένος με την προοπτική της απώλειας της αποκλειστικότητας του Εθνικού, σημειώνει: «Επτά τώρα χρόνια, Επίδαυρος σημαίνει και για το

Ελληνικό κοινό και για το ξένο, κλασσικός ποιητικός λόγος. Τώρα αρχίζει να σημαίνει και όπερα-ιταλική δε όπερα και ιταλικός λόγος, όχι καν ελληνικός... Σωβινισμός; Όχι. Στοιχειώδης σεβασμός προς την αρχαία παράδοση» («Καθημερινή», 31.8.1960).

Το 1972 ο Σπ. Ευαγγελάτος σκηνοθέτησε πρώτη φορά στην Επίδαυρο για το Εθνικό Θέατρο την «Ηλέκτρα» με την Αντιγόνη Βαλάκου και στη Μεταπολίτευση δόθηκε επίσης για πρώτη φορά η άδεια σε θιάσους πλην του Εθνικού να χρησιμοποιήσουν το αρχαίο θέατρο. Το 1975 παίχθηκαν παραστάσεις του Θεάτρου Τέχνης («Ορνίθες») και του ΚΘΒΕ («Ηλέκτρα»), το 1980 του Αμφιθεάτρου του Σπ. Ευαγγελάτου («Επιτρέποντες») και του ΘΟΚ («Ικέτιδες»). Το Εθνικό Θέατρο, το Θέατρο Τέχνης και το Αμφιθέατρο είχαν συστηματική παρουσία στην Επίδαυρο όλη αυτήν την περίοδο, ενώ σημαντικός αριθμός μεταφράσεων των αρχαίων κειμένων έφερε την υπογραφή του Κ. Χ. Μύρη (ψευδώνυμο του κριτικού Κ. Γεωργουσόπουλου).

Το 1982 ο Πίτερ Χολ εγκαίνιασε με την «Ορέστεια» την έλευση των ξένων σκηνοθετών και θιάσων, και είναι ο ίδιος που σκηνοθέτησε για πρώτη φορά Σαίξπηρ στην Επίδαυρο το 1988 («Τρικυμία», «Χειμωνιάτικο παραμύθι», «Κυμβελίνος»). Ο Πίτερ Χολ μαζί με τον Πίτερ Στάιν έτυχαν πάντοτε ιδιαίτερα θετικής υποδοχής από το κοινό και σε αντίθεση με άλλους κυρίως Γερμανούς σκηνοθέτες, δεν αποδοκιμάστηκαν, ίσως γιατί το έργο τους δεν διακρίνεται από εκκεντρικές σκηνοθετικές προσεγγίσεις ή τον μοντερνισμό των Μάτιας Λάνγκχοφ, Ντμίτρι Γκότσεφ, Ρόμπερτ Στούρουα ή Ανατόλι Βασίλιεφ.

Νέα πορεία

Το 2006, ο Γιώργος Λούκος αλλάζει τα δεδομένα, παύει κάποιους θιάσους από την Επίδαυρο, όπως το Τέχνης και το Αμφιθέατρο, διατηρεί το Εθνικό, διευρύνει το φεστιβάλ ως προς τα θεατρικά είδη, τους συγγραφείς, τους θιάσους, την ανάληψη των σκηνοθεσιών. Το 2006 η «Αντιγόνη» του Λευτέρη Βογιατζή αποτελεί σταθμό στην ιστορία της σκηνοθεσίας του αρχαίου δράματος, αφετηρία για νέες αναζητήσεις και σκηνογραφικές, ερμηνευτικές και κινησιολογικές προσεγγίσεις της αρχαίας τραγωδίας στη σύγχρονη σκηνή.

Ο Λούκος έδωσε τη δυνατότητα σε νέους σκηνοθέτες όπως ο Δημήτρης Καραντζάς («Ελένη», 2014) και ο Σίμος Κακάλας («Ορέστης», 2015») να διερευνήσουν με τη σύγχρονη σκηνοθετική οπτική τους την έννοια του τραγικού, χωρίς την ενίσχυση της τηλεοπτικής αισθητικής, μιας αισθητικής η οποία σήμερα αναπαράγει εκ νέου τις πρακτικές που κατά καιρούς επικράτησαν σε αυτόν τον «ιερό» και ίσως μεταφυσικό χώρο της Επιδαύρου.

Η κ. Ρέα Γρηγορίου είναι διδάκτωρ Ιστορίας - Δραματολογίας ΑΠΘ.

«Σεβασμός»

«**Επίδαυρος** σημαίνει και για το ελληνικό κοινό και για το ξένο, κλασσικός ποιητικός λόγος. Τώρα αρχίζει να σημαίνει και όπερα – ιταλική δε όπερα και ιταλικός λόγος, όχι καν ελληνικός... Σωβινισμός; Όχι. Στοιχειώδης σεβασμός προς την αρχαία παράδοση».

Αιμ.

Χουρμούζιος

Γενικός διευθυντής του Εθνικού Θεάτρου

1999	2000	2002	2003	2004	2005
Ο Γιώργος Κουρουπός αναλαμβάνει τη διεύθυνση του φεστιβάλ, μετά την παραίτηση του Θάνου Μικρούτσικου, υλοποιώντας όμως τον προγραμματισμό που είχε κάνει ο τελευταίος. Ο Βασίλης Παπαβασιλείου παρουσιάζει το έργο «Ο κύριος Πάννης Ρίτσος», στην Πνύκα.	Ο διάσημος Βρετανός συνθέτης και ερμηνευτής της ποπ Ελτον Τζον εμφανίζεται για δύο βραδιές στο Ηρώδειο μόνο με το πιάνο του.	Ο Πίτερ Στάιν παρουσιάζει στην Επίδαυρο την παγκόσμια πρεμιέρα της «Πενθεσίλειας» του Χάινριχ φον Κλάιστ και ο Ιάπωνας σκηνοθέτης Ταντάσι Σουζούκι με το θέατρο του Ντίσελντορφ, τον «Οιδίποδα Τύραννο».	Πραγματοποιείται ένα ξεχωριστό αφιέρωμα στον Γιάννη Ρίτσο από τον Μίκη Θεοδωράκη και τη Λαϊκή Ορχήστρα Μ. Θεοδωράκης, στο Ηρώδειο, ζωντανεύοντας εμβληματικά έργα του ποιητή όπως «Επιτάφιος», «Ρωμιοσύνη» και «Τα δεκαοκτώ λιανοτράγουδα της πικρής πατρίδας».	Τη χρονιά των Ολυμπιακών Αγώνων, το πρόγραμμα του φεστιβάλ γίνεται πιο πλούσιο και διεθνές, φιλοξενώντας, μεταξύ άλλων, τη Φιλαρμονική του Βερολίνου, τον θίασο Stary της Κρακοβίας, καθώς και τον διαγωνισμό χορού Genee, διοργάνωση της Βασιλικής Ακαδημίας του Λονδίνου.	Ο Ενιο Μορίκονε εμφανίζεται στο Ηρώδειο, σε μία συναυλία στην οποία παρουσίασε γνωστά έργα του και συνθέσεις από ταινίες όπως «Ο καλός, ο κακός και ο άσχημος», «Σινεμά ο Παράδεισος», «Κάποτε στην Αμερική».

Του ΚΩΣΤΗ ΚΟΡΝΕΤΗ

Από την ίδρυσή του το 1955 έως σήμερα το Φεστιβάλ Αθηνών λειτούργησε ως ιδιαίτερα ευαίσθητος δείκτης των κυρίαρχων πολιτισμικών, πολιτικών και κοινωνικών μετατοπίσεων της μεταπολεμικής Ελλάδας: από τη συντηρητική ανασυγκρότηση της δεκαετίας του '50 στην εκσυγχρονιστική ώθηση των '60s, που βραχυκύκλωσε, στην καταστολή επί χούντας και τελικά στην εκρηκτική μεταπολιτευτική απελευθέρωση που χαρακτήρισε τις επόμενες δεκαετίες. Το Φεστιβάλ, που αρχικά υπαγόταν στον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού (ΕΟΤ), επιωμίστηκε την εξωτερική προβολή της χώρας, εντάχθηκε αργότερα στο υπουργείο Πολιτισμού, σηματοδοτώντας τη σταδιακή μετατόπιση από την τουριστική πολιτική (εν ειδεί πολιτιστικής διπλωματίας) προς την εσωτερική πολιτιστική πολιτική.

Ο ίδιος ο θεσμός δημιουργήθηκε σε ένα πλαίσιο «εθνικής αναβάθμισης» της μετεμφυλιακής Ελλάδας, με στόχο να τοποθετήσει την Αθήνα στον διεθνή πολιτιστικό χάρτη. Η ίδρυσή του εντάσσεται στο σχέδιο της μεταπολεμικής ανασυγκρότησης και του πολιτιστικού «εξευρωπαϊσμού». Η εμφάνιση του Δημήτρη Μπτρόπουλου και της Φιλαρμονικής Ορχήστρας της Νέας Υόρκης στο Ηρώδειο στο πρώτο Φεστιβάλ δεν ήταν απλώς ένα μουσικό γεγονός: ήταν πράξη διεθνούς νομιμοποίησης της «καχεκτικής» Ελληνικής Δημοκρατίας. Η Ελλάδα –τραυματισμένη από τον Εμφύλιο και την ξένη εξάρτηση– μπορούσε να σταθεί επάξια στο παγκόσμιο καλλιτεχνικό στερέωμα ως έμπρακτη απάντηση στην εσωστρέφεια και στη μιζέρια των πρώτων μετεμφυλιακών χρόνων. Το Φεστιβάλ απέδωσε ιδιαίτερη σημασία στην αρχαιότητα, αναδεικνύοντας την Επίδαυρο ως ιερό χώρο εθνικής αισθητικής αναβάπτισης. Ενώ λοιπόν η Επίδαυρος και το Ηρώδειο αναπλάστηκαν αμφότερα για τις ανάγκες του Φεστιβάλ, η πρώτη εξελίχθηκε σε τόπο τελετουργικής πολιτιστικής ενσωμάτωσης, με το Εθνικό Θέατρο να ηγμονεύει αισθητικά και ιδεολογικά. Ο Δημήτρης Ροντάρης και ο Αλέξης Μινωτής έδωσαν τον τόνο: αρχαιοπρέπεια, ομοιομορφία, εθνική συγκίνηση. Η ομοιομορφία των χορών, η επισημότητα του ύφους, η εικαστική μεγαλοπρέπεια πρόδιδαν την ανάγκη για σταθερές σε μια κοινωνία που ακόμη επούλωνε βαθύτατες πολιτικές πληγές. Η επιλογή των έργων απέφευγε τις αμφισημίες και τον προβληματισμό, ενώ το κοινό ήταν αστικό, συντηρητικό, αλλά και τουριστικό. Το Φεστιβάλ λοιπόν επένδυσε ιδεολογικά στο κοινό ευρωπαϊκό αφήγημα μιας μοντερνιστικής σύλληψης της υψηλής τέχνης, με έμφαση παράλληλα στην αρχαιότητα και στη «μεταφυσική» της συνέχειας.

Παρά τις θεσμικές αδράνειες, νέοι δημιουργοί, όπως ο Κάρλος Κουν και ο Μάνος Χατζιδάκις, συμμετείχαν δυναμικά στον θεσμό. Ήδη το 1959 ξέσπασε σάλος με την περίφημη παράσταση των «Ορνίθων» που σκανδάλισε: προκαλούσε ανοικτά το εθνικό αφήγημα της κανονικότητας, αποδεικνύοντας πως η αρχαία κωμωδία μπορεί να αναπνέει μέσα από τη σύγχρονη ελληνική ευαισθησία. Έχει αφήσει εποχή η απαγόρευση της δεύτερης παράστασης και το «πουλί» από το πενάκι του Φωκίωνα Δημητριάδη, που θα συνόδευε εφ' όρου ζωής τον αρμόδιο υπουργό Κωνσταντίνο Τσάτσο. Η επιφυλακτικότητα, η ιδεολογική επιτήρηση του κράτους-κορηγού και η ανάγκη για «σοβαρότητα» διαμορφώνουν μια ελεγχόμενη κουλτούρα, με τις αγκυλώσεις της εποχής. Όμως, το ίδιο το γεγονός ότι το Φεστιβάλ

ανοίγεται προς κάτι τόσο πρωτοποριακό όσο ο Κουν, σηματοδοτεί ρήξη με το πριν – σκιαγραφώντας και το αυξανόμενο χάσμα ανάμεσα στην αστική νεωτερικότητα και τα προνεωτερικά πολιτικά αντανακλαστικά.

Τη δεκαετία του '60 η άνοδος του παγκόσμιου νεολαιίστικου και αντιπολεμικού κινήματος και η «άνοιξη» με τις φιλελεύθερες πολιτιστικές νησίδες κατά Τσίρσε αντανάκλυντο στην παρουσία σύγχρονων ρευμάτων, νέων σκηνοθετών και προοδευτικών επιλογών. Αντιθέτως, την περίοδο της δικτατορίας το Φεστιβάλ μετατράπηκε σε εργαλείο πολιτιστικής προπαγάνδας και εθνικού μεγαλείου. Η καλλιτεχνική έκφραση περιορίστηκε και ο θεσμός «πάγωσε» αισθητικά, ακόμη κι όταν υποδεχόταν διεθνή σχήματα. Οι εξαιρέσεις –παραστάσεις με ψήγματα μοντερνισμού ή πειραματισμού– ήταν μεμονωμένες. Η επιφανειακή προβολή του «ανώτερου ελληνικού πνεύματος» και του «μεγαλείου» της ελληνικής ταυτότητας, ερήμην

Γιώργος Μούτσιος, Μάνος Χατζιδάκις και Νάνα Μούσχουρη στην παράσταση «Λυσιστράτη» στην Επίδαυρο, τον Ιούλιο του 1960. Δεξιά επάνω, η Κατίνα Παζινού, στα παρασκήνια της «Εκάβης» το 1955, στην Επίδαυρο και αριστερά κάτω, φωτογραφία από πρόβα της ίδιας παράστασης. Δεξιά κάτω, ο Κωνσταντίνος Καραμανλής, στην «Ελένη» το 1962, στην Επίδαυρο.

των κοινωνικών μετασχηματισμών και των αντιστάσεων, οδήγησε σε μια στατικότητα.

Η Μεταπολίτευση

Με τη Μεταπολίτευση, ωστόσο, ο θεσμός εισέρχεται σε μια νέα φάση. Μετά το 1974 το Φεστιβάλ καλείται να επανεφεύρει τον εαυτό του. Η πολιτιστική μεταπολίτευση, πιο τολμηρή από την πολιτική, δημιουργεί μια γόνιμη σύγκρουση ανάμεσα στο παλιό και το νέο. Το Φεστιβάλ αρχίζει σταδιακά να ανοίγεται –όχι χωρίς αντιστάσεις– σε νέες φωνές, θιάσους και μορφές. Ο Κουν παρουσιάζει τραγωδίες στην Επίδαυρο, ο Βολανάκης τολμάει νέα ερμηνευτικά σχήματα, καθώς η Επίδαυρος ανοίγεται και στο ΚΘΒΕ και στο Θέατρο Τέχνης και στη συνέχεια και σε άλλους θιάσους, αλλά και διεθνείς παραγωγές. Η είσοδος νέων σχημάτων σηματοδοτεί την επαναφορά της ελευθερίας στην τέχνη, ενώ η Επίδαυρος παύει να είναι προνόμιο ενός μόνο θεσμού και γίνεται τόπος ανοικτής συ-

νάντησης διαφορετικών φωνών.

Η δεκαετία του '80, υπό τη σκιά της πολιτιστικής πολιτικής του ΠΑΣΟΚ με τη Μελίνα Μερκούρη υπουργό Πολιτισμού, επιτρέπει στο Φεστιβάλ να αποκτήσει μεγαλύτερη χρηματοδοτική και θεσμική ευελιξία, αλλά και έναν πιο «λαϊκό» χαρακτήρα. Το τίμημα, ωστόσο, είναι ένας πολιτιστικός πληθωρισμός και η απουσία σαφούς αισθητικής ταυτότητας. Οι επιλογές γίνονται συχνά με γνώμονα το κοινό και την προσέλευσή του και λιγότερο την καλλιτεχνική τόλμη. Τη δεκαετία του '90 η παγκοσμιοποίηση αρχίζει να αφήνει το αποτύπωμά της και στην πολιτιστική παραγωγή, με θεματικές σχετικές με την ταυτότητα, τη μετανάστευση, τη διαπολιτισμικότητα να εισέρχονται σταδιακά και στον προγραμματισμό του Φεστιβάλ. Παράλληλα, όμως, η θεσμική κόπωση, η γραφειοκρατία, αλλά και η απουσία σαφούς καλλιτεχνικού οράματος οδηγούν σε έναν δημιουργικό μαρasmus. Η εσωστρέφεια επανέρχεται, παρά τις σποραδικές διεθνείς συνεργασίες.

Από τον Λούκο στον Φαμπρ

Η μεγάλη στροφή θα έρθει με την ανάληψη της καλλιτεχνικής διεύθυνσης από τον Γιώργο Λούκο το 2006. Μετά την αμφιλεγόμενη απομάκρυνση Λούκου την περίοδο της οικονομικής κρίσης, τα όποια τολμηρά ανοίγματα δεν γίνονταν χωρίς τριβές. Η επείσοδιακή –και βραχύβια– θητεία του Βέλγου Γιαν Φαμπρ το 2016 αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα της πολιτισμικής ασυμβατότητας και της διοικητικής προχειρότητας. Η επιλογή Φαμπρ και οι δηλώσεις του τελευταίου προκάλεσαν θύελλα αντιδράσεων, αναδεικνύοντας αφενός την ένταση ανάμεσα στο διεθνές και το τοπικό καλλιτεχνικό οικοσύστημα, αλλά και τις παθογένειες της ελληνικής φεστιβαλικής κουλτούρας.

Οι θητείες του Βαγγέλη Θεοδωρόπουλου και, στη συνέχεια, της Κατερίνας Ευαγγελάτου επιχειρούν να καταστήσουν το Φεστιβάλ πιο συμμετοχικό και πιο ανοικτό στις ελληνικές πρωτοπορίες. Η πόλη, η μνήμη, οι δημόσιοι χώροι αποκτούν νέο ρόλο, ενώ ο ίδιος ο θεσμός γίνεται πόλος έλξης για ένα πολύ νεανικό κοινό. Η επαναδιαπραγμάτευση του αρχαίου δράματος με νέους όρους από σύγχρονους συγγραφείς στη Μικρή Επίδαυρο είναι μία από τις καινοτομίες που εισάγονται. Ο θεσμός αποκτά και κοινωνική διάσταση, αγγίζοντας πλέον και ζητήματα πολιτικής μνήμης, φύλου, ταυτότητας, περιβάλλοντος.

Σήμερα, 70 χρόνια μετά την ίδρυσή του, το Φεστιβάλ Αθηνών δεν είναι ένας θεσμός εν εαυτώ. Είναι ο καθρέφτης μιας χώρας που πέρασε από τον αυταρχισμό στη δημοκρατία, από τη φτώχεια στην ανάπτυξη, από την εσωστρέφεια στην πολυφωνία. Δεν είναι απλώς ένας πολιτιστικός θεσμός – είναι ένα πολύτιμο αρχείο των μεταβολών της ελληνικής κοινωνίας. Μέσα από τις σκηνές του μπορούμε να διαβάσουμε όχι μόνο τις αισθητικές τάσεις κάθε εποχής, αλλά και τους τρόπους με τους οποίους η ίδια φαντάστηκε τον εαυτό της. Από το Ηρώδειο στον Λυκαβηττό, από την Επίδαυρο στην Πειραιώς 260, η διαδρομή του Φεστιβάλ αντικατοπτρίζει την πρόσφατη Ιστορία της ίδιας της δημοκρατίας μας. Και όπως κάθε ζωντανή Ιστορία, δεν είναι ποτέ οριστική. Συνεχίζεται, επαναδιαπραγματεύεται, ξαναγράφεται – επί σκηνής.

Ο κ. Κωστής Κορνέτης είναι επίκουρος καθηγητής Σύγχρονης Ιστορίας στο Αυτόνομο Πανεπιστήμιο της Μαδρίτης και σύμβουλος της ισπανικής κυβέρνησης σε θέματα ιστορικής μνήμης.

Πολιτικό γεγονός

Η εμφάνιση του Δημήτρη Μπτρόπουλου και της Φιλαρμονικής της Νέας Υόρκης στο πρώτο Φεστιβάλ, δεν ήταν απλώς ένα μουσικό γεγονός: ήταν πράξη διεθνούς νομιμοποίησης της «καχεκτικής» Ελληνικής Δημοκρατίας.

Η ανακάλυψη της Πειραιώς δείχνει προς το μέλλον

2006-2025	2006	2007	2008	2009	2010
	Ο Γιώργος Λούκος αναλαμβάνει το Ελληνικό Φεστιβάλ, ερχόμενος στην Αθήνα από το Μπαλέτο της Όπερας της Λυών, το οποίο διηύθυνε για δεκαετίες. Ο ερχομός του έχει ταυτιστεί με το άνοιγμα της Πειραιώς 260, έναν εμβληματικό σταθμό της σύγχρονης δημιουργίας.	Εμφανίζονται για πρώτη φορά στην Αθήνα τα μουσικά σύνολα Music Aeterna και New Siberian Singers, που ίδρυσε στο Νοβοσιμπίρσκ της Ρωσίας ο Θεόδωρος Κουρεντζής.	Ο Δημήτρης Παπαϊωάννου παρουσιάζει, στην Πειραιώς 260, τη «Μήδεια (2)», επαναπροσεγγίζοντας τον αρχαίο μύθο μέσα σε ένα εντυπωσιακό σκηνικό που δημιούργησε ο Νίκος Αλεξίου, φτιάχνοντας ένα υδάτινο πάτωμα.	Ο Ιθάν Χοκ στην Επίδαυρο με το «Χειμωνιάτικο παραμύθι» του Σαίξπηρ, συμπαραγωγή του θεάτρου The Old Vic του Λονδίνου με τη Μουσική Ακαδημία του Μπρούκλιν και σκηνοθεσία του Σαμ Μέντες.	Ο Τόμας Οστερμάιερ, ο οποίος υπήρξε διευθυντής της φημισμένης Σαουμίνε, στο Βερολίνο, ανεβάζει στην Επίδαυρο τον «Οθέλλο» του Ουίλιαμ Σαίξπηρ, λαμβάνοντας διθυραμβικές κριτικές από το ελληνικό κοινό.

Η Μαρία Κάλλας αγκαλιάζει, έπειτα από συνάυλια στο Ηρώδειο το 1957, τη δασκάλα της, Ελβίρα ντε Ιντάλγκα, και πίσω της μόλις που διακρίνεται ο Γ. Τσαρούχης. Επάνω, η Τζάκι Κένεντι με τους Άννα Συνοδινού και Θάνο Κωτσόπουλο, το 1961, στην Επίδαυρο. Δεξιά, το κατάμεστο Ηρώδειο σε παράσταση του ιαπωνικού θιάσου Noh Kanze Kaikan το 1965.

Κομμάτι της νέας Αθήνας

Η δημιουργία του Φεστιβάλ ήταν μία πρωτοβουλία που υπηρετούσε πολλαπλούς στόχους

Του **ΝΙΚΟΥ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΥ**

Στα μέσα της δεκαετίας του 1950, όταν γεννήθηκε το Φεστιβάλ Αθηνών, υπήρχε ένα πιεστικό ζήτημα εκσυγχρονισμού των κρατικών δομών της χώρας. Επί της ουσίας, η κυβέρνηση Παπάγου αρχικά και αργότερα οι κυβερνήσεις του Κωνσταντίνου Καραμανλή ως το 1963, είχαν αναγάγει σε προτεραιότητα τη λεγόμενη ανασυγκρότηση μετά την καταστροφική δεκαετία του 1940. Η σύνδεση της χώρας με τους θεσμούς της Δύσης καθώς και η ανάπτυξη της Αθήνας υπήρξαν κεντρικές επιλογές.

Η δημιουργία του Φεστιβάλ Αθηνών το 1955 με πρωτοβουλία του Γεωργίου Ράλλη (1918-2006), ο οποίος στην κυβέρνηση Παπάγου κατείχε το υπουργείο Προεδρίας, ήταν μία πρωτοβουλία που υπηρετούσε πολλαπλούς στόχους. Ενίσχυε το τουριστικό προφίλ της Αθήνας, γεννούσε έναν καλλιτεχνικό θεσμό ως άτυπο μέρος ενός διεθνούς δικτύου και εξασφάλιζε άνοδο στην κίνηση κεφαλαίου, ιδεών και ανθρώπινου δυναμικού. Επιπλέον, «έδενε» την ελληνική πρωτεύουσα με έναν θεσμό υψηλών απαιτήσεων που εξασφάλιζε θέσεις εργασίας, γεννούσε εμπειρία και τεχνογνωσία και αναβίβαζε την Αθήνα σε μία ελίτ των πόλεων τουλάχιστον κατά τη θερινή περίοδο.

Πολλές από τις πρωτοβουλίες για την ανάπτυξη της Αθήνας στη διάρκεια της μεταπολεμικής περιόδου ανάγονται στον Μεσοπόλεμο όταν υπήρχε αντίστοιχη επιθυμία ανάπτυξης των υποδομών. Και τότε είχε αξιοποιηθεί για καλλιτεχνικές παραγωγές το Ηρώδειο (πριν αναστηλωθεί πλήρως μεταπολεμικά) και τότε είχαν αρχίσει μεγάλα έργα στην Αθήνα όπως η κάλυψη του Ιλισσού, η Αθηναϊκή Ριβιέρα, η ανοικοδόμηση κ.ά. Κατά μία έννοια, η δεκαετία του 1950 επαναδιατυπώνει με άλλους όρους πλέον το εκσυγχρονιστικό αίτημα που είχε γίνει επιτακτικό μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή και την ανάδειξη της Αθήνας ως κύριου εθνικού πόλου του ελ-

ληνικού αστικού κόσμου.

Στη δεκαετία του 1950 είχε καλλιεργηθεί παντού στην τότε Δυτική Ευρώπη η επιθυμία της διάχυτης αναγέννησης. Αυτή η τάση –που αποτελούσε αναπόσπαστο μέρος της οικονομικής παλινόρθωσης– αγκάλιαζε και τον χώρο των τεχνών στον οποίον προσέδιδε σημαντικό ρόλο οικονομικής δύναμης και πνευματικής υπεραξίας. Η υπεραξία αυτή συνδεόταν με ζητήματα αστικής (και εθνικής) ταυτότητας και καλλιεργούσε αυτό που αργότερα ονομάστηκε city branding.

Τα φεστιβάλ της Ευρώπης

Εκείνη την εποχή, πολλά περιφερειακά καλλιτεχνικά φεστιβάλ γεννήθηκαν στην Ευρώπη και πολλά παλαιότερα, όπως η Μπιενάλε της Βενετίας, απέκτησαν νέο κύρος και λάμψη. Ήταν ένα ευρύτερο και οπωσδήποτε σύνθετο αίτημα του ψυχροπολεμικού κόσμου. Οι νέες συσπειρώσεις και τα καινοφανή δίκτυα γονιμοποιούσαν την ιδέα της νέας Δύσης.

Το Φεστιβάλ Κανών αναζωογονήθηκε και έλαμψε στη δεκαετία του '50. Το Κινηματογραφικό Φεστιβάλ του Βερολίνου ιδρύθηκε το 1951 και το Φεστιβάλ της Βιέννης (Wiener Festwochen) ιδρύεται το ίδιο έτος. Το Φεστιβάλ Αθηνών γεννιέται μέσα σε ένα ευρύτερο κλίμα ευρωπαϊκής επανίδρυσης.

Βεβαίως στην Ελλάδα, υπήρχε η επιπλέον ανάγκη κάλυψης ενός χαμένου χρόνου (λόγω του Εμφυλίου) και υπήρχε επίσης το μειονέκτημα της γεωγραφικής απόστασης και του ελλείμματος των υποδομών. Ο εκσυγχρονισμός του αεροδρομίου του Ελληνικού υπήρξε κεντρικό θέμα στις μεταπολεμικές κυβερνήσεις. Εν τώ μεταξύ το 1961 επί Καραμανλή μπαίνει σε τροχιά δημιουργίας το νέο αεροδρόμιο. Το ζήτημα των υποδομών στις αερομεταφορές δεν είναι ασύνδετο από τις ανάγκες ενός Φεστιβάλ με τις προσδοκίες και φιλοδοξίες που είχε το Φεστιβάλ Αθηνών τα χρόνια πριν από τη δικτατορία του 1967.

Δημοσίευμα της «Κ» με φωτογραφία που απεικονίζει τον Γεώργιο Ράλλη, τότε υπουργό Προεδρίας της Κυβερνήσεως, να συνομιλεί με την Αμερικανίδα υψίφωνο Ραίζ Στίβενς, η οποία θα πρωταγωνιστούσε στην παράσταση «Ορφέας» του Κρίστοφ Βίλμπαλντ Γκλουκ.

Η εικόνα της χώρας

Το Φεστιβάλ ήταν (έγινε) κομμάτι της νέας τουριστικής εικόνας της Αθήνας. Στη δεκαετία του '50, όταν διαφημίσεις μεγάλων αεροπορικών εταιρειών κύκλων την πλατεία Συντάγματος, προχωρούσε η υποδομή σε πολυτελή ξενοδοχεία. Ήταν αδύνατον να επιτελέσει τον ρόλο του ένα τέτοιο Φεστιβάλ χωρίς αντίστοιχη αστική υποδομή. Το 1957 αρχίζει να χτίζεται η νέα «Μεγάλη Βρετανία», μπαίνουν οι υπογραφές για το «Χίλτον», εγκαινιάζεται το «Κινγκ's Πάλας», Πανεπιστημίου και Κριεζώτου. Το 1953 είχε ήδη εγκαινιαστεί το «Ατενέ Παλάς», Σταδίου και Κολοκοτρώνη.

Το Φεστιβάλ Αθηνών συνδέθηκε βεβαίως, στα πρώτα του χρόνια, με την αστική κοινωνία της πρωτεύουσας και τη διεθνή διάνοση, όπως και με το κοσμικό τζετ σετ. Οι πολιτικές προσωποικότητες που είχαν υπό την εποπτεία τους την πρώτη περίοδο το Φεστιβάλ, ο Γεώργιος Ράλλης και ο Κωνσταντίνος Τσάτσος ανήκαν αμφότεροι στον νεότερο αστικό διαφωτισμό και συνέπλεαν με τις ιεραρχήσεις που είχε ανάγκη ένα Φεστιβάλ εκείνη την εποχή. Το 1955 η Ελένη Βλάχου λανσάρει στα περίπτερα το περιοδικό «Εικόνες» που οπτικοποίησε και συμβόλισε την αστική αναγέννηση.

Ο Μπτρόπουλος, ο Καραγιάν, η Κάλλας εκπληρούσαν με την παρουσία τους τον προσανατολισμό μιας εμπειρίας κάτω από την Ακρόπολη. Το «Ηχος και Φως» ήταν ένα βίωμα σχεδόν αισθητηριακό, δεν ήταν απλώς μια τουριστική δυνατότητα.

Κατ' επέκτασιν, η διαμόρφωση του περιβάλλοντος της Ακρόπολης και του Φιλοπάππου από τον Δημήτρη Πικιώνη, υπό την επίβλεψη του Κωνσταντίνου Καραμανλή αρχικά ως υπουργού Δημοσίων Έργων και κατόπιν πρωθυπουργού, θεμελιώνει, προέκτεινε και συμπλήρωνε το ολιστικό όραμα των νέων Αθηνών. Το Φεστιβάλ Αθηνών είχε κομβικό ρόλο στην υπέρβαση της νέας εικόνας της πόλης, καθώς προχωρούσε τη συμβολική και πρακτική ανέλκυ-

ση της Αθήνας από το ημίφως των Βαλκανίων στο φως του σύγχρονου κόσμου.

Τα έργα γύρω από την Ακρόπολη μετέβαλαν την πρόσληψη του Ιερού Βράχου και των μνημείων του. Ορισαν μία διαφορετική γλώσσα διαμεσολάβησης ανάμεσα στην «αρχαιότητα» και την αστική καθημερινότητα, ανάμεσα στο φυσικό ανάγλυφο των Αθηνών και την ιδέα της Αθήνας. Ήταν ένα έργο που συνδέθηκε με την ίδια τη φιλοσοφία της πρώτης περιόδου του Φεστιβάλ Αθηνών, τη ζητούμενη πνευματική υπεραξία, την κλασική κομψότητα και την ευγενή ισορροπία ανάμεσα στη λάμψη και την ουσία.

Την εποχή που το Φεστιβάλ Αθηνών άλλαζε τη θέση της Αθήνας στον διεθνή χάρτη, η ελληνική πρωτεύουσα είχε ως τότε εξαιρετικά περιορισμένες δυνατότητες μετάκλησης και φιλοξενίας μιας μεγάλης ορχήστρας, ενός μεγάλου μαέστρου. Το νέο Ηρώδειο της δεκαετίας του '50 αποκατέστησε αυτήν την εγγενή αδυναμία της Αθήνας και άνοιξε τον δρόμο για την πύκνωση των επαφών με καλλιτέχνες υψηλού κύρους τους οποίους προσκαλούσε με την πεποίθηση ότι η εμπειρία τους θα ήταν μοναδική. Και ήταν πράγματι. Η υπόκληση μπροστά στο κοινό με θέα τον φωταγωγημένο Παρθενώνα έγινε γρήγορα ένα όνειρο για πολλούς καλλιτέχνες.

Σήμερα, με την απόσταση των 70 χρόνων, είναι δύσκολο να φανταστούμε τι σήμαινε για την Αθήνα τότε η δημιουργία του Φεστιβάλ. Όπως και να το δει κανείς –γεωπολιτικά, καλλιτεχνικά, κοινωνικά– το Φεστιβάλ Αθηνών άλλαξε την Αθήνα. Οι φωτογραφίες των πρώτων χρόνων, τα προγράμματα, τα μεγάλα ονόματα, η σύγκληση της Ελλάδας με την Ευρώπη και τον κόσμο, μιλούν για μια αναγέννηση η οποία σήμερα προκαλεί συγκίνηση.

Κάτω από την Ακρόπολη

Μπτρόπουλος, Καραγιάν, Κάλλας, εκπληρούσαν με την παρουσία τους τον προσανατολισμό μιας εμπειρίας κάτω από την Ακρόπολη. Το «Ηχος και Φως» ήταν ένα βίωμα σχεδόν αισθητηριακό.

2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ο Κέβιν Σπέισι στην Επίδαυρο με το έργο «Ριχάρδος Γ΄» του Σοίζιπρ, σε σκηνοθεσία του Σαμ Μέντες. Οι ουρές που σχηματίστηκαν για την προώληση μπορούν να συγκριθούν μόνο με εκείνες για τη «Νόρμα» και τη «Μήδεια» με τη Μαρία Κάλλας τη δεκαετία του '60.	Ο Θεόδωρος Κουρεντζής, επικεφαλής πλέον της MuisAeterna, παρουσιάζει στο Μέγαρο Μουσικής Αθηνών την Πέμπτη Συμφωνία του Ντμίτρι Σοστακόβιτς και συνοδεύει στο δεύτερο κοντσέρτο για πιάνο του Ραχμάνινοφ τον Αλεξάντερ Μέλνικοφ.	Η Πάτι Σμιθ και η μπάντα της έρχονται στην Ελλάδα για μία συναυλία στο Ηρώδειο, ερμηνεύοντας τραγούδια από αγαπημένα άλμπουμ όπως το «Bangs», το οποίο θεωρήθηκε από τα καλύτερα στην καριέρα της.	Η Ιζαμπέλ Ιπέρ εμφανίζεται στη Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών για να πρωταγωνιστήσει στην παράσταση «Ψευδοεξομολογήσεις», του Πιερ ντε Μαριβό, σε σκηνοθεσία του Ελβετού Λικ Μποντί.	Ο Γιώργος Λούκος κατηγορείται για διασπάθιση δημοσίου χρήματος. Λίγο πριν από την αλλαγή του χρόνου, ο τότε υπουργός Πολιτισμού Αριστείδης Μπαλτάς τον απομακρύνει από τη θέση του καλλιτεχνικού διευθυντή.	Ο Βέλγος καλλιτέχνης Γιαν Φαμπρ διορίστηκε καλλιτεχνικός διευθυντής του Φεστιβάλ Αθηνών. Παρατήθηκε μόλις 53 ημέρες αργότερα. Στη θέση του αναλαμβάνει ο Βαγγέλης Θεοδωρόπουλος. Ο Νίκος Καραθάνος στους «Ορνίθες» έστειλε μήνυμα στήριξης στον Γιώργο Λούκο.

Του ΜΙΧΑΗΛ ΜΑΡΜΑΡΙΝΟΥ

Το μακρινό σχετικά 2006 ανακοινώθηκε ότι αναλαμβάνει το Φεστιβάλ Αθηνών - Επιδαύρου ο Γιώργος Λούκος, Έλληνας που ζούσε και εργαζόταν στη Γαλλία, καλλιτεχνικός διευθυντής του μπαλέτου της Όπερας της Λυών. Κανείς δεν μπορούσε τότε να φανταστεί την επιδραστική σφραγίδα για τα ελληνικά πολιτιστικά πράγματα εκείνου του έτους. Είκοσι χρόνια σχεδόν μετά, μπορούμε ανεπιφύλακτα να μιλάμε για «εποχή Λούκου».

Κατ' αρχάς, ερχόμενος ο άνθρωπος αυτός στο φεστιβάλ, έκανε μια δραστική χειρονομία, η οποία έμελλε να ορίσει πολλά. Αναζήτησε και βρήκε στην οδό Πειραιώς ένα τεράστιο εγκαταλειμμένο εργοστάσιο –του Τσαούσογλου– που είχε περάσει στην Εθνική Τράπεζα.

Ενα άδειο κέλυφος, ρημαγμένο από εγκατάλειψη και πλούσιο σε βιομηχανική μνήμη, σε μια περιοχά εξαιρετικά γοττευτική. (Θεωρώ την οδό Πειραιώς από τους ομορφότερους δρόμους της Αθήνας – όχι επειδή συνδέει την Αθήνα με τον Πειραιά, αλλά επειδή είναι μια οδός συλλογικών αναμνήσεων: σε αυτόν συναντά κανείς ό,τι δεν συναντά στην αστική Αθήνα. Την προηγούμενη ζωή μιας πόλης, τότε που φαντασιωνόταν για τον εαυτό της μια βιομηχανική επανάσταση στα μέτρα της. Είχε το προτέρημα –ακόμη το έχει– να βρίσκεται πάντοτε ένα μεγάλο βήμα πίσω από αυτό που ονομάζεται αστική ανάπτυξη – προλαβαίνοντας για τον εαυτό της τον επόμενο σταθμό της Ιστορίας. Περπατάς εκεί μέσα σε μνήμες άλλων εποχών, που μπορεί να μην είναι δικές σου αλλά σου ανήκουν – ακόμη και αν συνιστούν μια προσωπική λογοτεχνία.) Εκεί, παρεπιδημεί ακόμη η αρχιτεκτονική μιας άλλης εποχής.

Στον πυκνό αστερισμό αυτών των κτιρίων, που δεν σε σταματάει η εξωτερική τους λάμψη αλλά η αιγλή μιας μνήμης, αποφάσισε αυτός ο άνθρωπος να εγκαταστήσει την εγκυμονούσα γαστέρα ενός «άλλου» φεστιβάλ, εκτιμώντας ότι εκείνο που γνωρίζαμε (Ηρώδειο, Επίδαυρος) έμοιαζε μάλλον να έχει εξαντλήσει τον εαυτό του περιμένοντας μια νέα χειρονομία. Ένας αμέτρητος αριθμός σημαντικών δημιουργών και δημιουργιών των παραστατικών τεχνών –χορευτικών, θεατρικών, μουσικών– που να μην προϋποθέτουν απαραίτητα τα ιστορικά αυτά μνημεία, θα εμφανιστούν τα επόμενα χρόνια. Καλλιτέχνες που γνωρίζαμε μόνο από τα διεθνή φεστιβάλ ή που θα 'πρεπε να ταξιδεύεις για να τους δεις, ξαφνικά εμφανίζονται στην πόρτα σου!..

Το καλοκαίρι αλλιώς!

Αυτή η τεράστια, ιστορικής και πολιτικής σημασίας χειρονομία έφερε στα έκπληκτα μάτια όλων μας μιαν άλλη πραγματικότητα. Λες κι ο Άν Βασίλης των παιδιών –όχι πια στις 31/12 αλλά την 1/6– άδειάζε τον τεράστιο σάκο του με δώρα για μεγάλους στα πόδια μας – το καλοκαίρι αλλιώς! Ξαφνικά, η συναγωγή ό,τι σημαντικότερου παράγεται πανευρωπαϊκά ή και σε παγκόσμια κλίμακα μερικές φορές, ένα απάνθισμα της σύγχρονης δημιουργίας προσγειώνεται στις βιομηχανικές αιθουσες και στις αυλές της οδού Πειραιώς 260, σε μια Αθήνα έκπληκτη και ασυνήθιστη σε τέτοιου είδους ανθώνες. Μια χειρονομία Arte Povera, που διέχει το ελπιδοφόρο αίσθημα πως «ναι, όλα είναι εφικτά, όλα μπορούν να γίνουν, απλώς ονειρευθείτε»!

Και άρχισαν να ονειρεύονται οι πάντες, κοινό, δημιουργοί: Τεράστια, αιφνίδια άνθηση της εγχώριας δημιουργίας, ενθουσιώδεις νύχτες, καλλιτεχνικές συμπράξεις με την Ευρώπη, εξαγωγή ελληνικής δημιουργίας σε ξένα φεστιβάλ – ένα τεράστιο πολιτιστικό αποτύπωμα! Ών να απέκτιψε ξαφνικά βήμα, φωνή όλο το υπόγειο ρεύμα της ανέκφραστης νεαρής δημιουργικότητας. Τους δόθηκε η συνθήκη να φανταστούν και να δοκιμάσουν – στο πλαίσιο μάλιστα ενός διεθνούς φεστιβάλ! Εάν αυτό δεν λέγεται πολιτιστική πολιτική, πώς ακριβώς λέγεται; Η Αθήνα στον χάρτη μιας νέας πολιτιστικής, καλλιτεχνικής κοιτίδας της Ευρώπης. Και εκεί, ο κάθε θεατής να αισθάνεται πως βρήκε το φεστιβάλ του.

Ών να θεσμοθετήθηκε δηλαδή η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ κοινού και δημιουργών έργων – κάτι που συνιστά μια διαρκή γιορτή της τέχνης. Γιατί αυτό κυριολογείται στη λέξη «φεστιβάλ» – μια γιορτή της σωματικής συγκίνησης του πνεύματος. Στην Πειραιώς άρχισε να μαζεύεται η

Σκηνή από τις «ΙΚέτιδες», μια συμπαραγωγή με τους πρώην Hollandia, που ανέβηκε το 2006 στην Επίδαυρο και στην Ολλανδία.

ελληνική και η ευρωπαϊκή καλλιτεχνική υψηλός.

Άρχισαν να στοιχειοθετούνται νέα πολιτιστικά ήθη: Αυτός ο χρόνος, για παράδειγμα, μετά την παράσταση, πίνοντας ένα ποτήρι κρασί. Αυτή η πολιτισμένη δροσερή παραμονή εκεί, στο «επιτόπου» μετά το έργο, για μια κουβέντα, μια δροσερή αφομοίωση αυτού που μόλις έχει διαμειφθεί – ειδικά αν έτυχε να είναι ενδιαφέρον και όμορφο. Γιατί η ομορφιά αν δεν τη μοιραστείς δεν αντέχειται.

Σιγά σιγά άρχισε να διαμορφώνεται μια σειρά θεατών ευρείας κλίμακας, ακόμη και σε επίπεδο ηλικιών, και ένα αισθητικό κριτήριο εξαιρετικής κρισιμότητας.

Επίδαυρος και Ηρώδειο

Η χειρονομία της Πειραιώς αποδείχθηκε τόσο καθοριστική που δεν θα μπορούσε να αφήσει «αλώβητη» και την άλλη πτυχή, την πιο ιστορική του φεστιβάλ: την Επίδαυρο κυρίως – και δευτερογενώς το Ηρώδειο. Η Επίδαυρος, όμως, χαρακτηρίστηκε από ένα παρόμοιο, τολμηρό σκεπτι-

κό επιλογών και άρχισαν να έρχονται παραστάσεις εξαιρετικής σημασίας διεθνώς, πολλές σχεδιασμένες για παγκόσμια πρεμιέρα εκεί. Επιλογές που κράτησαν αδιάκοπο αυτό το διαλογικό και συγκρουσιακό ενδιαφέρον – που πάντα συνιστά αυτός ο χώρος για το ελληνικό κοινό. Αυτός δεν είναι εξάλλου ο ρόλος ενός πραγματικού φεστιβάλ; Να ανακινεί αντιλήψεις, να ταραξεί άλλες, να δημιουργεί καινούργιες, να συντηράσει καθεστώσες σκέψεις – και, φυσικά, να συνθέτει ένα δυναμικό πεδίο αναζητήσεων με αφορμή την αστείρευτη κληρονομιά του αρχαίου ελληνικού δράματος. Ενα πολυδύναμο σύστημα όπου ο Έλληνας είχε κάτι να περιμένει το καλοκαίρι.

Αυτό είναι το δικό μου φεστιβάλ, ενός ανθρώπου, ενός Αθηναίου θεατή του.

Ήταν όμως συνταρακτικές και οι προσωπικές μου εμπειρίες ως δημιουργού.

Έτυχε να συμμετάσχω το 2006 με τις «ΙΚέτιδες», με μια ελλανολλανδική συμπαραγωγή με τους πρώην Hollandia, στην Επίδαυρο και στην Ολλανδία. Στην Πειραιώς έτυχε να κάνω δύο παραγωγές πάνω σε κείμενα του Δ. Δημητριάδη: το «Πεθαίνω σαν χώρα», ένα κλασικό πια έπος για τις χώρες της Ευρώπης, χώρες του ανεπτυγμένου κόσμου ή του κόσμου που νομίζει ότι είναι ανεπτυγμένος και το «Insensio».

Αυτές οι δύο παραστάσεις ανέδειξαν την Αίθουσα Δ και την Πειραιώς 260 ως εσωτερικό και εξωτερικό τοπίο. Στο «Πεθαίνω σαν χώρα», με εκείνη τη μεγάλη ουρά των ανθρώπων που διεμβόλιζε τον μεγάλο χώρο και ξεκινούσε έξω από το προαύλιο και σταδιακά παρήλανε μέσα μας. Και στο «Insensio», μέσα από περιήγηση, στην αποκάλυψη ενός άλλου χώρου δίπλα στο 260, ενός συγκλονιστικού βιότοπου που δεν θα φανταζόταν κανείς ότι υπάρχει, αν δεν υπήρχε η Πειραιώς 260, αυτό το κείμενο, αυτή η παράσταση για να τον αναδείξει. Στο δεύτερο μέρος, το κοινό έμπαινε πια μέσα στη Δ, καθήμενο με άλλον προσανατολισμό, 2-3 λεπτά περιμένοντας μέχρι να δώσει ο ήλιος, για να εισέλθει η πρώτη από τις 21 γυναίκες του «Insensio» στην αίθουσα.

Παραστάσεις από την κατηγορία εκείνη που προσδιόρισε τον τόπο της 260 σαν καλλιτεχνικό τοπόσημο, σαν δυναμικό τοπίο. Να θυμηθώ ακόμη μία παράσταση με την ενθάρρυνση και εξ αφορμής του φεστιβάλ και του ίδιου του Λούκου. «Noh-Nekyia», μια συμπαραγωγή του φεστιβάλ με το θέατρο Νο της Ιαπωνίας, που έκανε πρεμιέρα στο Τόκιο και μετά στην Επίδαυρο.

Ολοκληρώνονται φέτος 70 χρόνια του φεστιβάλ. Θα τα χωρίζω στην προ και μετά Λούκο εποχή, χωρίς να υποτιμώ καθόλου την πρώτη, καθώς έδωσε τις βάσεις γι' αυτό που θα ακολουθούσε. Η προσωπική μου περιπέτεια στις παραστατικές τέχνες έχει τρομακτικά προσδιοριστεί από το Φεστιβάλ Επιδαύρου κυρίως, και πριν από τον Λούκο. Που σημαίνει κάτι: τα κατάφερε το φεστιβάλ μας και τώρα που γιορτάζει τα 70 χρόνια του αυτό το καλοκαίρι, πρέπει να αισθανόμαστε ευτυχείς – είμαστε προνομιούχοι. Και να ευχηθούμε τη συνέχεια του πάνω σε ανάλογες αδράτες γραμμές και ίσως σε ακόμη τολμηρότερες. Γιατί το φεστιβάλ οφείλει να πολλαπλασιάζει τις δυνατότητες για την αντίληψη και τη φαντασία και σε πεδία που δεν μπορούμε εμείς ακόμη να φανταστούμε.

Φαντασία σε νέα πεδία

Το φεστιβάλ οφείλει να πολλαπλασιάζει τις δυνατότητες για την αντίληψη και τη φαντασία ακόμα και σε πεδία που δεν μπορούμε εμείς ακόμη να φανταστούμε.

Ο κ. Μιχαήλ Μαρμαρινός είναι σκηνοθέτης. Από 1ης Σεπτεμβρίου 2025 θα είναι ο νέος καλλιτεχνικός διευθυντής του Φεστιβάλ Αθηνών.

2017	2019	2020	2022	2023	2025
Η Κατερίνα Ευαγγελάτου ανεβάζει, με το Εθνικό Θέατρο, το πρώτο της έργο στην Επίδαυρο, την «Αλκισπη», του Ευριπίδη. Η σκηνοθεσία της προσέφερε ένα αιχμηρό σχόλιο για την πατριαρχική κοινωνία.	Την καλλιτεχνική διεύθυνση του φεστιβάλ αναλαμβάνει η Κατερίνα Ευαγγελάτου, με στόχο να ενισχύσει την εξωστρέφεια του θεατού και να συνδέσει τη διεθνή καλλιτεχνική δημιουργία με την προβολή της ελληνικής σκηνής.	Στις 17 Ιουλίου, ο κορυφαίος βιολογίστας Λεωνίδας Καβάκος θα σταθεί μόνος του στην ορχήστρα της Επιδαύρου για να ερμηνεύσει έργα του Γιόχαν Σεμπάστιαν Μπαχ, με το φεστιβάλ να προσαρμόζεται στα μέτρα που επιβλήθηκαν την περίοδο της πανδημίας.	Ο Ούλριχ Ράσε παρουσίασε την παγκόσμια πρεμιέρα της σκηνοθεσίας του στον «Αγαμέμνονα» του Αισχύλου στο αρχαίο θέατρο της Επιδαύρου, με τους ηθοποιούς να κινούνται ρυθμικά πάνω σε μια περιστρεφόμενη σκηνή.	Η παράσταση «Σφήκες», του Αριστοφάνη, σε σκηνοθεσία της Λένας Κτισσοπούλου, προκάλεσε έντονες αντιδράσεις, με μέρος του κοινού να αποχωρεί από το αρχαίο θέατρο. Ο Γιώργος Λούκος αθλώνεται ύστερα από οκτώ χρόνια ταλαιπωρίας και τον τίμη ο Δήμος Αθηναίων.	Στο πλαίσιο των 70 χρόνων του θεατρού, ο Λυκαβηττός εντάσσεται ξανά στο Φεστιβάλ Αθηνών - Επιδαύρου, με τέσσερις συναυλίες.

epic

Street Fest

Nicosia

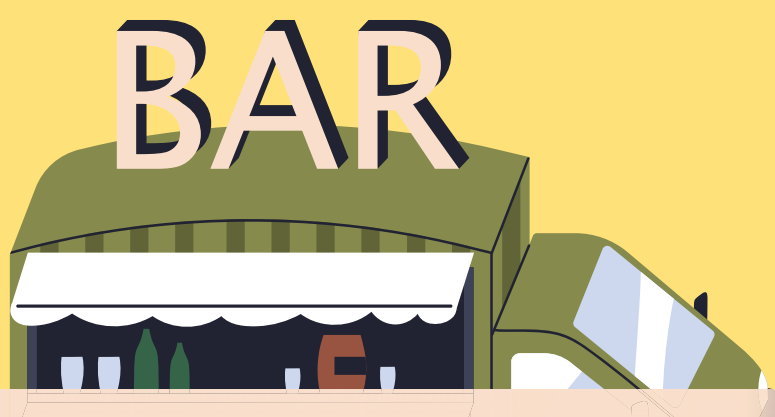
old
GSP
Stadium

JUNE START
03 FROM
19:00-
00:00

ORGANISED BY

- THE GARRISON BAR & GRILL • BURGER SHOP
 - SERIAL GRILLER, BAR & GRILL • MR. WURST
 - POR FAVOR • IMPASTO • SMOKEY DEE'S
 - NICK'S PIZZA • PAPA FILIPOU ICE CREAM
 - CREPALAND • CHARITY STEAK SANDWICHES
 - THE MOBILE BAR • BARONYMOYS
 - LOST + FOUND DRINKERY • NOTES
 - SEVEN MONKEYS THE BAR
 - Πίβο MICROBREWERY
-
-
-
-

FOOD

BAR

SUPPORTED BY

Μέλος του Ομίλου EUROBANK

RENAULT

TREATS BY

UNDER THE AUSPICES OF

Δήμος Λευκωσίας
Nicosia Municipality

 CharPilakoutasgroup